A

BUJDOSÓK LEVÉLTÁRA.

A GRÓF TELEKI-CSALÁD MAROS-VÁSÁRHELYI LEVÉLTÁRÁBÓL.

KIADJA

A M. T. AKADÉMIA TÖRT. BIZOTTSÁGA.

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

DEÁK FARKAS.

HIVATALOS
M. T.
AKADÉMIA
LT

BUDAPEST, 1883.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

A

BUJDOSÓK LEVÉLTÁRA.

A GRÓF TELEKI-CSALÁD MAROS-VÁSÁRHELYI LEVÉLTÁRÁBÓL.

KIADJA

A M. T. AKADÉMIA TÖRT. BIZOTTSÁGA.

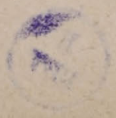
SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

DEÁK FARKAS.

BUDAPEST, 1883.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

448030

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

KÉZIRATTÁR

Budapest, 1883. Az Athenaeum r. t. könyvny.

M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
Könyvtári 501 /1963 sz.

R
1977

ELŐSZÓ.

Ajánlva gróf Széki Teleki Miklós úr

ő Méltóságának.

Midőn a nagytekintetű gróf Teleki család maros-vásárhelyi levéltárának kincseiből ismét egy kötet okiratot van szerencsém a nagy közönség kezei közé juttatni, kihez intézhetném inkább e sorokat, mint Méltóságodhoz, a tisztelt család ez időszerint, legidősebb tagjához, kinek legtöbb része van abban hogy az oly sokáig elzárva álló gazdag levéltár a magyar tudományos akadémia és a magyar történelmi társulat küldöttei előtt megnyilt s ily módon rejtett kincsei nyilvánosságra jutván, az alapos történetirás nagyhasznára a közforgalomnak is átadathattak.

Egyik legérdekesebb része volt a levéltárnak amaz okirathalmaz, mely az 1670-ik évtől az 1690-ik évig terjedő eseményekre vonatkozik, mely husz évi korszak történelmünkben a Bujdosók-korának vagy Tököly Imre korának neveztetik. Ez okiratok Szilágyi Sándor akadémiai rendes tag s a tört. társulat igazgató titkárának és az erdélyi történet irás egyik legalaposabb ismerőjének intentiói szerint válogattattak ki s másoltattak le. Ezekből volt szerencsém már az elmult 1881. végén. a tört. bizottság jóakaratából, a

A M. T. AKADÉMIA
FŐTITKÁRI HIVATALA

»Gróf Tököly Imre levelei« czim alatt egy kötetet nyilvánosságra hozni és ime itt adom most ez ujabb kötetet, mely sok tekintetben kiegészitője ama másiknak s mely a kor eseményeire, a vezetők gondolkozásmódjába, elhatározásaiba sokkal behatóbb, mélyebb s részletesebb pillantást enged vethetnünk.

Csak midőn ez okiratokat gondosan elolvassuk, akkor látjuk s győződünk meg teljesen, hogy eddig elé legszorgalmasabb s legnagyobb elméjű történet iróink is mily kevéssé ismerték e husz évre terjedő események részleteit s alig voltak képesek a legfőbb eredményeket elősorolni s még kevésbé azokat kimagyarázni, kellő szinben és világitásban az olvasóközönség elé állitani. És a ki ezt ma akarja tenni, ujra kell tanulnia e kor történetét s át meg át kell tanulmányoznia e kötetek uj adatokban felette gazdag lapjait.

Azok a lelkes hazafiak, kik a Wesselényi-féle összeesküvésben résztvettek s 1669-ben I. Rákoczi Ferencz felhivására fegyverre is keltek, midőn az összeesküvés az ország déli részein mondhatni csufosan megbukott s az északi részeken is váratlanul oly hamar végetért nem igen tudtak kibékülni a dolgok uj rendjével, semmi bizalommal sem viseltettek a királyi kormány iránt s a nagy résznek épen nem volt kedve a fegyvert azonnal letenni, hanem Erdély felé huzódtak s ott a hajduságon és a partiumban félre eső községek határai, várak alatt, jóakaratu földes urak kastélyai mellett meghuzódva várakoztak az idők jobbrafordulására. Hogy számitásuk nem volt csupán

politikai ábrándozás, azt, habár sok évek mulva, az események bebizonyitották. Mert kéz alatt az erdélyi fejedelem mindig segitette, kinek érdekében állott, hogy egy, a német párti kormány iránt ellenséges indulattal viseltető fegyveres csapat felett rendelkezzék. Ily okból mutatott elnézést, a maga kétszinű módja szerint, a török is e szabad fegyveresek üzelmei iránt, habár a nyilt pártolásban az 1664-ben husz évre kötött vasvári béke által gátolva volt. Sőt a nemzet tömegének rokonszenves érzelmeire is számithattak ez elégületlenek, mert a politikai és vallásos elnyomás, az épen emlitett békekötés törvénytelensége, e főserelmek, melyek már az elfojtott forradalomnak is szülő okai voltak, mind orvosolatlanok valának s mind izgalomban tartották a kedélyeket. Mindezek mellett a várakozás, hosszu éveken át fegyver alatt, a gyakorlati életben véghetetlen sok nyomorusággal volt összekötve.

Hogy számuk kezdetben mennyi lehetett, nem határozható meg, de ha pénzük s jó rendtartó vezérük lett volna, bizonnyal már kezdetben tekintélyes haderőt lehetett volna összeállitani belőlük. Számuk azonban hol apadott, hol szaporodott a szerencse fordulatai szerint.

Magok azok a vidékek, az erdélyi hatóság, a királyi birtokok és a török határszél között Bihar, Szatmár, Szabolcs, Bereg, Ung, Ugocsa vármegye, Borsod nagy része, Abauj, Zemplén alsó részei a lehető legnehezebben kormányozható helyek voltak a mohácsi vésztől kezdve egész a szatmári békéig; mert az elméletben szabályszerüen, be voltak osztva az illető birodalmakba de a gyakorlatban néha csaknem uratlanok voltak,

de máskor, habár a vármegyei rendszer hatalmas fejlődésnek indult, mint például Zemplénben, mely sokszor ugy viselte magát mint egy kis ország, megesett hogy három urok is volt, s megesett gyakran, hogy nem jogos uraiknak kelle engedelmeskedniök, hanem az parancsolt és uralkodott, kinek épen seregei itt vagy ott jelen voltak. Központositó vezér- és terv nélkül való, de fegyveres szabad csapatok ezeken a vidékeken tanyázhattak legkönnyebben. Majd összehuzódtak, majd elszéledtek, apró harczokat vivtak s majd itt, majd ott egy-egy diadalt is mutattak fel, ha azonban nehéz napok következtek, Erdély felé huzódtak, honnan Apaffy, ha egyébbel nem, jó szóval, igérettel, biztatással mindig élesztgette s gyakran pénzzel és eleséggel is támogatta nagy titokban, mert nyilvánosan mindig az akkori diplomatia ismeretes frasisait forgatja leveleiben. Ezek a házuktól, tüzöktől tábori életre menekülő fegyveres csapatok nevezték magokat b u j d o s ó k n a k s valahányan egy-egy táborocskába összeverődtek, hol mindig akadt egy pár főur, főnemes, birtokos és legtöbb vitézlő rend, mind annyiszor universitasnak, communitásnak is czimezték testületüket, saját pecsétet verettek, gyüléseztek, végzéseket hoztak, leveleket írtak, követségeket küldöttek, utasitásokat készítettek, hitleveleket állitottak ki és fogadtak el szóval intézték a bujdosók ügyeit. Természetes azonban hogy az egyes csoportok gyakran eltérő nézetben voltak egymástól, miből gyakran ellenségeskedés is származott, sőt volt eset, hogy még kardra is keltek egymás ellen. Egyik csapatban például többségben volt a békülő, egyezkedésre hajlandó elem, másikban az engesztelhetlenek

uralkodtak, igy aztán kikerülhetlen volt a vélemények eltérése s a határozatok összeütközése. Mikor idő folytában nagyobb jelentőségü vezéreik is támadtak, mint Wesselényi Pál, Teleki Mihály, gróf Tököli Imre, mindenik vezérnek voltak kedvencz emberei, kedvencz csapatai s természetes, hogy a külön csapatoknak is voltak kedvencz vezérei. Igy például egy részök mindig csak Telekibe bizott, volt olyan, mely Tökölit soha sem tudta jó szemmel nézni és kétségtelen tény, hogy egy harmadik rész mily tántorithatlan hüséggel ragaszkodott Wesselényihez.[1])

Csak egy pontban egyeztek meg a bujdosók, hogy t. i. Apaffy Mihályhoz mindnyájan bizalmat, tiszteletet, sőt mondhatni szeretetteljes hódolatot mutat minden hivatalos iratuk. 1674. aug. 23-án Csatáron tartott gyülésükből igy irnak Apaffyhoz: »Méltóságos fejedelem, nekünk kegyelmes urunk. Az úr Isten Ngdat stb. Alázatos hálaadással emlékezünk s megvalljuk, kegyelmes urunk, hogy mióta lelki-testi szabadsága édes magyar nemzetünknek Isten itéletéből megbomla, keserves ügyünkben mind személyünkre s mind ügyünkre nézve fejedelmi kegyelmes gondviselése és szárnyai alá vévén bennünket, igaz magyar fejedelmi kegyelmességgel, nagy költségével, szives fáradozásával való ügyünk segitésében, bő mértékben éreztette velünk Ngd és bizony nem kevés szomoruságára lehet édes nemzetünknek, hogy az hatal-

*) Ennek apósát: Béldi Pált, a hires pártvezért a bujdosók nem igen kedvelték, habár az Erdélybe bemenő bujdosók követsége fel is kereste mint nagy urat: de senkit se gyülöltek annyira, mint Bánffy Dénest, kiről egy később közlendő okirat azt mondja: »mikor a bujdosók Bánffy elfogatását meghallották, ugy örvendeztek mintha a német császárt magát fogták volna el. »Béldi István levélgyüjteménye közt Maros-Vásárhelyt.)

mas nemzettől való függése Ngdnak, nemzetünkhez, ügyünkhöz való nagy készségének effectuálásában eddig is Ngdat akadályoztatta; tudjuk mindazonáltal kegyelmes urunk, hogy ma is abban fáradozni Ngd meg nem szünt. stb. stb. . . .

A gondosan kiválogatott nagybecsű anyag három osztályba sorozható.

Az első részben foglalnak helyet a bujdosók hivatalos iratai.

A második részben I. Apaffy Mihály fejedelemnek a bujdosókra vonatkozó levelei.

A harmadik részben pedig az akkor főbb emberek levelezései s néhány más irat, melyek a bujdosókat valamennyire érdeklik. Ilyen például gróf Wesselényi Ferencz nádor-ispánnak egy Murányalján 1666. aug. 27-én kelt irata. mely a portára menendő követ instructióját tartalmazza. (227—232 l.)

A hivatalos iratok kezdetén és záradékaiban mindjárt szembe tünik a bujdosók különféle aláírása és a saját magoknak adott elnevezések, mint például: »Az hazájukból kibujdosott magyaroknak szalontai közönséges gyülése« (6. l.) »A magyarhazából kibujdosott grófi, uri, főrendi és vitézlő rendekből álló deputátusok« kelt Belényesen, 1674 april 11-én. Aláírva Tököly Imre,[1]) Serédi Benedek stb. (15 l.) Az mi Istenünk dicsőségeért, édes hazánk lelki-testi szabadságáért bujdosó végbeli, mezei, gyalog hajdu rendén levő

*) Ez aláirásból azt lehetne következtetni, hogy Tököly már ekkor az erdélyi udvar hire nélkül künn járt a bujdosóknál; én azonban ugy vélekedem, hogy egyik vagy másik urnak megengedte, hogy ily hivatalos okiratokra az ő nevét is beirhatták a bujdosók közé. Annyi azonban biztosan látszik, hogy Tökölyt már nevendék korában, Erdélyből kijövetele előtt is magok közé számitották a bujdosók.

tisztek és az egész vitézlő rendek közönségesen (19. l.) »Debreczen városában megtelepedett Istennek dicsősége s hazájok szabadságáért bujdosó nemesek közönségesen. (31. l.)

»Mi, kik Istennek ő Szentségének igaz itéletiből és büneinkért reánk szállott ostorozásából, testi és lelki szabadságunk oltalmáért és annak helyre állhatásáért« stb. (51. l.) »Mi Isten dicsőségeért és az magyar haza lelki testi szabadságáért bujdosásban lévő gróf, uri, fő és nemesi lovag és gyalog vitézlő rendeknek közönsége.« (56. l.) »Mi az nemes magyarhazából kibujdosott grófi, uri, fő, nemesi és vitézlő lovas és gyalog mindenféle rendek.« (58. l.) »Istenünk dicsőségeért s hazánk lelki s testi szabadságáért bujdosó s fegyvert viselő magyarság közönségesen« (64. l.) ilyen alakokban s még számtalan változatban fordulnak elő saját magok adta elnevezéseik. Melyekben a szóhalmaz alatt rejlő fogalmakat elemezve, kitünik, hogy örömest hirdették, hogy köztük grófok is vannak, mint Tököly Imre, Wesselényi László a nádor fia, a Balassák és mások s ezeken kivül számos főrendi nemes urak is lévén részesek az ő bujdosásukban, ők nem csak amolyan szedett-vedett nép. Továbbá hogy házuktól, megyéjökből eltávozván, Magyarországból is kibujdosottaknak nevezik magokat. Kitünik, az is hogy nem csak politikai, de vallási üldözések áldozatainak tartják magokat, s ép ugy küzdenek politikai mint vallás szabadságért. És, végre hogy minden léptöket jogos térre igyekeznek állitani, ezért van az universitas, communitas elnevezés s mindannyiszor formális gyülések tartása stb.

Közös vonásuk ugyan, hogy Apaffyhoz mindnyá-

A M. T. AKADÉMIA
FŐTITKÁRI HIVATALA

jan ragaszkodtak, de aztán pártoskodtak is, a mint már ugyszólva helyzetükből folyt; a szent szabadság drága lobogójáról megfeledkezve, gyakran undok sárral dobálták egymást. Helyi bajaik s nyomoruságaik okát hol egymásban, hol a vezérekben keresvén, árulkodtak, vádaskodtak is egymás ellen Apaffynál. A bevádoltak aztán mentegetik magokat, elháritják a vádakat vagy igazolni törekednek kedvencz vezéreiket, akár Wesselényi Pál, akár Tököly álljon a vád alatt. Néhol fellángol bennök a szenvedély s ádáz gyülölséggel szidalmazzák a németet. Máskor fegyverszünetre, békére hajlandók, s mikor Apaffy rájok ir, hogy ha őtet tartják fejüknek s a törökök védelmét keresik, mit kaczérkodnak a német császárral? Olyan szépen, oly talpraesetten védelmezik a mérséklet és opportunitás politikáját a mint azt fegyveres kuruczoktól senki se várná; de a mi másfelől meggyőz arról is, hogy amagyar kuruczkodik, kuruczkodik ugyan, de mikor kenyértörésre kerül a dolog s ugy fordulnak a viszonyok, az okos politika előtt régen se hunyta be szemeit. (89. 90. ll.)

Apaffy levelein keresztül mélyebb pillantást vethetünk Erdély önálló kormányzatának hanyatló korára, látjuk, hogy a fontos kérdésekben mily tétovázások közt adják be és fogalmazzák szavazatukat az ország főbb rendei, látjuk, hogy mily tunya, tehetetlen a fejedelem bármely kis ügynek elintézésében s végre hogy a mindig az alázatosság és szerénység köpenyegébe burkolózó Teleki mily teljhatalommal

kormányozza az ország dolgait. Tud mindent Krakkóból, Varsóból, a portáról, a bujdosóktól, a királypárti részekből — mindenütt vannak barátjai, küldöttjei, levelezői figyelmét semmi sem kerüli el s bár ugy tetszik, mintha nem is érdekelnék a dolgok, az udvartól távol, gazdaságával, gyermekeivel foglalkozik s még is ő intéz mindent, a főurak semmit, talán napi teendőiket sem merik önállóan elvégezni; nála nélkül semmi sem történik s részint kényelmességből, részint képtelenség miatt az ő tetszését várja a fejedelem a török, német, franczia, lengyel külügyekben ugy, mint a legcsekélyebb belügyi kérdésben.

De a dolgok rendén ő se változtathat, az ország tekintélyét ő se emelheti a régi fényes polczra. A világ még nagyon katonás volt, a jelentőséggel biró kérdések legnagyobb része még mindig a csatatéren dőlt el. Erdély el volt puhulva, ki volt merülve s mondhatni előre érezte, hogy XVI. és XVII-ik századi nagy missioja végéhez közeledik. Maga Apaffy békés természetü, tudóskodó, bort, muzsikát, dalt kedvelő ember volt, háboru viselést, harczokat követelő politikához se véralkata, se kedve, se tudománya. Teleki sem volt katonai kapacitás, vezéri tulajdonokkal épen nem birt; soha se volt a nyilt, a gyors elhatározás embere, — egyszer tette s akkor is életébe került.

Mikor Apaffy nagy-vezéri ösztönzések és szultáni parancsok következtében nagy lassan ráfanyalódik, hogy könyveit, hires asztali és fali óráit s hogy semmit se feledjünk, verginásait és boros-kancsóit nagy nehezen odahagyja s táborba szálljon a bujdosók közé, bár jól felkészülődik, semmit se tud végezni, mindjárt beleún, ebből sok kellemetlensége követke-

zik, a féltékenység is bántja a harczias Tökölivel szemben s a mily nehezen indult el, ép oly hamar haza szalad. Természetes hogy a nagyvezér e miatt dorgálja, pirongatja s válaszából szomoruan olvassuk gyámoltalan védekezését. Önként eszünkbe jutnak a Bethlen Gábor és I. Rákóczi György táborba szállásai s az összehasonlitásból következtetjük, hogy az idők nagyon megváltoztak. Erdély függetlenségének kora lejárt s elérkezett ideje, hogy a gyáva s apró önzések közt hánykódó kormány helyet erőteljesebb s nagyobb hatalmu egyének tegyenek kezet a szétmállással fenyegető országra.

A főbb emberek levelei a viszonyok élénk szinezéseül szolgálnak s minden sorukból látszik, hogy az ország az enyészet szélén áll. Érzi, tudja mindenki, hogy a nagy változások előestéje bekövetkezett, még is a tanács urak, a hány, annyiféle, néha kettő, néha egy sincs a fejedelem környezetében. Az udvar szórakozást vagy búfelejtést keresve jár-kel a fejedelmi várakban. Radnót, Balázsfalva, Algyógy, Szamos-Ujvár, Fogaras s a többi egymás után nyujtanak fedelet a sétáló fejedelemnek, honnan ide oda irogat s hivja örökösen Telekit, hogy a felhalmozott ügyekben tetszését adja. A többi (Naláczi, Székely László, Bánffy, Bethlen János stb. mondhat, akarhat akármit, (de legtöbbször semmit se mondanak, semmit se akarnak Teleki nélkül), a fejedelem csak Telekit várja. Teleki pedig a legtöbbször messze van, csak a vég-

szükség pillanatában áll elő s elmondatja a fejedelemmel, amit már ő elvégzett, elrendelt s a mit végre akar hajtani.

Még egyszer aztán 1687-ben, midőn már a bujdosók csoportja rég megszünt fenyegető tábor lenni, midőn már a hatalmas Tököly Imre fényes napja is elhomályosult, a nagy német seregek közeledtére Erdélynek minden valamire való fia össze jön Szebenbe, hol egy közös sóhajtásban törve ki, összetartásra fogadkoznak a régi erdélyi honfiak (219—222 ll.) de az egész okirat nem egyéb, mint egy bus resignatio.

Való igaz, ha ismerni akarjuk e napok igaz történetét, folytonosan kutatnunk s tanulnunk kell, mert az eddig vagy czélzatosan elferditett, vagy valótalan tételek helyett minden nyomon uj tényekre, uj okokra, uj helyzetekre bukkanunk s azokat kell beállitanunk, hogy történetirásunk lapjait a tévedésektől megtisztithassuk.

Kelt Budapesten, 1883. május 15-én.

Deák Farkas.

Röviditések.

Kd = Kegyelmed.

Ketek = Kegyelmetek.

keme = kegyelme.

Ngd = Nagyságod.

Ngtok = Nagyságtok.

nga = nagysága.

I.

A BUJDOSÓK HIVATALOS IRATAI.

Budapest, 1883. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

Béldi Pál utasítása.

1670. júl. 26.

Instructio spectabili ac generoso Paulo Béldi de Uzon, consiliario nostro intimo Comitatus Szolnok interioris comiti supremo, Trium sedium siculicalium Sepsi Kézdi et Orbai judici regio itidem supremo, nec non universorum exercituum regni Transilvaniae generali, cum certa exercitus Transilvanici parte ad excubias in confiniis regni nostri contra extraneos agendas expedito data, quo nunc absente, donec supervenire exercituique semet conjungere poterit spectabilis ac generosus Michael Teleki de szék consiliarius noster intimus, comitatuum Tordensis, Moramarosensis comes, arcis et praesidii districtusque Kőváriensis Capitaneus utrobique supremus, usque adventum ejus plenaria fungatur in exercito regendo et omnimodo ejus authoritate. Datum in Castro nostro Radnothensi die mensis Julii Anno 1670.

1. Mivel akármely dologban, nevezet szerint peniglen az táborokban is sok egyenetlen fejeknek lenni alkalmatlan és káros, azért valamely hadak vigyázásnak okáért, azok akármely helyekről és akármi rendbeliek legyenek, mostan az határ szélyben fognak rendeltetni, ő kemitől függjenek, ugymindazáltal, hogy ő keme is kinek-kinek közülök illendő becsületit megadja; az főrendek közül, az kik Istentől arra elégségessé tétettenek bizonyos feles számuakat convocáljon consultatiora, kikkel pro ratione temporum et rerum végezhessen és szolgálhasson is hasznoson az haza közönséges dolgaiban.

2. Az erdélyi határon kivűl se ő keme ne menjen, se az hadakat excurrálni ne engedje.

Ha az német hadnak az erdélyi határhoz való közelittésit hallja, idein korán ő keme eleiben küldvén, hogy az határon belül be ne lépjenek, megintse, mely ha nem fog, fegyverrel is valamennyire Isten segíti, resistáljon az dolognak folyása szerint szüntelen tudósítván bennünköt az hírekről.

4. Fünél egyebet pénznélkült elvenni senkinek meg ne engedje ő keme erős fenyíték alatt.

Datum in Castro nostro Radnot die 26. julii A. 1670.

M. Apafi mpr.

(P. H.)

Jegyzet. Ugyanezen kelettel hozzá van mellékelve az edictum militare eredeti példánya is, mely Apafitól aláírva 26 pontból áll, s a szokott szabályokat tartalmazza.

Teleki Mihály utasítása.

1671. júl. 6.

Instructio.

Spectabili ac gen. Michaeli Teleki de Szék, consiliario nro intimo, comitatuum Tordensis et Maramarusiensis comiti, arcis et praesidii districtusque Kőváriensis capitaneo utrobique supremo, fideli nobis syncere dilecto, anno dni MDCLXXI. die vero 6. mensis julii, data.

1. Elmenvén ő keme Dééshez az hadak közzé, a dolognak mivoltához képest tegyen rendelést köztök az ő kemeknek adatott előbbi instructiót is elővévén, az mely része annak nem ellenkezik ez mostani dispositionkkal, azt minden részeiben in vigore hagyván.

2. Érkezvén olyan hírek, hogy a kassai generális bizonyos számú hadakkal Szatmár alá lejütt volna, bizonytalan lévén onnét hová akarna menni, azért szükséges ő keme Kővárra menjen ki, a mely gyalogság most a táborban jelen vagyon, abban a mennyit szükségesnek ítil elvivén; mely gyalogokat ő keme az szükségnek mivoltához képest oszszon kétfelé, egy részét küldje ő keme Husztba, a többit hagyja Kővárban, kiknek a megnevezett két várban nem lészen továbbá való mulatása, hanem csak addig, a mig elválik a szatmári generalisnak mostani feljövése mire céloz.

3. Kővárba érkezvén ő keme, a dolognak folyásából kitanulhatja, kivántatik-e az leveleket elküldeni a Sponknak avagy nem, kövesse ő keme azt a mi jobb.

4. Mivel peniglen a békeségnek megtartását parancsolja, a fényes porta római császár birodalmában semminemü excursiokat ne tétessen, hogy a békeség felbontásának okainak ne látassunk lenni.

5. Hogy ha szintén az erdélyi birodalomban bejönne is az német had, de ő kemével annyi kész had nem leszen, hogy aperte Marte megharczoljon velek, ereje felett való dolgot penig megpróbálni nem illik, azért ő keme azt eltávoztassa, mindazáltal vigyázásnak okáért küldhet kevesebb számú lovast, legalább azért, hogy ne láttassunk egészlen vigyázatlanoknak lenni ez hazára, azok penig oly vigyázással járjanak, tréfa ne essék rajtok, ha szükség kivánja. Kővárban könnyen recipialhassák magokat.

6. Hogy ha peniglen (a melyet teljességgel lehetetlennek hiszünk) valamelyik erdélyi várat kezdené megpróbálni a német, minket éjjel nappal tudosítson ő keme róla és mind hozzánk s mind penig hazájához való kötelességét szeme előtt viselje, úgy cselekedjék, hogy ez hazát kár ne kövesse, megnyugodt elmével lévén benne, hogy nem sokáig fogna az vár alatt az ellenség mulatni.

7. Hogy ha az hatodik punktum szerént lenne a dolog, a mely hadak Déésnél vannak és ő keme magával ki nem viszi Szamos-Ujvárnál hátrább ne álljanak, ott bátran subsistálhatnak, míg nekiek succurrálhatunk.

8. Hogy Bánffy Dénes uram ezen jelen való szükségre bizonyos seregeket rendelt oda menni ő keme mellé, az helyesen lett, azért parancsolja meg Bánffy uram ő keme nekik, hogy illendő obedientiát praestáljanak mindaddig, a míg a mostani hírek lecsendesíttetnek és elbocsáttatnak.

Datum in castro nro Radnoth die et anno praenotatis.

Apafi m. p. (P. H.)

Kivül: Hadravaló instructio 21. okt. 1671.

1672. aug. 2. Hadad. Szuhay Mátyás, Kende Gábor és Szepessy Pál: Miután Teleki Mihály »hazánknak, nemzetünknek

és közönségesen nekünk magyaroknak mostani veszedelembe forgó sorsunkat magyar indulattal érezvén« a deputatus magyar atyafiaktól »elöljáróúl hivattatott és választatott és hozzánk állott volna« : hitlevelet adnak, melyben egyetértésre, hűségre kötelezik magokat. (Miss. 224.) (aláírva és megpecsételve).

1672. szept. 7. Kővár. Gróf Balassa Imre, Bocskay István, Petrőczy István, Wesselényi Pál, Szuhay Mátyás, Ispán Ferencz, Gyulafi László, Kende Gábor, Keczer Menyhért és Szepesy Pál hittel assecurálják Teleki Mihályt

1. hogy fejöknek ismerik, addig, míg a haza rendei összegyűlhetnek ;

2. állapotához illendő becsülettel lesznek gyűlés után is ;

3. nélküle tractába nem elegyednek, s vérök kiontásával is segítik.

4. ha vállalatuknak sikere lesz, kellően contentálják ;

5. ő és maradékai »a mely hazában akarnak« ott lakhatnak ;

6. hogy a mely hadi edictomokat az ő tetszésekből kiad, azoknak alá vetik magukat.

(Csak Forgács, Wesselényi, Ispán, Keczer, Gyulafy írták alá s pecsételték meg).

1672. szept. 8. (h. n.). A bujdosó rendek (sz. sz. 33-an) pecsétjükkel s aláírásukkal ellátva dolgaik ujabban folytatására deputatusokat (Balassa, Bocskay István, Petrőczy, Wesselényi, Forgács, Szuhay, Ispán, Kende, Gyulafy, Keczer, Szepesi) választottak, s megbízták, hogy érintkezzenek Teleki Mihálylyal, kinek már eddig is sok jó akaratjával éltek, hazájuk és vallásuk felszabadítására eljön-e ; — miután ezen kijövetelre elhatározta magát, kötelezik magukat, hogy a mit a deputatusok vele végeztek s végeznek, mindazt megtartják. (Miss. 224. p.).

(Mind a három eredeti és pecsétekkel ellátva.)

1674. m á c z. 9.

Az méltóságos Apafi Mihály erdélyi fejedelem kegyelmes urunkhoz ő ngához és méltóságos tanács úr híveihez az hazájokból kibujdosott magyaroknak szalonthai közönséges gyülésekből küldetett követeinknek Nemzetes Nemes és Vitézlő

Mikolai Boldisár, Bernáth Sigmond, Szendrei Végh Mihály, Jászberényi Mátyás és Mezei Nagy György uraméknak ő kemeknek, die 9. mensis Martÿ Anno Domini 1674.

Instructio.

Isten bévivén követ atyánkfiait, a méltóságos fejedelmet kegyelmes urunkat ő ngát és azon méltóságos rendeket, kikhez credentiájok vagyon, azoknak megadásakor mennél böcsületesebben tudhatják, köszöntsék s üdvözeljék, és az dolgokat renddel így vegyék fel.

Primo. Nagy háládatossággal s köszönettel kell mindenkor emlitenünk a mi kegyelmes urunknak a méltóságos erdélyi fejedelemnek ő ngának igaz ügyünk gyámolításában megmutatott fejedelmi kegyelmességét, és nevezetesen az többi között: Ellenségünk két úttal is hazánkból kinyomván bennünket az hadakkal együtt, hogy ő nga néhány ízben kegyelmesen intimálta s hathatósan parancsolta, ne tegyük le az fegyvert, melynek letételéből egész ruináját következni dolgainknak ő nga előre által látta, sőt azon fegyver fentartásnak szükséges requisitumirúl is hogy ő nga provideálni igyekezik, minemű az zsoldnak fizetése és quártélynak adása, fejedelmi kegyelmességét ajánlotta.

A legnagyobb és szorosabb szükségnek idején azért, midőn közönségesen az ő nga fejedelmi kegyelmességével élnénk, sőt az somlyai tiszteknek dispositiójok szerént szállíttatnak az quártélyokra, az szegény hazátlan magyarok, reménytelen változással feles német és magyar hadak jűnek ki Erdélyből fegyverrel, és a föld népének feltámasztásával, kínszerítik űket mindenünnen a Szilágyságból kijűni, s még penig oly időben, mikor az hatalmas nemzet is Bihar Vármegyében quártélyra bébocsátani űket semmiképpen nem akarná. Ilyen végső reménteleségben Istennek kiváltképpen való kegyelmességéből mennyi sok alteratiók alatt tartaték meg az hatalmas nemzet takargatása alatt a kevés magyar fegyver mind ez ideig, tudják azok, kik közelebb az ügyben bajoskodtanak.

A Bihar vármegyei szegénység is magokon és a Szpahiaság jószágokon egész esztendőtűl folyvást való élődéseket az hadaknak igen megunván, sokszor bennünket támadással,

kiveréssel irtóztatván, sőt az innen való kimenetelre s magunk mindnyájunk felől való gondviselésre igen rövid terminusokat néha csak tíz napokat adván, miképpen reménkedtünk a mi kegyelmes urunknak ő ngának, hogy méltóztassék kegyelmesen az ő nga fejedelmi kegyelmes intésére és parancsolatjára megmaradt magyar fegyvernek és hadnak maga birodalmában kegyelmes ajánlása szerint ideig való tengődésre quártélyt engedni és rendeltetni, és az ő nga méltóságos tanács úr híveinek, hogy igaz keresztyéni indulatból az közűgynek előmeneteléért alázatos instantiánkat az ő nga méltóságos tekénteti előtt hathatós törekedésekkel tötték volna foganatossá, mind ez ideig beküldött követségeink és instructióink azzal rakva vannak.

Secundo. Minden felől a szorongató szükség s a fényes porta leendő succursusa felől is a nagy remintelenség az itt kin nyomorgó s fegyverben lévő nemességnek és vitézlő rendnek sziveket által járván, indultanak arra, hogy a méltóságos fejedelem ő nga birodalmában szerte széllel eloszlott úri főnemes és minden rendeket ösztönözzön néhány rendbeli izenetek s komoly szókkal instituált követségek által kinszeríttesenek a mutua ligában nekik adott szoros kötelességek mellé közikben jűni. A méltóságos fejedelmet ő ngát is búsítván, hogy mindeneket közikben jűni kínszerítsen, oly véggel, hogy ha Istennek csudálatos látogatásábul az közönséges romlás őket együtt követte, magokat ne vonják el, jűjenek közikben, és mind hevét és hidegét az nyomoruságnak szenvednék véllek egyaránt, s orvoslásához is köztetszéssel látnának ugy, hogy mindenek érezhetőképpen tapasztalhatnák forgolódásoknak valami gyümölcsét, és a nyomoruságot s ennyi bujdosást szenyvedett szegény magyarságnak lenne szemét kire fordítani. Ez aránt is az nemességnek és vitézlő rendnek az méltóságos fejedelem ő nga kezéhez in specie transmittált instructio s reménkedő levelei és azokkal nyert ő nga méltóságos annuentiája igazítsák a szegény bujdosó magyarságot.

Tertio. A bihari gyülésben lött unióra mutua ligára való ujabb megköteleztetés penig hogy senkit a méltóságos fejedelemnek ő ngának adott kötelességétűl el nem szakasztott, az aránt Istenre támasztottuk ügyünket, és a nemes Erdélyországa gyülése alkalmatosságával béküldött követeinknek

adott instructiónkban minden szinezés nélkül eziránt elménket éppen kiadtuk, hogy tudnillik veszszük, sőt ugyan reménkedve kérjük az ő nga nemzetünknek sokszor ajánlott fejedelmi kegyelmességét, az főnek, valamely meghitt vitéz úr hivének, embeli segítségnek és soldnak az hadak közzé hova hamarább kiküldésében, és szükséges quártélynak adásában.

Quarto. A lábbadozó magyar dolgoknak jobb módjának való folytatásáért, hogy némely úri, főnemes és vitézlő rendből álló magyarok választtattanak és állattattanak, újobban kötelezttettenek az közönséges szolgálatra, az semmi nem egyéb, hanem az beszterczei deputatiónak megelevenítése, mely által, míg erejében tartatik, tudják nemes Erdélyországának méltóságos főrendei, ha miben folyamatot vehettenek nemzetünknek dolgai, nem mindjárt mentenek piaczra, s bizonyára ha ki ezen szolgálatbeli kötelességét maga erejében érteni akarja ez ideig való forgolódásokrúl számadás formában mostan publice tött declaratiójokban s relatiójokban megnyughatik istenesen. Nemes Erdélyországa s annak méltóságos fejedelme, tekintetes tanács úr hívei ellen való háládatlankodással vagy tovább az oda folyamodástúl s hősködéssel való irtóztatással is méltán senki nem vádolhatja. Legyenek arrúl az méltóságos fejedelem ő nga kezénél forgott levelek és instructiók bár minden kifogás felett való tanúbizonyságok, melyekrúl követ atyankfiai illendő moderatiót tartván az mentésben, a szerint adhatnak számot, az hol illik.

Quinto. Isten s világ látja azért, hogy mi egész nemzetestűl szegény bujdosó magyarság szánt szándékkal semminemű kedvetlenséget s méltó vádoltatására okot nem szolgáltattunk, sőt ha mi vádakkal igyünknek s személyünknek gonosz akarói bennünket nehezítettek volna, mondják meg, mit és miben vétettünk közönségesen, megértvén summáját vádoltatásunknak menthessük magunkat. Ha penig privatus emberek vétettenek, azok is neveztessenek meg, azoknak vétkekért közönségesen ne kellessék lakolnunk és szenyvednünk s igaz igyünknek gyámolságára való menedékek s remediumok is azért meg ne késlelődjenek.

Sexto. Méltán ismerjük ügyünknek ártatlanságát nemzetestűl támasztani az ő nga méltóságos fejedelmi bölcs ítéle-

tire, ha valaha arra szolgáltattunk-é csak legkisebb okot ő ngának maga méltóságos személyében vagy nemes Erdély országának, hogy az holott az ő nga méltóságos szárnyai alatt s birodalmában lelkünket s testünket üldöző ellenségink ellen oltalom s menedék helyet találtunk vala, és az honnan jövésünk menésünk ez elmúlt siralmas esztendők forgásaiban tilalmas nem volt, már oda magunk szolgáink s embereink nem mehetnek bátorsággal, és nagy okokért kínszerítő szükségek miatt bement úri és főrend atyafiai is az kijöveteltűl tilalmaztatnak és homagiumokkal s reversalisokkal obligáltatnak; mely dologban minemű lelkiismeretet sértő akadékjok legyen nemzetünk igaz fiainak, azt is az ő nga fejedelmi bölcs ítiletire támasztjuk, kik közzül sokan az deputatióban való szolgálatra, mindnyájan penig az unióra felette erős hittel lévén kötelesek, mostan közönséges gyűlésünkre nem jöhetének közinkben, s ámbár magunk kebelében lévő sebünket ne fájlaljuk is, vallásunkat káromló ellenségünknek ez disunioval ugyan szárnyak neveltettenek ellenünk, igaz ügyünknek nagyobb feneséggel való üldöztetésére, látván erőtlenít s inaszakasztását egyébkint is elég gyámoltalanságban hagyatott sorsunknak. Instáljanak azért ő ngának nagy alázatossággal, az olyatén edictumoknak ereje tolláltassék, az reversalisok annihiláltassanak, s szabadítsa fel ő nga a passusokat is, lehessen szabados kijövések kötelességek mellé azoknak, kik ez iránt kívánnak használni és szolgálni nemzetünknek, ne örűljenek lelkünket vadászó ellenségink oltalom s menedék helyünkben is nemzetünk fiai angustáltatásának, kik innen is egész ruinájat készítvén igaz ügyünknek, ennek mérge még hazánkban maradt édes feleinkre is ki ne terjedjen. Tudtára adván azt is alázatosan ő ngának, hogy az kik az ő nga birodalmábul kijüttenek is, nem idegennek inkább, mint méltóságos keresztyén fejedelmeknek hivségek hozta ide ki és tartóztatja űket az magyar atyafiak között, hanem az előszámlált terhes okok és az nagy kötelesség, mely a mi atyánkfiainak is idejöveteleket azon szorgalmaztatással kívánja. Egyébaránt Istennek igaz itéletére merjük ez iránt bízvást halasztani ügyünket, ha mi mindenkor feljebb nem böcsültük s ma is nem böcsüljük velünk egy Isten-tiszteletben s az hitnek egységében lévő akármely felebarátunkat is azoknál, kik attúl ide-

genek, mennyivel inkább azokat méltó tisztelettel böcsüljük, s meghiszszük, kiket Isten kiváltképpen a maga dícsőségének előmozdítására nagy méltóságra felemelt.

Septimo. A méltóságos fejedelem ő nga előtt s valahol illik és szükséges, ismét alázatosan declarálják követ atyánkfiai: Mi mind ez ideig ő ngát minemű sok alázatos instantiákkal reminkedve kértük, hogy ő nga méltóságosan találta volna fel módját, mint ssgíthette volna közönséges ügyét árváúl hagyatott édes nemzetünknek, nevezetesen a fényes portán annak utját készítette volna meg, és consensust impetrált s nyert volna ő nga az succursusnak kiküldésére, és néhányszori kegyes resolutiója szerént meghitt méltóságos tanács úr hívét Teleki Mihály uramat küldötte volna közinkben, hogy az fejetlen lábságból s minden rendeletlenségből authoritásával élesztette s lelkesítette volna meg ez fenn levő magyar fegyvert, azonban mind tekintetes számú vitézlő rendbeli s mind penig pénzbeli nevezetes subsidiumát minél hamarább küldötte volna közinkben és mivel ő nga is mind ez ideig azon néhai fejedelmi kegyelmes ajánlását nihányszori kegyelmes resolutiójával öregbitette édes nemzetünknek s abban az Isten dicsőségének ügyét maga ügyének ismerni declarálta ilyen punctumokban vegyék nevünkkel mondandó instantiánknak summáját:

Elsőben. Már az idő közelítvén az kinyiláshoz, és minden felől környűlünk fegyverre kiáltanak, az ellenség is szokott practikáit és tőreit elkészítette, minden mesterségével e kevés fen álló magyar fegyvert elemészteni s ezzel édes nemzetünk dolgait kivánsága szerint végső veszedelemben ejteni igyekezi, méltóztassék ő nga magát ultimálni és egyáltaljában kegyelmesen resolválni, vagyon-é megeugedve ő ngának már az fényes portárul, hogy kezét a mi dolgainkban elegyíthesse?

Másodszor. Annuentiája lévén ő ngának, vagy anélkűl is, méltóságos Teleki Mihály uram első kijüvetelinek példájára (melyet tudjuk soha csak neheztelléssel is nem említett az hatalmas nemzet) segíti-é vagy segíteni akarja-é ő nga igaz ügyünket?

Harmadszor. Mindenek felett szorgalmatosan arra kérjék ő ngát, méltóságos tanács ur hívét Teleki Mihály uramat közelben következendő Szent-György napjára gyülésünkre ok-

vetetlen kibocsátani és kiküldeni az emberbeli és pénzbeli subsidiummal együtt kegyelmesen méltóztassék, hogy az ő keme jelenléte, fősége és auctoritása által omni meliori modo készíttethessék rendeltethessék e magyar fegyver, sőt szaporíttathassék is az előttünk álló, szükséges nemzetünknek.

Octavo. Ez penig követ atyánkfiai ő kemek jól eszekben vegyék, az elmult őszszel nemes Erdélyország gyülése alkalmatosságával die 10. 9-bris küldvén be a méltóságos tanács úr hiveihez Nemzetes és Vitézlő Baranyai Gáspár, Kubinyi László és Hamvai Péter követ atyánkfiait ő kemeket, ezen materiába való alázatos instantiákkal, más fél hónapnál tovább való várakozásunk után ő kemek által semmi egyébb választ a méltóságos fejedelem ő nga egy missilis levelénél, melyben az Ispán Ferencz és Fekete János uram által adott resolutiójára mutat ő nga, nem vehettük sőt azon alkalmatossággal akarván az féfényes portára posta követünket Szent-Királyi Mihály uramat a méltóságos fejedelem ő nga segedelmeskedése által indétanunk, kinek is kelletvén utjából re infecta megtérni, három holnapok után jűhetett viszsza hozzánk, sohunnan semmi irást és választ nem hozván, mely dolgok után való várakozással az egész tél tőlünk elmulék. Szemesek legyenek azért ő kemek, és nemzetünk ily igaz ügyének kárával és végképpen kínszerítő szükségében minden alázatos remínkedésekkel udvarnál leendő méltóságos ministerek által is igyekezzék úgy maturáltatni alázatos instantiákra való választételt, hogy következendő Szent-György napi közönséges gyülésünken, ha az kivánt dolgokat obtineálhatják ő kemek, és ha (kit Isten távoztasson) nem is, okvetetlen kiérkezhessenek, mivel annál tovább már az ügynek mivolta azon válaszok után bennünket várakozni nem enged.

Mely dologban jóllehet említett Baranyai Gáspár, Kubinyi László és Hamvai Péter követ atyánkfiai ő kemek által is oly formában kivántuk vala az ő nga végső kegyelmes resolutiójját, hogy ha ő nga az megigért fejet és succursust követeinkkel ki nem küldené, kénteleníttetnénk magunk közzül (kit Isten mutatna) fejet választani, mindazáltal noha akkor nem obtineálhatók, az ő nga fejdelmi kegyelmes resolutiójára ime mely nagy patienter mind ez ideig várakoztunk, s most is

mind addig, míg nemzetünk közönséges ügye veszedelme nélkül meglehet, azon terminusig várakozásunkat declaráltuk, sőt ha követ atyánkfiai és a kivánt resolutio maga valóságával az megírt terminusra kinem értekezhetnének is (melyet távoztasson Isten) mi Istennek szent áldásából azt fogjuk elkövetni, az mire ő jóvoltából bennünket segít, és a mire az üdő s az alkalmatosság tanit.

Az ily szorosan kínszerítő szükséget s nagy okokat meg mondván ő kemek, mint kik az megkeseredett nemzetségnek és minden féle vitézlő rendnek meghallották, közöttünk forogván jól tudják resolutióját, nem kétljük, a méltóságos fejedelem ő nga is igaz kereszténvi szánakozásból kegyelmesen admaturálni resolutióját, végképpen egyáltalában kiadni elméjét, méltóztatik.

Nono. Ha penig a méltóságos fejedelem ő nga maga méltóságos elméjét s végső resolutióját ugy adná ki (kit nem reménlünk) hogy ő nga egyes más akadályokra nézve ez ügyet nem segítheti és méltóságos Teleki Mihály uramat is ki nem bocsáthatja és nevezetes ember, pénzbeli succursust is nem adhat, kérjék nagy alázatossággal ő ngát, méltóztassék ő nga méltó és helyes kivánságnak ismerni, az ő nga hűségére köteleztetett vitézlő rendnek hiteket s kötelességeket kegyelmessen szabadítsa fel, és az hadi tiszteknek is kötelező reversalisokat követ atyánkfiai ő kegyelmek kezekhez adni s kiküldeni méltóztassék, ezt kivánván az közönséges igazság is, mert azoknak fel nem szabadítása s ki nem adása nélkül is az megigért succursusnak in tempore et termino nem létével azok tovább köteleseknek magokat nem ismerik.

Decimo. Tekintetes és Ngos Petrőczi István uram elbocsáttatása felől is követ atyánkfiai az méltóságos fejedelem ő nga előtt alázatosan instáljanak az ő nga fejedelmi kegyelmes resolutiójából, hogy a magyarországiak vádolták és segittek volna meg, kiben mi mivel magunkat közönségesen ártatlanoknak ismerjük, kérjük alázatosan vádolóinak neveket is adja ki, hogy az ő nga fejedelme kegyelmességéből szabadságot nyervén, az magyarok köziben kijüvén, dolgát igazíthassa.

Undecimo. Szintén vége felé gyülésünknek érkezék hozzánk az méltóságos fejedelem ő nga Fogarasból 26. febr. írt

levele, melyben értjük oly terminusokat, hogy némelyek vak vezéreknek neveztetnek, kik ez ideig is vesztegették nemzetünk dolgait és ezennel végső veszedelemben borítják, azonban penig, hogy nem sokára megbánják s többek. Ő ngának instáljanak alázatosan, nevezze meg ő nga, kik legyenek azok az veszedelmes vak vezérek, hadd közönségesen távoztathassuk el vagy büntethessük meg azokat, utánnok ne vakoskodjunk, sőt az gonoszt közzülünk irtogathassuk ki. Azonban micsoda veszedelem az is, mely oly nagy bánatot fog szerzeni; hogy ezeknek el nem hallgatásából s meg nem orvoslásából nemzetünknek közönséges ügyét s mindnyájunkat kár s veszedelem ne kövessen.

A mi kegyelmes urunk azon méltóságos levelére nézve és az ő nga kegyelmes parancsolatjának akarván mi is az mint illik alázatosan engedelmeskednünk, ugyan említett böcsülletes követ atyánkfiai credentionalis levelünk mellett praesentálják magokat méltóságos úr Bánfy Dénes uram ő nga előtt, értsék meg ő ngától több ott lévő hadi tisztekkel együtt az méltóságos fejedelem ő nga kegyelmes parancsolatját, és azokat az irtóztató veszedelmeket s neveket is, kik azokkal nemzetünket siettetik, melyeket megértvén mindjárt ő kemek mellékek a végre rendeltetett böcsületes követ atyánkfiát nemzetes Miskolczi Péter uramat viszsza bocsátván, az dolgokrúl tudósítsanak voltaképpen. A Pethő urfiak iránt tudják, mind a végbeliek s mind mi közönségesen egész magyarság, mit biztunk ő kemekre; Lóczi János urammal az iránt egyet értvén méltóságos Bánfy Dénes uramat disponálják s kérjék, nyomjon nagyobbat az ő nagysága tekinteti előtt, az Jésus Christus evangeliumáért, az magyari nemes vérrel szerzett szabadságért szerte szélylyel elosztatott ártatlanul szenyvedő raboknak sanyargattatása és marczongtatása más világi külső tekinteteknél, és azoknak állapotjának avagy csak valami enyhülésére is szintén az üldözésnek vérén elfogott rabokat méltóztassék azoknak kezekhez visszaadatni, küknek igaz jussok s közök vagyon hozzájok. Iratott a házainkból kibujdosott magyaroknak közönséges gyülésekben Szalontán, kik gyülésünket is ezen végezzük el, hogy noha a mi ügyünknek minket szorosan szorgoztató szüksége ugy kivánván mi tőlünk, in casu non subministrati succursus

búcsúzván az mi kegyelmes urunktúl ő ngától, az vitézeknek hiteket remitáltatni, az tiszteknek is reversalisokat követeink kezéhez visszaadatni kivántuk; mindazáltal elménk ott nem járt, ma sem jár, hogy ő ngától ugy vegyünk búcsút, tovább is ily méltóságos minket takargató jó kegyelmes urunk kegyelmességével magunkat illetni ne kivánnánk, sőt az őnga jótéteményét halhatatlan emlékezetben tévén, azért minden hálódatossággal igyekezük lenni ő ngához s méltóságos híveihez; magyari nevet sem érdemel, valaki külömbet ért és cselekeszik.

Egykorú példány aláírás s pecsét nélkül.

1674. ápr. 11. Belényes. »A magyar hazából kibújdosott grófi, úri, főrendi és vitézlő rendekből álló deputátusok«:

Tökölyi Imre, Serédi Benedek, Perényi Ferencz, Karvaj Orlé Miklós, Kölcsei Kende Gábor, Négyesi Szepesi Pál, Bárczi György, Körösfarcsai Veer Mihály, Thokai István, Klobosiczky Pál és János, Dobai Gábor, Ibrányi Ádám, Báncsi Ádám és László, Czernel Zsigmond, Görgei András, Szilágyi Gáspár, Verbélyi István, Czeglédi János s több kibujdosott s Erdélyben a Szilágyságban levő atyjuk fiainak:

Mező-gyáni [1]) quartélyukból márcz. 29-ről máj. 3-ra Sarkadba gyűlésre hívták őket össze. Nem tudván ha megkapták-e ezen convocatoriát újabban leírják:

Közelebb elmúlt szalontai gyűlésekből újabb terminust tűztek ki sz. György napra valamely meghatározandó helyre, hogy dolgaik folytatásáról tanácskozzanak.

Remélvén azért, hogy az időnek kinyilatkozása a mi dolgainkat is mind jobban kinyilatkoztatja« azon közönséges gyűlést »ó szerént való György napjára t. i. ez jövendő pünkösd havának 3-ik napjára Sarkad városába hirdetik.«

Meghívják a fennebbieket ezen gyűlésre.

1674. ápr. 23.

Méltóságos úr nekünk bizalmas urunk.

Kdnek mint bizodalmas urunknak nagy kötelességgel való szolgálatunkat ajánjuk.

[1]) Kötegyám.

Édes nemzetünk sok vétkei érdeme szerint, mióta az mi jó Istenünk igaz ítéletiből ez magyar haza jelen való és már végső romlására hanyatlani kezdett, megkell azt vallanuk, ha valakinek, bizony Kdnek vettük és tapasztaltuk mindenkor sok ízbéli jóakaratját, mint igaz magyar szerető és Isten dicsőségét szivesen előmozdítani kivánó jó akaró urunknak; melynek az többi között avagy csak első kimenetelünknek alkalmatosságával is emlékezetes jelét adta ki, holott csak nem élete letételével is azt megbizonyítja; mely nevezetes és igaz magyarságához illendő dícsíretes cselekedeti oly szoros kötelességben tart nemzetestől bennünket, hogy valamíg csak az magyar nemzetnek nevezeti fel marad is, azzal együtt fentartasék Kdhez és szép maradékihoz nekünk is tartozó köteles indulatunk.

Emlékezetiben vagyon nem kétljük édes jó akaró urunk, elmult néhány keserves bujdosásinknak szomorú esztendei alatt, száma nélkül folyamodtunk Kd igaz magyaros jóakaratjához, kiben, hogy készkedve s rajtunk szivesen szánakozó kereszténysége szerint nem succurálhatott, említett sok vétkeink okozhatják, egyszersmind Kd ily dicséretes magyaros jó indulatit megtartoztató sok ellenkező dolgoknak kell tulajdonítanunk. Boldogtalanságunknak szomorú őrvényei közzé naponként el anynyira bemerültünk, minden felől vesztegettetvén köztünk fenn forgó kevés magyar fegyver, annak az ellenségtől való sok felé csalogatása, hitegetése és istentelen gonosz szándékában szemeink behunyásával elől bocsáttatása az fejetlen — lábságban lévő vitézlő rendnek praedálásban való elmerültsége, senkitől nem lévén tartalékja hadainknak, sem személy, sem vallás, sem ártatlan, sem ellenség között nem tartván semmi megkülömbeztetést egyaránt fosztatnak mind jók, mind gonoszok, javoktúl és életektől; kibül avagy nem méltán várhatnók-é az sok égben kiáltás után fejünkre Istennek méltó boszszúállását, édes hazánknak végső pusztulását, igaz ügyünknek romlását, és sok nyomoruságok között elalélt személyeinknek is veszedelmét?

Keserves példa már mind ezekben némely atyánkfiainak ártatlan és váratlan halálok, javoktól való megválások után külső koldulásra jutások és éhenhalások. Járult ezekhez az hatalmas nemzetnek is szüntelen sok reánk való izengetése

és a vagy csak mostani közönséges gyűlésünkben előnkben küldött kemény követsége, hogy tudnia illik az földnépe szorongattatását, javok praedálását orvosoljuk, erőszak tévő de senki büntetése alatt nem lévő hadainkat jó rendben venni ne késsünk, Generálist választani siessünk, minekelőtte magunk elvesztésével siralmasan és egészlen jó reménségünkhez közelítő és már útban lévő dolgainknak jó folyamatják fel nem fordítjuk semmit ebben az egy rendetlenségnél nem okozván. Ezeket azért fejünkről el akarván hárítanunk, édes maradékinkra is nemzetestül valamely végső romlást nem akarván hoznunk, kényszeríttettünk mostani közönséges gyűlésünkben egész bujdosó magyarság egyező tetszéséből, hadaink főgeneralisának tks ngs Hadadi Wesselényi Pál uramot ő kemét és ő ngát elválasztanunk, kérvén mint bizodalmas jó akaró urunkat kdet, ezen cselekedetünket ne vegye valami idegenségnek, sőt ismerje annak, kit egyedül az elkerülhetetlen szükség nemzetünknek ügyünknek előtte álló s azt azonnal elburító közönséges veszedelme követett el mindnyájunkkal, vagyunk Kd jó magyarsága felől oly bizodalommal, bölcs discretiója szerint meg sem ítél, tudván mit tégyen ez iránt nemzetünknek oly nevezetes állapatja. Egyébiránt valamig az Ur Isten bennünket éltet, nyugodjék meg tökéletesen benne, velünk közlött sok jóakaratjáért, érdemes cselekedetiért, nem csak maga személyére, hanem édes maradékira nézve is hálaadó emlékezetes voltunkat megmutatni el nem mulatjuk; sőt nemzetestül ezen irásunk által magunkat arra kötelezzük, az mint hogy mi is az mi részünkről ezután is Kd tökéletes jóakaratját fentartjuk, azt mindenkor veszszük, s el is hittük, az jó Isten Kdnek arra alkalmatosságot adván bennünket meg nem fogyatkoztat; kérvén mégis nagy bizodalommal, tovább s gyámoltalan sorsunkhoz, igaz ügyünkhez méltóztassék szokott jóakaratját fentartani, és az alkalmatosság úgy kivánván az mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos személye ugy az nemes ország s annak nevezetes tagjai előtt is segíteni, kirűl ő ngának is alázatosan esedezünk. Kivánván az nagy Isten szerelmesivel együtt tartsa és éltesse Kdet jó egésségben számos esztendőkig. Datum ex Generali Congregatione nostra in Csatár die 23. Mensis *A(prilis)* Anno 1674. celebrata.

Kdnek köteles jóakarói, atyjafiai szolgái

Az magyar hazából kibujdosott grófi, uri, fő, nemes és vitézlő rendek közönségesen.

Az Méltóságos fejedelemnek és az nemes országnak írt levelünknek valóságos páriáját megküldöttük Uram Kdnek.

Czím: Méltóságos Urnak, Széki Teleki Mihály Uramnak (cumpleno Tit.) Nékünk bizodalmas Urunknak ő kemének adassék.

1674. április 28.

Mélts. úr, nekünk igen bizodalmas urunk.

Hogy az szt. úr Isten Kdet lelki testi idvességes áldásival boldogítsa, szerencsés jó egészséges életét szegény magyar nemzetünknek hasznos szolgálatjára hosszú időkig terjeszsze, tiszta szívvel kivánjuk.

Immár számos esztendőktűl fogvást micsoda nagy inség, lelki testi iga és nyomorúságoknak sokféle terhe alatt nyögjön, ez mi utolsó romlásához közelítő s ím ezennel elmerülő szegény édes magyar hazánk s árva nemzetünk, az mi lelki testi ellenségink miatt, dél színben fénlő nap módon jól tudva levén Kdnél, és ezekből való kimenekedésünket az mi kgs urunk ő nga segedelmeskedése által Kd is, mint ez igaz űgynek egyik főkormányzója hasznos fáradozási után már sok ízben reménlvén, ma is nagy ohajtással és kivánsággal várnok Istenünk kgs áldásából az ő nga ugyan valóságos megsegítését, kik fejenkint jó lélekkel írjuk, mind eddig is az mi kgs urunk mélts fejedelmünk igaz hűségében igyenes és állhatatos lábbal jártunk és valameddig ő nga ez mi istenes igaz űgyünket magájának ismervén, bennünket segítő fejedelmi kegyelmességével foveál s annál is inkább az mi szükséges kivánságainkat admaturálja, valósággal beteljesíteni, az ő nga kgs szárnyai alatt és hűségében megállani készek vagyunk, kérvén mint nekünk igen bizodalmas nagy jó urunkat Kdet teljes bizodalommal, hogy Kd tovább is ő nga előtt a Jézus Krisztusnak ártatlan vérehullásajért is ez mi igaz űgyünknek hamar időn levő hasznos és tapasztalható főelőljáró pénz és emberbeli segítségben való segedelmeskedésért törekedni és fáradozni méltóztassék Kd, hogy már a sok haszontalan biztatások miatt teljességgel el-

alélt és csüggedett és csaknem végső eltántorodásra hanyatlott elmék, hamar való ujulást vévén már ennyi sok káros és siralmas szenvedésbeli várakozások után láthassák velünk és egész édes nemzetünkkel együtt hasznos és valóságos gyümölcsét, mely csak kevés időre haladna is és ez mi kész indulatunkbéli hűségünkre tekintet nem levén, hogyha továbbá is az bizontalan, időről időre való halogatás miatt az mi eloszlásunkkal a mi szegény édes hazánkat, igaz vallásunkat s egész magyar nemzetünket ennél is nagyobb romlás és veszedelem követi, mi Isten s világ előtt okai ne legyünk és az egész keresztyénség is nekünk ne tulajdonítsa, mert mi fejenkint életünket is a mi édes szülő hazánkért s igaz vallásunkért készek vagyunk minden óránkint letenni, csak ő nga is a mi kgs urunk már száma nélkül való sok ízben feltött kgs oblatioji szerint ez igaz ügyet már mindenekben magájénak ismervén, tovább való dilatio nélkül segedelmével és szükséges requisitumjuknak hamar való közinkben kiküldésével, sőt a maga mélts személyével is az ő idejében hozzánk érkezésével örvendeztessen; még is a nagy Istenért kérjük, sőt ugyan kénszerítjük is igaz keresztyéni hitinek szeretetire, és édes szülő nemzetéhez való kötelességére édes urunk Kdet, hogy ezekben és ezen dolgok végett kgs urunk eleiben küldött nemzetes vitézlő Csathó András, Fekete István és Vas Márton uramékat, becsületes követ atyánkfiait mind jó tanácsával éltesse s mind peniglen elégséges kivánt segedelmeskedését mindenekben declarálni méltóztassék, kiktől is szóval is bőven izenvén Kdnek mi mind fejenkint egész életünk fogytáig maradunk

Kdnek mint bizodalmas nagy jó urunknak

alázatos kész szolgái

Az mi Istenünk dicsőségeért, édes hazánk lelki testi szabadságáért bujdosó végbeli, mezei, gyalog hajdú renden levő tisztek és az egész vitézlő rendek közönségesen.

Datum Poroszló die 28. apr. 1674.

U. I. Mi mindeddig ugy reménljük, hogy az mi kgs urunk ő nga promotioja által a mi dolgaink jól folyjanak a fényes

portán, mely jó reménség alatt mostan ben levő követek ő kemek is sollicitálják alázatosan a segedelemért kgs urunkat, kiket is ezen követeinkkel együtt, hogy Kd is mindenekben segítsen és késedelem nélkűl közinkben ugyanezekkel való kieresztésekben örvendetes kivánt válaszának obtinealásával Kd promovealjon, erre is nagy bizodalommal és alázatosan kérjük Kdet.

Külczím: Mélts. úrnak, tek. Széki Teleki Mihály urunknak (cumpleno titulo) nekünk sat.

Eredeti, 14 gyűrű pecséttel elzárva, melyek közzűl egy fekete.

1674. május 31.

Instructio.

Az méltóságos Apafi Mihály erdélyi fejedelem kegyelmes urunkhoz ő ngához és méltóságos tanács úr híveihez küldött követeknek, nemzetes vitézlő Szepesi Pál, Szalai Pál, Bornemisza Mihály, Uri István, Kállai Szabó István, Zöldi István és Szendrei Balogh Mihály gyalog hajdu hadnagy urainknak ő kemeknek adattatott

Instructio.

A mi kegyelmes urunknak, az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő ngának édes nemzetünk fenn forgó igaz ügye gyámolításában mind ez ideig megmutatott nagy kegyelmességét, melylyel sem költségének, sem fáradtságának azért nem kedvezett s tovább is annak tehetsége szerint előmenetelire czélozó szent intentióját minél hathatósabban tudhatják, nevünkkel alázatosan megköszönvén, azért sok Isten áldásokat kivánjanak ő ngának.

Az ő nga méltóságos személye és nemes Erdély országa ellen való vádolásoktúl, Istenre merünk halasztani, lelkünk ismereti tiszta, mely iránt illendő moderatiót tartván ő kemek, elménket kiadhatják, nem lévén attúl semmi tartalékunk, hogy ez után is különben térjen orczánkra vagy azért következhető méltó itílettűl félhessünk.

Méltóságos Teleki Mihály uram Székely László által

tött kegyelmes resolutióit is ő ngának, melyre nekünk irt méltóságos levelében mutat, alázatosan megértettük, melyet is ő ngának megköszönjenek, assecurálják ő ngát, hogy az mi mostan ő nga méltóságos személyéhez való nagy devotiónkat s háládatosságunkat, Isten édes nemzetünk dolgait boldogítván, valóság is fogja követni minden bizonynyal és addig is soha egyebet ő nga az méltó háládatosságra czélozó köteles szolgálatnál s arra igyekező szándéknál különbet vennünk, nem tapasztal.

Kegyelmesen javalja és parancsolja ő nga az dolgoknak titokban való tartását s maradását, minket is mind az jó ratió s mind dolgainknak javítására czélozó szoros kötelességünk arra int, azon nyugtassák meg az ő nga elméjét, ez után is az mi részünkre üdő nap előtt az dolgok piaczra nem mennek, azt elhivén tökéletesen, ha ennyi költsége s fáradtsági után az fényes portától lehetett volna ő ngának annuentiája, az mi tőlünk kivánt, ő ngától is néhányszor kegyelmesen megigírt succursusnak kiküldéseket eddig is nem halasztotta volna. Az honnan függvén az mi dolgainknak jobbulási egészlen Isten után, valamint ő ngának annak annuentiája nélkül maga ország következhető veszedelme nélkül nem bátorságos, ugy mi nekünk is azzal élni nyilván annak engedelme nélkül sem tanácsos, sem előmeneteles nem lehetne, jól tudjuk. Mely iránt is hogy ő nga maga méltóságos elméjét ily nyilván kiadván, tovább az olyan formában leendő succursus után való várakozással az itt kinn való magyarságnak elméjét függőben tartani nem akarja, alázatosan köszönjük ő ngának.

Térvén itt az ő nga méltóságos tanács úr hívei által tött kegyelmes ajánlásira s azt ő ngának in specie etiam alázatosan megköszönvén, kérjük ő ngát méltóságos Teleki Mihály uramnak, személyének, javainak, tiszteinek s azokhoz való kötelességének jövendő securitására az első induláskori formában való kijövetelre méltóztassék adni méltóságos kegyelmes fejedelmi tetszését és titkos pecsétes jó formában való assecuratióját, mely meglévén, parancsolja is meg ő nga, minden késedelem nélkül voluntariussal Mikessel együtt jöhessen közinkben dolgainknak javítására és assecurálják ő ngát, hogy az hadak fizetésére rendelt subsidiumát ő nga az előbb emlí-

tett okra nézve méltóságos Teleki uram kezihez az ő keme obligatiójára s assecuratiójára bizvást kiadván, közönségesen az magyarságtúl Teleki uramnak oly obligatió és assecuratoria adatik, vagy ha ő ngának az inkább fogna tetszeni, ő ngának is titkosan, hogy valami summát ád ő nga, legyen arrúl teljes refusiója, Isten nemzetünk dolgait boldogítván és abban is assecurálják ő ngát, mivel ily méltóságos tanács úr hívét méltóztatik közinkben bocsátani, forogván ebben az ő nga méltóságos tekintete is, oly böcsületadással fogjuk venni s tartani ő kemét, melyen, bizonnyal hisszük, ő nga is örvendezni fog.

Erdélyben és az partiumban levő atyánkfiainak szabados kijövetelre az passust felszabadíttatni kérjék s nyerjék meg ő kemek, méltóságos gróf Tököli Imre uram ő nga személyérűl is nevezetesen tévén emlékezetet, jöhessen ki ő nga is nemzete szolgálatjára és tekintetes nagyságos Hadadi Wesselényi Pál uramnak is útja szabadíttassék fel.

Petrőczi István uram ez ideig való raboskodásával hogy ő nga megelégedvén, elbocsátására kész hajlandóságát jelentette, követ atyánkfiai relatiójokbúl értjük s alázatosan köszönjük ő ngának, nagy kedvesen vévén ő ngától, ha nyilvan való megszabadulásával is ajánlott fejedelmi kegyelmességének láttatját megmutatja (melyben nem is kételkedünk).

Farkas Fábián uram követségében az béküldött instructiónak punctumi kivűl hogy más és egyéb nem volt, annyival is inkább az ő nga méltóságos fejedelmi személye s nemes Erdély országa ellen való vádak, már az iránt elménket kiadtunk, tiszta Isten előtt lelkünk ismereti, az iránt való hamis delatiók ő ngához érkezhettenek volna. Az Farkas Fábián uram ott létének s szemben létének módjábúl is megvilágosíthatják ő kemek és bizonnyal itíletünk szerint is értelmétűl megvált ember volna az, valaki az előtt az hatalmas nemzet előtt vele jól tevő uramnak s feleinek vádlásokkal rontaná meg dolgait, annyival inkább minden keresztyéni indulattúl néz, ki ő ngához tartozó köteles háládatosságát azzal mocskolná. Hogy penig instructiója kivül valamire fakadott volna, minékünk ő keméhez csak legkisebb kétségünk sem lehet.

A méltóságos urnak Bánffy Dienes uramnak űgyünk segéllésében való szives törekedését oly kiváltképen való for-

mában, melyről szóval bővebben instruáltuk ő kemeket, megköszönvén, kérjük tovább is és nagy szível s keresztyéni indulattal halhatatlan emlékezetire ez után is ily gyümölcsösen mutassa meg, melyért még maradékjaira is s szeme gyönyörűségére is Istennek kiváltképen való áldasát várhatja és minden tehetségével édes nemzetünk dolgainak mozdulásit segítse, melyért nemzetünk háládatosságát is ő nga nyilván megtapasztalja. Ha mi pénzbeli succursusát mutatja penig ő nga annak refusiójárúl hitelesen assecuráltatik.

Méltóságos urat Teleki Mihály uramat, meglévén az méltóságos fejedelemtűl ő ngától kivánt annuentia és titkos assecuratio vagy ha szintén azt reménségünk kivül nem assecurálhatnák is, nagy böcsülettel köszöntvén ez ideig ezen igyhez kiváltképen való nagy indulatját s maga meghitelezését, cum enumeratione megköszönvén az egész magyarság nevével minden köteles engedelmességünknek s böcsületadásunknak ajánlásával, hívják nagy böcsülettel, minél hamarébb az elébbeni formában jüjjön ki ide nemzetünk szolgálatjára. Azon törekedvén ő kemek, hogy az szükség nagy lévén, közinkben jövetelit admaturálván, minek előtte az dolgok jobban is körmünkre sem égjenek, mert periculum in mora, az ő keme oblatiója szerint három vagy legfeljebb négy hétig.

Méltóságos Bánffy Dienes uramnak declarálják, minemű exorbitantiái vannak somlyai kapitány Keresztes András uramnak, mostan is az magyar ügy mellett fáradozó gyalog hajdu vitézek közül némelyeket megöletett, fosztatott s levágatott, felkaróztatott, némelyeket ma is sanyaru rabságban tartanak és mások is, mind maga ő keme, mind az somlyai vitézek szertelenűl böcstelenítvén, fenyegetnek, és azokat ő nga méltóztassék megfenyíteni s tovább oly dispositiókat tenni, az vitézlő rendnek exacerbatiójára okot ne szolgáltassanak. Ha ő nga ezt megorvosolja, nem kell érette az méltóságos fejedelmet ő ngát busítani; ha penig nem (kit nem remélünk) az méltóságos fejedelem ő nga előtt is törekedjenek megorvoslásáért, a rabok bocsáttassanak el cum omnium ablatorum restitutione és az kik ok nélkül másoknak véreket kirabolták, törvényes érdemlett animadversióval ex officio supremi magistratus büntetődjenek; mindezeknek hasznos és foganatos végben vitelére az

mi jó Istenünk kegyelmesen segílje ő kemeket és személyeket tegye kedvessé az méltóságok előtt, hogy mindnyájunknak örvendeztetésére jühessenek hamar üdőn közinkbe kivánatos jó válaszszal. Iratott az hazájokból kibujdosott magyarságnak közönséges gyülésében Harsányban, die 31. mensis Maÿ anno Domini 1674.

(L. S.)

1674. aug. 23.

Nemes Erdély országnak három nemzetből álló Tekéntetes Ngos, Nemes, Nemzetes és Vitézlő Statusi.

Ajáljuk Ngtoknak, Keteknek kötelességgel való szolgálatunkat, hogy Isten Ngtokat, Keteket szerencsés hosszú élettel, édes hazájokban való békességes megmaradással áldja meg, szívből kivánjuk.

Emlékezetiben kénszeríttettünk hoznunk Ngtoknak, Keteknek ez nehány esztendőkben fenn forgó boldogtalan és az keresztyén világ előtt nevezetes és igen szomoru sorsunkban folyamodván a mi kegyelmes urunknak a Mlgs Fejedelemnek ő ngának fejedelmi kegyelmességéhez. Vött volt ő nga mind személyünkben s mind űgyünkre nézve fejedelmi kegyelmessége és szárnyai alá bennünket s azótától fogva mind szíves fáradozásával s mind nagy költségével a Fényes Portán s mindenütt, hogy ő nga igaz keresztyénségit és magyarságát nagy bőv mértékben megmutatta, tapasztalható képpen éreztük s az világ előtt meg is valljuk, jól tudjuk azomban, hogy ő nga mai napig is lelki testi szabadságunknak helyben állítására való succursusnak admaturálását munkálódni meg nem szünt és szűnik, melyért az Úr Isten ő ngát áldja meg. De ez hosszas várakozásbéli reménlenség csüggesztvén mindeneket annyira megvesztegetődtek dolgaink a fejetlen lábság és több megszámlálhatatlan alkalmatlanságok miatt, hogy már nagyidőtől fogva mindennapon igen nagy veszedelmekben forgottunk, a fenn levő magyar fegyver is szintén szélyel oszol vala, mely extremitásban mind a kéntelenítő elkerülhetetlen s megváltozhatatlan szükség s mind a rendetlenség miatt az hatalmas nemzetnek szorosan és szüntelenül való kivánása vitt arra bennünket, hogy mostan választottuk főgenerálisunknak tek. ngos

Wesselényi Pál urunkat, melyet nem avégre cselekedtünk, óvjon is Isten bennünket meg gondolásától is, hogy a mi kegyelmes urunktúl, ő ngától, sem Ngtoktúl, Ketektől elszakadnánk, sőt ő ngához és Ngtokhoz, Ketekhez való nagy kötelességünket ennek utánna is szentül megtartani akarjuk és az ő nga klmségét a Ngtok, Ketek jóakaratját, grátiáját ezután is mindenekben nagy jó szívvel s két kézzel kapjuk, vésszük s azzal élni akarunk, melyért ő ngához, most is alázatosan folyamodunk és mind megírt Főgenerálisunkot s mind édes hazánk igaz ügyét az ő nga keresztyén magyar fejedelmi kegyelmességében ajánlottuk és Ngtoknak, Keteknek nagy bizodalommal ajánljuk s recommendáljuk, elhivén, hogy bizony velünk együtt az a tökéletes szolgája Ngtoknak, Keteknek és közönségesen annak az nemes hazának, kit az két nemes haza között keresztyéni szoros kötelességét élete elfogyásával is fenn tartani s azt naponként nevelni, megbizonyítani igyekezik, az minthogy keresztyéni igaz hitünkre s kötelességünkre irjuk Ngtoknak, Keteknek, irtuk a mi kls urunknak, irtuk a mlgs Tanács uraknak, hogy mindenek előtt az volt közönségesen feltéve az egész mostan hazáján kivül fegyverben lévő magyarság előtt és így publicáltatott, s erre köteleztetett megirt generálisunk is és ezen élünk halunk mindennyi keserves és méltatlan szenvedésink, megbántódásink után is. Sőt másokat is erre kötelezni tiszta és egyenes lélekkel igyekezünk, ha csak a mi klmes urunktúl, ettúl a nemes hazától és külön-külön Ngtoktúl, Ketektől végképpen (kit nem reménltünk) meg nem utáltatunk és el nem vettetünk; teljes bizodalommal is vagyunk, hogy már ezután mind főgenerálisunknak s mind e keserves számkivetést szenvedő magyar hazafiaknak az Erdély nemes hazában mint keresztyén Fejedelemség alatt lévő birodalomban, hogy más minden nemzeteknek, annál inkább nekünk magyaroknak, Ngtok, Ketek véreinek és szolgáinak szükségesképpen való szabad jüvések, menések felszabadul és tovább is mi, kik a mi Istenünk igaz ítéletiből ennyiképpen meg keseríttettünk és ma is megnehezedett kezeit viseljük a mi Istenünknek, onnan, a honnan segítséget, oltalmat várunk minden órában különbet tapasztalásával a dolognak nem szomoréttatunk, mely mind Isten előtt áldásban, s mind az ke-

resztyén világ előtt és kiváltképpen nálunk mindennapi szenvedésben levő magyarok előtt örökké való hálaadásra méltó emlékezetbeu lészen. Minekokáért Ngtokat, Keteket kérjük igen bizodalmasan igaz keresztyéniségekre, magyarságokra kénszerítjük is a mi kglmes urunk ő nga méltóságos személye előtt instálni méltóztassék, hogy ő nga addig meg mutatott fejedelmi klmességét égyen-égyen személyünkhez, igaz magyari ügyünkhöz fenn tartani, dolgainkat továbbra is promovealni, mindenképpen segéteni méltóztassék ő nga. Mely ebbeli kegyelmességét ő ngának, ugy a Ngtok, Ketek jó akaratját és gratiáját meghálálni el nem mulasztjuk. Az ur Isten Ngtokat, Keteket, mind a mi klms urunkkal ő ngával együtt édes hazájokban levő békességes megmaradással boldogétsa és szerencsésen mind fejenként éltesse tökéletes szívvel kivánjuk. Datum in generali nostra congregatione Csatáriensi, die 23. augusti, anni 1674.

A mi kegyelmes urunknak alázatosan irt levelünknek valóságos páriáját includáltuk Ngtoknak s Keteknek. Nagy bizodalommal instálunk Ngtok és Ketek előtt, méltóztassék az mi kegyelmes urunk ő ngánál alázatosan törekedni szegény Petrőczi István uram hosszas rabságából fiával együtt az ő nga ajánlott kegyelmessége szerint elbocsátásárúl, kiért Isten egész házastúl s nemzetestűl boldogítsa Ngtokat s Keteket.

Ngtok és Ketek köteles szolgái az magyar hazából kibujdosott grófi, úri, fő nemes és vitézlő rendek közönségesen.

1674. aug. 23.

Méltóságos fejedelem, nekünk kegyelmes urunk.

Az Úr Isten Ngdat sat.

Alázatos hálaadással emlékezünk s megvalljuk kgls urunk hogy mióta lelki testi szabadsága édes magyar nemzetünknek Isten itile(téből) megbomla, keserves ügyünkben mind személyünkre s mind ügyünkre nézve fejedelmi kegyelmes gondviselése és szárnyai alá vévén bennünket igaz magyar fejedelmi kegyelmességgel, nagy költségével szives fáradozásával való

ügyünk segítsében bőv mértékben éreztette velünk Ngd és bizony nem kevés szomorúságára lehet édes nemzetünknek, hogy az hatalmas nemzettűl való függése Ngdnak, nemzetünkhez, ügyünkhez való nagy készségínek effectualásában eddig is Ngdat akadályoztatta, tudjuk mindazonáltal kgls urunk, hogy ma is abban fáradozni Ngd meg nem szűnt. De az hosszas várakozásban már utoljára sokképen igen nagy veszedelemben forogván, igyünk személyünk az fejetlen lábság és több nagy számlálhatatlan alkalmatlanságok miátt semmi egyéb módot megorvoslásában már egyebet fel nem találhatnak, hogy az fenlévő kicsiny magyar fegyvert tovább is fentarthassuk, melynek fentartásárúl Ngdtúl is gyakran megintettünk, hanem hogy az elkerűlhetetlen kíntelenítő, megváltozhatatlan szüksígre és nagy rendetlenség miatt az hatalmas nemzetnek is igen szorosan, szünetlenűl való kévánságára nézve választottuk fő generalisunknak tek. ngos Vesselényi Pál uramat, mely választásunkkal ójjon Isten bennünket, hogy az Ngod rajtunk eddig fentartott kegyelmességit magunkrúl leráznok, személyünkhez igyünkhez fen nem tartanok, sőt Ngodhoz való igaz kötelessígünket életünk fottáig szentűl viseljük, az Ngd kegyelmességit venni, és tökéletes igaz szívvel meghálálni akárjuk. Ajánljuk azért megírt főgeneralisunkat s mind édes hazánk igaz ügyit, az ngod keresztyényi fejedelmi kegyelmességiben, nagy alázatosan recomendálván, a ki bizony az mint addig is mindenkoron ugy élete fottáig azután is velünk együtt igaz böcsületes szolgája leszen Ngdnak s annak az nemes hazának most is kötelessége is ugy publicáltatott nemzetünk előtt, hogy velünk együtt Ngdnak s annak az nemes hazának élhal és másokat is mindennyi szenvedésink s megbántodásink után is arra kötelezni igyekezünk, ha végképen Ngdtúl (kit nem reméljük) megnem utáltatunk s el nem vettetünk, hisszük is Istent, hogy Ngdhoz való igyenes szívünkben lelkünkben valóságát megtapasztalja Ngd. Kérjük azért most is nagy alázatossággal s teljes bizodalommal Ngdat, mint kgls urunkat, hogy igaz keresztinyi, magyari fejedelmi kötelessíge szerínt főgeneralisunkat s mindnyájunkat fejedelmi kglmességíben megtartván, édes hazánk ügyit továbbra is protegálni, segíteni méltóztassék. Valamikor az Ngd kegyelmessíge segítsége igyünkhez járúl, mindenkoron két kézzel nagy jó szívvel örömmel

vesszük s azzal élünk. Teljes bizodalommal vagyunk azonban kgls urunk, hogy már azután mind generalisunknak s mind az keserves számkivetést szenyvedő magyar hazafiaknak az Érdély nemes hazában, mint keresztény fejedelemség alatt levő birodalomban, ha más minden nemzetekben annál inkább nekünk magyaroknak szükségképen való szabad járásunk és menésünk Ngd kegyelmességéből felszabadúl, hogy tovább is mi az kik az mi Istenünk itéletiből annyiképen megkeserítettünk és ma is rajtunk megnehezedett kezeit viseljük az mi Istenünknek, mert az honnan minden órában segítséget és oltalmat várunk, külenbet tapasztalásával az dolognak nem szomoríttatunk, mely mind Isten előtt áldásban s mind az keresztíny világ előtt, kiválképen nálunk minden napon szenvedésben levő magyarok előtt örökkíváló hálaadásra méltó emlékezetben leszen. Az minthogy várván mindenkor az Ngos keresztíny magyar fejedelmi kglsségit, oltalmát, segítsigit és gratiáiját. Hogy az Ur Isten sat. Datum in congregatione nostra generali in Csatár celebrata die 23. aug. Ao. 1674.

Ngdnak köteles alázatos szolgái

Az Magyar hazából kibujdosott grófi, úri, fő, nemes és vitézlő rendek közönségesen.

Az nemes országnak írt levelünknek valóságos pariáját alázatosan includáltuk kgls urunk Ngdnak. Alázatosan esedezünk Ngdnak mint kgls urunknak ajánlott kegyelmessége szerint szegény Petrőczi István uramot rab atyánkfiát elbocsátani méltóztassék, vele együtt raboskodó fiával.

Eredeti, — hátlapja a címmel hiányzik.

1675. Oct. 30. Apafi Mihály utasítása s levele Pernyeszi Zsigmondnak és Váradi Inczédi Mátyásnak, kiktől a magyarországi felkelőknek a zsoldot küldötte meg. (Másolat 312. Miss.) 10. pontban.

1675. decz. 5. Várad-Püspöki. Wesselényi Pál, Kende Gábor, Kubinyi L. Telekinek. A vitézlő rend quártélya ügyében Farkas Lászlótól izentek, s írtak is a fejedelemnek. Megtalálták a váradi pasát; s ez megigírt nagy sok kérés után Debreczenben és Biharmegyében, de csak 500

tallér lefizetése mellett. Nehogy a nemzetnek nagyobb romlása következzék, kérik járjon közben a fejedelemnél ezen summa megadása iránt.

1675. decz. 14. Várad-Püspöki. Wesselényi Pál, Kende Gábor, Kubinyi László: Teleki Mihálynak a debreczeni romlásrúl, a mennyiben akkor hirtelenséggel végére mehettek, tudosította, ujabban követjük Tokai Patai János által is értesítik, kérik, hogy szavainak adjon hitelt, tőle bőven értesűlhetnek ezen romlásról. Irtak a többi tanácsuraknak is czím nélkűl, czímezze ő a leveleket. »Ezen romlásra, de mindenek felett feleségének, gyermekeinek megbecsteleníttetésén, testben való sanyargattatásán, és a mint a híre közönségesen foly ellenségink által való szándékában és eddig is velek irgalmatlanúl és pogány módra való cselekedeteken« a nemesség s vitézlő rend megbúsult és megkeseredett s ha csak nem tesz hamarjában reménysége nyavalyának orvoslása felől, igaz ügyük hanyatlásra s végső veszedelemre jut.

Kérik küldje ki a hadak fizetését azonnal, küldjön ki valakit »postán egész informatioval késedelem nélkűl«, küldjön a postára, ki is ha Szepessyt még ott találná, értesítse dolgokról, ez repraesentáljon a vezérnél, s szorgalmazza mentűl hamarább való orvosoltatását.

Kérik szolgáljon ez ügyben mennél hasznosabban.

A P. S.-ban Kende Gábor, hogy a pénznek megnem adása miatt a hadak közt baj lehet: csak új évig várakoznak, azután eloszlanak.

1675.

Méltóságos úr.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk mint urunknak Kdnek.

Isten Kdet szerencsés hosszu élettel és dolgainak boldogúl való folyásával megáldja, kivánjuk szivünk szerént.

Kdet mint urunkat alázatosan kelleték ilyen alkalmatos-

sággal megtalálnunk levelünkkel, klmes urunk ő nga Fogarasi István nevü jámbor szolgáját bocsátván ki ide Debreczenbe, tkts nemzetes Hejéri Baxa István uramnak cselédjével együtt Somlyóra való beköltöztetésére, melynek híre már, az ő nga szolgájának ide érkezésének előtte harmadnappal sűrüen hallatván, és az ellenség köziben is elfolyván nem kevés busulással és elménk törődésével faggattuk magunkat, az ő keme készületinek behunyt szemmel való mellőle elmulásával, látván az ő keme utazásában rája következhető nagy veszedelmet, és mi reánk bújdosó magyarságra nézve is, az ő keme beköltözésével megeshető akadályokat, melyeket úri méltóságodnak levelünkben igy akaránk megirni. Magára ő kemére nézve azért midőn a szamosújvári gyülésből is kifelé utazott volna, az ellenség negyed napok alatt lesé utját ő kemének a ligeteken (mint másokat az alkalmatossággal el is fogtanak) igy ma is megszünés nélkül a debreczeni kapuk körül grassálnak, gondolhatjuk nem mást mint az ő keme indulását lesik, sőt attúl is félhető, hogy a mieink is még rendeletlenül lévén, valamely elfajúlt elméjü katonák rája ütvén hallatlanúl megne károsítsák, és az ellenség pártjára fordúljanak.

Mi reánk nézve penig a nagy indulatu elmék is, a gyengébbek is, várván mindennap dolgainknak a mi kgmes urunk és mlts tanács úr hívei serény munkálódások által felviradását, ha ő keme cselédjét beköltöztetné, nagy lábbadozást vennének maguknak mintsem nevekedést, a mint hogy már sokan balitilettel is vóltanak, s mondották is Baxa István uram tudja a dólgokat: de ha jól folynának dolgaink nem költöztetné be cselédjét ő keme.

Nem rejthetvén azért el ő kemétűl ezen rationkat atyafiságos indulatunk vitt arra, ő keméhez elmentünk is ezeket megbeszéllettük ő kemének, melyekre nézve igy tartóztatta magát ő keme, várván kgms urunk ő nga dispositiójátúl, melynek is kész ő keme mint ő ngának igaz hive mindenkor engedelmeskedni, alázatosan kérleltük, supplicáltuk ő ngát és kgmes urunkat, ezaránt nehézsége ő ngának ne legyen ő kemére; Kdet is mint urunkat nagy bizodalommal kérjük vegye méltó tekintetben irásunkat, és megirt compatiens urunk s atyánkfia ellen valami neheztelésre ne induljon, sőt kgmes urunk előtt is ezen

dolgot detegálni méltóztassék, mely Kd úri jó akaratját mi is ő kemével együtt Kdnek megszólgálni el nem mulatjuk.

Mindezekfelett értésére lehet mlts ur Kdnek minemü nagy bátortalanságra fordula maradásunk itt Debreczenben, midőn már a mi kgmes urunk ő nga kgmes óltalma és gondviselése alá egészlen köteleztük s adtuk magunkat nagyobb erősséget várván maradásunknak, nagyobb erőtlenséggel tartatunk a debreczeni uraim között, mert a felső napokban ugymint 28. Octobris a város mellett levő kerteken telepedvén meg a labancz katonák, és a várost körül járván midőn egy Rostor János nevü kállai katonát az utczán előmenni megláttanak volna fegyvertelen, beütöttek rája a város kiskapuja Szt. Mihály utczában megfogták, megkötezték, a keritésen belől a kapu őrzők jelenlétekben, s elvitték, ma is rabúl odatartják erős fogságban, ismét pro die 5. novemb. német, horvát s magyar seregek alájövén Debreczen felé, visszajöttökben jelesen a labanczok bejövén a csapó utczai kapun, egy Kiss Mihály nevü katonát űzvén kergetvén, a czirkáló házra ejtették, a kapunlevő őrzők félreálván, ezen puszta kézzel levő katonát által lőtték, megkötözték, rabságra vitték, ugyanakkor a Péterfia utczai kapubúl is Szerepi Mihály nevű kállai katona embert vittenek el, fenyegetőznek erőssen, hogy rövid nap hajunknál fogva vonszanak ki innen bennünket.

Ilyen sérelmünket értvén Kd, alázatosan kérjük Kdet bölcs úri okoskodása szerint, méltoztassék mind kgs urunk előtt, mind maga méltóságával maradásunknak órvoslását feltalálni és bennünket protegálni annak penig valóságárúl nem neheztelvén tudósítani bennünket, mely Kd jó akaratját életünk fogytáig minden alkalmatossággal Kdnek megszolgálni el nem mulatjuk. Isten kegyelmébe ajánlván Kd életét, kivánjuk hazánk s ügyünk előmozdítására sok esztendeig éltesse jó egésségben. Datum in Debreczini die 10. Octobris anno 1675.

Kdnek mindenkori alázatossággal szolgáló jóakaró szolgái

Debreczen várossában megtelepedett Istennek dicsőssége s hazájok szabadságáért bújdosó nemesek közönségesen.

Kivül: A mlts uramnak tkts Széki Teleki Mihály uramnak stb.

Hat pecséttel lezárt eredeti példány.

1676. jan. 22. Bihar. Petrőczy István, Wesselényi Pál, Kende Gábor, Péchy Gáspár, Ubrisy Pál: Kubinyi László főrend atyjuk fiát Teleki Mihályhoz küldik követül. Kérik, hogy szavának adjon teljes hitelt.

(Miss. 326.)

1676. Márcz. 15. Raptim in quartirio Harsány. A bujdosók utasítása Ubrisi Pálhoz a fejedelemhez küldöt tkövetjek számára:

1. Üdvözölje Apafit.

2. Panaszolkodjanak a váradi pasa által rajtuk elkövetett sérelmekért.

3. Várják a fejedelem segélyét, különösen a portán járjon közben ügyükben. Hallják, hogy 80,000 török van már Nándor-Fejérvárott s számokra már élést is szállítnak, vesse magát közbe, hogy kapjanak segélyt.

4. A quártély miatt a szegény nép erdőkben bujdosik s félő, hogy a helységek lakatlanok ne maradjanak.

5. Kérik a pénzt a végbeliek számára.

6. Bizonyos summa pénz segélyt kérnek ő ngától.

1676. ápr. 2. »Raptim in congregatione nostra in oppido Harsány celebrata« Wesselényi Pál, Petrőczy István, Kubinyi László, Pécsy Gáspár instructio Pap Izrael és Onodi János deák követeik számára, Teleki Mihályhoz, melyek:

1. pont: legyenek szemben vele;

2. sürgetnék a fizetést a végbeli vitézlő rend számára;

3. a török részérül kérjék az assecuratoria elküldését, mert ezek gyülekezése miatt a végbeliek nagy félelemben vannak;

4. tartván attól is, hogy a hatalmas nemzet beszáll a végekbe, fáradjon ő nga hasznosan, hogy valami nonputarem ne essék rajtuk;

5. Baka Pál s több rokonaik fogságba jutott nejeik kiszabadítását kérjék;

6. Világos levén, hogy kik ölték meg a mult évben a zemplén megyeieket, kérjék azok megbüntetését.

(Miss. 328.)

1676. ápr. 7. in quartirio Harsány. Petrőczy István, Wesselényi Pál, Kubinyi László, Pechy Gáspár: Tokai Patay János atyjukfiát követül küldik Erdélybe. Kérik Telekyt, adjon szavainak hitelt.

(Miss. 323.)

1676. április 13.

Tekintetes úr, nekünk nagy bizodalommal való jóakaró urunk.

Ajánljuk sat. Jóllehet nyomorúságunk sok és nagy voltárúl Kdet becsületes atyánkfia Patay János uram által csak az elmult napokban is és váradi pasával és urakkal mint legyen dolgunk, bőven tudósítottuk, mindazáltal romlott szegény nemzetünkön boldogtalanságában istennek nagy itiletinek és látogatásának ismerjük, egyik nyavalyán által nem mehetünk, hanem más sulyosabb érkezik. Az váradi pasa és urak miatt nagy búsulásban levén, érette untalan fáradoztunk, de mind eddig is őket jól meg nem csendesíthettük, sőt nem gondolván kedvünk ellen kíntelenség alatt beadott általok kapitiha névvel neveztetett emberünkkel is, hogy bennünket az porta hűségétűl elszakaszthassanak s ottan oly disgustusban, melyből is veszedelmünk következnék, hozhassanak, bucsút adtanak, hogy csak elmenjünk, akárhova vesszünk, győzhetetlen császároknak nem kellünk, hanem jobbágy kell és már az jobbágyságnak is megparancsolták, ne gazdálkodjanak, melyet ha kínszeríttetnének, hogy annyival is az portán vádolások által dolgunkat nehezéthessék, az császár emingi fővezér jószágának mutavelie vagy is gondviselője és több urak is azt adták tanácsúl nekiek, lakóhelyeket hagyják pusztán és Váradra beérkezését kapucsi pasa jelenlétéken és váradi pasa és urak eleiben bujdosó nemzetünk ellen panaszlani sereggel menjenek; sokan lakóhelyeket pusztán hagyván azt is cselekedték, noha mi rajtok magunk s lovaink eleségén kivűl semmit nem kivánunk, nem is pusztítjuk, sőt tehetségünk szerint őket inkább oltalmazzuk; az ugyan óhatatlan dolog, hogy annyi hadak közt olykor néha valami csintalanság nem esett volna, de az kinek generalis uram végére mehetett s rajta keze terjedhetett, büntetetlen nem maradott, ha valamely pedig olykor ugy maradott is, az volt oka, hogy hirtelen kézre nem kerétette, néha viszont némely kapitány és hadnagyok szófogadatlansága s lágysága, kin is eléggé törődött és velünk igyekezett is az úr generalis uram ő keme és ő nga, hogy meg orvosolhassa, de dolgainknak időről időre való haladása reménségekben az vitézlő rend közt még csüggedést szerezvén, az szerzette némelyikében az lágyságot is, némelyike viszont ugyancsak engedetlen még ma is, mindazáltal azon csintalanság miatt az szegénség ennyire el nem pusztult volna s nem is pusztúlna, csak ők is bánnának kímélve velek; de rajtok rettenetes elvi-

selhetetlen adófizetést és szolgálatot vesznek, azon felül kemény dézmát, sőt az elmult esztendőben, mely azonkivül is felette igen esős, árvizes és káros esztendő vala, az emingek és több gondviselők kellette korán nem dézmálván, miatta az szegénség élete az mezőben kinn veszett, részben a miatt pusztultak el, még is minket és hadainkat vádolják, nem gondolván azzal, hogy bennünket az szegénségnek tartani kell, rajtuk semmit nem könnyitenek, hanem mind adót, dézmát és szolgálatot rajtok erőssen és keményen megvesznek. Azonba már annyira is mentenek, hogy ha kinek az parasztság közzül mi bántódása esik az vitézlő rend valakitűl, panaszt tenni már felénk sem bocsátják, hanem magok seregestűl kijövén, nemzetünket fogdossák, a mint hogy most is egy seregnek hadnagyát katonáival együtt csak egy éczakai meghálásért, semmi alkalmatlanságot nem tévén, kiben is magunk vagyunk bizonságok, bevitték és mostan is oda tartják, mocskolnak bennünket közönségesen, azokat penig sanyargatják, melyből is az vitézlő rend az következendő dolgokban mely nagy reméntelenséget veszen és tovább micsoda veszedelem következhetik belőle s abbul is, hogy az török őket quártélyokban és kivűl is utjokban untalan felveri, öli, vágja viszi alá Törökországra, csak isten tudja, ha meg nem orvosoltatik, félünk tűle valóban, mert már is az vitézlő rend ez állapotban nehányszor ugy megzendült, hogy ha isten nem tartóztatta s csendesítette volna, veszedelmére erumpált volna.

Fenyegetőzik az egri pasa is az urakkal hasonlóképpen. Ismét az szolnoki bék is az urakkal az végbeliek ellen, kiknek is leveleket inspecie, hogy Kd láthassa s érthesse és ha kivántatik az portára is beküldhesse, his inclusis Kdnek megküldöttük, Kd mind ezekből megismerheti s általláthatja, mely veszedelemben forog nemzetünk dolga, ugy hogy ha hamar meg nem orvosoltatik, oda lesz minden dolgunk, érette való fáradsága s költsége mind az mi kgls urunknak s mind penig tek. tanács úr híveinek, nekünk penig abban módunk sincs, értékünk is, hogy orvosolhassuk, az hatalmas nemzet előtt pedig nincsen az igazságra semmi tekintet, mert neki csak az haszon és adomány az igazság, a mint hogy érette bejáró emberünk által gyakorta általok megpirongattatunk s pirongattatának is, féltvén mindazáltal naponként s

óránként az hadakat nagyobb s nagyobb zűrzavartúl és közelebb az váradi töröknek alkalmatlansága miatt következhető veszedelemtűl, itten az pasát az urakkal együtt, hogy is megcsendesíthetnők, nem mulatjuk el hozzá untalan becsületes atyánkfiát, az kapitihánkon kivűl is beküldenünk, kit is hogy jónkra hajthassanak és az által az vitézlő rendet is az hatalmas nemzet és kgls urunk hűségében, melyért is mostan hozzánk nagy részből a váradi törökök idegenek conserválhassák az kíntelenítő nagy szükség kínszerített bennünket, hogy azon szükségre az úr generalis uram ő keme és ő nga kölcsön magára másfél hónapra interesével együtt közöttök Váradon háromszáz tallérokat felkérne s szerzene, melyen is lovakat szerezvén, velek őket mint is csendesíthetjük, Isten s az alkalmatosság ezután megmutatja, a melyrűl Kdet tudósítani tovább is el nem mulatjuk. Mindazonáltal értvén tovább az törököknek ellenünk az portán vadolásra való szándékokat, nekünk azonba ottan magunk mentségére mind fogyatkozott állapatunkra s mind penig más okokra nézve elégtelenségünket, sőt ha minden alkalmatosságunk bőven megvolna is (noha nincs), de már Isten után igaz ügyünket kgls urunk ő nga és tek. tanács úr hívei ő kemének kezére adván, az ő nga kglssége és Ketek jó akaratja által várjuk naponként s óránként jó gondviselése által előmenetelit és boldogittatását, régtől fogva óhajtva kivánt szabadulásunkkal együtt.

Hogy azért már nemzetünk szabadulásához közelítő állapatjában (mint is a híre van) reménsége kivűl utolsó romlását s veszedelmét, kit is Isten eltávoztasson, a megírt bántódások miatt ne experialja Istenért is nagy becsülettel és bizodalommal kérjük Kdet, nemzetünkhöz s igaz ügyéhez és hozzánk való istenes keresztyéni jóakaratjából representálván ezeket kgls urunknak ő ngának, ne nehezteljen őnga előtt megorvosoltatása végett hathatóképpen színe szerint fáradozni és hogy az portán dolgunkat az váradi és több végbeli törökök méltatlan vádjokkal, melyet már az előtt is elkövettenek és kiváltképpen mostan mint is értettük az császár itt levő embere vagy is kapucsipasája által elkövetni igyekeznek, vagy el ne fordítsák, avagy csak megne nehezítsék és akadályítsák, efficialná kgls urunknál, méltóztatnék kglsen ő nga ez állapa-

tokban az portára oly bizonyos igaz hívét, ki is mindenekben jól tudván nyomorúságunkat az fővezérnek ő ngának proponálná, mentűl hamarább beküldeni, ki minthogy eleitűl fogva ottan bőven voltak s vadnak is vádolások, ahozképpest mentőnknek lenni szükséges lévén, bennünket menthetne és tovább ezeknek késedelem nélkül való megorvosoltatását, mindezek felett penig, hogy tovább az vitézlő rend és nemzetünk az hosszas és unalmas várakozásnak és nagy fogyatkozásnak miatta elreménytelenedvén, kitűl is igen féltjük vagy el ne oszoljék, avagy az visszamenetelről ne gondolkozzék, az kivánt megsegítést siettetni s admaturáltatni szorgalmatozván, reménkednék minden alkalmatossággal érette fővezér urunk ő ngának, végre penig a kölcsön felkért pénz miatt is interessével együtt, hogy az urunknak generalis urunknak és mindnyájunknak becstelensége és búsulása ne legyen, azt is hatható törekedése által Kd mentűl hamarább kgls urunktúl az ő nga kglsége által megszerzeni és generalis urunk kezéhez küldeni hozzánk való istenes és keresztyéni indulatjából ne neheztelje. Mindenekben az Kd istenes keresztyéni jó akaratját Isten éltetvén és nemzetünkkel együtt jobb időkre juttatván Kdnek minden alkalmatossággal megszolgálni igyekezzük. Elvárván késedelem nélkül ezekre Kd jó akaratja által való jó válaszát. Isten Kdet szerencsésen éltesse jó egészségben szivünk szerint kivánjuk.

Raptim in quartirio Harsányensi die 13 mensis aprilis ao 1676.

Kdnek kész szolgái:
Petrőczy István mp.
Wesselényi Pál mp.
Kubinyi László mp.
Pechi Gáspár mp.

1676. szept. 25.

Ez mostani szegény nemzetünk és abban keresztyéni igaz vallásunk boldogtalan sorja és csaknem utolsó veszedelméhez közelített állapotja kénszerítvén arra bennünket, hogy szemünk s ajtónk előtt levő s ezennel következhető testi s lelki romlásunknak megelőzéséről egymással beszélgetnénk,

ha mi kicsiny utat és módot még annak megorvoslásában feltalálhatnánk, arra nézve keresztyéni igaz hittel assecuráljuk a a mi kgls urunkat és közönségesen egymást, hogy azokrúl fenforgó dolgokat és végzéseket semmi szín és praetextus alatt a dolognak végszakadtáig senkinek ki nem jelentjük, azt egymás vesszedelmére nem fordítjuk, semmi alkalmatossággal, sőt teljes tehetségünk szerint mindenekben urunk és hazánk veszedelmeztetése nélkűl promovealni igyekezzük. Melyrűl még assecuraljuk a mi kgls urunkat és közönségesen egymást keresztyén hitünk, pecsétünk és kezünk irása által.

Datum Albae Juliae die 25. mensis sept. a. 1676.

Bánffy Sigmond mp. (p).
Rédei Ferencz mp. (p).
Bethlen Gergely mp. (p).
Kun István mp. (p).
Macskási Boldisár mp. (p).
Kendi János mp. (p).
Kapi György mp. (p).
Teleki Mihály mp. (p).
Bethlen Farkas mp. (p).
Naláczi István mp. (p).
Nemes János mp. (p).
Sárpataki Márton mp. (p).
Bánffy Boldisár mp. (p).
Rédei István mp. (p).
Vas János mp. sat.
Johannes Daczó.
Páskó Kristóf.
Toroczkai Péter.
Szilvási Bálint.
Vér György.
Buday Péter.
Alsó János.
H. Gilányi Jakab.
Bernárd Ferencz.
Szabó Gábor.
Kabos Gábor.
Székhalmi András.
Kölcsei István.
Zimringer Mátyás.
Christianus Szabó.
Inczédi György.
Radák Imre.
Csebi Pogán Boldisár.
Csebi Pogán Menyhért.
Darvai Miklós.
Bánffy Farkas.
Pekri Lőrincz.
Alvinczi István.
Bánffy György.
Dániel Péter.
Barcsai Tamás.
Daniel Mihály mp. (p).
Bethlen Elek stb.
Bethlen Pál.
Székely László.
Barcsai Ábrahám.
Lázár Imre.
Barcsai Mihály.
Keresztesi Sámuel.
Baló László.
Barcsai István.
Cserményi Mihály.

Kálnoki Bálint.
Ugron Ferencz.
Pókay Miklós.
Hegyesi András.
Szoboszlai János.
Rosnyai Dávid.
Köblös Péter.
Keczeli András.
Alvinczi Péter.
Lipcsei György.
Diósi Gáspár.
Paló Mátyás.
Balásffi Sigmond.
Sz. Nagy Miklós.
Ugron Pál.
Pernyeszi Sigmond.
Kabos Mihály.
Mahuty Miklós.
Farkas Ferencz.
Daniel Ferencz. mp. (p).
Toroczkai Mátyás stb.
Filstich Péter.
Rédei János.
Valkay László.
Dolhay György.
Hidi Sándor.
Turi László.
Tordai János.
Sándor Gergely.
Gálffi Kristof.
Nagy Boldisár.
Frater István.
Szakácsi Péter.
Katona Mihály.
Harinnai Ferencz.
Bagosai Ferencz.
Fodor István.
Tömössi Dániel.
Rettegi István.
Széki Sándor deák.
Sárközy György.
Széki Márton.
Pochay Ferencz.
Dioszeghi István.
Hegyesi István.
Franciscus Baráthi.
Haller Pál.
Haller János.
Uti István mp. (p).
Gyárfás Pál stb.
Tompa Miklós.
Barabás Péter.
Daczó Péter.
Gyárfás István.
Ferenczi György.
Stephanus Szalánczi.
Pongrácz Márton.
Kováts Sigmond.
Szekeres Gergely.
Nádudvari István.
Belényesi Ferencz.
Bálpataki János.
Kakucsi Péter.
Samarjay Péter.
Szabó keresztély.
Vadas Mihály.
Vas Mihály.
Veres István.
Török István.
Almádi István.
Apáczai Tamás.
Apor István.
Mikes Péter.
Janes Gergely.
Bálint deák.
Polos István.

Baranyai Gergely.
Hedri Benedek.
Daniel István.
Csáki László mp. (p).
Kornis Gáspár sat.
Mikola Sigmond.
Ladislaus Gyulaffi.
Mikes Kelemen.
Peski János.
Gerőffi György.
Toroczkai István.
Damokos Tamás.
Lugasi Ferencz.
Jósika István.
Kálnoki Sámuel.
Keresztúri János.
Damokos János.
Kendeffi Pál.
Mikó István.
Rádai Sigmond.
Rácz István.
Gávai Miklós.
Eörményi Sigmond.
Henter Ferencz.
Dósa Tamás.
Sárosi György mp. (p).
Toroczkai Mihály stb.
Petrityevich Horváth Kozma.
Balog Boldisár
Csegezi Tamás.
Sárosi Tamás.
Sz. Iványi Sámuel.
Suki István.
Jármi Ferencz.
Pálffi Miklós.
Tóth Mihály.
Biró István.
Maxay Ferencz.
Petrityevich Horváth Miklós.
Gidófalvi Gábor.
Donáth István.
Batizi János.
Váradi Balog Pál.
Almási István.
Széchi György.

Tanács-urak véleménye.

A szegény magyar nemzetnek testi s lelki ezennel érkező végső romlását és abbúl ez hazában következhető hasonló veszedelmet szemünk eleiben vévén minthogy a legközelebb a lelki bolgogtalanság minket illethetne, de megkötött kézzel levén, a mi kgls urunknak személyének és az haza hadaira nézve, melynek alkalmatosságával elrekesztteett kivánsága szerint való segítségadásától arra nézve lehet ő ngának maga és országa veszedelmeztetése nélkül bizonyos böcsületes hivének a magyar hadak közében bátorságos kiküldése avagy nem: erről kiki közzűlünk maga tulajdon kezével adta az ide alább magáért mód szerint való tetszéseket.

Szemeinkkel látjuk, hogy az austriai ház teljességgel religionkat és édes nemzetünket extirpálni igyekezik, magyar

országban ez hazában, és mi securitast remélhetünk magunknak, kiki megitilheti. Azért mint Isten dicsőségére nézendő dologban, javallottunk két vagy három böcsületes hazafiait kiküldhesse bizonyos számú voluntarius vitézekkel, kikben is ő ngától lehessen fizetések. Ezen dolgot penig jó declarationval az kapitihának értésére adván, hogyha ott előhozódik a dolog, informatus levén a dologban, kormányozhassa hasznosabban a dolgot az mely becsületes hazafiai penig ki fognak menni azokat teljes tehetségünkkel oltalmazzuk. Melyről assecuráljuk is.

Bánfy Sigmond mp. Kapi György mp.
Teleki Mihály. Rédei Ferencz mp.
Nemes János mp.
stb. stb. stb.

összesen százöt aláírás legnagyobb részint a fentebbi névsorban is előfordúlok.

Megtekintvén mindenestűl a hazára, nemzetünkre s vallásunkra következhető romlást, arra nézve nekem is a tetszik, ezeknek a magyar atyafiaknak tegyen jó ígírettel való választ kiküldendő híre felől ő nga, ugy mindazáltal jóformában való acceptáltatásárúl mind ő nga az haza kimenendő böcsületes személyre nézve elegedendő képpen bizonyossá s securussá tétettessék ő nga, medio tempore az portára illendő declarationval való küldés postán meglegyen, azalatt is illendő terminusokkal, több statusoknak mentűl hamarrébb való megjelentése az dolognak, ha mikor penig elvégezvén, az a személy, ki arra veszi magát egy szívvel igaz jó lelkiismerettel minden ellene történhető gonoszok ellen teljes tehetségemmel igyekezem személyem szerént oltalmazni 1676. 25. sept.

Bethlen Farkas mp.
Alvinczi Péter mp.

Kabos Gábor mp.
Bethlen Elek mp.

Én is mindenekben ezt javallom, csakhogy a mely böcsületes embert urunk ő nga elküld, ne várja az portárúl való választ.

Bethlen Gergely mp.

Én a Bethlen uram voxát mindenekben approbál om.

G. Dániel Ferencz. Én Szakácsi Péter.
G. Toroczkai Mátyás. Fodor István.

Én Vadas István az úr Bethlen Farkas uram voxánál vagyok.

F. Én Kakuthy Péter.
F. Szalánczi István.

Mi az ide alább megírt személyek az úr Bethlen Farkas uram voxát approbáljuk.

Flistik Péter mp. Vas Mihály.
Tordai János stb. Keresztini István.
Harinnai Ferencz. Almádi István.
Samarjai Péter. Rettegi István.
Nagy Boldisár. Turi László.
Szabó Keresztély. Bálpataki János.
Farkas Ferencz.

Szegény megnyomorodott nemzetünknek állapotja felől az én együgyű elmém szerént nem különben gondolkodom, mint az Izrael népének Aegyiptumban a birák igazgatása alatt és Eszter királyné idejében való állapotjárúl, melyből az Isten űket nem különben szabadította meg, hanem szíves megtérések után támasztott az Isten szabadítókat, így szintén mostan is a fgs Istenhez való szíves megtérést javallanám mindenek felett, továbbá, hogy voluntarius misések menjenek ki mindjárt, az nékem is tetszik, de hogy a mi kgls urunk valamely böcsületes hazafiait akaratjok ellen kiküldjön, ugy tetszik az első subscriptio ellen leszen. Albae 17. oct. 1676.

Pernyeszi Sigmond mp.

A fényes porta assecuratiója nélkül nem javallom, mivel ennek a hazának megmaradása Isten után onnan függ; ha azt impetrálhatjuk, kész vagyok tehetségem szerént succurálni mint igaz magyar nemzetemnek.

Gyárfás István.
Gyárfás Pál.
Daczó Péter. Tompa Miklós.

A fényes porta assecuratiója nélkül nem javallom, mivel ennek az hazának megmaradása Isten után onnan függ, ha azt impetrálhatjuk, kész vagyok tehetségem szerént succurálni, mint igaz magyar nemzetemnek.

Dosa Tamás
Szekeres Gergely } Marosszékiek.
Tóth Mihály

Mi Apafi Mihály Erdély országának fejedelme stb. Adjuk emlékezetül stb., hogy mivel Isten a mi bűneinkért egész nemzetestül oly nyomorúságra juttatott bennünket, hogy az ausztriai háznak sok színes mesterségekkel kigondolt praktikái és édes nemzetünkön kimíletlen végben vitt kegyetlenségi annyira elhatalmaztak nemzetünkön és ebben az hazában is oly progressust vöttek, hogy nemcsak nemzetünk, sőt a mi keresztyén vallásunk az evangelica religio szintén végső veszedelemben forgana, megemlített ausztriai háznak ártalmas és mérges praktikái miatt, melyet tempestive megakarván előznünk, convocáltattuk ide fejérvári városunkban az evangelicus státust és közönséges akaratbúl Magyar országi exul uraknak sok rendbeli alázatos instantiájokra akarván az evangelica religiónak a magyar nemzet közzűl végképpen való kigyomlálását megelőznünk, közönséges akaratbúl végeztük ő kemek köziben bizonyos hazafiait kibocsátanunk. Assecurálván mi is ő kemeket, kik velünk együtt ezen dologban fáradoztak, egyetértettek, keresztyéni conscientiánkra sub verbo nostro principali, hogy ő kemeket teljes tehetségünk szerint oltalmazzuk és ha kik a több státusok közzül előttünk holmi vádokat tennének, azokat ő kemektűl el nem titkoljuk, hanem értésekre adjuk és az ő kemek ez iránt való dolgokat magunkénak tartván, ő kemekkel együtt oltalmazzuk és ebben az dologban egy értelemmel cselekeszünk.

Datum in civitate nra Alba Julia die 26. mensis sept. 1676.

Apafi Mihály mp.

(P. H.)

Censura procerum ac dominorum romano-catholicorum ad mandatum suae celsitudinis principalis in civitatem Albam Juliam ad diem 15. oct. anni-praesentis 1676. congregatorum.

Megvalljuk szívünk fájdalmával vesszük a mi kgs urunk ő nga méltóságos izenetiből, hogy volnának oly személyek hazánkban, kik az némettől nagy summa aranyat vettenek volna fel, kétség nélkül gonosz végre, a mi kgls urunk és hazánk híre nélkül. Kihez képpest alázatosan instáljuk az ő nga mélts. személye előtt, hogy azt a dolgot méltóztassék ő nga napfényre hozni, had vegye el méltó jutalmát, a ki efféle átkozott pénzt titkoson vött kezéhez; hogy ha penig a dolog nem bizonyos, valóságos jele leszen, hogy vannak oly balindulatú emberek, kik hazánkban az ilyen hír költéssel nem egyebet, hanem discussiót s konkolyt és minden gonoszt akarnak hinteni, és az ő nga mélts. személye előtt az egész hazát öszvehozni.

Mivel penig a végre gyűltünk öszve, hogy az jelen való dolgokhoz úgy szóljunk, hogy se a mi kgs urunkat ő ngát, se penig a szegény hazát ne veszedelmeztessük.

Minekünk (kik most ide gyűltünk) közönséges censuránk ez:

Minthogy más hatalmas nemzet alá vagyunk vétkünkért Isten bölcs itíletibűl vettetetve, hogy annak sok rendbeli interdictumi ellen cselekedhessenek valamit (a mint eszünkben vesszük ő kemek censurájokból is) urunk és hazánk nyilván való veszedelmeztetése nélkül nem javalhatjuk s módját is nem látjuk, rettentvén némely fejedelmeknek szomorú eleven példái bennünket, melyet ma is szegény hazánknak elveszett határi s végházai bizonyítanak. Egyébaránt megnyugodva legyen a mi édes nemzetünk abban, hogy valamiben szolgálhatunk jó útakon és módokon semmi rajtunk el nem múlik; sőt ha azzal meg lehetne, készek volnánk vérünkkel is ő kemek religiója és szabadsága oppressióját megorvosolni, melynek is több módját nem látjuk, mint ha ő nga mélts. interpositiója által placidis mediis munkálódik a fényes porta offensiója nélkül.

A mi penig azoknak a böcsületes személyeknek assecuratióját illeti, kik az hadak közzé kimenjenek, ha meg áll vékony tetszésünk, nem bátorságos ő kemek kimenetelek, mert

nekünk úgy tetszik, hogy ha az erdélyi embernek praesideálása [alatt] folynának a dolgok, annyit tennénk, mint ha országúl cselekednénk mindeneket, honnan is egyebet romlásnál szegény hazánkra nem várhatunk.

Paulus Haller mp.
Csáki László sat.
Mikola Sigmond.
Ladislaus Gyulaffi.
Piski János.
Toroczkai István.
Damokos Tamás.
Henter Ferencz.
Damokos János.
Josika Gábor.
Apor István.
Géres János.
Balás deák.
Haller János mp.
Kornis Gáspár stb.
Torma István.
Mikes Kelemen.
Gyerőffi György.
Josika István.
Keresztúri János.
Kálnoki Sámuel.
Hedri Benedek.
Lugasi Ferencz.
Rácz István.
Miko Péter.
Baranyai Gergely.

Az unitáriusok véleménye.

Minémű megbántódások legyen a Magyar országból kiszéledett és nehéz számkivetést szenyvedő magyar nemzetnek, melynek országostúl reánk közönségesen való harapozásátúl méltán tarthatunk, mind ő ngátúl, mind penig legközelebb mostan a mi kgs urunk ő nga mélts. propositiójából megértettük azt is, hogy annak orvoslásában micsoda modalitast kivánnának ő ngok s ő kemek. Megvalljuk mi is, hogy édes nemzetünknek olyan romlásokat s öldöztetéseket szomoruan értjük s nem kevéssé sajnáljuk és ha miben édes hazánkra kgls urunkra ő ngára következhető romlás és végső veszedelem nélkűl succurrálhatnánk, semmiképpen attól magunkat nem vonogatnók, tudván, hogy mi dolgunk forog fenn akkor, mikor a szomszéd háza ég, de mivel mi oly hatalmas két monarkha között lakunk, hogy azok ellen csak miben való moczczanásunk is félelmes s veszedelmes, nem levén ellenek sem erőnk, sem tehetségünk, félünk attól, hogy másokkal jót akarván cselekednünk, azt a végét elnem érhetjük, azonban magunkat édes hazánkkal és kgs urunkkal ő ngával együtt végképpen elveszítjük.

Nekünk azért mostan ide hivattatott unitária religión levő személyeknek a mi vékony elménk szerint tetszésünk ez:

Ha az porta engedelme és annuentiája nélkül akárki ez hazából fegyverkezni akármely felé is kiindúl, tartunk attúl szintén ugy, avagy annál is rosszabbúl járunk országostúl kgs urunk ő ngával együtt, mint a lengyel országi boldogtalan hadakozás miatt jártunk, melynek ma is, sőt mindéltig is magunknak s maradékunknak szájunkban az ízi, az hova is porta híre s engedelme nélkül mentenek vala. Hogy penig a porta sollicitáltassék a megengedés felől, az is félelmes, mert úgy értjük, ott is egy nehány ízben kiadatott a válasz, hogy többé ne búsítassék azon dolog felől, melynek ha csak sollicitátiója is unalmas s tilalmas, effectualása mennyivel lehet ártalmasabb, hogy azért a két úton kivűl valami más mediumot találhatna fel a nemes országnak státusival együtt a mi kgs urunk ő nga azt javaljuk inkább elkövetni.

Daniel István mp.
Toroczkai Mihály stb.
Balogh Boldisár.
Pálffi Miklós.
Szentiványi Sámuel.
Jármi Ferencz.
Gálfi Gábor.
Donáth István.
Sárosi György mp.
Petrityevich Horváth Miklós.
Csegezi Tamás.
Sárosi János.
Maxay Ferencz.
Toth Mihály.
Biró István.
Bereczki Ferencz.

Hogy a Magyar országi atyafiak mellé ez haza két, vagy három atyafiait adja, javaljuk, ugy mindazáltal, hogy ha az porta annuentiája leszen arrúl; egyébaránt nem javaljuk, mivel Isten után ez hazának megmaradása mindenkor a portátúl való függésben vagyon s volt. Ha az porta nem javalja, az imperiumban a nemes ország küldjön követeket, instáljanak az imperiumbeli fejedelmeknek, hogy interponálják ő ngok magokat a német császár és a számkivetett magyarok közzé, hogy complánálkodjék az dolog ő ngok s ő kemek között.

Ugron Pál mp.

Sándor Gergely mp.

Hogy ha az magyarországi uraimék mellé mostan ügyekben ez haza két vagy három atyafiait adja, javallom, úgy mindazáltal ha az porta annuentiája leszen arrúl, különben nem, mivel Isten után ez hazának megmaradása mind eddig is a portától való függésben volt s vagyon. Egyébaránt ha az porta annuentiája leszen arrúl, tehetségem szerént magyar nemzetemnek succurrálni kész vagyok s leszek.

Gálfi Kristof mp. Kováts Sigmond mp.
Ferenczi György mp.

Kivül: 1676. septemberben, octben lött consultatiók alkalmatosságával való voxok az státusoknak.

(Komáromi kezével) Paria, az originált asszonyunk kezében adtam.

1676. szept. 26.

Mi ide alább subscribált magyarországi grófi, úri, fő és nemesi rendek az mi kegyelmes urunkat, az Méltóságos erdélyi fejedelmet, igaz keresztyéni kötelességgel és hűséggel asseculáljuk, hogy édes hazánk s nemzetünk közönséges javára s előmenetelire tartozó dolgokban az minémű kegyelmes intentióit méltóztatott velünk közleni, azokat sem titkon, sem nyilván, sem egy, sem más akármi formában kigondolható okok és színek alatt senkinek ki nem mondjuk, irjuk, jelentjük, az ő nga hire, akaratja, kegyelmes engedelme nélkül és annak ideig *(így)*. Melyrűl még is bona fide Christiana assecuráljuk ő ngát, és melynek szentül és fegyhetetlenül való megállására adtuk ez kezünk írásával és pecsétünkkel megerősíttetett levelünket ő ngának. Datum Albae Juliae die 26. 7-bris 1676.

Gr. Theökeölyi Imre mp. (P. H.)
Orlaÿ Miklós mp. (P. H.)
Szepesi Pál mp. (P. H.)
Bessenyeÿ Mihály mp. (P. H.)
Szalay Pál mp. (P. H.)
Ubrizsy Pál mp. (P. H.)
Serédi Benedek mp. (P. H.)
Zuhaÿ Mátyás mp. (P. H.)
Keczer Menyhárt mp. (P. H.)
Sóvári Soos György mp. (P. H.)
Farkas Fábján mp. (P. H.)
Kubinyi László mp. (P. H.)

(Missilisek 224. sz.).

1676. szept. 27. Gyula-Fejérvár. Orlay Miklós, Keczer Menyhért, Szepesi Pál, Bessenyei Mihály, Szuhay Mátyás, Farkas Fábián, Szalay Pál, Kubinyi László, Ubrizsi Pál kötelezvényt adnak magukról, hogy fejedelem Apafy Mihálynak nejéhez is tartják az annak fogadott hűséget s ha a fejedelemnek halála történnék, ő nagyságát s maradékit az érdekükben tett kiadásairól teljesen contentálják. (Miss. 224.).

(Eredeti aláírásokkal s pecsétekkel).

1676. Szept. 27.

Mi kik Istennek ő Felségének igaz itiletibül és büneinkért reánk szállott sulyos ostorázásábul testi és lelki szabadságtalanságunk oltalmáért és annak helyre állításáért az mi kegyelmes urunknak az mlgs erdélyi Fejedelem Apafi Mihály kegyelmes urunk ő nga kegyes szárnyai és oltalma alá folyamodtunk és az alatt már feles esztendőktől fogván nyugodtunk volna, megtapasztalván ő nga és vallásunkon lévő keresztyén evangelikus statusoknak ő nságoknak s ő kemeknek sok rendbéli kegyelmességét érettünk való fáradozását és sok költését s jó akartjokat, legközelebb, hogy mostan is megtetézni azzal is édes atyai hozzánkvaló indulatját méltoztatta, hogy félre tévén sok rendbéli félelmes és rettenthető következéseket, becsületes hiveit közinkben kibocsátani méltoztatik, kiknek hüséges előttünk való vezérkedése és fáradságos munkálkodása által csaknem utolsó spitzre jutott boldogtalan állapotunkat jó reménség alatt folytathatnok. Arranézve háladatosságunkat megakarván mutatni *stb. szórólszóra mint a következő 1676. okt. 7-én kelt okirat.*

Datum Albae Juliae die 27. Septembris ao 1676.

Theökeöli Imre mp.
Szuhay Mátyás mp.
Orlai Miklós.
Keczer Menyhért mp.
Szepesi Pál mp.
Sóvári Sós Grögy mp.
Serédi Benedek mp.
Ispán Ferencz.
Bessenyei Mihály mp.
Farkas Fábián mp.
Szalay Pál mp.
Kubinyi László mp.
Ubriczi Pál mp.
T . . . . István mp.
Kerczi János mp.

1676. oct. 7.

Mi, kik Istennek ő Felségének igaz itíletiből és bűneinkért reánk szállott súlyos ostorozásából, testi és lelki szabadságunk oltalmáért és annak helyre állatásáért, az mi kegyelmes urunknak, az Méltóságos erdélyi fejedelem Apafi Mihály kegyes urunk ő nga kegyes szárnyai és oltalma alá folyamodtunk, és az alatt már feles esztendőktől fogva nyugodtunk volna, megtapasztalván ő ngának és vallásunkon lévő keresztyén evangelicus statusoknak ő ngoknak és ő kmeknek sok rendbéli kegyelmességét, érettünk való fáradozását, és sok költését s jó akaratjokat, legközeljebb, hogy mostan is megtetézni azzal is édes atyai hozzánk való indulatját méltóztatta, hogy félre tévén sok rendbéli félelmes és rettenthető következéseket, böcsületes hiveit közinkben kibocsátani méltóztatik, kiknek hűséges előttünk való vezérkedése és fáradságos munkálkodása által csak nem utolsó spiczre jutott boldogtalan állapatunkat jó reménség alatt folytathatnók: arra nézve háládatosságunkat meg akarván mutatni, megemlitett kegyelmes urunkat ő ngát, mostani s leendő méltóságos szerelmesit, keresztyéni igaz hittel és jó lelkiismerettel bizonyossá teszszük arról, hogy életünk fogytáig ő ngához kötelességünket igazán fentartjuk, s édes hazánkban most helyben lévő atyánkfiait, teljes tehetségünk szerént, ezen ő ngához az mi kegyelmes urunkhoz és az nemes evangelicus statushoz ő ngokhoz és ő kemekhez való kötelességre, hűségre és szép unióra hozni s édesíteni igyekezzük, közinkben kiküldendő ő nga becsületes hiveihez, az ő nga s ő kemek eleiben adandó Instructiója szerént alkalmaztatjuk mindenekben magunkat, semmi szin és praetextus alatt ő nga és ő ngától előnkben állatandó böcsületes tanács úr hive híre s engedelme, megegyezett tetszése nélkül senkivel nem tractálunk, nem colludálunk, hanem az ő nga kiadandó instructiója szerént az hadi disciplinát felveszszük, előnkben specificálandó rendtartáshoz, edictumokhoz alkalmaztatván magunkat, kötelességünket úgy fentartjuk, hogy ha szintén (kit Isten sok időkre halaszszon) az mi kegyelmes urunknak holta találna is történni, következendő, vallásunkon lévő keresztyén fejedelmekhez és ez hazabéli evangelicus statusokhoz ezen kötelességün-

ket fentartjuk, hírek s akaratjok nélkül nem cselekeszünk, azoknak ártalmokra semmit nem concludálunk, előttünk leendő ő nga böcsületes tanács úr hive és mellé rendeltetett ő nga több hivei és ezekkel leendő minden rendekkel együtt károkra, veszedelmekre nem czélozunk, annál inkább semmi szin és praetextus alatt, etiam in ipsa extremitate, (kitűl Isten oltalmazzon), akármely boldogtalanságunknak szoros ügyében is, nem cselekeszünk, kézben senkinek is nem adjuk, sőt fejünk fennállásáig azon ő nga hiveit megoltalmazzuk; sőt ha mikor ő nga úgy fogja kévánni, minden megbántódás és alkalmatlanság nélkül ő ngához visszabocsátjuk, mindenekben magunkat, mint ő nga igaz hiveihez illik, úgy alkalmaztatjuk. Elhivén azt, hogy ő nga és ő ngától előnkben állatandó böcsületes hive is minden reánk nézendő dolgokban minket is adhibeálni méltóztatik. Ha penig Isten dolgunkat véghetetlen jó voltából boldogítja, az ő ngok s ő kemek, úgymint az evangelicus erdélyi statusok, állapotja valamikor veszedelmeznék, minden segitséggel assistentiával leszünk, fejünk fennállásáig ő ngoknak s ő kemeknek, magunk és maradékunk magoknak és maradékjoknak. Melyről közönségesen ez űgyben forgó grófi, úri, fő, nemes és vitézlő rendek jövendő bizonságnak okáért adjuk ez levelünket keresztyén igaz hittel, Atya, Fiú, Szent Lélek teljes szentháromság egy Isten, minket úgy segélyen s úgy adja lelkünk üdvösségét, kezünk írása és pecséte alatt közönségesen megerősítvén.

Datum in campo Vajdensi die 7. Octobris Anno 1676.

Petrőczi István mp. (P. H.)
Kende Gábor mp. (P. H.)
Farkas László mp. (P. H.)
Faigel Péter mp. (P. H.)
Bárczai György mp. (P. H.)
Lövei János mp. (P. H.)
Balkai Pál mp. (P. H.)
Báncsy István mp. (P. H.)
Fáy István mp. (P. H.)
Apagyi Sámuel mp. (P. H.)
Bernát Zsigmond mp. (P. H.)
Veres Mátyás mp. (P. H.)
Garaÿ László mp. (P. H.)
Gyandai Kunoss István mp. (P. H.)
Szöghj Miklós mp. (P. H.)
Dayka István mp. (P. H.)
Wesselényi Pál mp. (P. H.)
Zuhay Cáspár mp. (P. H.)
Felső Vadászi Rákóczi Ferencz mp. (P. H.)
Péchj Gáspár mp. (P. H.)

Hanvaÿ Péter mp. (P. H.)
Gyurikovics György mp. (P. H.)
Klobusiczky Pál mp. (P. H.)
Kállay Fekete János mp. (P. H.)
Mojsik János ónodi főhadnagy (P. H.)
Kovács István ónodi főhadnagy (P. H.)
Hajdú János ónodi főhadnagy (P. H.)
Harsányi György ónodi főhadnagy (P. H.)
Affra Péter lovas hajdukapitány (P. H.)
Végh Mihály (P. H.)
Tsongrádi Ferencz szendrei főhadnagyok (P. H.)
Szilvássy Ferencz mp. (P.H.)
Patay János mp. (L. H.)
Török János mp. (P. H.)
Fekete István mp. (P. H.)
Farkas Sándor mp. (P. H.)
Baranyai György mp. (P. H.)
Andreas Ruszkay mp. (P. H.)
Zombori Sigmond mp. (P. H.)
Tállyai György mp. (P. H.)
Uri István szendrei kapitán mp. (P. H.)
Pap Izrael gyalog kapitán mp. (P. H.)
Rokszini Gergely strásamesmester mp. (P. H.)
Szolath András ónodi főhadnagy mp. (P. H.)
Szilágyi Lőrincz ónodi főhadnagy mp. (P. H.)
Balogh István ónodi főhadnagy mp. (P. H.)
Herczegh István szendri főhadnagy mp. (P. H.)
Kállay N. Márton (P. H.)
Szűcs János mesei kapitány (P. H.)
Szabó Gergely mezei főhadnagy (P. H.)
Eszényi Mihály főhadnagy (P. H.)
Szabó Ferencz főhadnagy (P. H.)
Szántó Ferencz főhadnagy (P. H.)
Pataki János mezei kapitány (P. H.)
Szűk György főhadnagy (P.H.)
Rákóczi György főhadnagy (P. H.)
Gulyás János főhadnagy (P. H.)
Jászberényi Mátyás mp.(P.H.)
Rácz János mp. (P. H.)
Futó Dienes kállai kapitány mp. (P. H.)
Szabó István kállai hadnagy (P. H.)
Hatházi Gergely mezei főhadnagy (P. H.)
Mádi István főhadnagy (P. H.)
Kis Pál mezei főhadnagy (P. H.)
Pesthi György mezei vicehadnagy (P. H.)
Kovács György főhadnagy (P. H.)

Mezei gyalog hadnagyok nevei:

Kállai Nagy János (P. H.)
Madarász János (P. H.)
Kovács János (P. H.)
Nagy András.
Kis Mihály.
Haraszti Miklós.
Szilágyi Márton.
Jászberényi András.

Végbeli gyalog hadnagyok:

Bakos Mihály (P. H.)
Vér István (P. H.)
Ujvári András (P. H.)
Balogh Mihály (P. H.)
Borbély György (P. H.)
Bányai György (P. H.)
Herczegh János (P. H.)

Kende uram kapitánysága:

Kende Márton mp. (P. H.)
Maios Ferencz.
Palagyi István mp. (P. H.)
Kende János mp. (P. H.)
Arany János.
Vas Márton.
Gál Márton (P. H.)
Kálmány János.
Kádár Mihály (P. H.)

(Missilisek 224. g.)

Mi kik istennek ő szentségének igaz itiletibűl és büneinkért reánk szállott ostorozásábúl, testi és lelki szabadságunk oltalmáért és annak helyreálhatásaért az mi kgls urunk az mlts erdélyi fejedelem Apafi Mihály kgls urunk ő nga kegyes szárnyai és oltalma alá folyamodtunk, minthogy az mi kgls urunk ő nga után az mi kglmes asszonyunk mélt. Bornemisza Anna fejedelemasszony, megírt kgls urunk szerelmes házastársa ő nga sok rendbeli kglsségét tapasztaltuk ügyünkben és magunkon, azért keresztyén hittel és kötelességgel assecuraljuk az mi kgls asszonyunkat, hogy ő ngához is alázatos hűséggel való háládatosságunkat fentartjuk és otthon levő atyánkfiait is teljes tehetségünk szerént ezen kötelességre hozni igyekezzünk és ha szintén (kit az nagy kegyelmű isten kglsen távoztasson) az mi kgls urunknak halála történnék is, de ő ngát és mélts. maradékit ügyünk s mellettünk tött s lejendő költségéről legelső alkalmatossággal isten dolgunkat boldogitván háládatossággal contentáljuk és ezen kivűl is valami az ő nagyságok fejedelmi mélts. személyéhez tartozható és tőlünk

elkövethető háládatosságnak neme találtathatik, annak is tökéletességgel való alázatos elkövetői leszünk. Melynek nagyobb és állandó bizonyságára adtuk ez kezünk írása és pecsétünk alatt költ alázatos assecuratoria letelünket az mi kgls asszonyunknak ő ngának. Datum in campo Vajdensi die 7 mensis octobris 1676.

(Névaláírások, mint fennebb.)

Hozzá még: Német János mp. (p.)
Körmendy György mp. (p.)

1676. sept. 29.

Mi kik istennek ő felségének igaz itiletiből és bűneinkért reánk szállott ostorozásából, testi lelki szabadságunk oltalmára és annak helyreállatására az mi kglmes urunk, a mlgs erdéli fejedelem Apafi Mihály kglmes urunk ő nga kegyes szárnyai és oltalma alá folyamodtunk, minthogy ő nga a mi kgmes urunk után, a mi kgmes asszonyunk Bornemisza Anna fejedelem asszony, megirt kgmes urunk szerelmes házastársa, sok rendbeli kegyelmességét tapasztaltuk ügyünkben és magunkon, azért keresztyén hittel és kötelességgel assecuraljuk az mi kglmes asszonyunkat, hogy ő ngához is alázatos hűséggel való háládatosságunkban fentartjuk és otthon levő atyánkfiait is teljes tehetségünk szerént ezen kötelességre hozni igyekezünk, és ha szintén (kit az nagy kegyelmű Isten kglmesen távoztasson) a mi kglmes urunknak halála történnék de ő ngát és méltóságos maradékit ügyünk s mellettünk lött s leendő költségeirűl legelső alkalmatossággal contentáljuk, s ezen kivűl is valami az ő nga fejedelmi méltóságos személyéhez tartozható és tűlünk elkövethető háladatosságnak neme találtathatik, annak is kötelességgel való alázatos elkövetői leszünk, melynek nagyobb s állandóbb bizonyságára adtuk ez kezünk irása s pecsétünk alatt költ alázatos assecuratoria levelünket a mi kglmes asszonyunknak ő ngának.

Datum Albae Juliae 27 Septembris Ao 1676.

G. Theökeölyi Imre mp. (p. h.) Keczer Menyhért mp. (p. h.)
Seredj Benedek mp. (p. h.) Szepesi Pál mp. (p. h.)
Orlaj Miklós mp. (p. h.) Besseniei Mihály mp. (p. h.)

Szuhay Mátyás mp. (p. h.)
Ispán Ferencz mp. (p. h.)
Sovári Soos György mp. (p. h.)
Farkas Fábján mp. (p. h.)
Szalay Pál mp. mp. (p. h.)
Kubinyi László mp. (p. h.)
Ubrisi Pál mp. (p. h.)
Tokaj István mp. (p. h.)
Kertzi János mp. (p. h.)

(Eredetije a gróf Telekiek mvásárh. ltára 3661. sz.)

1676. nov. 10.

A bujdosó magyarság levele párja Tökölihez.

Hozzánk érkezvén nemzetes Bethlenfalvi Faigel Péter uram böcsületes és meghitt atyánkfia ő keme relatiójából hazánk, igaz ügyünkhöz s bujdosó nemzetünkhez való Kd jó akaratját, nagy indulatját szives örömmel megértettük, a melyért Isten még szerelmesiben is hogy megáldja Kdet, ő szent felségét imádjuk érette; magunk pedig minden alkalmatossággal azt meghálálni el nem mulatjuk. A mi penig a Kd kivánságát illeti, ha Kd uram kérdésben nem vette volna is azokat kiváltképen maga személye iránt való dolgokat, mi bennünk azokhoz való készségünkben semmi hibát nem talált volna. Mindazáltal eziránt is a Kd kivánsága szerint ime az inclusában mindenkor választ adtunk, bizonyossá tevén mindazokrúl Kdet ez levelünk és felyebb említett meghitt atyánkfia Faigel Péter uram által, sőt ha ezután is azokban maga alkalmatosságán valót valamit feltenne, a melyet most kihagyott sub bona fide christiana annak megállására megerősítésére Kdet assceuráljuk, minthogy ezekrúl és több dolgainkrúl s kiváltképpen penig veszedelmes és bennünket naponként immár fogyasztó nyomorúságinkrúl bővebben izentűnk ő keme által. Kérjük Istenért Kdet, nevünkkel mondandó ő keme szavainak hitelt adván mindenekben, szánjon meg bennünket és minden haladékot félre tevén közinkben való kijövetelit siettesse, hogy ez utolsó veszedelemben forgó és eléggé ki nem mondható nyomorságinkban végképen el ne veszszünk. Ezzel Isten oltalma alá ajánlván Kdet, hozza ő felsége szerencsésen és jó egészségben közinkben. In Campo Kis-Marjensi 10. Nov. 1676.

Quo ad primum Teleki uram személyét a mi illeti, most is mi is nem mondhatunk annál egyebet, a kikrúl a kgls urun-

kat ő ngát sok izben assecuraltuk, úgy hogy minden parancsolatinak sőt Teleki uramnak ő kemének adta instructiójának (kit mi noha nem láttunk, de annak megállására is ő ngát assecurálván, magunkat kötelezték) mindazáltal hogy legkisebb kétség tovább is sem a mi kgls urunk ő nga, sem az ur ő keme szivén ne lehessen, mostani kivánságinak is ő kemének egészen minden hiba nélkül igy engedelmeskedünk. Hogy mi akár generalisságbeli avagy más nemzetű tisztbeli, akár személybeli, akár az dolgoknak dispositiójára tartozó dispositiója legyen a mi kgls urunknak ő ngának, avagy akaratja s tetszése lészen az urunknak ő kemének, csak ő keme se késsék, kész szivvel, egyenlő akarattal ő kemét, mint a mi kgls urunk ő nga után legelsőbb mindenekfelett legfőbbet hijjuk, acceptaljuk, kijövetelinek annuálunk, kész engedelmességünket igirjük minden reservata nélkül. Melyről mind a mi kgls urunkat ő ngát, mind Teleki uramat ő kemét jó lelkiismerettel assecuráljuk elhitetvén azt magunkkal, ő nga a mi kgls urunk mint keresztyén fejedelem és az úr ő keme is mint keresztyén jó lelkiismerettel biró úr ember lehetetlenséget, avagy hazánk szabadságtalanságát, kiért is ennyi ideig keservesen bujdostunk nem kiván. A mi penig kgls urunktúl ő ngtúl az úr ő keme mellé rendeltetett úr hiveit illeti, ő kemeket is nagy örömmel várjuk, én mint kgls urunk által az úr ő keme mellé rendelt böcsületes ur híveit ő kemeket nagy böcsülettel acceptaljuk, látjuk valamint az mi kgls urunk és az úr ő keme aziránt is disponál.

Ano ad secundum. Az mi a Kűvárban ő kemének adta assecuratoriát illeti, noha mi azt nagyobb részint nem láttuk, sőt mit tartson, nem is tudjuk, mindazáltal teljes megnyugodott elmével levén az úr ő keme jó lelkiismeretiben s nemzetünkhöz való igaz affectiójában s mind akkor jelen levő atyánkfiainak igaz magyarságában, azon assecuratoriának is meg állására magunkat kötelezzük, melyet ő keme magával kihozván compromittáljuk arra magunkat, azt is subscribáljuk confirmáljuk.

Quo ad tertium. Mivel az végbeliek messze is vannak házok, mezejek securitására is idején gondot kell viselni; azoknak felfáradása alkalmatlanság nélkül alig lehetne; mind-

azon által, ha ugyan az úr ő keme parancsolatja csak az leszen, hogy a végbeliek menjenek ő keme eleibe, parancsolván idején, ő keme, ahoz alkalmaztatjuk magunkat; ha penig az ő keme jó tetszése a lenne, közelebb is lehetnének annyi hadak, a kikkel ő keme bátorságosan itiletünk szerént kijühet közinkbe, sőt ha ő keme úgy parancsolja, magunk is személy szerint ő eleiben megyünk, várván aziránt is ő keme parancsolatjától.

Quo ad quartum. Ő kemének az hadakkal való megegyezésnek helye felől szóval izentünk.

Quo ad quintum. Az mi a végbelieknek és közönségesen a vitézlő rendnek securitását illeti, nekünk úgy tetszik, hogy Debreczenben szállítsák be, az úr Teleki uram disponálván az iránt igireti szerint az váradi passát; mindazáltal mivel az ő kemének dolga, hagyjuk ezt a végbeliek és vitézlő rend tetszésekre.

1677. julius 9.

Mi az nemes magyar hazából kibujdosott grófi, uri, fő, nemes és vitézlő lovas és gyalog mindenféle rendek recognoscaljuk per praesentes adván emlékezetire mindeneknek az kiknek illik, hogy valamint az elmult 1676 esztendőben circa finem mensis Septembris Fejérvárat mi ide benn élő magyar rendek; az kinn lévők penig Nemzetes Szepessy Pál és Besenyei Mihály atyánkfiai ő keme által assecuráltuk volt az mi jó klmes urunkat mtsgos Apafi Mihály nemes Erdélyoszága klmes fejedelmét ő ngát, hogy ő ngához és az nemes hazához való kötelességünket s ajánlott hűségünket megtartjuk, és másokat is teljes tehetségünkkel arra hozni igyekezünk. Velünk kiküldendő Tek. Tanács ur hivét, Teleki Mihály uramot ő kemét mint ő nga képebeli emberét és hivét és ő keme mellé rendeltetett fő és nemesi rendeket, kit-kit az mi kegyelmes urunktúl adott rendben nagy böcsülettel vesszük fogadjuk, engedelmeskedünk, sőt jövendőben is minden tőlünk elkövethető háladatosság nemeinek mind kegyelmes urunk ez nemes haza és megirt úr hive részekrül teljes tehetségünk szerént elkövetői leszünk; mely assecurationk és reversalisunk az ő nga kezénél vagyon. Azon assecurationkat és reversalisunkat azért most is magunk és a magyar nemzet képében minden

részeiben per presentes megerősítjük és magunkat ahoz s az szerént köteleseknek lenni valljuk és recognoscaljuk keresztyén üdvezülendő hitünkre és böcsületünkre fogadván. Melynek nagyobb és állandó bizonságára adtuk ujabban ez kezünkirása és pecsétünkkel megerősített levelünket és reversalisunkat. Datum in Castro Radnoth die 9 julii ao. 1677.

Gr. Theökeölyi Imre mp.
Csernel Pál mp.
Szepesy Pál mp.
Bessenyei Mihály mp.
Farkas Fábián mp.
Szalai Pál mp.
Faigel Péter mp.
Pelei Ferencz mp.
Ispán Ferencz mp.
Serédi Benedek mp.
Orlai Miklos mp.
Zákonyi István mp.
Gyurkovich György mp.
Pap Izrael mp.
Klobusicski Pál mp.
Kertzi János mp.
Dayka István mp.
Fancsikai László mp.
Monay Gáspr mp.
Tussai Márton mp.
Bancsi Ádám mp.
Farkas Sándor mp.
Balka Pál mp.

1677. jul 18.

Mi isten dicsőségiért és magyar haza lelki testi szabadságáért bujdósásban levő grófi, úri, fő és nemesi, lovag és gyalog vitézlő rendeknek közönsége, adjuk tudtára mindeneknek az kiknek illik hogy mivel Istennek szent áldásából keresztyén királyok segitsége, és kegyelmes urunk ő nga mlgs. erdélyi fejedelem atyai gondviselése és kegyelmessége által, az mi dolgaink oly formában és állapotban jutottanak immár, hogy csak hamar ő nga parancsolatjából mlgos urunk Teleki Mihály úr bizonyos úri és vitézlő rendekkel segítségünkre meg fog indulni, hogy ő keme megnyugodott elmével, ő kemehez való kötelességünk felől lehessen, most is most nem mondhatunk hanem azokat, a kikről sok izben a mi kglmes urunkat ő ngát assecuráltuk, úgy hogy minden parancsolatinak, sőt Teleki uramnak adta instructiojának (kit mi noha nem láttunk, de annak megállására is ő ngát assecurálván, magunkat kötelezték) mindazáltal hogy legkisebb kétség tovább is sem az mi kglmes urunk ő nga sem az úr ő keme szívén ne lehessen,

mostani kívánságinak is ő kemének egészen minden hiba nélkűl így engedelmeskedünk: hogy mi tractatumban denominált mód szerént ő kemét egyenlő akaratbúl és tiszta szűvűl acceptáljuk, és ő kemétűl függeni s hallgatni készek vagyunk s valaminemű dispositioja leszen az mi kglmes urunknak ő ngának avagy akaratja s tetszése az urunk ő kemének, csak ő keme ne késsék, mint az mi kglmes urunk ő nga után legelsőt mindenek felett legfőbbet híjuk acceptáljuk minden reserváta nélkűl, és noha az tractában is elígséges assecuratioja vagyon ő kemének az iránt, mindazáltal ezen levelünk által is mind az mi kglmes urunkat ő ngát mind Teleki urat ő kemét jó lelkiismerettel assecuráljuk, elhitetvén azt magunkkal ő nga az mi kglmes urunk mint keresztyén fejedelem, és az urunk ő keme is mint keresztyén jó lelkiismerettel biró úri ember lehetetlenséget avagy hazánk szabadságtalanságát kiért is ennyi ideig keservesen bujdostunk, nem kiván. Az mi penig kglmes urunktúl ő ngától az urunk ő keme mellé rendelt becsületes úr hiveit illeti ő kemeket nagy becsűlettel acceptáljuk s látjuk.

Az mi az Kővárban ő kemének adta assecuraturiát illeti, noha mi azt nagyobb részint nem láttuk, sőt mit tartson nem is tudjuk, mindazon által teljes megnyugott elmével lévén az ő keme jó lelkiismeretiben s nemzetünkhöz való igaz affectiójában s mind akkor jelen levő igaz atyánkfiainak igaz magyarságokban, azon assecuratoriának is megállására magunkat kötelezzük, melyet ő keme magával kihozván, compromittáljuk arra magunkat azt is subscribáljuk confirmálják.

Ennek nagyobb bizonyságára és megállására assecuráljuk felűl említett urat Teleki uramot ő kemét sub bona fide christiana és ezen pecsétes subscribalt levelünket adjuk. Datum in Toti die 18 mensis July Ao. 1677.

Wesselényi Pál mp. (p. h.)
Petrőczy Miklós mp. (p. h.)
Petrőczy István mp. (p. h.)
Szuhai Gáspár mp. (p. h.)
Bárczay György mp. (p. h.)
Hanvay Péter mp. (p. h.)
Priny Gábor mp. (p. h.)
Kiss Péter mp. (p. h.)
Csanády János mp. (p. h.)
Baranyay György mp. (p. h.)
Stephanus Somliai mp. (p. h.)
Fay István mp. (p. h.)
Klobusiczky Pál mp. (p. h.)
Péchy Gáspár mp. (p. h.)

Petrus Debreczeni Ductor Comitatis Zemplin (p. h.)
Andreas Gyürky mp. (p. h.)
Szilvásy Ferencz mp. (p. h.)
Veress Pál mp. (p. h.)
Daróczy István mp. (p. h.)
Recsky György mp. (p. h.)
Petrus Miskolczi mp. (p. h.)
Ubrizsy Pál mp. (p. h.)
Joannes Pataki Capitaneus militum Campestrum (p. h.)
Apagi Sámuel gyalog kapitány (p. h.)
Matthias Veres mp. (p. h.)
Lővei János mp. (p. h.)
Patay János mp. (p. h.)
Gregorius Rokszeni Vice .... Nogr .... (p. h.)
Rádj István (p. h.)
Gálffy Ferencz mp. (p. h.)
Kovács János mp. (p. h.)
Nicolaus Egressy mp. (p. h.)
Tarczalj Sámuel mp. (p. h.)
Bánóczy István mp. (p. h.)
Egri István mp. (p. h.)
Petróczj Pál (p. h.)
Csomai Sándor (p. h.)
Szűcs János egy az mezei kapitányuk közűl (p. h.)
Major Ferencz egyik mezei kapitány (p. h.)
Zomborj Péter egyik mezei hadnagy mp. (p. h.)

1677. jul. 19.

Mi az nemes magyar hazából kibujdosott grófi, uri, fő, nemesi és vitézlő lovas és gyalog mindenféle rendek recognoscaljuk per praesentes adván mindeneknek az kiknek illik: hogy valamint az elmult 1676 esztendőben cum finem mensis Septembris Fejérvártt mi ide be levő magyar rendek, a kinn levők nzetes Szepessy Pál és Bessenyei Mihály atyánkfiai ő kemek által assecuráltuk volt az mi jó kglmes urunkat mlgs Apaffy Mihály nemes Erdélyországa kglmes fejedelmét ő ngát: hogy ő ngához és az nemes hazához való kötelességünket s ajánlott hűségünket megtartjuk és másokat is teljes tehetségünkkel arra hozni igyekezünk: velünk kiküldendő tek. tanács úr hivét Teleky Mihály urunkat ő kemét mint ő nga képebeli embert és hivét nagy becsülettel vesszük és mindenekhez ő kemének engedelmeskedünk, ő keme mellé rendeltetett fő és nemesi rendeket is, kit kit a mi kglmes urunktól adatott rendben örömest veszünk s becsülettel látunk s fogadunk, sőt jövendőben is minden tőlünk következő háladatosság nemeinek mind kgelmes urunk és nemes haza és megirt úr hivei részirűl teljes tehetségünk szerint elkövetői leszünk, mely assecurrato-

riánkat és teversalisunk az ő nga kezénél vagyon: azon assecuratoriankat és reversalisunkat azért most is magunk és az magyar nemzet képiben minden részíben per praesentes megerősítjük és magunkat akor és az szerint köteleseknek lenni valljuk és recognoscaljuk keresztyéni idvezülendő hitünkre és becsületünkre fogadván. Melynek stb. Datum in generale non congregatione Toti celebrata 19. Mens. Julii Ao. 1677.

Wesselenÿ Pál (p. h.)
Petrőczy Miklós (p. h.)
Petrőczy István (p. h.)
Szuhai Gáspár (p. h.)
Barczay György (p. h.)
Hamvay Péter (p. h.)
Riny Gábor (p. h.)
Kiss Péter (p. h.)
Csanády János (p. h.)
Petrus Debreczeny (p. h.)
Gyürky András (p. h.)
Szilvásy Ferencz (p. h.)
Veress Pál (p. h.)
Fáy István (p. h.)
Pécsy Gáspár (p. h.)
Ubruzy Pál (p. h.)
Jurikovicz György (p. h.)
Banczy István (p. h.)
Baranyay György (p. h.)
Somlyai István (p. h.)
Czuczy Daróczy István (p. h.)
Lövey János (p. h.)
Reczky Gábor (p. h.)
Tarczaly Sámuel (p. h.)
Gálfy Ferencz (p. h.)
Szűcs János egyik mezei kapitány (p. h.)
Majos Ferencz egyik mezei kapitány (p. h.)
Johannes Pataky Capit. Militiae Campest (p. h.)
Samuel Apagyi capitaneus militiae pedectus.
Rokczény Gergely † strázsamester (p. h.)
Zombory Péter egyik mezei hadnagy (p. h.)
Egri István (p. h.)
Petroczy Pál (p. h.)
Csornai Sándor (p. h.)
Veres Mátyás † (p. h.)
Rady István (p. h.)
Petrus Mikulai (p. h.)

(Eredeti sajátkezű aláírásukkal s pecsétekkel.)

1677. sept. 8.

Mi Isten dicsőségéiért és édes hazánk lelki testi szabadságáért bujdosó s fegyvert viselő magyarság adjuk tudtára mindeneknek az kiknek illik: Minek utána hirrel névvel tündöklő s az egész keresztyénségnek oltalmára világ csudájára sok seculumokig éles fegyverét ellenségeinek megszégyenitésére

dicséretesen viselő édes magyar hazánk, mint meg annyi vitéz Marsnak tanult oskolája, az egyenetlenségnek és némely vissza vonó urak nagyra való vágyódásának dögleletes mételye miatt az magyar nemzetnek megbékélhetetlen ellenségnek az idegen német nemzetnek, szabadsága s véri szopó kegyetlen birodalma alá esett volna, mind azolta maga gondolatlanságát siralmas szemeiből csorgó folyamat módjára folyó könyveinek kiáradásával aranynál becsesebb szép szabadságának, friss végháziaknak, szélesen ki terjedt határinak, de a mi mind ezeknél keservesebb tiszta s fegyhetetlen vallásának megcsorbításának kárával mennyiszer tapasztalta légyen, elő számlálnunk sem az keserűség sem az idő nem engedi. Támasztván mindazáltal Isten ottan ez nagy iga meg orvoslására oly oszlopokat, kik által az az fene austriai tyrannis is ottan megzaboláztatott, vissza rántatott: de csak közelebb minekutánna a néhai boldog emlékzetű méltóságos erdélyi fejedelem első Rákoczi György urunk ő nga az magyar haza szabadságáért és az evangelica religioért bosszuját az austriai házon meg állván és azt jó karban hagyván elalutt volna, s az után nem sokkal ez mostan regnáló Leopoldus az birodalmot kezéhez vötte volna, eleitől fogvást édes hazánknak már praedecessoritúl megmegkezdett szép szabadságának, sőt egész országunknak végső veszedelmére czélozó mesterségit, titkos szándékit mint teljesitette légyen be, szomorú példa előttünk édes hazánk szép határinak megkissebbitésével, aranynál becsesebb szabadságunknak eltörlésével, azt oltalmazó nagy rendeknek hóhér fegyvere által való megemésztésével, végre igaz evangelica religiónknak üldözésével, véres persecutiójával össze kötetett immár nyolczad fél esztendőktől fogvást világ csudájára szertelen nagy nyomoruságok, éhezés, szomjuság, mezitlenség, szükség, gyalázat, veszedelem és több kimondhatatlan s hallatlan extremitások között lett keserves számkivettetésünk s bujdosásunk, melyben az mi kegyelmes urunk az méltóságos erdélyi fejedelem nga, méltóságos uri hiveinek közönségesen ugyan, de nevezetesben az mi nagy jó urunknak s fautorunknak méltóságos úr Teleki Mihály urunknak ökemének mennyi jó akaratját, gratiáját s promotióját vettük s tapasztaltuk, veszszük és tapasztaljuk legyen minden nap is, annak mi

kimondására magunkat elégteleneknek itéljük s ismerjük, mint ki az mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos személye előtt űgyünknek szives s fáradhatatlan promotiójával az nemes Erdély országának nagy rendei előtt teljes erejéből való recommendatiójával, sok költségnek kiontásával, jó tanácsa s tetszése adásával s egyéb kimondhatatlan keresztyéni nagy igaz magyarhoz illendő jó affectiójával, ezen igyet Atlas módjára mint emelte s tartotta legyen, vak volna az ki nem látná, s érzékenység nélkül való az ki nem érezné, s effelett az nagy kimondhatatlan nyomoruság s kéntelenség miatt az fényes porta szárnyai alá kelletvén folyamodnunk, és az győzhetetlen török császárnak fejet hajtván, annak oltalma alatt az budai, egri, szolnoki, váradi, jenei, gyulai és több sánczoltságokban immár öt egész esztendőket töltvén, az mi kegyelmes urunk ő nga kegyelmessége által az fényes portát sok ízben megtalálván és szakadatlanul követeink s postáink által requirálván, onnan mentűl hamarább való megsegítetésünknek jó reménsége alatt mennyi keserves nyomorúságot s alkalmatlanságokat szenvedtünk légyen, csak az egy Isten kimondhatója, az hol quártélyinkból egynéhány ízben kiszorulván, ott való eledelünk éppen elfogyván, azonban édes hazánk naprúl napra inkább-inkább pusztulván, ellenségeinknek dühössége minden nap inkább praevaleálván, az rettenetes hallatlan saczoltató iga, de legfőképpen igaz vallásunknak persecutiója sebesebben lobogván, az római vallás nagyobb lábra kapván, és ezekkel lelkünk mint megannyi szurdaló hegyes tövisekkel élesben sebhettetvén, s többire egész reménlenségre jutván, már éppen végső kétségben esésre fejünket hajtottuk vala.

Azonban midőn reménségünk kivül Isten az felséghez francziai király ő felsége szívét megszállván és segitségünkre felindítván, ez veszedelmes szövevényből való kiszabadulásunkban minemű szép királyi kegyelmességét mutatta légyen, bő szóval declarálnunk szükségesnek nem itéljük.

Mivel pedig az mi kegyelmes urunk ő nga mind eddig is temérdek sok költségének kiontásával és szives fáradozásával is az fényes portán magának engedelmet az mi megsegítetésünkre (melyet mind azáltal nagy lelkünk epedtségével és szívünk szakadásával reméllünk s várunk vala) nem obtineál-

hatott, s az porta penig maga is mind eddig is bizonyos akadályi miatt meg nem segíthetett, sőt az télnek már közelléte s az hadakozásra alkalmatlan idők miatt mostanában való segétségét nem is várhatjuk; hozzá járul az is, hogy portán lévő követ atyánkfiainak irásából s izenetiből s onnan ezelőtt harmad-negyed nappal postán kiérkezett atyánkfiának nemzetes Radics András uramnak relatiójából értjük is, hogy az portán ezen conjunctiónk nem inhibeáltatik, nem lévén már semmiképpen módunk az tovább való várakozásban is az kimondhatatlan szívünket bágyasztó s epesztő, lelkünket éppen az földig szegező s az halálnál minden nap lelkeinket ezernyi ezerszer keservesebben gyötrő, sebes árvíz módjára reánk tóduló nyomoruság s reménteleneség miatt, s az ki nem kissebb, oly felséges diadalmas királynak rajtunk szánakozó reménségünk felett való nagy kegyelmességét s azzal interessatus nagy rendeknek grátiáját is megvetni, avagy csak halasztani is mind mostanra nézve minékünk, de következendőben is egész nemzetünknek felette veszedelmesnek ismervén, sok ezer ártatlan lelkeknek az persecutio miatt az igaz evangelica religiótúl való elhajlásáért való számadástúl Isten előtt lelkünket is felszabadítani kévánván, és több megczáfolhatatlan rationabilis okoktúl is kénszeríttetvén ama keresztyén királynak kegyelmességét venni, azzal élni, annak segítségünkre küldött hadaival magunkat conjungálni, és ezzel az már követeink által ez nyáron Lengyelországban ineált tractátusnak satisfaciálni, igen szükségesnek és elkerülhetetlennek itéltük.

De minthogy immár az portához sok ízbeli recursusink és fő hajtásink által egész nemzetestől annak patrociniumja s hűsége alá ajánlottuk magunkat, így most is attúl életünk fogytáig semmiképpen elszakadni nem akarunk, hanem annak hűségében megmaradván, az iránt is az mi kegyelmes urunk ő nga kegyelmessége s assistentiája által annak contentumot tenni semmiképpen el nem mulatjuk.

Ez felett az mi kegyelmes urunknak és kegyelmes aszszonyunknak s szerelmes magzatjoknak ő ngoknak sokszor adott assecuratoriaink szerént holtig való hűségünkön s ő ngok kegyelmességéért igért háládatosságunk s expensájok megtérítése felől való compromissumunkon kivül, mivel az méltóságos

urunk Tekéntetes Nemzetes Széki Teleki Mihály urunknak ő kemének az magyar ügynek promotiójában s helyre állatásában fáradhatatlan istenes s keresztyén affectióját s grátiáját sűrűn tapasztaltuk fejünkön, agnoscálván azt is, hogy ez nagy reménségünk kivül való segítség és oly keresztyén királynak szívének rajtunk való megesése s nagy kegyelmessége Isten után éppen az úr ő keme nagy keresztyén forgolódása s jó akaratja által lett, és az mi kegyelmes urunk ő nga hozzánk való sok ízbeli kegyelmessége s egy szóval ennek az ügynek csak ez az tartósága s boldogulásunknak remélhetése is Isten kegyelme után az ő keme promotiója, segítsége s jó tanácsa által tartatott, nem kételkedvén semmit is benne, hogy ez után is istenes jó affectiója szerént ez ügynek s legközelebb ez mostani megindulásunknak is segítségében minden útakat módokat elkövet, s ez mostani azon segítséggel való conjunctiónkat is promoveálni méltóztatik, egy szóval mind az fényes portán, mind az mi kegyelmes urunk ő nga és az nemes Erdélyország s úgy több keresztyén országok előtt is szokott istenes affectiója szerént kegyes assistentiáját s promotióját szegény ügyefogyott nemzetünkhöz mutatja ő keme, igérjük mi is arra magunkat, valamint ő kemének egynéhány ízben adatott assecuratoriainkban az magyar nemzetnek ő keméhez való addictiójáról ő kemét assecuráltuk, affidáltuk, az mi kegyelmes urunk ő nga után fejünknek s legfőbb vezérünknek agnoscáltuk, így ezután is, valamikor Isten ő kemét közinkben ki hozza, ha szintén édes hazánkban ben lészünk is, az mi kegyelmes urunk ő nga kegyelmes dispositiója szerént nagy örömmel veszszük, látjuk, fogadjuk. Azonban ha Isten ő kemét ki hozza is, és velünk együtt ez Isten és magyar haza ügyét maga élete koczkáztatásával s fáradtságával munkálkodja is, ha pedig az semmiképpen nem lehetvén, és az portától s az méltóságos fejedelemtől kegyelmes urunktól ő ngától abban ő keme megakadályoztatván közinkben ki nem jöhetne is, (kit mindazonáltal nem reménlünk), előttünk viselvén az ő keme mind közönségesen s mind egyen-egyen hozzánk mutatott megbecsülhetetlen sok jó akaratját, valamire az magyar nemzet ő kemének magát kötelezte, és azért az minemü háládatosságát s sok költségének refusióját igérte, mi is azon igéret-

nek megállására és ő keme halhatatlan jó emlékezetinek mindenütt való hirdetésével, nevezetes nagy hálaadatosságunknak (Isten édes hazánkban vivén) megmutatására magunkat s egész nemzetünket kötelezzük. Ha holott penig az úr ő keme mind ezeknél az igéretinknél világosabb, nevezetesebb és particularebb compromissuminkat kévánja is, ő keme értésünkre adván, az alatt az conjunctiót s dolgainkat promoveálván, valami tőllünk lehet, annak is praestálására magunkat kötelezeknek ismerjük; sőt (kit Isten Szent fiaiért eltávoztasson) ha addig, míg Isten ő kemét ki hozná közinkben, az urnak ő kemének halála találna történni, mivel az mindnyájunkkal köz, ezen oblatiónkat az asszonyra ő kemére és ő keme szerelmes gyermekire is szentül ígérjük. Melynek nagyobb bizonyságára adjuk ő kemeknek ez kezünk irásával megerősített pecsétes assecuratoriánkat sub bona fide christiana. Datum ex generali nostra congregatione in oppido Zilah, die nona Septembris Anno 1677. celebrata.

(P. H.)

Istenünk dicsősségéért s hazánk lelki s testi szabadságáért bujdosó s fegyvert viselő magyarság közönségesen.

Hátára jegyezve Teleki Mihály kezével: Magyar atyafiaknak nekem adott assecuratiójok 1677.

1677. sept. 16. Zilah. Wesselényi Pál, Petrőczi Ist., Szuhay G., Farkas Fáb., Klobusiczky Pál., Jurkovics György, Veres Mátyás, Szalay Pál, Ubrizsi Pál, Hanvay Péter, Raphay András, Baranyay György assecurátoriája: »hogy a mely assecurátóriát a napokban közönséges öreg pecsétünk alatt adtunk az mlgs úr széki Teleki Mihály úr ő kglmének, ugy hogy azon assecurátóriánkban letött dolgainkat segíti azon assecurátóriánkban letött kötelességünk felől azért ő klmet személy szerint is assecuráljuk.« (12 pecséttel s ered. aláirásokkal ellátva).

(Misz. 224 b.).

1678. január 25.

Mi Istenünk dícsőségéért s édes magyar hazánk lelki szabadságáért bujdosó s fegyvert viselő magyarság, adjuk tud-

tára mindeneknek a kiknek illik: minthogy az ausztriai háznak lelki testi szabadságunk végső elrontására czélozó gonosz szándékát s munkáját is édes hazánk s nemzetünk már régtől fogvást keservesen szenvedvén, és tovább semmiképpen nem viselhetvén, országunk törvényben letett és régi s ez utóbbi királyinktól is confirmált privilegiumok szerint azon lelki testi szabadságnak fegyverrel való visszanyerésére is sok nyomorúságoktúl elnyomattatott szivünk felbuzdult, melynek boldogabb véghezvitelére nézve az mi kegyelmes urunkhoz, az méltóságos erdélyi fejedelemhez ő ngához nagy alázatosan és teljes bizodalommal folyamodván, mint nemzetét, vallását szerető dicsőséges fejedelem halhatatlan emlékezetű praedecessorinak példája szerint, ez Isten s hazánk ügyét maga ügyének agnoscálván kegyelmesen, addig is mig ő nga méltóságos személye szerént lelki, testi szabadságunknak helyreállítására s édes hazánknak a dühösködő német nemzet elviselhetetlen sulyos igája alól való felszabadítására székibűl kimozdulhat is, méltóságos meghitt tanács úr hívét tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramat ő kemét maga képiben fővezérünknek s fejünknek mutatni s denominálni kegyelmesen méltóztatott, kinek is ezen ügyünknek promotiójában s segítésében, mely istenes s keresztyéni igaz magyari nagy szíves indulatját, s sinceritását tapasztalta s tapasztalja ma is boldogtalan szegény nemzetünk, azt a mindennapi szemmel látott dolog eléggé bizonyítja. Értvén azért nagy alázatossággal és soha eléggé meg nem köszönhető, szolgálható készséggel a mi kegyelmes urunk ő nga ez iránt való fejedelmi, sőt édesatyai nagy kegyelmességét, úgy az úr ő keme hozzánk mutatott s ügyefogyott nemzetünkön ma is fenn levő nagy és sokrendbeli jó akaratját, és ez Isten s hazánk ügyének promotiójában szíves s keresztyéni buzgóságát, hozzá járulva a felséges francziai király ő felsége a mi kegyelmes urunkkal ő ngával és velünk e nyáron ineált tractatusában az úr ő keme méltóságos személye iránt letött kegyelmes tetszése s akaratja is, mind az előtt sok ízben mind legközelebb az elmúlt őszszel Zilahon a mi kegyelmes urunk ő nga kegyelmes dispositiója szerint ő keme acceptatiója s vétele felől ő kemét assecuráltuk vala is. Mivel penig bizonyos okokra nézve az úr ő keme közinkben való jövetelinek nagy

keserüségünkre és dolgainknak kimondhatatlan nagy kárára haladni kellett mind az ideig is, véve mostan ujabban az ő keme kijöveteliről tekintetes nemzetes Szepesi Pál jó akaró urunk s atyánkfia ő keme által csalhatlanul tett végső declarátioját, melylyel ő keme sok várakozásunknak végét vetvén egészen magát közinkbe való kijövetelre és sokszori igérete szerént, élete feje koczkáztatásával is dolgunknak Isten segítségéből promotiójára resolválta, hogy ez iránt is ő keme egész securitásának semmi híja ne legyen, akarók ő kemét megnevezett méltóságos urat tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramat per praesentes assecurálnunk, affidálnunk, valamint azelőtt sok izbeli assecurátióink által ő kemét assecuráltuk, Isten ő kemét közinkbe kihozván, azon assecuratioinknak minden punctumokban s részeiben való megállására magunkat kötelezzük, a mi kegyelmes urunk ő nga kegyelmes dispositioja szerint ő kemét acceptáljuk, fogadjuk, látjuk; minden hazánk s nemzetünk törvényével s szabadságunkkal (kiért ez óráig keserves bujdosást szenvedtünk s szenvedünk ma is) nem ellenkező dolgokban ő kemének engedelmeskedünk, és addig ezen materiában adott assecuratoriáinkat minden részeiben és clausuláiban (várván az ő keme ugyan Szepesi uramtól ő kemétül beküldött kivánságunk szerint való assecurátióját) confirmáljuk.

A mi penig a mi kegyelmes urunk ő nga és az úr ő keme méltóságos nevével tekintetes nemzetes Szepesi Pál uram által in casu inevitabilis necessitatis ratione praesentium motuum lépendő succursus felől eleinkben adott propositióit illeti, mi mind a mi kegyelmes urunknak ő ngának kibeszélhetetlen és megbecsülhetetlen fejedelmi kegyelmességét nagy alázatosan és háládatossággal megismervén, mind az urunk ő kemének hozzánk s ügyünkhöz való nagy affectióját s e mostani hadakozásnak bizonytalan kimenetelire méltóságos személyének koczkáztatását is nem gondolván, el is hivén azt, hogy sem a mi kegyelmes urunk ő nga, sem megnevezett méltóságos úr ő keme, minket a fényes Porta (kitűl egész dolgunk Isten után függ és kit legkisebben is megbántani nem akarunk) legkissebb indignátiójában is, hazánknak nemzetünknek végső veszedelmével ejteni nem kéván, valamint a Portához való hűségünknek (kitől recedálni semmiben nem akarunk) s engedelmessé-

günknek megsértődése, űgyünknek s előttünk levő dolgainknak megkésleltetése, annyival inkább veszedelme nélkül véghez vihetünk, semmint az ő nga kegyelmes, és az úr ő keme parancsolatjára az iránt is elkövetni el nem mulatunk.

Melynek nagyobb bizonyságára adjuk ez kezünk irásával, közönséges és magunk pecsétivel megerősített assecuratoriánkat, bona fide christiana mediante.

Datae ex generali nostra congregatione in oppido Püspöki celebrata, die 25. januarii anno 1678.

Gróf Wesselényi László (P. H.)	P. H. (A bujdosó magyarok pecsétje.)	Wesselényi Pál (P. H.)
Petrőczy Miklós (P. H.)		Farkas Sándor (P. H.)
Szuhai Gáspár (P. H.)		Kovács János (p. h.)
Klobusiczki Pál (P. H.)		Andreas Szini (p. h.)
Bárczai György (P. H.)		Fűzi Miklós (p. h.)
Lővei János (P. H.)		Bige György (p. h.)
Hanvaÿ Péter (P. H.)		Bornemisza Mihály (p. h.)
Dobai Gábor (P. H.)		Franciscus Palatich (p. h.)
Jurikovich György (P. H.)		Verebélyi István (p. h.)
Dayka István (P. H.)		Szilvási Ferencz (p. h.)
Bánoczÿ István (p. h.)		Rutkay János (p. h.)
Szinÿ Gábor (P. H.)		Rucskay András (p. h.)
Egressi János (P. H.)		Csomai Sándor (p. h.)
Radi István (P. H.)		Kamonczi Sámuel (p. h.)
		Radi János (p. h.)

Eredetije — sajátkezű aláirásokkal s pecsétjükkel ellátott példány.

1678. márcz. 8.

Mi kik Istennek ő szent felségének igaz itíletiből és bűneinkért reánk szállott ostorozásából, lelki és testi szabadságunk oltalmáért és annak helyre állatásáért az mi kgls urunk az méltóságos erdélyi fejedelem Apaffy Mihály kgls urunk ő nga kegyes szárnyai és oltalma alatt folyamodtunk, minthogy mi megnevezett kgls urunknak és ő nga után az mi kgls aszszonyunknak méltóságos Bornemisza Anna fejedelemasszonynak ő ngának, megirt kgls urunk szerelmes házastársának eleitől fogvást űgyünkben s magunkon sok rendbeli kglmességét tapasztaltuk s vettük; azért mi is keresztyéni hittel és köte-

lességgel az mi kgls urunkat és kgls asszonyunkat ő ngokat, hogy ő ngokhoz alázatos hűségünket s háladatosságunkat fenntartjuk, és attúl semmi részében is recedálni nem akarunk, sőt otthon levő atyánkfiait is azon kötelességre teljes tehetségünk szerint hozni igyekezzük, és mind az mi kgls urunkat ő ngát, sőt (kit az nagy kegyelmű Isten kglsen eltávoztasson) ha szintén ő ngának halála történnék is, az mi kgls asszonyunkat ő ngát és méltóságos maradékit igyünk s mellettünk lett s leendő költségekről legelső alkalmatossággal isten dolgainkat boldogítván háládatossággal contentáljuk, és ezenkivűl is valami az ő ngok fejedelmi méltóságos személyéhez tartozható s tőlünk elkövethető háládatosságnak neme találtathatik, annak is tökéletességgel való alázatos elkövetői leszünk. Azomban valamikor ő nga az mi kgls urunk maga méltóságos személye szerint közinkben kijőni méltóztatik, egy nehány ízben adott assecuratióink s obligatióink szerint ő ngát fejedelmünknek acceptáljuk, és mind akkor s mind addig is minden hazánk, nemzetünk, igyűnk promotiójára czélozó méltóságos parancsolatit ő ngának nagy alázatossággal megfogadjuk, és ő ngának teljes tehetségünk szerint engedelmeskedünk elhivén mi is, ő nga is sokszor igírt s mutatott kglsmességét hozzánk fenntartani és mind kötelességével s mind egyéb kgls assistentiájával dolgainkat tovább is kglsen segíteni méltóztatik. Melynek nagyobb bizonyságára adtuk ő ngoknak ez kezünk irásával és pecsétünkkel megerősítetett pecsétes assecuratóriánkat. Datum in generali nostra Congregatione in possessione Somkut celebrata, die 8. Martii, 1678.

Kivül: Az mi kgls urunknak, asszonyunknak Somkuton micsoda assecuratiót adtanak az magyarországi atyafiak ő kemek 1678. esztendőben 8. Martii, annak pariája.

1678. márcz. 12.

Mi Kőrös Tarcsai Vér György, Balku Pál, berkeszi Katona Mihály kűvári vice kapitány, Farkas Sándor, Bucsi István fő, Tormás Gáspár, Bucsi Benedek és Ovári Gergely vice porkolábok szabad akaratunk szerént vállalván magunkra Tekintetes Nemzetes széki Teleki Mihály uram ő keme az bujdosó magyarság és azt segítő Felséges királyok hadai közzé

való kimeneteli alkalmatosságával itt Kűvárban hagyott kedves háza népinek, javainak gondviselését, tudván mi bizonyosan, minemű igaz kötelességgel legyen, kgls urunkhoz es házájához, keresztyén vallásához, s minémű jó véget is tett fel mostan előtte álló dolgaiban: assecuráljuk keresztyén üdvezülendő s Istennek tartozó lelkünk és hitünk szerint ő kemét, hogy ő keme mellől, valamig ő keme megirt szerelmesit s javait gondviselésünk alól ez várbúl ki nem veszi, se boldog, se (kit Isten eltávoztasson) boldogtalan állapotjában ő kemek mellől el nem állunk, sőt az szükséghez képest valakik ellen lehet, megoltalmazzuk, annál inkább az asszonyt ő kemét szerelmes házas társát, kedves gyermekit és javait, se az mi kgls urunk, se az nemes ország parancsolatjára, se akárki sollicitatiójára s instantiájára, irására, parancsolatjára és fenyegetőzésére semmi szín és pretextus alatt ez várbúl ki nem adjuk, kit Isten ne adjon, halála, vagy egyéb szerencsétlensége történvén is ő kemének, ez várat úgy is különben senkinek nem resignáljuk, hanem az asszonynak ő kemének, szerelmes gyermekinek, magunknak, s az itt maradó vitézlő rendeknek közönségesen, kegyelmes urunk s az nemes országtúl való elégséges, jó, bátorságos és tisztességes securitásával és mindennemű ő kemének javai s jószágoknak és mi javaink s jószágunknak egészben való restitutiójával s azokban való confirmátiójával. Az itt hagyandó idegen vitézlő rendnek is bizonyos helyig való bátorságos elkisírtetésivel s fegyverrel való elbocsáttatásával. Ezek meg levén ez várat kemes urunktúl, méltóságos successoritúl s nemes Erdély országátúl el nem idegenítjük. Azonban ha Isten akaratjábúl közzülünk valamelyiknek halála történik, tartozzunk annak feleségét, gyermekit, javait, jószágit, valakik ellen lehet, hasonlóképen, mint az magunkét meg oltalmazni. Mindezeknek az mint megállói leszünk Isten minket úgy segéljen. Datum in Kűvár 12. Martii 1678.

Correcta per nos eosdom

Veér György mpr. p. h.
Balku Pál mp. p. h.
Katona Mihály mpr. p. h.
Bucsi István mp. p. h.
Tormás Gáspár mp. p. h.
Bucsi Benedek mpr. p. h.
Ovári Gergely keresztvonása + p. h.
Nyh. Farkas Sándor mp. p. h.

1678. máj. 19.

Isten az ő igaz itíletiből ez néhai dicsősséges emlékezetű magyar nemzetet, az idegen hatalmaskodó német nemzet által, kinek bóldogtalanul szárnyai alá fólyamodott vala, minden lelki testi szabadságitúl, tőrvényitűl megfosztván, és újabban kegyelmességéből azon elvesztett lelki, testi szabadságnak megnyerésére nagy emlékezetű elejeknek halhatatlan példája szerint fegyver fogásra felbuzdítván, régi kivánsága szerint táborban is szállította, mely is hogy az Isten dicsősségének helyre állatására, az hazának és az szabadságnak visszanyerésére czélozó szándékában, ennyi esztendőktűl fogvást intervéniált kimondhatatlan sok akadályok, az hazának pusztulása, szegénységnek rettenetes romlása után, annál bóldogabbúl mehessen végben, tudván azt, hogy soha óly jó formában indúlt közönséges pólgári társaság, avagy ország nem lehet, az mely az jó rend, és fenyiték nélkűl bóldogúl igazgattathatnék, tetszett az bújdosó magyar nemzetnek is, minden azelőtt tett rendtartásokat, és edictumokat félre tevén, az alább megirt mód szerint edictumokat, és végzést feltenni, melynek megtartására, kiki az megirt büntetés alatt, köteles legyen:

Elsőbbennis hogy az úr Isten dólgainkat bóldog előmenetellel megáldja, az tisztek mindenképpen azon legyenek, hogy Istenünk tisztessége naponként köztünk nevekedjék; az vitézlő rend az Isteni szolgálatra felgyűljön; az tisztek az undok szitkokat, s káromkodásokat, magok is jó példát adván, az vitézek közt megtiltsák. Egyebiránt valaki az felséges Istennek szent nevét szidalmazza, és amaz őrdög atta, teremtette szitkokkal káromkodik, megköveztessék; egyébféle rút szitkokért penig keményen megpálczáztassék.

II. Valaki erőszakot teszen, meghaljon érette, s ha másképpen paráznaságban találtatik is, tőrvény szerint megbüntettessék.

III. Valaki templomokat, praedikátor házat, scholákat, udvarházakat, salagvárdiás helyeket felver, vagy reá száll, vagy sírokat felás, meghaljon érette.

IV. Valaki lovat, s egyéb öreg marhát lop, vonszon praedát, méhet felver, meghaljon érette.

V. Valaki szántszándékkal éget, meghaljon érette.

VI. Valaki előljárójának illendő dólgokban nem engedelmeskedik, szavát nem fogadja, nem becsülli, annálinkább megszidja vagy megveri, avagy fegyvert fog hozzá, meghaljon érette.

VII. Valaki szászlóját tiszte hire nélkül elhagyja, elsőben megpálczáztassék, úgy hogy kapitánja hire nélkül, még az hadnagy, vagy főlegény is, annyivalinkább az közlegény maga szükségében, mégcsak házához is ne merjen menni, egyébiránt másodszor tisztességét s fejét vesztvén el, meghal érette.

VIII. Valaki zászló alatt fegyvert vonszon, félkeze elvágatik, az ki penig vért ont, meghal érette.

IX. Valaki az ellenséggel titkon practikál, irogat, és izenget, avagy csak szóll is tiszte engedelme nélkül, s velek barátkozik, meghal érette.

X. Valaki csatára, strázsára, vagy egyéb szólgálatra küldetik, s elnem menne, vagy penig abban híven elnem járna, meghal érette.

XI. Valaki hamis híreket kőlt, és oknélkül lármát csinál, meghal érette.

XII. Valaki rendelt quártélját felveri, vagy gazdáját, s akárkit is meglop, megkárosít, vagy más rendelt quártélyára erővel reászáll, tőrvény szerint megbüntettetik.

XIII. Valaki kapitánja hire s engedelme nélkül marha hajtani avagy praedálni megyen, meghal érette.

XIV. Valaki az török nemzettel való békességet, minden igaz ok és mód nélkül háborgatja, meghal érette.

XV. Valaki az Jézus kiáltás után lövőldöz az táborban, keményen elsőben meghárom pálczáztassék, ha másodszor is azt cselekeszi, annál jobban megverettessék, s ha harmadszor is abban találtatik, meghal érette.

XVI. Valaki az jeladás után az táborbúl hir, engedelem és parancsolaton kivűl kimegyen, meghal érette.

XVII. Valaki az zászló alól hópénzzel elszökik, meghal érette.

XVIII. Valaki szükségnek idején az zászlót s tisztit elhagyja, s gyalázatosan elfut, meghal érette.

XIX. Valaki az szőllőhegyeket praedálja s koborolya, meghal érette.

XX. Valaki az otthon békével lakó atyánkfiai közül valakiket bánt, és károsít, kik nem ellenségink, és ellenünk fegyvert nem fogtak, s ellenünk sem titkon, sem nyilván nem praktikáltak, akármely valláson valók legyenek, ugy az ki ólyaknak teszen kárt, kik velünk ide vannak, meghal érette.

XXI. Valamely tiszt az edictum ellen való praedában részt veszen, nevezetes halállal haljon meg.

XXII. Valaki közönséges ügyünk ellen való dólgot tud, ért, lát, hasonlóképpen az úr ő keme személye ellen is, ő kemének avagy kapitányának megnem mondja, meghal érette.

XXIII. Egyik kapitány vagy hadnagy, az másik kapitányság és hadnagyság alatt levő vitézeket zászlója alá ne fogadja, ha penig azt cselekeszi, tisztit elvesztvén, becsülleti az hadak közt többé ne legyen.

XXIV. Valaki mást hamissan, méltatlanúl vádól, gyaláz és kárhoztat, az a büntetés száljon reá, az kit emez érdemlene, ha reá bizonyosodnék.

XXV. Az a ki magától zászlót emel, s az úr ő keme hire s akaratja nélkül kapitánnyá vagy hadnagygyá teszi magát, felakasztassék.

XXVI. Valaki kapitánnyát vagy hadnagyát szidalommal illeti, az egész tábor előtt az piaczon könnyen megháromm pálczáztassék, az ki penig fegyvert vonszon ellene, annálinkább megsebessíti, s avagy megöli, fejével érje meg.

XXVII. Az ki malmot felvér, vagy elbont, ahozvaló szerszámot elviszen, vagy felégeti, keze vágattassék el, az malomban valókat is, az ki megháborítaná, keményen megpálczáztassék.

XXVIII. Az szegény embernek lovát, marháját, ökrét, s akármi ingó bingó marháját senki el ne vegye, egyébiránt az tisztek azt vissza adatván, az ki azt cselekeszi, keményen megverettetik, kit is ha hadnagya vagy kapitánya nem cselekednék, tisztit elveszesse, ha penig az marháját vagy egyéb elvett javait az szegény embernek eladta vólna, elégítse meg az szegény embert.

XXIX. Élést felyebb annál, az kit maga és lova megeszik eladni, vagy házához hordani, vagy más maga hasznára fordítani senki ne merészelje, mert törvény szerint keményen megbüntettetik érette.

XXX. Valaki szegény embert sarczóltat, éget, süt, kínoz, pénzben adóztatja, s veszen rajta, tólvajkodik, minden kegyelem nélkül megölettessék.

XXXI. Az kik felvernek aféle élést, vagy egyéb marhát, melyet vagy uraknak, vagy tiszteknek, vagy tábor szükségére, vagy pénzre hoznának, meghalnak érette.

XXXII. Valaki bányákat, útakat, éléshordókat, harminczadokat, és országnak egyéb jövedelmit, kiből az vitézlő rendnek táplálása, avagy fizetése járna, megháborítaná, fejével éri meg.

XXXIII. Ha valaki postákat, levélhórdozókat, követeket, kik vagy az úrtúl ű kemétűl, vagy közönséges akaratbúl elküldetvén, vagy az táborra igyekezvén jőnek mennek, megháborítaná, minden kegyelem nélkűl megölettessék, mivel azok közönséges ország dólgában járnak, sőtinkább azoknak minden oltalommal s segítséggel legyenek s az ólyanokat kisirjék az táborra: az ellenség leveleit penig ha ki intercipiálná, elfogná, felne szakassza, hanem az úr ő keme kezéhez hozza.

XXXIV. Valaki az táborra panaszlani bejövő szegény embert bántja s megháborítja, keményen megbüntettetik érette.

XXXV. Valahon zászlón kivűl csavargó lovas, vagy gyalog találtatik, mindenéből kifosztatva, az táborra hozattassék, az ki penig be nem hozná, megbizonyosodván, törvény szerint megbüntettetik.

XXXVI. Az zászlóhoz az kapitány és hadnagy, s az vitézlőrend is hittel legyen köteles.

XXXVII. Kapitánt és főhadnagyokat, az úr ő keme, az consiliárius urakkal együtt válasszon, az mely is az országnak hites legyen, kinek is zászlót az úr adjon, és az vice hadnagyokat, zászlótartókat is ő keme confirmálja.

XXXVIII. Az kapitányoknak gondjuk legyen reá, sok haszontalan lovat seregben ne engedjenek tartani, fő-főlegénynek is két vagy három lovaknál hogy felyebb több ne legyen, szólgákat penig arra, alkalmatosakat tartsanak; azonban

harczra menvén, vezetőket ne vigyenek, és az harczon is annyi magával legyen az katona, a mennyi magával megmustrál.

XXXIX. Valaki az strázsa mestertűl rendeltetett helyet, s rendet megbontja, úgy az fiók strázsa is, ha aluva találtatik, meghal érette.

XL. Valaki az idegen nemzetnek az veszekedésre okot ad, vagy az ő kórcsmájokra megyen innya, s részegeskedni, keményen megbüntettetik érette.

XLI. Eltévedt lovat, vagy egyéb marhát az ki talál, azt az úr ő keme szállására, vagy várta alá tartozik vinni, és azt váltság nélkűl megadni, mivel az lengyelek is hasonlóképpen visszaadják.

Ezeken kivűl, ha valamely módnélkűl való dólgok esnek is, az úr ő keme annak rendi szerént megláttatván, törvényesen vétesse igazításban, és az időnek, s az dólgoknak mivoltához képest az edictumokon kivűl is törvényesen procedálhasson. Datum in castris ad Tasnád Szánthó positis, die decimo nona mensis maÿ. Anno millesimo, sexcentesimo, septuagesimo octavo.

Teleki Mihály mp.	(L. S.)	Szuhai Gáspár mp.
G. Wesselényi mp.		Farkas László mp.
G. Thököly Imre mp.		Tályai György mp.
Fáj István mp.		Uri István mp.
Ispán Ferencz mp.		Pataki János mp.
Kende Gábor mp.		Szőcs János mp.
Keczer Menyhárt mp.		Ubrizsy Pál mp.
Szepesi Pál mp.		Sulyok János mp.
Ilósvai Péter mp.		Apaagi Sámuel mp.
Szalay Pál mp.		Pap Izrael mp.

Extra data per me Paulum Klobusiczky, secretarium mp.
Fáigel Péter mp.

(Eredetije, a bujdosók pecsétével lepecsételve, melynek körirata »Sigillvm Hvngarorvm Pro Deo et Patria Militat«).

1678. sept. 2.

Ajánljuk Kdnek kész szolgálatunkat.

Isten Kdet szerencsés hosszú élettel s minden dolgaiban való előmenetellel áldja meg.

Méltóságos urtúl Teleki Mihály uramtúl ő kemétűl értvén Kdnek Bessenyei Mihály uram helyében kapitihául való állatását, kivánjuk Isten édes hazája, nemzete szolgálatjára segítse Kdet. Azomban akartuk Kdet dolgaink felől is tudósítani. Micsoda szép előmenetelt adott vala Isten minekünk, tudjuk, Kdnél nyilván vagyon; az egész bányavárosok mellettek s köztök levő enősségekkel s várakkal kezünkhöz akadván, soha még egyszer dolgaink boldogulását jobban nem reménlhettük mint most; de az mi atyánkfiainak nagy hidegségek és magok tőlünk elvonása miatt nem birván az mindenfelől s Duna melyéki s Dunán túl öszvegyűlt nemességgel s magyarsággal, azon helyeknek birodalmától is elestünk, maradván meg csak kezünknél Divin, Torna, Szaláncz, kiket is praesidiumokkal megerősítvén, már az téli idő is rajtunk lévén, ide alá nyomultunk oly véggel mindazáltal, hogy itt magunkat, lovainkat két vagy három hétig megnyugtatván s megtöbbítvén, valamit ad Isten; de ujobban felmegyünk és az mit az ellenségen elkövethetünk, semmít abban el nem mulatunk. Azonban tudván azt, hogy az portára sinistra informatiók is mehetnek dolgaink felől az armistitium iránt, (melyben még eddig semmi nincs) akartuk ez iránt is Kdet genuine informálnunk; még beszterczebánya alatt létünkben küldött vala hozzánk gróf judex curiae Forgács Ádám uram adhortálván bennünket, hogy édes hazánk ily lobogó tüzének eloltását keresztyéni s magyari hivatalunk szerint is ne mulassuk el, melyre nézve küldjük bizonyos embereinket hozzája, kik által ezen materiában micsoda mediumot mutat, kész mint igaz nekünk subminisztrálni: mi hogy sem az keresztyénségtűl, sem magunk feleitűl jövendőben is ne okoztassunk s olyan úr instantiáját is parasztul contemnálni ne láttassunk, (nem tudván még az dolgok mint fordulhatnak), ezen ő nga intimatiójára Szalai Pál, Bárczi György, Csongrádi Ferencz és Rákóczi György uraimékat küldtük közönséges akaratbúl, kik is oda menvén, fellobbant tüznek compositió által való orvoslására intő tetszését hozták ő ngának, gyönyörködvén ő nga az Szalai uram magyaros resolutiójával, melyet is az nemzetének megbántódásirúl cathagorice proponált, kérvén ő kemét, ne szánná fáradtságát, (mivel ugy senki is ő felségének az királynak ezen dolgokat meg nem meri

mondani), menne fel az ő nga parolájára Bécsben, mondaná meg azon dolgokat az udvar előtt és látná maga, mely kész volna ő felsége s az udvar ezen dolognak complanatiójára, ő keme arra reá igérte magát, ha mi ellent nem tartunk benne és így az követek megtértek, ott semmit sem végezvén, minthogy arra authoritások sem volt, hanem csak ad audiendum mentek volt oda; onnan ő kemek megtérvén és látván mi is Szalai uramnak az felmenéshez kedvét, nem ugy mint követet, hanem mint simplex auditort és privatus embert nem tilalmaztuk az felmeneteltűl, de nem küldtük, csak megengedtük; az hova felmenvén, ő felségének s az egész udvarnak nagy hajlandóságát az compositióra meghozta, maga az király olyakra ment kéretlen, hogy nem sokkal kellett volna menni többre kérésre is. Az alatt míg ő keme oda járt, érkezett hozzánk az úr Teleki uram levele, melyben ő keme az méltóságos fejedelem ő nga tetszéséből irja, hogyha nekünk tetszenék, mind az hadnak conservatiójára, mind az dolognak jobban való kitanulására nézve talám nem ártana az némettel armistitiumot csinálni kevés ideig, salva tamen manente fidelitate nostra erga portam, már azalatt az mi dolgaink is hanyatolni kezdvén s nem is látván mi semmi veszedelmes dolgot benne, ugyan Szalai uramat küldöttük fel az armistitium végett, mely is duráljon négy vagy legalább három hónapig, mely alatt is dolgainkrúl mind az fényes portát, kinek hűségétűl soha recedálni nem akarunk, mind az franczia, lengyel királyokat, fejedelmet ő ngát, Teleki uramat megtalálhassuk (az alatt az tél is elmulik) és hogy lehessen szabad quartélyunk az egész országban s ne szoruljunk az holdoltságra, melyet is ennyi esztendő alatt eléggé pusztítottunk, melynek is vége egyedül csak az hadnak conservatiója; Szalai uram ezzel felindulván, tért general Vürbenhez, ki is már az bányavárosokat mind vissza tette volt és kinek is már az császártúl parancsolatja jött, hogy mig Szalai uram Bécsben megyen és lejő, mi velünk armistitiumot csináljon, ott Szalai uram az armistitiumot megcsinálván, felment; mint jár, még nem tudjuk, mivel semmi tudósítását még eddig nem vettük. Mikor ezen dolgok folytak, még akkor Leszli general arra az földre fel nem érkezett volt, hanem az alatt ő is haddal felérkezvén, gróf uram ő nga tudakozta levele által

tőle, akarja-e magát az Vűrben urammal való armistitiumhoz tartani, ő követeket kivánván magához, Klobusiczki Pál és Hamvai Péter uraimékot küldtük hozzája, kiknek is megmondotta, hogy akármit végezett Vürben uram az mi követünkkel s akár csinált armistitiumot, akár nem, de ő egyáltaljában magát ahhoz nem tartja, most ő feljebb való Vürbennél s ő neki vagyon arrúl elébb való parancsolatja az császártúl, hanem más conditiókat praescribált ő keméknek, kiknek egyike az volt, hogyha azt akarják, hogy armistitiumot csináljunk, minden várakat s nevezetesben Dívint, Tornát, Szalánczot visszaadjuk, melyre sem az mi követeink reá nem mentek, sem mi reá nem mentünk, noha egynehány izben küldött hozzánk követeket felőle, akarván persvadeálni, de mi semmiképpen reá nem mentünk és igy az armistitiumban semmi sem tölt; immár Szalai uram oda fel véghez viheti-e, nem-e, nem tudjuk. Kd azért így ertvén az dolgot, Kdet felette igen kérjük, ha mi más bal informatió menne az portára, Kd igy informálja főképpen Maurocordatus uramat, sőt ha Szalai uram meghozza is az armistitiumot, (kihez is mi igen vékonyan reménlünk), ne gondolja az fényes porta semmire, hanem csak arra való lenne, hogy az hadat conserválhassuk és téli quartélyunk az ellenség földén lehessen, de hogy mi az némettel az fényes porta hire s tetszése ellen megbékeljünk, azt soha ne gondolja, mert ugy ájdjon meg Isten bennünket, soha mi az fényes porta hire nélkül megnem békéllünk, sem az fényes porta hűségétűl el nem szakadunk. Azonban Kdet kérjük arra is, instáljon Kd az fővezér ő nga előtt, legyen parancsolatja az hatalmas budai vezérnek ő ngának és az több végbeli pasáknak s bégeknek, mivel minekünk feltett czélunk nem ugy mint eddig quartélyban heverni, hanem egyáltaljában ez ellenségen élni, halni, s mihelt arra való időnk lesz, az ellenség földére menni ujobban, míg az hatalmas császár derék ígért segítsége eljöhet is, ha requiráljuk az vezért ő ngát és a pasákat, küldjenek ha csak egynehány száz lovasbúl s jancsárbúl álló segítséget is; azonban hogy mind Érsek-Ujvár, Kanizsa táján s egyébütt is az egész sanczokságokban (szandzsákság) lehessen szabados járásunk, kelésünk, quártélyozásunk, ugy hogy hol egyfelől, hol másfelől csaphassuk meg az németet s ha az szükség ugy kivánja, mind-

járt recipiálhassuk magunkat az török végházak közé, sőt beléjek is, mint régentén volt Bocskai István idejében. Kd azért mindezeket, kérjük, effectuálja, assecurálván bizvást az fényes portát, soha az mi hűségünkben legkisebb csorbát sem talál. Azonban Kdet kérjük, mindezekről bennünket mentűl hamarébb tudósítson s ugy egyébb occurrentiákrúl is. Ezek után ki vánjuk tartsa és éltesse Isten jó egészségben Kdet. In castris ad Csege positis, die 2. Septembris anno 1678.

Kd jó akaró szolgái.

Istenünk dicsőségéért s hazánk lelki testi szabadságáért fegyvert viselő grófi, uri, fő, nemesi lovas és gyalog vitézlő rendből álló magyarság közönségesen.

P. S. Meglátja Kd, Kd jó magyarságáért mi is egész nemzetestűl háládatlanok nem lészünk.

1678. sept. 11.

Mint jó akaró urainknak s kedves atyánkfiainak ajánljuk Keteknek kész szolgálatunkat.

Ketek elmeneteli után irván az váradi passának az szegény Baranyai uramék dolga felől, kiket is még akkor hova tettek volt, nem tudhattuk. Im micsoda választ irt legyen az passa, Keteknek in verissimis paribus his inclusis elküldöttük; onnan jött bizonyos postáinktúl is értjük, hogy étzakának idejin kezdve virradóra szállásokra űtvén, majd három százig való török őket kötözve kivitte és mind egyig lenyakazta példátlan. Mely is minekünk oly rettenetes, megréműlést és az török quártélyától oly végső megidegenedést szerzett; azon kivűl is már az váradi török az egy nehány esztendőktűl fogva sokakat közülönk kit quártélyában kit utjában vagy lenyakazván, vagy ellopván s rabbá tevén, hogy resolváltuk egy szívvel s egy szájjal magunkat, soha többé az török quártélyában ez előtteni formán nem szorulunk tudván azt, táborostúl mindenkor együtt nem lehetünk, szakadozva penig lennünk nem egyébb, hanem nyilván való mészárszékre menetel, akár úgy fogyjunk mi el s akkár az ellenség miatt mind egy, s még az török miatt keser-

vesebb, szines barátságához bizván, mely minden nemzetségek között hallatlan dolog, (az követ még az ellenség között is inviolabilis levén); az midőn szivünknek nagy megdobbanásával, hülemedésünkkel busonganánk Leszli general uromnak az armisticium felől micsoda levele érkezett hozzánk, im Keteknek in verissimis paribus megküldettük; ő az mint a rimaszombati posta referálja Divint megszállván, az hova is anticipato Isten kglméből az franczia Tisza hadával együtt békével beérkezett volt, azt harmad napig lűtette, feles embert is vesztvén alatta; azonban vevén ő felsége az armisticium felől való parancsolatját, alóla elszállott és hadát quártélyokra elosztván, eddig maga is Kassára érkezett. Azt Ketek jól tudja, közakaratból küldvén, el követeinket Leszli uramhoz, egyéb condiciókat mind acceptáltuk (mely tractatusnak im pariáját is Keteknek pro majori lumine et informatione megküldöttük) maradt csak fenn az három vár dolga (melyeknek restitutióját mind Leszli uramnak, mind Esterházi Pál uramnak követe által resolute denegáltuk) im már ez iránt is magát mint resolválta Ketek bőven megértheti. Való dolog, mi oly nagy extremitásokban főképpen az török miatt levén (kinek is quartélyára való nem menetelünk felől csak resolváltuk magunkat, ámbár Keczer uraimék ő kemek, arrúl akár minemű parancsolatot hoztak, inhaereálván, ez iránt az ő kemeknek adott instructiónknak akkor is levén ezen resolutióban, hogy mi tovább quártélyozni semmiképen nem akarunk, hanem kértük az fényes portát, vagy segítsen bennünket ily hosszas és példátlan számkivetésünk s nyomoruságunk után, avagy ne tartson ellent az némettel való tractában, kirűl is az mi kgls urunknak ő ngának adjon annuentiát s parancsolatot. Mi azért akkori resolutiónknak most is inhaereálván, keteket felette igen kérjük, ez iránt mi válaszszal jártak Keczer uramék ő kemek; ő kemeket is megértvén éjjel-nappal mentűl hamarébb ne nehezteljen tudósítani kennünket; azonban mind az mi kgls urunk ő nga mlgs személye előtt mind az úr ő kelme előtt alázatosan instáljon, succuráljanak ő nga s ő keme mentűl hamarébb ezen félben levő dolgainknak, ne kellessék ennyi várakozásunk után hazánk következhető veszedelmével erősen viselő szabadulásunkban más módot keresni. Mi ugyan az Leszli urammal vé-

gezett és már acceptált quártélyokban is az mi kgls urunk ő nga hire s tetszése nélkül nem megyünk; de itt sokáig nem lehetvén ilyen determinátiónk vagyon, itt mig subsistalhatunk helyben leszünk; ha tovább nem maradhatunk, az Nyir szélre az erdélyi határ felé nyomulunk várván az mi kgls urunk ő nga tovább való dispositióját, az honnan vagy az Leszlitül engedtetett quártélyokra megyünk salva remanente fidelitate nostra erga portam et suam celsitudinem és ott várjuk meg Szalai uramot, vagy csak eloszlunk ki egyfelé, ki más felé, az mint életét keresheti, keresvén helyet magának, nincsen egyéb orvossága dolgunknak, vagy mindjárt in instanti való succursus és az porta engedelméből, az mint az úr ő keme minapi méltóságos leveléből értjük, az mi kgls urunk ő nga kijövetelirül való annuentia szerint való segítsége, avagy addig is az úr ő keme közinkben hadakkal való sietése és operatióhoz való fogásunk, avagy ha az időnek mivolta semmiképpen hirtelen nem lehet az erdélyi birodalomban való quártély adás, az hol is Szalai uram megvárván ki is az armisticium végett, az mint Ketek jól tudja az úr ő keme tetszéséből s az mint ő keme irja, az mi kgls urunk ő nga és az porta intimatiójából delegáltatott, alkalmaztassuk osztán magunkat a dolgoknak mivolta és az porta kgls urunk ő nga confoederatus nagy rendek egyező tetszése szerint magunkat. Egyébiránt mi abban sem, látunk semmi roszszat, ha az ellenség földén quartélyozhatnánk az Leszli urammal való tractatus szerint, az bekesség nem volna csak frigy és azáltal magunkat conserválhatnók; azomban ha láthatnók jó formáját megsegíttetésünknek, ott is mindenkor készek volnánk annak elvételére, de hogy csak ugy mint eddig biztasson bennünket az porta: im ekkor, im amakkor megsegítelek s azonban semmi se legyen s talán az ő feltett czélja szerint, mig az némettel való békességének esztendeinek eltelését várja, azomban mi ugyancsak hazátlan nyomorogjunk mindeneknek csufjára, sem senki közülünk nem kivánhatja, sem mi egyátalyában nem cselekeszszük; egyébiránt soha bizony az pusztához s az mi kgls urunkhoz ő ngához való hűségünktül, akár mint forduljon is az állapat, el nem szakadunk. Keteket azért felette igen kérjük, igaz magyarságára keresztyéni kötelességére kénszerítjük, ezen levelünket, ha ugy

tetszik Keteknek in specie udvarnál levő atyánkfiainak ő ngoknak s ő keméknek megmutatván és ugyan ő ngoknak s ő keméknek szóló levelünket beragasztván megadván, melyet is mi in volanti Ketek kezéhez küldöttük, kérje ő ngokat s ő kemeket, ne szakadozzanak meg tőlünk, érezzék a mi nyavalyáinkat magok nyavalyáinak s kivánják orvosolni egyaránt. Egyébiránt ő ngoknak s ő kemeknek sincs több országa Magyarországnál, munkálódjuk annak megszerzését egyező szivvel s egy értelemmel; azután együtt ő ngokkal s ő kemekkel mindnyájan az úrhoz ő keméhez detegálja ezen állapatunkat syncere et candide, és reménkedjék Istenért is ő kemek, ne késsék az segítséggel (avagy az mint felyebb irók) ha in puncto mindjárt az nem lehet az erdélyi birodalomban való quártély szerzéssel (mivel az Biharmegyei quártélyban mi egyátalyában csak nem megyünk az felűl megirt okokra nézve) és azután az mi kgls urunk ő nga előtt is audientiát kérvén, ő ngának is ezt nagy alázatosan proponálja és ő nga kgls segítségét, mentűl hamarébb valami való succursusát, avagy birodalmában való quártélyát implorálja, mi sem Isten sem világ előtt okai ne legyünk, de igen nagy confusiótúl, veszedelemtűl félünk, melyet is Keteknek s Ketek által mind az mi kgls urunknak ő ngának, az urnak ő kemének s benn levő atyánkfiainak ő ngoknak s ő kemeknek tempestive értésére adni tisztünknek itiltük lenni. Keteket Istenért is kérjük, erre való válaszát az mi kgls urunknak ő ngának és az urnak ő kemének, ha maga nem jöhet is éjjel-nappal siettesse, periculum in mora, combinálja bölcsen mind az Leszli uram resolutióját, mind az török miatt tovább ezekre az quártélyokra való nem menetelünket és alkalmaztassa úgy az dolgokat, hogy végső veszedelem ne érjen bennünket. Azonban mind Vér Mihály uramnak az portán, mind Mauro-Cordatus uramnak mint irtunk in inclusive volanter Ketek kezéhez küldöttük; Keteket kérjük, megolvasván és az urnak ő kemének, s több ott benn levő atyánkfiainak is megmutatván, ragaszsza be és kérje az urat ő kemét, mentűl hamarébb méltóztassék ő keme megküldeni. Ezek után tartsa és éltesse Isten s hozza jó válaszszal mentől hamarébb Keteket.

Debreczen, 11. Sept. Ao. 1678.

Ketek jóakaró atyafiai, kész szolgái Istenünk dicsőségéért s hazánk lelki testi szabadságáért fegyvert viselő grófi, úri, fő nemesi és vitézlő rendek közönségesen.

Külczím: Tekintetes, nemzetes Farkas Fábián, Garanszeghi Géczi István, Jánoki Zsigmond, Radits András, Balogh Mihály, Gyáni György uraiméknak, az mi kgls urunkhoz ő ngához expediált követeinknek etc. Jó akaró urainknak, kedves atyánkfiainknak ő kemeknek adassék.

Cito Cito
ito ito

Eredetije három pecséttel van ellátva.

A bujdosók Teleki Mihálynak.

1678. okt. 9.

Méltóságos úr!

Nekünk nagyon jó urunk!

Mire vélni nem tudjuk, hogy Kd levelét már régtől fogvást nem vehetjük; Mi Isten kegyelmességéből felfelé nyomulván Rosemberg alatt, mely szerencsésen jártunk, tudom Kdnek eddig értésére vagyon, az hol is noha az kastély megégetésével kétszáz huszonhét németet rakattunk halomban vérrel vévén meg tőlük az kastélyt, onnan az Fátrán által kelvén, Pálfi Károly uram bajnoczi jószágához közelítvén egy nehány falú s város felégetésével adtuk értésére, mely jóízű legyen maga nemzete, vére ellen való támadása, az több jószágának az szegénységre nézve kedvezvén. Onnan Nyitra vármegyében érkezvén Érsek uram Bán nevü kastélyát megvettük, de jószágát meg nem égettük, noha talán elég oka volt volna reá az magyar nemzetnek feljebb akarván Posonfelé menni az bányavárosokhoz, nagy reménségünk lévén Isten kegyelméből az elmult kedden ide Zolyom vára alá szállottunk, az hol is az benne lévő 260 német Marchio Báry nevű olasz commendánttal együtt igen keményen viselvén magát, tegnap éjszaka Isten jóvoltából az várost ostrommal megvettük, hol maga az Marchio rabbá esett, mintegy ötvenig való német elveszett, mi közülünk, áldassék

Istennek neve, csak hárman, az több német az várra szorulván, ugyanakkor mindjárt hitre magát megadta, engedvén meg csak életeket, tegnap az táborra őket kihoztuk és Boam generalis uram kezéhez adván őket ugy hiszük maga hada közé fogja őket oszlatni. Az várban és városban az franczia részrűl Taube Major uram, az mi részünkről kállai Nagy András uram egynehány száz lovassal s gyaloggal állítottuk be praesidiumnak. Innen Besztercze-Bánya alá ezen órában indulunk Esterházi Miklós és Sándor uramékat is ma közinkben kivárjuk az táborra, kik is Zolyom várában voltak az odagyült és ott találtatott nemességgel együtt, Selmecz és Körmöczbánya városai is az ő Felsége bennek lévő kamaráival együtt meghajlottak, jóllehet még az templomok keritésében eddig német volt, de Isten megtartván bennünket, azon leszünk, elégedgyenek meg eddig ott való lakásokkal. Besztercze-Bánya is követeket küldött ugyan hozzánk, de nem lévén kedvünk szerént, talán közelebb szállván hozzájok, másképpen gondolkoznak.

Azonban gróf Forgács Ádám uram irván nekünk irja ő nga, hogy Keteknek is irt a compositio felől, Kdnek az magyar nemzetnek in communi irt levelét nekünk is megküldvén ő nga édes hazánk ily nagy boldogtalankodó nyomoruságos állapotjának megorvoslására egész plenipotentiával ő felségétől delegáltatottnak mondván magát, az ő nga az iránt való tetszésöknek értésére, hitlevele mellett Szalai Pál, Bárczi György, Csongrádi Ferencz, Rákóczi György uraimékot expediáltuk bizonyos instructióval ő ngához, de semmi determinátióval, fenn hagyván mind az fényes portát, mind Marchio Bethüm uramot mind az ngos Fejedelmet, kegyelmes urunkat ő ngát mind Keteket, mind az több atyánkfiait, kiket is ennek az hitnek megolvasásának modalitásárul, melyet ő nga subministrál, tudosíthassuk és egyenlő tetszéséből cselekedjünk, ha mit cselekedhetünk, melyről Isten Szalai uramékot békével meghozván, Kdet uram tudosítani el nem mulatjuk. Mivel penig az Magyar nemzetnek eleitűl fogvást ezeknek az bánya városoknak elfoglalása és ezáltal ennek a földnek manutentiója volt legfőbb czélja, im Isten már legnagyobb erősségét kezünkben adta, az többit is reménljük Isten kezünkben adja és igy ha compositióhoz kèll is fognunk, annál nagyobb energiával lehet meg. Kdet azért uram

Istenért is kérjük, melléje vévén az tájon lévő atyánkfiait lovas és gyalog hadakat mentül hamarébb mennél felesebb magával méltóztassék közinkbe jöni és velünk megegyezni, hogy Isten Kdet közinkben hozván, valamire ő felsége segít, és az mit édes hazánk javára leghasznosabbat látunk, Kd méltóságos parancsolatjából azt követhessük el. Az francziai gyalogságokat és munitiókat is elhozván magával, itt ezen az földön, ugy hiszük derekasan megfenekelhetünk Isten jóvoltából, az táborunk idefel való főrendekből és vitézlő rendekből naponként szaporodik s azon vagyunk mindenfelé az földnépét is felvegyük. Hozza Isten mentül hamarébb kedves jó egészségben Kdet s több atyánkfiait. Datum in castris ad arcem Zolyom potitis. 9. octobris, 1678.

Kd kész szolgái

Isten dícsőségeért s édes hazánk lelki, testi szabadságáért fegyvert viselő grófi, úri, fő, vitézlő rendből álló Magyarság közönségesen.

Kdet uram azon is kérjük ne nehezteljen irni mind az egri, mind az váradi pasáknak, hogy addig is míg az vitézlő rendet felkőtik az közűlünk levőknek feleségi házanépének az töröktűl ne legyen valami háborgatása. Ha penig Kd semmiképpen maga fel nem jöhet, kérjük Istenért is Kdet, ne késleltesse az hadokat, és úri, fő, nemesi rendből álló atyánkfiát felküldeni.

Miss. 284.

A bujdosók Teleki Mihályhoz.

1678. oct. 14.

Méltóságos ur, nekünk bizodalmas nagy jó urunk.

Ajánljuk Kdnek köteles szolgálatunkat. Decima sexta septembris közönségesen nekünk irt levelét uram Kdnek nagy becsülettel vettük; mind az német, s mind az török Cherenin alatt való successusáról való tudósítását megszolgáljuk. Ugy látjuk az török potentia már Isten rendeléséből annyira elő

ment, hogy emberi mód szerint alig resistálhatni neki. Az franczia gyalogokra való rosz provisiót értjük, s nem kételjük Kdnek elég bajoskodása vagyon velek, az mely Kd sok baján bizony nem kevéssé szánakozunk. Az magunk dolgai felől penig uram Kdet igy tudósíthatjuk: Isten, kglmeből az elmult napokban Nyitra vármegyéből az Bánya városok felé térvén, Zolyom vára, s városa alá szállottunk, az hol is negyed napig az ott való commendáns Marchio Báry olasz, plus minus száz tizenhat dragonnyal, és százhetven muskátérossal keményen viselte magát. Végre ez elmult csötörtökön elő álomban lármát csínálván kin az város alatt, az város kűlső falán lajtorjákon felküldvén, az várost Isten kglméből megvettük; az Marchio maga is rabbá esett, köztünk vagyon; az dragon kapitány is rab; az városon kin levő németekben mint egy harminczig való elveszett, negyvent elevenen elfogtak; az többi az várban bészaladt; mivel az szegény Vonsza Mihály, kit gróf uram ő nga az vár eleiben rendelt volt, megsebesedvén, az melléje rendeltetett magyar gyalog eloszlott s az német azzal az alkalmatossággal bészaladt, nyavalás Vonsza Mihály is az sebbe tegnapelőtt holt meg Zolyomban; azonkivül mind francziák és magyarok közül öt holt meg. Az várbeliek Esterházi Miklós és Sándor uramék mind az beszorult német hitet kérvén oly conditióval, hogy életek maradjon meg csak, de caetero rabok legyenek, az várat feladták, és kijöttek belőle azon éjszaka, kik is Boham uram kezéhez adatván, az regimentek között felosztattak. Az várban commendánsnak hagyatott Taube nevű major *száz dragonnyal*, az városban, *száz magyar gyalog*, és Kállai Nagy András *mint egy száznyolczvanad magával*, tétetvén az magyar praesidium főkapitányává Földvári Mihály uram, az ki az szegény fejedelemnek Rákóczi Györgynek szolgája volt. Onnan ez elmult szombaton Beszterce-Bánya alá jövén, az ott való commendant többel háromszáz muskátérosnál az várost s várat feladta conditiók alatt, melyek szerint békével elbocsátottuk, és Sz. Keresztig el is kisértettük. Korponárul mind német, horváth ki szökvén, ugy hiszem az is Isten jóvoltából nem sokára kezünkben akad. Selymecz-Bányárul is az német kiment, Gróf uramtól ő ngától salvus passust impetrelván, ki is (ugy az beszterce-bányai is conditiói ellen, holott

Trentsinre kellett volna menni) mind Körmöczre recipiálták magokat, s az előttem ott levő német is ott vagyon, ki alá ugy tetszvén Boham uramnak is, holnap Isten segítségéből innen megindulunk. Az német Körmöczről, az egész városbelieket mind ki üzte, s magát ott muniálta; mit ad Isten áll ő felsége tetszésében. Az onnan alól felfelé jött, német tábor Árva felé megyen az Liptó felé menvén fel; erre nem jött; onnan Slésiára megyen, vagy Zsolna felé; még ki nem tanultuk. Azonban az minapi Forgách Ádám judex curiae uram ő nga intimatioja szerint Szalai Pál, Bárczi György, Csongrádi Ferentz és Rákóczi György uramékot expediáltuk vala ő ngához, non ad conducendum, sed ad audiendum micsoda modalitást akar mutatni ennek az szegény haza lobogó tüzének megoltásában, ki is ott *minden gravaminánknak complanatióját a német császár nevével offerálván magát* ad melius esse, hogy az magyar nemzet, *maga közül való bizonyos* embere *által érthesse német császár szájából micsoda módot akar követni egyesség dolgában,* és kivánta volt ő nga nevezetesen *Szalai uramot, mi most is* ő kemét *oda bocsátottuk nem ugy mint követet,* hanem *csak hallóját, értőjét német császár resolutiójának* megmondván ő kemének, *semmit is (egy armistitium kivől,* az mely alatt az magyar nemzet *mind török császár, franczia király, lengyel király, fejedelem Kdet requirálhassa és egyenlő tetszésből cum contento interessatorum compositiónak punctumirul végezzen;* ki is ma Isten jóvoltából Zolyomban bément, az hová *Forgács Ádám uram is török császár salvus passussa mellett holnap bejö.* Addig már mig Isten *Szalai uramat meghozza, avagy armistitiumrul tudósít ezen földön mulatunk pro occasionis diversitate.* Boam uram ennek *nemcsak consentialt, söt clavist is adott Szalai uramnak ezen utjára.* Kdet penig uram hitünk szerint assecuraljuk, nyugtassa meg elméjét rajta, s ne gondolkozzék ez iránt; *mi interessatusink és nevezetesben fejedelem és Kd hire, és consensusa nélkül semmire nem lépünk egy armistitiumon kivül,* melyet is *meg szerzeni* azonkivül is naponként *az quártélyozásnak ideje közelgetvén,* úgy tetszik *az magyarságnak, nem szintén káros;* azon vagyunk, *hogy az egész tizenhárom vármegye, de főképpen Bereg és Ung legyenek quártélyink az armistitium alatt,* és azok az helyek is,

kik *most kezünknél vannak, nálunk maradjanak.* Más az: tudja jól uram Kd *dolgaink reménlenségét mindenfelől,* ehez képest *ezt is fenn tartani, úgytetszik nem vétünk vele.* Liptó vára is magát feladta, benne levő harminczkilencz németből álló praesidium kimenvén belűle; úgy Saskó és Revistye várai is az Garam mellett kezünknél vannak. Besztercze-Bányárúl az jezsuiták még az mi alája való szállásunk elől kiszöktek az ott való német kamara is hozzánk esküdt. Igy értvén már Kd uram az dolgokat, *az élő Istenért és az Jézus Krisztus vére hullásáért* Kdet *kérjük, és ez ügyhez való kötelességére kénszerítjük minden tovább való késedelem nélkül mentül felesebb haddal siessen hozzánk, Putnok felé dirigálván útját;* onnak ha úgy tetszik Kdnek, *akár Filek mellé az Ostroslara (sic!) Zolyomra bejöhet; akár Putnoktul Breznyó-Bánya felé Lipcsére Besztercze-Bánya felé bejöhet. Az putnokiak* és az körűl való föld népe *az breznói putnok felé való passust kitisztíthatná; ha peneg Kd semmiképpen sietve nem jöhetne mind az franczia gyalogot, mind az tebb magyar lovas és gyalog hadakat siettesse éjjel nappal Kd uram* vagy más becsületes ember *cvmmendása alatt,* és *tudósítván bennünket jó eleve eleiben menvén az conjunctiónak securitássárul gondot viselünk. Már Breznó is miénk lévén az ott való passust is minden felé az mi embereink őrizvén, készek vagyunk Putnok felé Kd eleiben menni. Putnok Breznóhoz csak öt mély föld; Kdnek is az török földén semmit tartani sem kell. Mi már* Isten kglmességéből *az dolognak fundamentumát felvetettük; ha ezeket az helyeket praesidiumokkal jól muniálhatnók,* Isten s világ látja micsoda *alkalmatosság volna kezünknél; csak had hijával vagyunk, mivel az mi haddal vagyunk akár várakban hagyjuk, akár mezőben interteneáljuk.* Isten s világ előtt *protestálunk, ha azért és az hadak fel sem jöveteli miatt ez szép hazánk szabadulására való alkalmatosság kezünkbül kiesik, nem mi adunk számot érette.* Kdet uram kérjük nagy bizodalommal szüntelen maga egészségéről, egyéb dolgokrul tudósítani méltóztassék kivánván, tartsa és éltesse Isten jó egészségben Kdet. In castris ad Novi Zolium positis die 14. oct. Anno 1678.

Kd kész szolgái
Istenünk dicsőségéért, s édes hazánk lelki testi szabadságáért fegyvert viselő grófi, úri, fő nemesi, lovas és gyalog vitézlő rendek közönségesen.

Ezen levélben meg irt dolgokrul kérjük alázatosan Kdet mentűl hamarébb ne neheztelje Bessennyei uramat tudósítani, egyébre az dolgot ne véljék.

A bujdosók Teleki Mihálynak.

1678. okt. 20.

Mint nagy jó uramnak ajánljuk Kdnek köteles szolgálatunkat.

Isten kivánt sok jókkal s dolgaiban való boldog előmenetellel áldja meg uram Kdet. Minapiban Zólyom alatt levő táborunkból Kdnek irt levelünk hogy kezéhez nem jutott volna, nem kétlem, melyben is Kdet Bántúl ezekre az bányavárosokra való térésünkrűl tudosítottuk, az hól is Isten ő felsége ingyen kegyelméből bennünket megáldván, Zólyom városát ostrom által, az várat per deditionem kezünkben adta; onnan Beszterczebánya alá menvén, benne levő Kuslant nevű commendáns 316 muskatélyosával együtt az várost feladta, kik is elbocsáttattak békével, jóllehet az hadából egynéhányan közinkben szöktek. Selmeczbányárúl, Breznórúl is az német kiszökvén, azokat is Isten kezünkben adta, az beszterczei camara Lipcse várát, Saskűt, Revisét, az Garam mellett nem kicsiny erősségű várakat, melyek is kamara kezénél voltak, kezünkben adatta; onnan Körmöczbánya alá jöttünk, az kit is az ellenség 400 dragonynyal, 200 muskatélyossal és 227 horváttal igen megerősített volt, kit is Isten per accordam kezünkhöz adott, az praesidium gróf Kéri Ferencz commendója alatt im szintén most takarodott ki az városrúl és így Isten az egész bányavárosokat kezünkhöz adta. Korponárúl is mind német, horvát kiszökvén, úgy főkapitánya Balassa Bálint uram is, vicekapitány Szántó János uram az egész praesidiummal és az város-

sal együtt a várat feladta, kinek is követei ezen órában érkeztenek az táborra.

Dívényt is Balassa Imre uram elfoglalta számunkra, Véglesről, Bozókból, Kékkűből is az német kiszökött, kiknek elfoglalására Isten kegyelméből szintén induló félben vagyunk, reménljük, Isten azokat is s úgy Lévát (az hol is már az német s magyar között dissensiók s egyenetlenségek kezdtek lenni) kezünkben adja. Zólyom vármegye felült mellettünk, tovább Isten ő felsége dolgainkat mint boldogítja, áll ő felsége kegyelmes tetszésében; mi ugyan, valamire Isten segít, el nem mulatjuk, hogy édes hazánknak ily szükséges dolgában ne szolgáljunk. Kdet azért az nagy Istenért kérjük, az Jesus Christus vére hullására kénszerítjük, ne késsék hozzánk való feljövetelivel mentűl felesebb magával, *mivel az hadnak kevés volta miatt kelletik ily jó elémenetelünkben megcsüggednünk; mi a mi tisztünk, mindent elkövetünk; Isten, világ előtt protestálunk, nem mi leszünk okai, ha mi fogyatkozás leszen dolgainkban s félben kell hagynunk hazánknak visszanyerésének Istentül mutatott ily szép alkalmatosságát.* Az mint minap is Kdnek uram megirtuk, Forgács Ádám uram sűrű requisitiójára Szalai uramékot Gácsban elküldtük vala, hogy megértsék, micsoda jó mód az, melyet ő nga akar subministrálni ez hazának régen fellobbant tüzének megoltásában, ő nga az békességet javallotta per omnes rationes, *kérvén in privato Szalai uramot ne szánná fáradtságát, menne fel ő ngával Bécsbe és ott az császár előtt proponálná oly potenter ennek az hazának megbántódásit, az mint ő nga előtt cselekedett; Szalai uram eligírkezvén az ő nga parolájára, mi is ellent nem tartottunk benne s ő kemét elbocsátottuk, de nem úgy mint követet, hanem csak ad audiendum micsoda intentuma legyen és hol jár az császár elméje ezen dolognak megcsendesitísire; de megmondottuk ő kemének, semmit az magyar nemzet nevível se ne szóljon, se annyival inkább ne végezzen, az minthogy sem credentiát, sem instructiót ő kemének nem* [1]) *adtunk, sőt ha armistitiummal kénálnak is bennünket, azt is megmondottuk ő kemé-*

[1]) E szó után hasonló titkos jegyekkel 10, 20, 16 áll, mely *a e m*nek felel meg, de melynek értelme nincs.

nek, hogy arra se menjen az mi hírünk nélkül; az ő keme elbocsátására vittek ilyen okok s török segítségének bizontalan volta, mely ennyi esztendőtül fogvást való haszontalan biztatási által egész reménteleneséget szerzett elménkben. 2. Az Nemessányi uram haszontalan járási és az onnan igírt segitségnek egész bizontalansága. 3. Egy jóakarónk [1]) *Lengyelországbúl való irása és adhortatiója az békesség felől, ki is irja, hogy nem sokára ez az franczia had is, az ki mellettünk vagyon, revocáltatik. 4. Az téli időnek közelgetése is quártélyunknak sem Erdélyben, sem az török birodalmában való nem létele. 5. Abban való hiedelmünk, minthogy egészen resolváltuk magunkat, soha compositióra nem lépünk az fényes porta, fejedelem, franczia király, lengyel király híre s tetszése nélkül, ebben is vétségünket nem itíljük, gondolván azt, ha annak meg kellene lenni, az mikor Isten szerencsés elömenetelt adott, akkor mehetne az compositió is jól végben, ha szintén valami kevés zsengéje lenne is, ennyi bizontalanságokban függvén dolgunk, (mivel tudjuk azt, kitül Isten oltalmazzon, ha egyszer az ellenség le találna nyomni, sem Erdélyhez, sem török földéhez, annál inkább Magyarországhoz nem bizhatunk), jónak itíltük, ha az mi nevünk benne való forgása nélkül kezünken tarthatjuk ezt az útat, hogy ő felsége is teljességgel ne tegye le e velünk levő pacificátiónak lehetőségét s mi is, az mikor akarjuk, jó formában cum omnium interessatorum contento, hozzá nyúlhassunk.* Igy értvén azért az dolgot Kd, nagy bizodalommal kérjük uram Kdet, *ha kik ezen dolgot másképpen magyaráznák,* hozzánk való igaz affectiója szerint *az elméket disponálni méltóztassék; úgy látjuk, az mi kegyelmes urunk* [2]) *ő nga elméjében is öntöttek némelyek valamely scrupulust s azért adhortál ő nga az állhatatosságra bennünket,* mely kegyelmességét ő ngának nagy alázatos hűséggel életünk fottáig alázatosan megszolgáljuk; ő nga méltóságos levelére való alázatos választételünket his inclusis volanter Kdnek uram megküldöttük, nagy alázatosan kérvén Kdet, béragasztván, ő ngának megküldeni méltóztassék. Bacskádi Ádám nevű

[1]) Reverend.

[2]) Apaffi Mihály az erdélyi fejedelem.

gróf Csáki István uram szolgája levelét ezen órában hozák, az ki is ide való jövetelére salvus passust kér, érsek uram ő nga izenetivel s levelével; mit hoz még, nem tudjuk; holnap, úgy hisszük, beérkezik, *Szalai uram is mint jár oda fel, mihelt vagy levelét vesszük, vagy maga is megjö,* Kdet felőle informálni el nem mulatjuk. Az német Vürbennel, Smidatel, Pálffi Károlylyal, Deneváltal plus minus négyezeren Zsolna táján vannak; *úgy hisszük, nem sokára meglátogatjuk egymást.* Melyre nézve is, *úgy az kezünknél levő helyeknek megtartására s azon egész dolgokban való boldog előmenetelre nézve* Kdet az Istenért iterato kérjük s az igyhez való kötelességére s idvezülendő lelkére kénszerítjük, siessen mentül hamarébb hozzánk, hogy az Kd köztünk való jelen léte által annál boldogabbúl mehessünk elő minden dolgainkban. *Csak Kd tudósítását értsük, készek vagyunk egész Putnokig Kd eleiben menni vagy táborunknak nagy részével küldeni, ha penig Kd semmiképen csak nem jöhet, mind lovas és gyalog hadakat mentül felesb számmal vagy Kende Gábor uram vagy más becsületes ember commendája alatt küldje fel ide hozzánk éjjel nappal minden ott levő atyánkfiaival együtt,* ő keméké szintén úgy az haza mint mienk, egyébiránt Isten s világ előtt ő kemek adnak számot, ha magokat elvonszák. Éltesse Isten jó egészségben uram Kdet. Datum ex castris ad Chremnicium positis, 20. octobris anno 1678.

Kd

köteles szolgái
Istenünk dicsőségeért s hazánk lelki testi szabadságáért fegyvert viselő grófi, úri, fő, nemesi és vitézlő rendek közönségesen.

P. S. Az bizony dolog, *Tököli uramnak akaratja ellen immittáltuk magunkat* ebben az dologban.

Külczím: Méltóságos úrnak, tekintetes nemzetes Széki Teleki Mihály uramnak etc. nekünk nagy jó urunknak, fűgenerálisunknak ő kemének.

(A dőlt betűvel szedett sorok az eredetiben titkos jelekkel vannak írva.)

A bujdosók Apaffy Mihálynak.

1679. január 23.

Celsissime Princeps, Domine Domine nobis clementissime.

Fideliorum servitiorum nostrorum in gratiam celsitudinis vestrae humillimam subjectionem. Tekintetes nemzetes Szalai Pál uram ő keme minemü instructióval küldetett vala tűlűnk Bécsben, azon instructiónak igaz pariáját tekintetes nemzetes Farkas Fábián uram s több ő kemével akkoron küldetett követ atyánkfiai által méltóságos Generalisunk Teleki Mihály urunk ő kemének megküldöttük. Most felyebb említett Szalai uram megérkezvén, mint adta irásban az instructiónkbul fundalt propositiókat a római császárnak ő felségének, s arra minemü replicája lött, azt is in genuinis paribus, meg nevezett úr Teleki uram ő keme által most praesentáljuk alázatosan Ngdnak.

Ezenkivűl Marchio Betün uramhoz már jó ideje expediált követünk is nemzetes Gyurikovics György uram közinkben való érkezését, s követségét is alázatosan tudtára adjuk Ngodnak, a ki nem egyébb, hanem az mostani armistitiumunkrul informátiót kiván (az sok külömb-külömbféle beszédekhez képest) s az szerint fogja az pénz és had adás vagy nem adás dolgát alkalmaztatni: noha bizonyos, hogy a mely öt ezer embere akkoron készen volt, azt a Svécusnak adta. És jóllehet már négy száz ezer tallérában áll a franczia királynak érettünk való költsége, de ha ugyan tovább is békességre akarunk hajlani, azzal sem gondol maga, csak királyának tudtára adjuk elsőbben. Csudálkozik azon is, mennyi sok veszedelemben forgott a lengyel királynak ő felségének dolga a magyar nemzet mia, mégis annyi időtűl fogva egy levelet nem érdemelt egytűl is, se az úr Teleki uram oda nem ment a mint várták: holott hathatósban Ngod neve alatt ijeszthetni meg törökkel az ellenkező lengyeleket. Kére mindazonáltal megirt Marchio uram (ha hadakozáshoz nyulunk) hetven ezer aranyat küldeni még is.

Mindezekre nézve kérjük tovább is alázatosan Ngodat, tekintvén ennyi esztendőktől való keserves bujdosásunkat, kése-

delem nélkül elegedendő haddal segítsen bennünket, avagy a jó békességben confoederatusink laesiójok nélkül találjon hamarébb való módot, s az urral Teleki urammal ő kemével együtt az ott benn lévő atyánkfiait is egytül egyig küldje közinkben, mert ha tovább is csak igy hagyottatunk lehetetlen tovább állhassuk ezt az hosszas nyomoruságot, a kibül már telyességgel kifáradtunk s alázatosan említjük Ngodnak. Medio tempore penig mi az armistitiumot megtartjuk s Leszli uramnak ujobban is meg irtuk; mindazáltal az német adta quártélyra még nem megyünk; kit azonban magunknak megtartunk, ha rá találunk szorulni, mind az ő felsége, mind Leszli uram azon vármegyékre szóló commissiói meg lévén nálunk. Ngod kegyelmes resolutióját elvárjuk. In reliquo servet Deus Celsitudinem vestram diutissime quam felicissimam. Datum ex oppido Debreczen, 23. januarii. 1679.

Celsitudinis vestrae

servitores humillimi

Universitas Comitum, Baronum, nobilium exercitusque, pro Deo et patria militantium hungarorum.

Külczím: Celsissimo principi ac Domino Domino Michaeli Apaffi principi etc.

A bujdosók Apaffy Mihálynak.

1679. jan. 24.

Nagyságodnak kegyelmes Urunknak.

Alázatos hűséggel szolgálatunkat stb. kivánjuk stb.

Ez armistitium alkalmatosságával, az szokott praedának zabolázására köztünk csaknem régen támadott alkalmatlanságoknak, differentiáknak meg csendesítésére és hogy ennél is inkább el ne oszoljanak, kegyelmes urunk tekintetes ngos hadadi Wesselényi Pál urunkat, minthogy Ngod fejedelmi kegyelmességgel nemzetünk választása szerint Mtgs generalisi tisztében confirmálni méltóztatott vala, Mtgs úr széki Teleki Mihály urunk s fő hadivezérünk ő keme is tőlünk elmenetelivel is generalisunknak hagyta köztünk ő ngát, mind az megirt és több okokra nézve mindenekben egyet értvén ő nga körül mos-

tanában levő hadakkal oda, a holott felesb számban lehetünk ő nagyságát közinkben hivnunk sietve, igen szükségesnek ítéltük. Melyről Ngodat jó kegyelmes urunkat alázatosan tudosítván nagy submissióval kérjük Ngodat fejedelmi méltóságos vállaira felvett ügyünkben éltessen tovább is bennünket törvényink és magyar szabadságunk szerint való kegyelmes Gubernyumával. Mi is maradunk Ngodnak jó kegyelmes urunknak életünk fogytáig alázatos

hívei és kész szolgái
Istenünk dicsőségére és az magyar nemes szabadságért fegyverben bujdosó és mostan Debreczenben quártélyban lévő mezei hadak közönségesen.

In Debreczen die 24 mensis januar. Ao 1679.

Külczím: Az Méltóságos Fejedelemnek Apafi Mihálynak Erdély országának Fejedelmének Magyarország részeinek urának és székelyek ispánjának etc. etc.

A bujdosók Teleki Mihálynak.

1679. ápr. 15.

Mint urunknak Kdnek ajánljuk kötelességgel való alázatos szolgálatunkat; Isten Kdet jó egészséges élettel áldja meg, szivesen kévánjuk.

Kdet mint urunkat találók meg becsületes levelünk által, ennyi esztendőktűl fogva való nyomoruságinkat, kárvallásinkat szenvedésünket, rabságra vittetésünket és gyalázatos halállal való összeköttetésünket jól tudhatja uram Kd, minket semminemű veszedelem az portától kegyelmes urunktúl el nem szakasztott, hanem ez óráiglan hűségünket, kötelességünket állhatatosan megtartottuk, noha bizony sokszor valának rajta az más részről valók, hogy minket elcsábítanak és sok ijesztésekkel is azon voltak, hogy bennünket megrontsanak. Igaz dolog is uram, hogy már sok helyeken, az hol megnyomorodtunk, cselédünkkel együtt sok helyeken felvertenek bennünket, feleségünket, gyermekinket mezítelen hagyták és az kemény télnek idején is sok helyekre kellett bujdosnunk, miolta Túrra jöttünk

és több körül levő falukban megnyomorodtunk, még ez óráig Isten békével megtartott bennünket. Jósa uram Túron létében csudálkozással mondá, hogy ennyi ideig itt békével megmaradtunk; mikor Jósa uram az más párton volt, azt mondotta, hogy feltették volt azt az német generalissal Barkóczi Istvánnal együtt, hogy ugy jőjjenek Túrra, Kevére, Ványára, hogy valaholott ennek az két végbeli hadnak cseléde vagyon, szekérre rakják és ugy vigyék, kit kit az végházakban, most egyébképpen sem jűnek haza. Jósa uram ir nekünk egy levelet, melyben irja ő keme, hogy minden bizonynyal Leszli general által akart jünni az Tiszán Tokajnál, Kassárúl, Ónadbúl és egyéb helyekrűl is egynehány compániákat maga mellé vevén, hogy az Tiszán innen levő hadakkal megegyezzék és minket valaholott nyomorgunk, magunkat, cselédünket mngrontsanak és az helyeket is elpusztítsák, az minthogy Dévény és Torna körül levő hódolt helyeket is csak elpusztított. Hogy az kik oda által vannak az Tiszán az hadak, az tisztek közé nem mehettenek; ez az oka, hogy hallván az sok rosz híreket, az ki cselédes katona, vigyáz maga cselédére; most mi mikor az táborban voltunk is Kd akaratjábúl, mind lovast s gyalogot hagytunk cselédünk vigyázására; ha volt valaha ideje az labancznak minket megrontani, most vagyon, mert mind föld viz egy. Annak előtte való esztendőkben voltanak árvizek, az melyek két helyen is uszó vizek voltanak s Isten után valóban nagy bátorság volt ott maradni. Igy értvén uram Kd az dolgot, az nagy Istenért is kérjük Kdet, ne késsenek az dolgok, hogy mind magunkat s cselédünket el ne rontsanak, mert ha azt az dolgot találják elkövetni, az mint feljebb is irám Kdnek, Jósa uram is az mit mondott, ugy minket megzűrnek, zavarnak; az leszen vége az mi sok szenvedésinknek, minden nap untalan jünnek Beszerménbűl emberek és azok is azt mondják, ugy is hallják, ki jó akarójátúl, hogy csak feltették, mihelt Leszli general általjün az Tiszán, csak felverjenek bennünket; egy istenfélő ember, beszerményi, az Istenért kér, hogy magunkon vigyázzunk, mi nekünk uram elől tüz, hátul viz; hátunk megett az Kőrös, azon minket az török cselédestűl által nem bocsát, egy kevéssé voltunk a télen által az kőrösi vásárhelyen, ott sem szenvedének bennünket az törökök, csak el kelle onnan jünnünk, csak veszedelem dol-

gunk; ugy látjuk, nem ártana az jenei basát felőle megtalálni, hogyha valami rosz hireink lennének, bocsáttatna által az Kőrösön az szarvasi hidon bennünket bár csak addig, mig az ellenség visszafordulna. Ezzel Istennek ajánljuk uram Kdet. Túr, die 15. Apr. anno 1679.

Kdnek alázatos szolgái
Az bujdosó ónadi és szendrei hadaknak tisztei közönségesen.

Külczím: Tekéntetes és méltóságos úr, Széki Teleki Mihály uramnak (cum pleno titulo) nekünk nagy jó urunknak ő kemének adassék.

(Eredetije 4 pecséttel. Miss. nro. 295.).

A bujdosók Teleki Mihálynak.

1679. június 19.

Méltóságos Fő Generalisunk.

Hogy az úr Isten Kdnek virágzó jó egészségét kglmes Urunk és Nemzetünk hasznos szolgálatjára hosszú időkre terjeszsze, szívünk szerént kivánjuk.

Az mi kglmes urunk kglmes parancsolatját tekintetes úr Losonczi Bánffi Gábor kapitány urunk ő kemétűl megértvén, alázatosan hozzuk Méltóságos Uramnak Kdnek emlékezetiben, hogy magyar ügyünknek, mint közjónak munkájára és segítésére együtt való létünköt Kdnek mediatorsága által is az mi kgls urunktól nagy gyakorta alázatosan sollicitáltuk és azt tehetségünk szerint való praxissal is contestáltuk, hogy mostan itt Somlyon feleségink s gyermekink sustentátiójokra, securitásokra egy kevés ideig meg tartózkodván kglms urunk kglmes parancsolatját kapitány urtól kemény izenettel ertettük, hogy Ispán Ferencz uram mellé kimenjünk. Méltóságos urunk megkell vallanunk, nem neheztelhetnénk, ha igazokra nézve és Kd reánk való neheztelésével kinszeríttetnénk arra, hogy penig Ispán Ferencz uramtól oly, szorossan függjünk quártélyunkban küzönséges szükségre czélozó ok kivül (a mint nekünk kapitány uram izente) anélkül vissza igazíttassunk, ezt mintegy házunk népétül való elzároltatásunknak sőt a mi kgls urunk méltóságos Fejedelmünk kegmességébül és Kd gratiójából kiejteni

igyekező nem jóakarónk informátiója munkájának ismerjük. Mtgs fő generalisunk már ennek előtte felesen innét kimentünk vala, de némelyek értékek felett s kelleténél több quartélyt foglalván magoknak, sem quartélyunk, honnét élödhessünk, de némelyek atyánkfiai közül becsületekben is sértődvén kénszerítteténk vissza jüni, nem hagyhatván ittenis egész securitással házunk népét; sokaknak penig házoknépe magok jelenlétekkel élődhetik különben nem. Bölcsen megitilheti azért uram Kd hazánk s nemzetünk nagy rendű számos tagjai elmaradásokkal mint vádoltathattunk és kénszeríttethetünk ily szoros disciplina alatt való kimenetelre. Egyéberánt valamint, hogy mindenkor a mi kglmes urunknak s Kdnek tartozó kötelességünk szerint engedelmeskedni készek voltunk, mostan is ha a mi kimenetelünk segítheti avagy nem menetelünk akadályoztathatja dolgainkot készek vagyunk engedelmeskedni házunk népe jó sekuritásával és quártélyunknak jobb rendben való állatásával. Igen alázatosan kérvén Kdet, méltoztassék minket is alázatos szolgáinak esmerni és felőlünk s néha penig hirünk nélkül, nevünkkel elkövetett informátiókat bölcs discretiójával ponderálni és kglmes urunknak irt s Kdnek in verissimis paribus megküldött alázatos mentségünket, instantiánkat megküldeni ő ngához dirigálván és mind maga jóakratjában s mind a mi kglmes urunk kegyelmességében megtartván bennünköt. Éltesse Isten Kdet szerencsésen és kivánatos jó egészségben szerelmesivel együtt. Datum in confinio Somlyó die 19. junii. A. 1679.

Méltóságos fő generalisunk

Kd alázatos szolgái mostan Somlyon levő bujdosó fő és nemesi rend közönségesen.

Külczím: Méltóságos Urnak. Tekintetes Nemzetes széki Teleki Mihály urunknak, Főgeneralis urunknak.

A bujdosók Apaffy Mihálynak.

1679. jul. 30.

Méltóságos Fejedelem kglmes urunk.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngdnak etc.

Alázatosan akartunk Ngdnak mint kglmes urunknak ér-

tésére adni állapatunkat, mi keservesen érezvén e bujdosásban eltölt szomoru esztendőkben mennyi sok nyomorgatásokkal vontuk el az időt csak az Isten megmondhatója, quartelinkban sok izben meg nem maradhatunk, az ellenség földére lelkünk ismereti ellen nem mehetünk cselédestűl; szegény cselédinket a kinek Isten adott imott amott lappangtatjuk, sokat is közzöllök lelkünknek nagy fájdalmára a pogány rabságra vitt, és penig gyakrabban olykor esett, a mikor köztünk a gyakorta való változások estek, a mint hogy most is kinyomván török quártélyinkból bennünket, feleségűnket, apró gyermekinket, a kinek vagyon lóháton hordozzuk kevés portékáinkkal együtt. Talám nem volna oly sziv, ki meg nem esnék s nem szomorkodnék rajtunk; a kinek penig háza népe nincsen imott amott kavarog, élődik; kit a török, kit a labancz, kit az paraszt ember öli, vágja; fogyat bennünket igaz lélekkel irjuk Ngdnak, hogy esztendőtől fogva csak az mezei hadak közül több fogyott el ezer embernél, mely miatt épen el reménlelenedtünk; ide is már a török reánk irt, hogy menjünk el innet melyeken mi sokat zsibongván sopánkodván, együgyű elménket hányván vetvén, hogy hirtelen valamely veszedelemben csak magunk levén ne essünk, ugy küldöttük közönségesen bizonyos számu lovasokat Wesselényi Pál uramért ő ngáért, hogy valahol találjuk, hozzák közinkben, mert jó lélekkel csak meg kell vallanunk, hogy mi velünk sokat szenvedett, nyomorgot ő nga, s minket sok busulásival s költségével tartogatott, oltalmazott. Experiálván már itt az közel levő törökségnek is dolgát ő nga, de ezt Ngdnak hitünkre irjuk, hogy kedve s akaratja ellen hozattuk el ő ngát közinkben, melyet ha kivántatni fog, hitünkkel is megbizonyítani készek vagyunk, melyet is akartunk Ngdnak mint kegyelmes urunknak igen alázatosan értésére adnunk kérvén alázatosan Ngdat mint kglms urunkat, érette se ő nagyságára, mert bizony nem akaratja szerint jütt el, se mi reánk ne nehezteljen, mert mi is veszedelmünknek eltávoztatásáért cselekedtük, ha mit Isten után használhatna ő nga. Reménkedünk azért Ngdnak mint kglmes urunk nagy alázatossággal, sőt Istenért is kérjük, közöttünk létét az urnak ne neheztelje, sőt inkább gondviselésünk felől erősen parancsolni ő ngának méltóztassék; mert kglmes urunk ő nga ismer bennünket mint kicsin-

től fogva nagyig csekély állapatunkat, s rendünket, s mind penig az törököknek is dolgát, szokását ő nga tudja; Isten s az Ngd fejedelmi kglmessége után az ő nga köztünk való létével had maradhassunk meg. Mi kegyelmes urunk kicsintől fogva nagyig megmerünk azon esküdni, hogy nemzetünk űgye ellen soha semminemű dolgát ő ngának eszünkben nem vettük; ellenséggel való legkisebb czimboráját is nem láttuk, sem hallottuk, hanem Istenünknek dicsőségéért, igaz űgyünkért sokat tűrt szenvedett, kit Ngod s mások is elhittük, hogy tudnak. Ngdat azért még is, mint kglmes urunkat alázatosan kérjük, hogy Ngd eziránt semmiben meg ne ütközzék, sem az Ngd méltóságos elméje legkisebben is kételkédjék, és valamely Ngd kglmes parancsolatjának elfordításának, vagy valami zűr-zavar csinálásnak lenni ne gondolja, mert noha mi szegény legények vagyunk, de Istenünk dicsőségéhez, vallásunkhoz, nemzetünkhez igaz indulattal s Ngdnak is, Isten minket ugy segéljen mint kicsintől fogva nagyig, igaz hivei vagyunk; ugy az úr Wesselényi Pál uram is, az mint hogy kegyelmes urunk vevén Ngod kglmes parancsolatját, hogy méltóságos Gróf Tökölyi uramat közinkben fő generalis képiben küldötte Ngod, ő ngához mindjárt becsülettel követeket küldöttünk meg irván és izenvén ő ngának, hogy ez iránt legkissebben is meg ne ütközzék, mert ő ngát valamint Ngod kegyelmes parancsolatja tartja, veszszük, acceptáljuk becsüljük mind addig legfűbb tisztünknek is tartjuk, mig Ngod ujobb parancsolatját ez iránt nem látjuk, kivánván, hogy ő Nga közinkben jűni siessen; mi mind ebben, s mind egyébb Ngd kglmes parancsolatiban igaz hüségünk, tehetségünk szerint engedelmeskedünk, nemzetünk mostani végezésének s Ngd kglmes dispositiójának is magunkat submittáljuk. Követünköt is a tractára ugyan ezen alkalmatossággal béküldöttük, sőt annak felette Ngdnak igen alázatosan könyörgünk a tractára menendő követeket is méltóztassék mennél hamarébb elküldeni közink, hogy a méltóságos generalis Teleki Mihály urunk ő keme is valamint el ne maradjon alázatosan instálunk Ngdnak, mert kglmes urunk a török majd ránk jűn, most is penig quartélyunk nincsen, csak az Isten tudja, mire jut űgyünk. Végezetre kglmes urunk azon kérjűk alázatosan Ngdat, a mi magyarságunkban

vallásunkhoz, nemzetünkhöz való szeretetünkben ugy Ngdhoz való hüségünkben is ne kételkedjék Ngd, hanem nyugtassa meg méltóságos elméjét, és higyje el felőlünk, hogy mi Ngdnak nem csak ez siralmas bujdosásinkban, hanem hazánkban is Isten s az Ngd kglmességéből megtelepedvén, ha még valaha kivántatni fog Ngdnak a mi kicsin szolgálatunk ott is Isten s nemzetünk ügye mellett mint vallásunkon való keresztyén kegyes fejedelmünkhöz alázatos hüségünköt meg fogja tapasztalni. El várván azért alázatosan Ngd méltóságos válasz tételét, kivánjuk, hogy az úr Isten Ngdat maga dicsőségének terjesztésére s meg nyomorítatott édes nemzetünk ügyének elő mozdítására virágzó országlással sok esztendőkig szerencsésen éltesse. Margita 30. julii A. 1679.

Ngdnak alázatos igaz hívei szolgái

Isten dicsőségéért lelki testi szabadságokért bujdosó mezei lovas, gyalog hadak közönségesen.

Első hivatalunkra Gróf Tökölyi uram ő nga szép választ adott, ajánlván magát ő nga mindjárt jűn közinkben az után nem tudjuk, kicsodák akaratjábul még ide irt ő nga, hogy hittel assecuráljuk, mert ide közinkben nem mer jűnni, kit noha nagy csudálkozással értettünk, de akarván ebben is Ngd kglmességének engedelmeskednünk, és hogy eziránt is legkisebb fogyatkozásokkal ne okozhassanak, im micsoda hitlevelet küldöttünk ő ngának, kivel ő ngára nézve nem tartoztunk volna; Ngdnak igaz páriáját alázatosan megküldöttük, eddig is mi régen alázatosan tudósítottuk volna Ngdat, de ő nga után várakoztattuk emberünket.

Külczím: Az méltóságos Apafi Mihály kglmes uramnak, Erdély országa fejedelmének etc. adassék alázatosan.

Eredetije 14 pecséttel van lezárva.

Jegyzet. Hasonló levelet küldöttek ugyan ez napról Teleki Mihálynak is.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

1679. júl. 31.

Én hadadi Wesselényi Pál s mi ide alább megirt személyek az egész mezei tisztek kicsinytől fogva nagyig, adjuk tudtára mindeneknek, a kiknek illik, hogy mi mlgs gróf Theökölyi uramat mint a mi kglmes urunk küldötte főgeneralis képét veszszük, becsüljük s parancsolatjától minden Istenünk dicsőségével s nemzetünk igyével megegyező dolgokban függünk; ő ngának sem titkon, sem nyilván veszedelmére czélozó dolgokban nem igyekezünk, sőt másoktúl is mind becsületiben, méltóságában s mind szerencséjében s minden állapotjában megoltalmazzuk, melyet fogadunk keresztyéni hitünkre és esküszünk az élő Istenre, ki atyafiu, szentlélek, teljes szentháromság egy bizony örök Isten minket úgy segéljen; melyről adtuk ez erős hitlevelünket kezünk irása és pecsétünk alatt.

Datum Margita 31. Juli 1679.

Wesselényi Pál p. h.
Pataki János p. h.
Médi István p. h.
Rákóczy György p. h.
Kálmány János p. h.
Zombori Péter p. h.
Gulyás János mp.
Kállai Nagy András p. h.
Monai Pál p. h.
Szücs György p. h.
Kisvárdai Nagy István p. h.
Hatházy Gergely.
Gyáni György.
Esseni Mihály.
Tarkó János.
Szabó Gergely.
Borbély István p. h.
Nagy Mihály p. h.
Török Ferencz p. h.
Szilágyi Márton p. h.
Szücs György p. h.
Nagy Tamás p. h.
Csehi János.
Horvát Márton.
Arany János.
Halasi Sámuel.
Végső János.

A második lapon az írni nem tudók:

Inánczy Pál.
Diószegi Mihály.
Onódi István.
Baranyi János.
Daróczy István.
Sinándi István.
Condrai Gergely.
Vass János.

Szegedi István.
Nagy Imre.
Törő Mátyás.
Rácz Péter.
Mészáros István.
Magyar Mihály.
Koska András.
Kis Miklós.
Kulcs Mátyás.
Dakis György.
Gyarmathy Miklós.

(Eredetije; miss. e. 211.)

Más lapocskán, e mellett:

Assecuratoriát gróf uram is ilyet adjon, hogy senkit privatus rancorért nem becstelenít, annál inkább veszedelmébe nem igyekezik, nem munkálódik s kit-kit érdeme szerint inkább megbecsül.

Egykoru másolat Miss. nro. 192.

A bujdosók Tökölyi Imrének.

1679. aug. 1.

Mlgs gróf uram, bizodalmas nagy jó urunk.
Kdnek és Ngdnak ajánljuk köteles szolgálatunkat.

Akarók Kdnek és Ngdnak értésére adnunk, mivelhogy az ellenség felől való híreink szaporán kezdettek jőni mindenfelől és itt is a szegénységen (várakoznunk kelletvén szükségesképpen) régen élődünk, de leginkább tartván az ellenség dolgától itt tovább bátorságosnak lenni nem ismervén: mi Isten engedelméből ma délután estvefelé innét megfogunk indúlni és itt a tájan északára megállapodunk; szívesen várjuk Apagyi István uramat Kd és Ngd végső jó resolutiójával; kinek késedelmét alig is tudhatjuk mire vélni. Kdet és Ngdat azért nagy kételenséggel kérjük ez iránt: Kdnek és Ngdnak valami scrupulusa ne legyen, hanem ha eddig meg nem indúlt volna is, Istenért ne késsék, bennünket Kd és Ngd édes hazánk és maga szolgálatjára itt másutt és akárholott is mindenütt készen talál. Tartsa Isten és hozzá Kdet és Ngdat kívánatos jó egészségben.

Margitai gyűlésünkben 1. Aug. 1679.

Kdnek és Ngdnak kötelességgel való atyafiai kész szolgái:

Nemes Abaúj és Zemplén vármegyék zászlói alatt levő fő és nemesi rendek s mezei lovas és gyalog tisztek és vitézlő rendek közönségesen.

Külczím: Mlgs gróf Teökeölyi Imre uramnak a mi kglmes urunk és ngtok mostan közénkben küldött főgeneralisunk képinek etc. bizodalmas nagy jóakaró urunknak ő kemének és ő ngának.

Eredetije 7 pecséttel lezárva. (Miss. 192.).

A bujdosók Apaffy Mihálynak.

1679. aug. 8.

Méltóságos fejedelem stb.

Hogy az Isten stb.

Kglmes urunk. Noha már Wesselényi Pál urunk ő nga az mezei hadak is ő kemek Ngdnak alázatosan irtanak az úrnak kibocsáttatása felől, mindazáltal alázatosan mostan is és nagy bizodalommal kénszeríttetünk Ngdhoz s fejedelmi kegyelmességéhez nemzetestűl folyamodunk, elhitetvén már mindnyájunkkal mind az úr ő nga s mind a mezei hadak, hogy semmi gonoszra nem intendálnak sem az úr, sem az mezei hadak, sőt Ngdhoz való hűségekben s tökéletességekben végig megmaradni kivánnak, Ngd fejedelmi dispositiójához tartván magokat engedelmeskednek mi velünk együtt. Kivánván azért mi is mindnyájan minden szeretetnek jó egyességnek követését, mintsem valami alkalmatlan dolgokra kifakadtunk volna, ő ngával s ő kemékkel együtt az dolgokban megegyeztünk. Alázatosan könyörgünk azért Ngdnak kegyelmes urunk méltóztassék szokott fejedelmi kglmességéből mlgs Wesselényi Pál uramrúl ő ngárúl mindennemű nehézségét levenni és szándékos cselekedetinek ide való elhozattatását ne tulajdonítsa Ngd, sőt Ngd fejedelmi kglmessége rendelése s mlgs főgeneralis urunk előbbi dispositiójába ő ngát köztünk hagyni az mi alázatos reménkedésünkre méltóztassék úgy mint hasznos hazafia Istenünknek s édes nemzetünknek velünk együtt szolgálni urunk kinlétével. Lám kglmes urunk sem Ngd ellen véteni, sem fejedelmi dispo-

sitiói ellen (ha most ő ngának így történt dolga akaratja ellen) mást cselekedni nem igyekezik itt is az hazafiai és az Ngd igaz hívei közt lévén ő nga; kire való nézve hogy szerelmes háza népe és ngának, gyermeki s javai Ngd fejedelmi bizodalmában megbántódást ne szenvedjenek alázatosan reménykedünk ezért is Ngdnak kglmes urunknak, és mivel az úr ő nga kihozatása a mezei hadak atyánkfiai által esett, kérjük alázatosan Ngdat vétkül ne tulajdonítsa cselekedeteket, mivel minden fő nélkül lévén, erős hittel mentik magukat, semmi gonoszra nem igyekeztenek, hanem oly confusióban az váradi törökök miatt feleségeiket, gyermekeiket magokkal hordozván, generálisuk után kergetvén, oly nagy megindulásukban hozták ki maguk közíben az urat ő ngát minden tagjaitól elhagyattatván, nem tudták más úton egy csomóban magukat megtartani Isten segedelméből. Reménkedünk azért ő kemek mellett is alázatosan még is Ngdnak, jó kglmes urunknak az mi érdemetlen s kicsin tekintetecskénkért az jó egyességért s dolgaink boldog folyásáért méltóztassék minden nehézségét letenni fejedelmi szokott kglmességéből és az már megemlített urat ő ngát mlgs Wesselényi Pál uramat fejedelmi grátiájába megtartani s nemzetünk s ügyünk mellett való sok fáradságirúl s törekedésirúl megemlékezvén, mint egyik hazánk hasznos fiát oltalmazó szárnya alatt takargatni s minden dolgaiban promoveálni méltóztassék kglmes urunk Ngd. Az mi penig kglmes urunk Ngd gróf Tököly uram ő nga irántunk való parancsolatját nézi, nemzetestől unanimi rato és consensu ő ngát közinkbe jűni kéretjük, az minthogy ő nga eleiben bizonyos számu lovasokat böcsületes atyánkfiaival elbocsátottuk. Végezetre alázatosan ezen is könyörgünk Ngdnak egyszeri igért fejedelmi kglmessége szerént mlgs tanácsúr hívét követ atyánkfiaival együtt méltóztassék mentül hamarébb tractára expediálni. Mind ezeknek penig bővebben való declarátiójára Ngdhoz kglmes urunkhoz becsületes atyánkfiait nemzetes és vitézlő Borsy Pál, Szini András, Szilágyi Lőrincz, Kurák Mihály és Ináncsy Pál uraimékat ő kemeket expediálnunk szükségesképpen mint követeket kényszerítettünk, nagy alázatosan kérvén Ngdat mi követeinknek ismervén ő kemeket nevünkkel mondandó szavaknak teljes hitelt adni, hozzánk kivánatos válaszszal hamar időn vissza is

bocsátani méltóztassék Ngd. Mely Ngd kegyelmességét stb. Datum ex generali congregatione in praedio Pásztó celebrata die 8. Aug. 1679.

Ngdnak alázatos szolgái hívei

Az bujdosó magyar nemzetből álló úri, fő, nemesi, végbeli kállai s mezei, lovas, gyalog tisztek és közönségesen vitézlő rendek.

Külczím: Celsissimo principi dno dno Michaeli Apafi Dei gratia stb.

2.

Ehez hasonló levél küldetett ugyanez napról Teleki Mihályhoz is.

3.

Ugyanez napról Theököly Imréhez is küldöttek levelet, melylyel meghívják, hogy jőjjön közikbe.

(Mindhárom eredetije 26 pecséttel ellátva).

A bujdosók Apaffy Mihálynak.

1679. aug. 22.

Kgls urunk alázatosan kénszeríttettünk Ngdat mostani veszedelmes állapotunkban is megtalálnunk. Mint kivántunk eleitől az Ngd kgls parancsolatinak engedelmeskedni, úgy mostan is az Tököly uram kiküldetésében s acceptálásában Ngdhoz küldött követink, sok rendbeli levelink, hivatalunk, sőt az kivel nem tartoztunk volna, nagyobb részről való hitadásunk, sőt utánna való várakozásunk s vele való megegyezésünk, azt kgls urunk világosan megmutatják. De kgls urunk mint megszomorodtunk és kedvetlenedtünk az ő keme s ő nga közinkben való jövetelin, alig tudjuk Ngd előtt aziránt való keserves panaszunkat leírni. Elsőbben is az ő kemével és ő ngával való megegyezésben bizonyos vele levő hadakbeliek világosan megmondták, hogyha birt volna velünk, közűlünk kit rabsággal, kit halállal büntetett volna. Ő kemével s ő ngával megindulván egész táborostúl, Várad vidékének az javára vitt bennünket, az holott minden praeda és pusztítás szabados levén, Várad vidéke két egész nap mint tulajdon ellenség földe, úgy

zsákmányoltatott, melyen mi nagy busulásban levén, gondolván az hatalmas nemzetnek reánk való nagy nehézségét, ügyünknek, nemzetünknek s házunk népének abból való veszedelmét, öszvegyűltünk, nagy becsületesen és alázatosan requiráltuk, ne zsákmányoltassék így eleitől fogva való quártélyunk, mert sokképpen való veszedelmünket látjuk benne; sőt inkább az hadakat az Ngd kgls krasznai dispositiója szerént mennél hamarébb oszlassa quártélyokra. De oly becstelen, szomorú válaszszal s fenyegetésekkel bocsátotta hozzánk követinket, hogy Isten Ngdat áldja meg, olyannak árnyékával is minket kgls urunk levén, nem szomorított. Ezek után is vármegyénkbeli becsületes főrendekkel, még pedig megélemedett idejüekkel, rendetlenül és illetlenül bánt. Az Tiszán bennünket által akarván vinni, micsoda intentiója legyen, Isten s maga tudja, az mint fülhegygyel hallogatjuk, talám az tavalyi útra akart vinni bennünket hazánk s nemzetünk veszedelmére. Az tavalyi járásban is pedig ő nga egészen minket okozván az fényes porta és Ngd előtt; Isten oltalmaza, hogy haragban s veszedelemben nem ejte. Melyhez képest ő ngának eziránt való kívánságának, nem látván semmi jót benne, nem engedhettünk, lévén most is némely atyánkfia Ngd nehézségében az tavalyi maga akaratján való járásáért is ő ngának. Végre ő nga arra fakadott, hogyha ő ngának egyedül való akaratján nem járunk, — törökkel, paraszt emberrel öszvevágat bennünket, megmondván azt is maga szájával fenyegetődzéssel, hogy egynehány száz lovast gyűjt, azzal is elfoglalja quártélyunkat s mégis végh hez viszi az maga akaratját. Melyet Ngdnak nagy szomorúságunkkal, lelkünk fájdalmával akartuk alázatosan meg irnunk; eddig is az ilyen szók, irogatások mennyit raboltattak el bennünk, igen keservesen érezvén.

Reménkedünk az Istennek és Ngdnak, szabadságunkban, az kiért elbujdostunk, tartson meg és ilyen keserves panaszinkat s lelkünkre behatott fájdalmunkat vegye kgls füleiben s ne terheljen tovább bennünket Tököly uram személyével, mert hol labanczságra szabadít bennünket publice s hol törökkel s paraszt emberrel való vágatással fenyeget magunkat ő nga, majd személy szerint mocskol. Nem reménlhetjük soha kgls urunk ő ngával való megalkhatásunkat, mert ő nga egye-

dűl csak maga akaratján járván maga szándékára (mely micsoda, csak az Isten s ő maga lelke tudja) naponként úgy czéloz, hogy mi semmi hazánk s porta hűségére való jót egyáltalyában nem látunk. Egyébiránt mi kgls urunk mind az fényes porta, mind az Ngd hűségében életünk fogytáig bizony megmaradunk; de az Tököly uram maga akaratja szerént rajtunk uralkodását fel nem vehetjük s egyáltalyában parancsolatjából ezután nem is függünk sem fizetett szolgái, sem annál inkább jobbágyi nem levén. Törvénytelen, erőszakos generalist, szabadságunk ellen, valahová tészen Ngd bennünket, Isten minket úgy segíljen, be nem veszünk s nem agnoscálunk. Melyet Ngdnak alázatosan akartunk értésére adni. Költ az Apáti mezőnél közönséges gyűlésünkből, 22. Aug. 1679.

Ngd alázatos szolgái, hívei.

Az bujdosó magyar nemzetből álló mi, fő, nemesi, mezei, kállai lovas, gyalog tisztek és közönségesen az egész vitézlő rendek.

Bujdosó csapatok egymásnak.

1679. aug. 22.

Ajáljuk Keteknek, mint jóakaró urainknak, kedves atyánkfiainak nagyszeretettel való szolgálatunkat. Isten Keteket kivánt javaival édes hazájában hamaridőn boldog hazamenetellel s ott való szabadságos lakással áldja meg, szivünk szerint kivánjuk.

Szivünknek szomoruságával akartuk Keteknek, mint igaz vérinknek s tagjainknak értésére adnunk, mely szivesen vártuk s tartozásunk felett is mint munkálódtunk Tököly uram ő keme s ő nga kijövetelit, az naponkint való alkalmatosságok s dolgok megmutatjuk s az Ketek lelkei is bizonyságot tehetnek róla, elhitetvén azt magunkkal, hogy az ő nga közöttük való létével minden fájdalmunk megorvosoltatnak szabadságunkra a kiért bujdosunk, jó utak nyitódnak s egymás megbocsülésével, szeretetivel, minden veszedelmes dolgaink jobbra

fordulnak. De szivünk szomoruságával irhatjuk Keteknek, mint kedves atyánkfiainak ezekben az reménségünkben mint meg csalatkoztunk és szomorodtunk, elannyira, hogy nem türhetvén ő ngának rajtunkvaló erőszakos és szabadságunkkal ellenkező s veszedelmünkre czélozó dolgait, annak orvoslásáért nagy böcsülettel requiráltuk, de azokra oly ellenkező, kemény és fenyegetőző válaszokat adott, kit az urunk is velünk soha sem cselekedett, fenyegetvén törökkel, mindennel bennünket szivünk keserűségére, kit Keteknek atyjafiai is halhattanak. Ilyen s több hasonló szabadságunkkal, böcsületünkkel ellenkező dolgait ő kemének és ő ngának sok szép intésünkkel, kérésünkkel is megnem csendesíthetvén, eziránt való dolgokban mire intendáljon, csak maga s az Isten tudván. Látván, hogy szeretettel s intésével ő nga iránt való fájdalminkat megnem orvosolhatjuk kénteleníttettünk arra fakadni űgyünk, szabadságunk s személyünk oltalmazásáért meg irjuk az mi kemes urunknak, hogy ő kemét és ngát, mint velünk olyan erőszakosan, törvénytelenül s becstelenül csekeledő embert, soha tovább tisztünknek nem agnoscáljuk, melynek ám keteknek, mint velünk egy ügyben, egy kötelességben levő kedves atyánkfiainak, igaz véreinknek páriáját megküldöttük, akarván Ketekhez, mint igaz véreinkhez, tagjainkkoz kötelességünket fenn tartani Ketek azért igy értvén az dolgot, nagyszeretettel kérjük, semmi idegen gondolattal felőlünk ne legyen, mert tudja Isten s látja szivünket semmi egyéb más igyekezetünk nincsen, mint az kit Ketekkel együtt munkálódtunk s ma is munkálodjuk, kérvén azon inkább Keteket egy szabadsággal élő s egy jó dologra czélozó atyánkfiai véreink s tagjaink lévén Ketek is érezője legyen maga fájdalmának és ebben velünk maga feleivel értsen egyet, hogy maga Ketek annál becstelemb s veszevedelmesb állapotra ne jusson kitül is csak az Isten oltalmazhatja Keteket, levén majd szorosabb Ketek állapotja. Istenért is kérjük maga s háza népe dolgairul gondolkozzék, mert igaz lélekkel irjuk Keteknek az ő nga cselekedetiben s intentiojában semmi jót nem látunk. Az Úr Isten oltalmazza Keteket minden szomoru változástul és velünk együtt édes hazájában juttassa jobb és szabadságosabb állapotra. Költ az Apáti mezőrűl közönséges gyűlésünkbűl 22. Augusti. ao. 1679.

Ketek igaz vérei, tagjai, atyafiai s kész szolgái

az bujdosó magyar nemzetből álló úri, fő, nemesi, mezei, kállai lovas s gyalogtisztek és az egész vitézlő rendek mind közönségesen.

Külczím: Istenünk dicsőségeért, édes hazánk lelki, testi szabadságáért és bujdosott és fegyvert viselő onodi és szendrei lovas s gyalog kapitányoknak, fő és vitéz hadnagyoknak, zászlótartóknak, tizedeseknek és az egész vitézlő rendeknek közönségesen stb. nekünk jó akaró urainknak s kedves atyánkfiainak, igaz véreinknek s tagjainknak ő keméknek sietséggel adassék.

(Tiz bujdosó saját pecsétjével, melyek közül három fekete, lepecsételve).

A bujdosók Apaffy Mihálynak.

1679. aug. 26.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngodnak mint kegyelmes urunknak.

Isten jó egészséggel és szerencsés országlással boldogítsa Ngdat szivünk szerint kivánjuk.

Az mely órában Wesselényi Pál uram ő nga egész nemzetünk utolsó veszedelmére czélozó romlására, ő Nga tudja, micsoda mesterséggel és mivégre kihozattatott, azóta egyaránt, egy napunk békességes nem lehet, egy nehány embert maga mellé csatolván per fas et ne fas et ambitio által, Ngodtul mint nekünk adatott főgenerálisunktúl bestelenségére, jó hirének, nevének megtapodtatására éjjel-nappal mindennemű mesterségeivel titkos és nyilván való factiói által Ngod méltóságos fejedelmi dispositiója és tanács ur hivei rendelése ellen igyekezik és maga méltóságát tilalmas utakon nevelni akarván, sem Istennek dicsőségivel, sem Magyarország veszedelmével édes nemzetének utolsó veszélyivel semmit nem gondolván, minden igyekezetével gróf uramot ő ngát becsteleníti és másokkal is az kik complices társai, becsteleníteti; mert Komády táján, hogy megkellett szállanunk, annak is ő nga complices társaival együtt volt az oka; mert 19 praesentis gyűlésünk levén az pocsai mezőn, akkor minden engedelmességre kötötte ma-

gát; de másnap mindjárt violálta, nem akart együtt járni gróf urammal, csak quártélyt sollicitált, kéntelenségből köllött a komádi mezőn meg szálnunk; még váradi pasának levelet irtak s választ hoztak onnan, akkoron is ő Nga Wesselényi Pál uram pusztíttatott, ha pusztított, mert mi kevesen voltunk; erről bizonyság lehet Margitától fogvást egész Szolnokig való földnépe; hogy penig Törökkel, föld néppel fenyegetett volna gróf uram. Az kegyelmes uram nem igaz, mert mink is ott voltunk, sőt arra kötelezte magát gróf uram, az kik szivesen fognak Isten dicsősége mellett, azoknak szolgájok, segétőjök, oltalmazójok lészen; az kik penig ördögnek adták magokat és Isten dicsőségének, édes hazájoknak szolgálni s ő ngának engedelmeskedni nem akarnak, mint Ngod képebeli embernek, csak praedára születtek, soha semmi jóra nem igyekeznek, azok felől volt az szó, Ngodat azért mint kegyelmes urunkat alázatosan kérjük az ilyen sinistra informátiójoknak helyt ne adjon; sőt az maga mtgs fejedelem dispositiójában gróf uramot ő ngát tovább is stabiliálni és az kit az Ngod mtgs fejedelmi dispositiója ellen magokat opponálják s Ngodat sinistra informálják azokat megbüntetni méltóztassék, kivánatos választ várván Ngodtul maradunk

Ngodnak alázatos engedelmes szolgái fő generalis uram ő nga mellett levő grófi, uri, főnemesi rendek és az somlyai nemesség közönségesen.

Datum in oppido Tur die 26. augusti 1679.

Külczím: Celsissimo ac illustrissimo principi Dno Dno Michaeli Apafi etc.

Eredetije kilencz bujdosó saját pecsétjével pecsételve.

A bujdosók Apaffy Mihálynak.

1679. sept. 16.

Méltóságos fejedelem stb.

Isten Ngdat stb.

Igen szükséges és sietö dolgaink végett köllett ujabban az Ngd kglmességéhez folyamodnunk és avégett becsületes kö-

vet atyánkfiait mindenik rendből nztes és vitézlő Rácz Péter, Egri István, Csoma Márton, Kis István és Onodi István uramékat Ngd mlgs személye eleiben expediálnunk; kérjük azért mint kglmes urunkat álázatosan Ngdat, szónkkal mondandó szavaknak hitelt adni szokott kglmessége szerént meghallgatni és kglmes válaszszal mennél hamarébb közinkbe bocsátani méltóztassék; mely Ngd stb. Ajáljuk stb. Datum in castris ad Királyi positis die 16. mensis Sept.

Ngd. alázatos szolgái:
Isten dicsőségéért s hazájok testi,
lelki szabadságáért fegyverben levő
stb. stb. magyarság közönségesen.

Külczím: Cels. Tranniae principi Dno Michaeli Apafi stb.

Eredetije 7 pecséttel lepecsételve.

Bujdosó csapatok egymásnak.

1679. oct. 12.

Ajánljuk Keteknek stb.

Mely bizontalan reménség alatt legyünk már nehány esztendőktűl fogvást megszabadulásunk felől, ugy hisszük Ketek is velünk együtt szomoruan tapasztalja. Jollehet gyakorizben s most is utólban az mi kgls urunknak az méltóságos erdélyi fejedelemnek alázatos irásunk és reménkedésünk által cathegorice nagy alázatosan kénszeríttettünk megjelennünk, reménkedvén azon az Isten dicsőségéjirt ő ngának, ha modja s hatalma adatott ő ngának dolgaink végben vitelére, és tovább való késedelem nélkül nyuljon dolgainkhoz, vel armis, si non, tractalja békességünket, az hol penig nem volna mondja ő ngának tovább ne tartóztassa dolgainkot, mi valamire Isten s az alkalmatosság bocsát, dolgainkhoz fogunk s az tractához nyulunk az ő nga engedelméből. Keteket is azért mi, magunk keresztyén nemzetünknek vérünknek s tagunknak ismervén, értésekre adnunk el nem mulattuk, kénszerítvén az élő Istenre s hazája szeretetire Keteket is, induljon szánakozásra velünk együtt hazája romlásán szíve, siessen kijűnni minél hamarébb

közinkben és valamire az jó Isten segít munkálódni velünk együtt el ne mulassa. Másként ha absentálják magokat, mi Isten, ez vllág s nemzetünk előtt ne okoztassunk, ha velünk nem leszen. Az mire Isten segít mi elkövetjük valamiket javunkra megmaradásunkra feltalálhatunk. Elvárván keteket. Isten éltesse keteket.

Datum Miskolcz 12. oct. 1679.

Ketek jóakaró atyafiai

Az Magyarhazából lelki testi szabadságokért elbúdosott fegyvert viselő, grófi, úri, fő s nemesi végbeli lovas és gyalogrendű vitézelő rendek.

Külczím: Az Magyar hazából elbújdosott, lelki, testi szabadságokért fegyvert viselő Máramarosban megtelepedett tekintetes nemzetes fő és nemesi rendeknek etc. nekünk jóakaró urunknak kedves atyánkfiainak ő kemeknek adassék.

Ered. hátán hat gyűrűpecséttel.

A bujdosók Teleki Mihálynak.

1679. oct. 12.

Méltóságos úr, nekünk nagy bizodalmas urunk!

Kdnek ajánljuk nagy kötelességgel való szolgálatunkat. Minémű dologrúl irtunk kgls urunknak ő ngának, annak igaz pariáját in inclusis Kdnek is megküldöttük. Ismervén azért Kdet is nagy jó urunknak s főgeneralisunknak, kérjük nagy bizodalmasan sokszori ajánlása szerint kgls urunk ő nga előtt az iránt való dolgainkat méltóztassék ugy promoveálni, tapasztalhassuk alázatos inzstantiánknak, Kd uri interpositiója által, látván az extremitásokat, végső kivánat foganatját.

Mely nagy jóakaratját Kdnek megszolgálni s minden tehetségünkkel meg is hálálni el nem mulatjuk. Kivánván Isten sokáig éltesse szerencsésen Kdet.

Datum ac congregatione nostra in oppido Miskolcz celebrata die 12. octobris 1679.

Kdnek köteles szolgái:

Gróf Balassy Imre mp.

Petrőczy Miklós.	Paulus Ubrizsy.
Petrőczy István.	Harsányi György.
Senyey Pál.	Szőcs János.
Péchy Gáspár.	Petneházi Dávid.
Jurikovics György.	Tállyai György.
Vég Mihály.	Forrai Bálint.
Fekete István.	Kovács István.
Putnoky Bálint.	Nagy Márton.
Semsei János.	Szilágyi Lőrincz.
Jánoki Sigmond.	Hajdu János.
Jánoki Farkas.	Korda Sebestén.
Géczy Sigmond.	Bálint Diak.
Peley Ferencz.	Onodi lovas istrása mester.
Bige György.	Rácz Mihály.
Géczy István.	Demjén Mihály.

Gyalog kapitány:

Borbély György.	Joannes Patay.
Bakos Mihály.	Hegymegi Ferencz.
Boros Miklós.	Ruszka István.
Szalánczi Ferencz.	Pussai Márton.
Szelényi István.	Keresztes Imre.
Deák Pál.	Bánóczy László.
Kocsis Mihály.	Garay László.
Rácz Ádám.	Kormos István.
Farkas János.	Petreczi Pál.
Marusi János.	Pap István.
Suhajda János.	Fűzi Miklós.
Galgóczy Simon zászlótartó.	Palatich Ferencz.
Palásti Menhárt.	Kaposy János.
Apagy István.	Madács Péter.
Zákány István.	Tolcsvay György.

Vevén azért mi is az méltóságos urak főrendek, nemesek, végbeli kapitányok, hadnagyok és közönségesen az egész vitézlő rendek ő ngok, ő kemek az méltóságos úrnak tekintetes széki Teleki Mihály nekünk főgenerálisunknak ő kemének kül-

dött ezen levelét, melyet mi is az bujdosó kállai hadkapitánya mind az egész mezei lovas gyalog hadak tisztei közönségesen az egész vitézlő rend in omnibus punctis et clausulis ratificálunk, ő ngok ő kemek tetszésének consentiálunk kezünk irásával, pecsétünkkel is confirmálunk.

Hanvay Péter.
Szini Gábor.
Kállai Nagy András.
Szini László.
Szini András.
Hatházi Gergely.
Médi István.
Rákoczi György.
Horvát Márton.
Zombori Péter.
Bárczay Péter.
Horvát István.
Kálmány János.
Forgó András.
Szabó Gergely.
Gyáni György.
Ballai Máté.
Szűcs Mihály.
Eszényi Mihály.
Parkó János.
Dankó János.

Gyalogtisztek:

Borbély István.
Nagy Mihály.
Török Ferencz.
Szilágyi Márton.
Szűcs György.
Nagy Tamás
Nagy György.

Külczím: Mélt. úrnak tekéntetes nemzetes Széki Teleki Mihály urunk ő kemének, kgls urunk ő nga tanácshívének, az bujdosó magyar hadaknak főgeneralisának etc. nagy bizodalmas urunknak ő kglmének.

A levél hátán 23 kis-gyűrű pecsét.

A bujdosók Apaffy Mihálynak.

1679. okt. 12.

Celsissime Princeps, Domine Domine gratiosissime.

Servitiorum nostrorum in gratiam Celsitudinis Vestrae humillimam commendationem. Mely igen igyekeztünk kgls urunk azon, hogy Ngd méltóságos személyét sokszori alázatos instantiánknak reiterálásával több országos gondjai között ne terheljük, de a nagy ingadozó reménteleneség s óránkint magunkra várható veszély kísztet arra erővel is.

Édes hazánkra szakadóúl függő, vérrel, rabsággal terhes felhőknek tartóztatásában ennyi időktűl fogva Isten után mely állandóan fáradoztunk, világ tehet itíletet. E mellett magunk eziránt való erőtelenségét látván, Ngd kegyelmes patrociniumjához is alázatosan folyamodni s azzal Ngdat feltisztelni el nem mulattuk. Mindazáltal mind eddig is micsoda előmenetele volt dolgainknak, Ngd bölcsen megitílheti. Azonban a hadak a német pártra seregenkint menten mennek, a többinek is nagyobbrésze induló félben vagyon, sőt titkos tractában is, hadbéli segítségét Ngdnak mind eddig is nem látván, az szokott quártélyban sem lévén hadainknak békességes nyugodalmok. Sok szép lakott helyeinknek pusztulásra jutott állapotja, a föld népének az ő hallatlan insége égbe kiált.

Mind ennyi végső veszély között forogván, Ngdat alázatosan kérjük, ha alkalmatossága van hozzá, mediatorit az ott ben lévő magyarokkal s a karasznai instructióval együtt kiküldeni s processusban venni a dolgokat hova hamarább méltóztassék. Ha penig Ngdat kegyelmes ajánlásában valami dolog megakadályoztatta volna, Istenért is kérjük Ngdat mint kegyelmes urunkat, ne bánja, ha kíntelenségből utólsó veszedelmünket, úgy a mint lehet, távoztatjuk s a tractához hozzá fogunk: mivel úgy értjük, a fényes porta megengedte, hogy a tractához foghassunk. Mi úgy is a fényes Porta s a Ngd hűségében megmaradunk. In reliquo Celsitudinem Vestram cupimus valere quam felicissimam. Datum ex congregatione nostra in Oppido Miskolcz celebrata, die 12. 8-bris 1679.

Celsitudinis Vestrae

Servitores humillimi.

Semmi securitásunk nem lévén, s az ellenség megszaporodván, kénteleníttetünk armistitiumot csinálni.

Comes Emericus Balassÿ mp.
Nicolaus Petrőczy mp.
Stephanus Petrőczy mp.
Paulus Semseÿ mp.
Péchy Gáspár mp.
Szőcs János +
Dajka István mp.
Puttnoky Bálint mp.
Végh Mihály mp.
Fekete István mp.
Semsei János mp.
Stephanus Géczi mp.
Harsányi Gábor mp.
Tállyai György mp.

Gyurikovics György mp.
Forraj Bálint mp.
Petneházy Dávid mp.
Nagy Márton.
Kovács István.
Szilágyi Lőrincz.
Jánoki Zsigmond mp.
Jánoki Farkas mp.
Géczy Zsigmond mp.
Pelej Ferencz mp.
Bige György mp.
Hegymegi Ferencz mp.
Rylka István mp.
Joannes Patay mp.
Tussay Márton mp.
Keresztes János mp.
Farkas János.
Marusi János.
Suhajda János.
Galgóczi Simon zászlótartó.
Kormos István mp.
Madács Péter mp.
Apagyi István mp.
Tolcsvai György.
Demjén Mihály ónodi istrássa mester mp.
Rákóczÿ György mp.
Hajdu János.
Korda Sebestyén.
Bálint Deák.
Gyalog kapitány Borbély György.
Bakos Mihály.
Boros Miklós.
Szalánczy Ferencz.
Szelényi István.
Deák Pál.
Kocsis Mihály.
Rácz Ádám.
Rácz Mihály.
Garay László.
Bárczÿ László.
Petróczj Pál.
Fűzi Miklós mp.
Pap István mp.
Kaposÿ János mp.
Palástj Menyhárt mp.
Zákány István mp.

Vévén azért mi is az méltóságos urak, fű rendek, nemesek, végbeli kapitányok, hadnagyok, és közönségesen az egész vitézlő rendek ő ngok ő kemek az mi kglmes urunknak ő ngának küldött ezen levelét, az melyet mi is kállai had kapitánya és mind az egész mezei lovas, gyalog hadak tisztei is, mind közönségesen az egész vitézlő rend az ő ngok ő kemek végezésének consentiálunk in omnibus punctis et clausulis, tetszéseket ratificáljuk és kezünk irásával és pecsétünkkel is confirmálunk.

Hanvay Péter mp.
Szini Gábor mp.
Kállai Nagy András mp.
Borsi Pál mp.
Szini László mp.
Szini András mp.
Bárczai Péter mp.
Horvát István.

Hatházi Gergely mp.	Szabó Gergely.
Inczédi István.	Gyáni György.
Rákóczy György mp.	Ballai Máthé.
Horvát Márton.	Szücs Mihály.
Zombori Péter mp.	Esseni Mihály.
Kálmány János.	Tarkó János mp.
Forgó András.	Dankó János.

Gyalog tisztek:

Borbély István.	Szűcs György.
Nagy Mihály.	Nagy Tamás.
Török Ferencz.	Nagy György.
Szilágyi Márton.	

Kivül: Celsissimo Principi ac Domino Domino Michaeli Apaffy, stb. Eredetije, zárlatán 21 veres és 2 fekete viaszba nyomott pecséttel.

1679. nov. 11.

Pro spect. ac magn. Dno Ladislao Gyulaffy de Rátoth Cels. principis Tranniae ablegato. Replica.

Ad primum. A mlgs fejedelem ő nga tractáját úgy tudjuk Wesselényi Pál uram is kivánta, s már itt kinn is az assecuratóriát subscribáltatta s pecsételtette. Azonban ha Wesselényi Pál uram ő ngát megbántotta azt ő nga tudja, mi kérjük alázatosan ő ngát minket nemzetül Wesselényi uram miatt meg ne vessen, hanem dolgainkat folytassa. Ha penig ő nga Wesselényi uram miatt passust nem obtineálhat és ugy a követeket is nem szerencséltetheti, mi készek vagyunk mind az ő nga mlgs követeinek, mind a mieinknek passust és securitást szerezni alázatosan instálván azon, hogy ő nga méltságos követeit ne késleltesse s karácsonig okvetetlen meg is indítsa, mert ha a hadaknak nagy része vagy mind is tőlünk elszakad, végső veszedelem követhet bennünket.

Ad secundum. Mi a fényes porta s a mlgs fejedelem ő nga híre nélkül semmit sem cselekedtünk, annyival inkább hűségtelenségünket nem érezzük, sőt a tracta iránt is a fényes porta engedelmét megvártuk s consensusát tovább is megvárjuk; mindazáltal ő nga kglmesen emlékezzék meg arról, hogy

olyformán adtuk az ő nga szárnyai alá magunkat, hogy szabadulásunkat promoveálja és sietteti, hogy tovább is csak igy reménlenkedjünk merő lehetetlenség és így hogy hà dolgainkat magunk is orvosoljuk, várván az iránt a fényes porta s ő nga annuentiáját, azért világ sem itélhet meg bennünket s ily formán a kozákok példáját sem tartunk, mert ma is constál hűségünk a fényes porta előtt. Hogy penig Mármarosból némely hírek szerint passuslevél mellett mentenek nem régen haza, mi arról nem tehetünk.

Ad 3-um. A mi pedig kapitiha uram irását illeti, adná Isten valóságát látnunk.

Ad 4-um. Nem kétljük a fényes portán jól folyna dolgaink, mivel a tractát megengedte. A francziákat tudjuk, hogy köztünk voltanak, de most nincsenek.

Ad 5-um. A mi a fővezér ő nga irását illeti, mi karban legyenek dolgaink, hogy a mlgs fejedelem ő naga egyebet nem irhat az köztünk való egyenetlenségnél, arról az adjon számot, a ki annak az oka. Azonban kglmes urunkat alázatosan kérjük, mind egy, mind más akadályokat méltóztassék bölcs elméje szerént rólunk elhárítani, közönségesen ne szenvedjünk, nem is szenvedhetünk nemzetestűl veszedelmet.

Ad 6-um. A mi részünkről ha mi fogyatkozás esett (a kit nem remélünk), vagy a követek, vagy a levelek küldésében annak nem egyéb az oka, hanem hogy sok ízben követeinknek sokáig volt ott benn tartóztatások, levelünkre is késlelődött a válasz, kinteleníttettünk egyiket a másikával ott értetni.

Ad 7-um. Wesselényi Pál uramot eddig sem tartottuk, se nem tartjuk, de hogy mi beküldhessük vagy vehessük, abban módunk nincsen.

Ad 8-um. A mi penig Monaki István uram parancsolatját illeti, kglmes urunknak igen is ő nga parancsolatjára bebocsátjuk, nem is tartóztatjuk.

Ad 9-um et ultimum. Az ő nga kglmes ajánlását alázatosan megszolgáljuk, megtartván mind fényes portához, mind ő ngához igaz hűségünket; de kérjük alázatosan ő ngát tekintvén Isten dicsőségét mlgs fejedelmi tisztit sok kglmes ajánlásit, a megnyomorodott szegénységnek, az ő romlását, sok vérünk hullását, méltóztassék a dolgokat minden haladék nélkül

oly munkába venni, érezhessük hamar időn effective az ő nga kglmességét, melyet el is várunk karácsonig. Actum in generali congregatione nostra in possessione Arany celebrata 11. Novemb. 1679.

Universitas Comitum Baronum Nobilium et confiniariorum equestris et pedestris ordinis pro Deo et patria militantium Hungarorum humillimi Replica.

(Egykorú másolat).

A bujdosók Apaffy Mihálynak.

1679. nov. 11.

Celsissime Princeps, Domine Domine nobis gratiosissime. Seruitiorum nostrorum in gratiam Celsitudinis Vestrae humillimam subjectionem. Ngd méltóságos levele mellett tett relatióját Tekéntetes Ngos Rátóti Gyulaffi László uramnak böcsülettel értvén, a Ngd kegyelmes parancsolatját, kegyelmes maga ajánlását nagy alázatosan vettük. Azonban relegálván mindenekben említett Ngd meghitt követ úr hivére magunkot, kérjük alázatosan Ngdat, nevünkkel mondandó szavainak teljes hitelt adni méltóztassék. In reliquo Celsitudinem Vestram cupimus valere felicissimam. Datum ex congregatione nostra in possessione Arany celebrata 11. 9-bris 1679.

Celsitudinis Vestrae

Seruitores humillimi Universitas Comitum, Baronum, Nobilium, ac confiniariorum militum pro Deo et Patria Militantium Hungarorum.

Kívül: Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi, stb.

Eredetije, zárlatán 4 veres és 1 fekete viaszba nyomó gyűrűpecséttel.

1679. decz. 2.

Mi ez ide alább megirt személyek alázatosan megismerjük az mi kgls urunk ő nga nemzetünkhöz, személy szerint is hozzánk, megmutatott fejedelmi nagy kglmességét; de nevezetesben az magyari ügy mellett fáradhatatlanul eddig elköve-

tett nagy munkáját s költségét, melynek is noha kivánt végét még telyességgel nem vehette nemzetünk; jó folyamatjában való létét mindazáltal már eszünkben vévén, jóllehet az oda ki való magyarság s bujdosó felekezetünk becsületét atyafiai által mind az mi kglmes urunknak, s mind nekünk írt levelekben, az mi kglmes urunknak tracta által való dolgaink folyamatjára üdőt és karácson napját, az kénszerítő szükség, hosszas várakozás és sok reménlenség mint vetették, minket hasonlóképpen kénszerítének; de tudván az mi kglmes urunkhoz s az fényes portához szoros kötelességünket, nehány rendbeli hittel megerősített assecuratiónkat vigyázván az üdőre s mostani alkalmatosságokra, s kiváltképpen édes nemzetünk jövendő nagy gonoszának eltávoztatására jó reménség alatt várván az mi kegyelmes Istenünktől és urunktól ő ngától s az fényes portától, mind ennyi szorongató szükséginkben, szegénységünkben, és közűlünk sokak majd koldulásra jutott állapotjában is assecuráljuk az mi kglmes urunkat üdvezülendő hitünkre, szintén ott kinn levő bujdosó felekezetünkbeli atyánkfiai mostani resolutiójok szerint (kit Isten még eltávoztathat, ugy is reméljük) taliter qualiter haza mennének is, de mi az mi kgls urunk és az fényes porta hűsége mellől semmiképpen el nem állunk, hanem az jövendő 1680. esztendőre mind addig, mig az hadakozásnak és táborozásnak ideje lenne, az mi kglmes urunk, és az fényes porta segítsége és dolgainknak jó végre hozására elvárakozunk, lévén Istenünknek kglmességében nagy reménségünk, hogy az mi kgls urunk szíves fáradozásának addig is láthatjuk kivánt gyümölcsét, kivel az mi jó Istenünk mind az mi kgls urunkat, s mind édes nemzetünket örvendeztesse meg, kivánjuk alázatosan. Datum Albae in congregatione nostra 2-da X-bris Anno 1679. celebrata.

Ispán Ferencz	(l. s.)	Vér Mihály	(l. s.)
Kende Gábor	»	Miskolczi Péter	»
Keczer Menyhárt	»	Torma Mihály	»
Szepesi Pál	»	Balog János	»
Bessenyei Mihály	»	Borbély Zsigmond	»
Farkas Fábián	»	Egresi Miklós	»
Fái István	»	Ökrös György	»
Pataki János	»	Orlai Miklós	»

Farkas László	(l. s.)	Veres Mátyás	(l. s.)
Sós György	»	Tarczali Sámuel	»
Kubini László	»	Kis Péter	»
Fajgel Péter	»	Roglyini Gergely	»
Bányai György	»	Czeglédi János	»
Ibrányi Ádám	»	Béldi Ferencz	»
Gálfi Ferencz	»	Zoltai István	»

1679. s. d.

Instructio drum comitum baronum magnatum et nobilium nec non tam et confiniariorum quam et campestrin omnis denique gentis Hungaricae pro deo et patria exulantis et militantis gen. dom. Gabriele Kende de Kölcse, Melchiori Keczer de Lipocz, Paulo Szepesi de Hegyes, Petro Faygel et Stephano Monaki ad Tractatum cum sacr. caes. reg. Matte pro libertatibus eorundem instituendis delegatis nunciis extradata.

39. pontban 1679-ből. (Miss. 211.)

A bujdosók Rutkainak.

1679. decz. 3.

Ajáljuk stb. szolgálatunkat stb.

Kd leveleit annak előtte is csak mostanában is vettük, és hogy dolgainkat Kd, az kik előtt illett, szorgalmatosan jó végre kivánván hozni, urgeálta s csak annyira is vehette, irásából értjük az Kd levelét in specie az ott kinn levő atyafiaknak ő kemeknek meg is küldöttük, nem kétlyük tovább is Kd jó magyarságát előtte viselvén nem szünik zörgetni, mely ha valaha, most kivántatik meg, most édes Rutkai uram, a mint Kd maga is experiálta az beküldött levelekből, ezen irásunkból is meglathatja, csak az eddigvaló csupa és valamely valóságnak megmutatása nélkül tett igéretekben s az Kd irásán is semmit nem épitvén, minden órában azt remélhetjük megunván már az sok esztendőktől fogván való nyomoruságos bujdosást és a nagy szükséget s fogyatkozást, nem irtózván semmitől akármely nagy veszedelemre és viszontagságokra is elmennek, nemzetünk s vallásunk és édes hazánk örök romlásával; az

rabok felől is penig, jóllehet parancsolatja volt a hatalmas vezérnek, az egri pasa el is bocsátotta bujdosó atyánkfiait, de az váradi pasa nem hogy valamelyet annakelőtte elraboltatott s rabságra vitetett atyánkfiai közül elbocsáttatott volna ez üdeig sőt mostan is valahol kaphatják, ölik, fogják s hordják bujdosó atyánkfiait, a mint ez csak mostan is megesett. Az quártélya is penig mennyire megfogyatkozott legyen az vitézlő rendeknek az szegénység is ennyi esztendőktől fogván rajtokvaló elődésekkel is mennyire elélődtek Kd azt is künn létében maga jól látta s tudgya micsoda helyeket kivánna gróf uram avagy csak az hadak édesítésére és valami kevés üdeig tovább, nevezetesen csak tőlünk meghatározott alkalmatosságokra való megtartására nézve is. Kdet azért Istenére, jó magyarságára s nemzetéhez vallásához való buzgó szeretetire kérjük s kénszerítjük, ne fáradjon el nemzete szolgálatyában, zörgessen szüntelen mindazoknak, kik jóakarója nemzetünknek ajtajin s nevezetesen az vezér, Tihaja és Tolmács és mások előtt az Fővezér előtt is amint már protestált is Kd, tovább is sietséggel megmondja s declarálja bizony már az igéreteken és biztatásokon semmit nem fundálván sok nyomoruságos szenvedési miatt az otkin levő magyarság, hanem ha azoknak valóságát is mutatya a fényes porta, tovább nem várakoznak, hanem mint felyebb is irók nagy veszedelmekre is készek bocsátkozni s visszamenni. Az váradi pasának animadversiójával az raboknak elbocsáttatását is Kd és az megirt helyeknek quártélyokra való megnyerését késleltetés nélkül urgeálván Kd, a mit efficiálhat sietve tudósítson bennünket, az commissiókat is külgye ki Kd mennél hamarébb. Az erdélyi birodalomban levők közönségesen mire köteleztük magunkat és tovább mint s mire birhatjuk őket Isten tudja. Kd költségéről is nem lévén feledékenyek az urat ő kemét instálván elhisszük Kdet nem fogyatkoztatja meg a mi klmes urunk, mindazáltal ezen kivül gróf uramnak is irtunk, remélvén onnan sem fogyatkozunk meg, az több szükséges dolgokról tudgyuk bizonyosan az úr ő mind most s mind ennek utánna tudósítya Kdet, mi is bizván az Kd nemzetünk minden dolgaiban való szives fáradozásában Isten Kdet éltesse és dolgaiban boldogítsa kivánjuk. Költ Fejérvárat 3.

decembris A. 1679. Az erdélyi birodalomban levő úri, fő, nemesi és vitézlő rendek gyülésében

Kd jóakarói és attyafiai
az erdélyi birodalomban levő úri, fő,
nemesi és vitézlő rendek.

P. S. Wesselényi Pál uram dolga miben volt, eddig hallhatta s tudhatja, mi is azért akarnók bizonyossá tenni Kdet, hogy azokban nekünk semmi hitünk és tanácsunk nem volt s ma is nincsen. Azért Kd igy értvén ezekben alkalmaztathatja tovább magát, minden dolgait mi akaratunk kivül valónak lenni tudgya Kd Wesselényi uramnak.

Kivül: Az Erdély birodalomban lévő bujdosó magyarok Kapitiha uramnak küldött leveleknek párja.

1680. jan. 8.

Én Késmárki Gróf Tököly Imre, esküszöm az élő istenre, ki atya, fiu, sz. lélek, egy bizony örök Isten engem ugy segélyen, s ugy adja lelkem üdvösségét, jó szerencsémet, hogy mivel az én bujdosó nemzetem az generalisságban engem confirmált, én is kötelezem arra magamat, hogy kit kit maga rendiben s becsületiben megtartok, mind közönségesen, mind személy szerint ő keméket törvényesen igazgatom; törvénytelenséggel szabadságtalansággal senkit meg nem bántok; hirek s akaratjok ellen nemzetem közül semmi szin alatt ki nem megyek fejem fenn állásáig, s az dolog vége szakadtáig el nem állok. Nemzetem javát tevén fel, mindenek felett bujdosó nemzetemmel együtt élek, halok; Isten engem ugy segéljen. Melyrül adtam ez kezem irását, pecsétemmel megerősítvén. Datum in generali congregatione in oppido Szoboszló celebrata die 8. jan. A. 1680.

G. Tököly Imre m. p. (L. S.)

1680. febr. 4. Somlyó. A Somlyón levő nemesi és vitézlő bujdosó rendek kérik Telekit, hogy rabságban levő atyjuk fiait bocsáttassa szabadon.

Ugyan ez napról egy másik levelükben Telekinek: »Veres Gábor uramnak portára való expediálását is nem improbáljuk«, de óhajtanák, hogy az ott benn levő főrendek tetszésével Veres Gáboron

kivül küldetnék »oly nevezetes böcsületes atyánkfia, ki annak előtte és a portai dolgokban fáradozván, lenne tekintetes ember.«

Mind kettő két pecséttel van lezárva.

(Miss. 224.)

1680. febr. 23. Huszt. »A hazájukból kibujdosott s mostan Mármarosban nyomorgó magyarországi atyafiak« Teleki Mihálynak: köszönik, hogy Sorostélyból jan. 28-án írt levelében őket is a szegény bujdosó nemzet tagjainak ismeri. A táborban levő atyafiak portai követül Veres Gábort választván, ők is beleegyeznek. Az instructioban megnevezett társai mellé óhajtanák Bessenyey Gábort is kineveztetni. (Kilencz pecséttel lezárva).

(Miss. 224.)

1680. május 10.

Instructio

pro generosis ac egregiis dominis Stephano Géczi de Garamszögh, Stephano Kormos, Joanne Pataki, Joanne Hajdu et Martino Deák ad celsissimum Transsylvaniae principem ablegatis nostris.

Elsőben is mind kegyelmes urunkat ő ngát mind penig méltóságos széki Teleki Mihály uramat ő kemét nevünkkel illendő böcsülettel köszöntvén, levelünket adják meg.

2. Mivel penig kegyelmes urunk ő nga felyebb említett Teleki Mihály uram ő keme által azt parancsolta, hogy Székely László uram jövetelére nézve az portai dolgoknak megértésére követeinket béküldjük. Annak okáért követ atyánkfiai minden tehetségekkel azon legyenek, hogy annak valóságát ex fundamento voltaképen megérthessék s a mellett a méltóságos fejedelemnek ő ngának, hasonlóképen Teleki Mihály uramnak is megemlítsék, hogy mi azt az útat választnók örömest, ki által bizonyosabban s hamarébb boldogulhatnánk. Kiben hogyha tovább is hátra maradás lészen, ha mire fakadunk is, méltán senkitül sem okoztathatunk.

3. Szalai Pál és Klobusiczki Pál uraimék dolga is, minthogy egyedül Székely László uram kijöveteléig maradt függő-

ben, követ atyánkfiai azoknak kiszabadíttatásokban is teljes tehetségekkel fáradozzanak. Kegyelmes urunk ő nga már elégelje meg ily hosszas sanyarúságokat, hogy az itt kinn levő főrend is, magok féléinek ily boldogtalan sorsokat látván, teljességgel el ne idegenedjék.

4. Az felséges francziai király ott benn levő residensét is credentia levelünk mellett illendőképen köszöntvén s az itt kinn levő extremitásokat eleiben terjesztvén, az mi dolgainkrúl onnan is valóságos informátiót vegyenek, kérvén itt kinn lévő generalis urunkkal ő ngával való jó correspondentiára tovább is.

5. Minek előtte penig követ atyánkfiai magok is kijühetnének, egyet vagy kettőt magok közül Székely László és Veres Gábor uram hozta portai resolutiórul való elégséges informátióval előre sietséggel küldjenek ki, a mostani szükség azt kivánván. Azalatt penig maguk is a kijüvetelt sürgessék, úgy Veres Gábor uramat is a portai resolutióval ide ki való jövetelre mint principálishoz siettessék. Datum in oppido Komadi 10. Maii. 1680.

Universitas comitum baronum, nobilium, exercitusque confiniariorum ac campestrium equestris ac pedestris ordinis militum pro deo et patria militantium Hungarorum.

A bujdosók Teleki Mihálynak.

1680. jun. 24.

Méltóságos úr, nagy bizodalmas urunk.

Ajánljuk kötelességgel való szolgálatunkat Kdnek. Méltóságos levelét kiküldött követ atyánkfiai által böcsülettel vettük. És mivel az dolgokrúl az méltóságos fejedelemnek ő ngának bőven irtunk, sok irással kegyelmedet, terhelni nem akartuk, jól tudván mind azokat ugyis meg fogja érteni. Kérjük azért Kd, jó akaratját tőlünk tovább se vonja meg, szolgálhassuk meg egyen egyen Kdnek, kivánván Isten sokáig éltesse Kdet. Datum ex generali congregatione nostra, in castris ad oppidum Miskolcz positis, habita. 24. Junÿ 1680.

Kd köteles szolgái
Grófi, uri, fő, nemesi és vitézlő végbeli s mezei lovas és gyalog, édes hazájokon kivül lelki testi szabadságokért fegyvert viselő magyari rendek.

Külczím: Méltóságos urnak tekéntetes nemzetes Széki Teleki Mihály uramnak (pleno titulo et honore) bizodalmas Uramnak ő kegyelmének.

(Eredetije 10 pecséttel.)

1680. szeptember 18.

Instructio

pro spectabilibus magnificis ac generosis Francisco Rédei de Kis-Rhede, Michaeli Teleki de Szék, Clemente Mikes de Zabola, Michaeli Barcsai de Nagy-Barcsa, Ladislao Székely de Boros-Jenő, Caspare Kornis de Ruszka, Balthasare Macskási de Szent-Márton-Macskása, Joanne Daczó de Sepsi-Szent-György, Georgio Gyerőfi de Gyerő-Vásárhely, Wolffgango Bánfi de Losoncz ac duobus civibus Bistricio ad ardua quaedam regni negotia in arcem Somlyo cum Turcis Varadianis tractaturis ex consilio dominorum magnatum articuliter ad id delegatorum expeditis.

Szomorú emlékezetünkre terjedni tapasztalván hazánk veszedelmére czélozó alkalmatlankodásokat az váradiaknak, mi is az mi kegyelmes urunk ő nga azon váradiakkal fennforgó difficultások hűséges complánálására delegáltatott érdemes hazafiainak adatott ő nga instructióját in omnibus punctis et clausulis approbáljuk és ratificáljuk, sőt vigore praesentium assecuráljuk ő kemeket azon az mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos neve alatt iratott instructiónak és assecuratoriának tenora szerint. Melynek nagyobb valóságára ezen levelünket magunk keze irása és szokott pecsétünkkel is megerősítettük. Datum et actum Radnothini. 18. septembris, die videlicet congregationis dominorum consiliariorum et regni deputatorum, anno 1680.

Haller Pál mp. (L. S.)
Betlen Gergely mp. »
Nemes János mp. »
Betlen Miklós mp. »
Armpruszter György mp. »
Osdolai Kun István mp. »
Kollatovits György mp. »
Keresztesi Sámuel mp. (L. S.)
Thoroczkai Péter mp. »
Lázár Imre mp. »
Christianus Szabó sedis jud. Cibiniensis mp. »
Segesvári Glück Georg »
Valentinus Plekker mp. »

Bujdosó csapatok egymásnak.

1681. jun. 14.

Ajánljuk Kteknek szolgálatunkat.

Isten Keteket szegény bujdosó nemzetünk szolgálatjára sokáig jó egészségben éltesse, szivesen kivánjuk. Akartuk Keteknek insinuálnunk, méltóságos generalis gróf Tököli Imre urunk ő nga tegnapi napon öszvegyűjtvén bennünket, közönségesen előnkben adta ő nga az méltóságos budai vezér ő nga csauza által és az váradi pasa küldött levelét is izenetekkel együtt, melyből is értjük az méltóságos fejedelemnek ő ngának az fényes portától való parancsolatját segitségünkre való kijövetelre, az minthogy többeknek is, ugy mint moldvai, havasalföldi vajdáknak, váradi, jenei s az egrieknek is vagyon arrúl parancsolatjok és hogy ő nga által hatalmas császárunk atnamét is küldött volna ennek az bujdosó magyar nemzetnek, a lévén azért hatalmas császárunk szegény nemzetünkhez mutatott kegyelmességinek csalhatatlan és bizonyos jele, addig, míg az méltóságos fejedelem ő nga ki nem küldi, semmi dologhoz nem kezdünk és magunkat semmiben is nem resolváljuk, expediálván a végre ő ngához becsületes követ atyánkfiait, nemzetes vitézlő Hegymegi Ferencz, Fűzy Miklós, Horváth Márton és Rácz Mihály uraimékat. Kérjük Keteket maga becsületes atyjokfiai által is az méltóságos fejedelem ő nga előtt követ atyánkfiai által való kiküldésében és ez ő kemek kijövetelét admaturáltassa, mivel lehetetlen az sok kénszerítő szükség miatt (az egész hadak egy corpusban lévén) ezen a földön sokáig subsistálhassunk. Azonban az szerdár váradi pasa levelébűl s izenetibűl is megértvén, hogy gróf uramon ő ngán

kivűl több fejünk és generalisunk nem lészen, injungálván azt is, hogy mindenekben ő ngától mint generalisunktól dependeáljunk, ehhez képest a tegnapi gyülésünkben ujabban is hittel kötelezvén magunkat ő ngához. Keteket kérjük s intjük is, Ketek is egy ügyben forgó s ez nyomorodott nemzetünk javát kivánó magyar haza tagjainak s véreinek tartván magokat, mindenekben és egyéb hazánk dolgaiban is értsen velünk egyet s munkálódja is velünk együtt hazánk szabadságának jövendő s állandó megmaradását. Ajánlván ezzel Isten oltalmában Keteket, maradunk

Ketek

Datum Diószeg, die 14. Junÿ 1681.

atyjokfiai, barátji s kész szolgái
A magyar haza lelki testi szabadságáért fegyverviselő úri, fő, nemesi végbeli mezei lovas, gyalog vitézlő rendek közönségesen.

Külczím: Az magyar hazából lelki testi szabadságáért kibujdosott, Erdélyben levő úri, fő, nemesi rendeknek etc. jóakaró urainknak, barátinknak s kedves atyánkfiainak ő kegyelmeknek közönségesen adassék.

(Eredetije 8 pecséttel.)

A bujdosók Apaffy Mihálynak.

1681. jun. 14.

Mlgs fejedelem, nekünk kglmes urunk.

Isten Ngdat stb. Tegnapi napon mlgs generalis Tököly Imre urunk ő nga összegyűjtvén bennünket, előnkbe adta az mlgs budai vezér csauza által és a váradi pasa küldött levelet izenetekkel együtt, melyből megértettük, hogy az fényes porta Ngd által ennek az bujdosó nemzetnek athnamét küldött volna, intimálván azt is, hogy az fényes porta Ngdat deputálta szegény nemzetünk segitségére az kit Oláhországgal együtt, injungálván azt is, hogy gróf uram ő nga mindenekben Ngddal egyetértvén, mint főgeneralisunktól, fejünktől, ő ngától dependeáljunk; kihez képpest tegnapi napon ujabban is hittel magunkat ő ngához köteleztük; a végre mindenik rend-

ből az szerdárhoz magunk közűl követeket expediáltunk is. Hogy azért elménket hatalmas császárunk kegyelmességében annál inkább megnyugtassuk, és hazánk szabadságát, annak jövendő s állandó megmaradására jobban munkálkodhassuk, kérjük alázatosan Ngdat méltóztassék ezen ngdhoz expediált nemzetes Hegymegi Ferencz, Fűzi Miklós, Horváth Márton és Rácz Mihály követ atyánkfiai által azon athnamét in originali kezünkhez küldeni; mivel mi addig semmi dologhoz nem fogunk, és semmiben is magunkat nem resolváljuk, míg azon athnamét in originali nem látjuk és annak continentiáját is meg nem értjük, szóval is izenvén Ngdnak ő kemek által, kérjük alázatosan nevünkkel mondandó szavainak hitelt adván kivánatos válaszszal hozzánk visszabocsátani méltóztassék, és sokáig követ atyánkfiait ne tartóztassa, mivel az sok kénszerítő szükség miatt (ez az bujdosó magyarság egy corpusban lévén) lehetetlenséghez képpest magunkban elvégeztük, két hétnél tovább ott ne mulassunk s az alatt is pedig az vitézlő rendnek nem kicsiny rövidségével, mivel az váradiak is falujokat semmiképpen gazdálkodni nem engedik, praetendálván, hogy a tábori szükségre magok számára fordították. Ngdat pedig azon is alázatosan kérjük, méltóztassék somlyai követeinket az athnamé securitásáért elkisértetni, és ha valamely okokra nézve (kit nem remélünk) követeink kezéhez az athnamét nem adhatná, Ngdat alázatosan kérjük, ugyan ezen emberünkkel külgye meghitt emberit és az által az athnamét, az meglevén jövetelét is admaturálni méltóztassék, mivel készen vagyunk s várjuk Ngdat, és az török részről is ugy látszik fogyatkozás nem volna. Ezzel stb.

Ngd

alázatos szolgái

Az magyar haza lelki testi szabadságáért fegyvert viselő úri, fő, nemesi és vitézlő végbeli mezei lovas, gyalog rendek közönségesen.

Külczím: Mlgs erdélyi fejedelem, nekünk jó kglms urunknak ő ngának adassék.

(Eredetije 8 pecséttel lezárva.)

1681. jun. 29. Datum ex congregatione nostra et oppido Püspöki celebrata. A bujdosó magyarok Apafinak Bárczai Mihály a fejedelem követe által küldött izenetit megértették, minthogy pedig ő tovább nem akar várni, jelentik: »a mi gróf uram ő nga vagy Wesselényi Pál uram bemenetelit illeti, az Ngd fejedelmi hitlevele iránt nincs semmi kétségünk, de mivel az frigy nehány napok mulva felbomlik, az németnek is nagy készületit halljuk« végső veszedelmök nélkül egyiket sem bocsáthatjuk be. Azt is jelentik, hogy ily szűk földön a had tovább nem élődhetik, azért hát, hogy az el ne oszoljon, átmennek a Tiszán. Barcsaitól izentük s ezennel a többi dolgokról is gyűlést tartván.

(8 pecséttel lezárva. Miss. 250.)

1681. jun. 30.

Én gróf Késmárki Tököli Imre, adom emlékezetűl tudásokra mindeneknek, az kiknek illik ez levelemnek rendiben, hogy én az én kges uram mélts erdélyi fejedelem ő nga kgms engedelméből, s parancsolatjából kijövén Erdélyből az magyar hadak közé, hogy azoknak előljárójok lévén mind manuteneáljam, s mind penig fényes porta hűségében megtartsam, melyet én sok és nevezetes kölcségemmel, éjjeli nappali fáradságommal s életem koczkáztatásával meg is cselekedtem; minthogy penig már az úr Isten ő szent felsége ajtónk eleibe hozta kivánt szabadulásunkat, és az mélts. fejedelem kgmes urunk ő ngának sok esztendőktől fogva való untatására engedelme is adatván szabados megsegélésünk iránt az fényes portától, hogy ő ngának az én méltatlan személyem iránt is (minthogy az egész bujdosó magyar nemzet eggyező akaratjából ujonnan főgenerálissává választattam s confirmáltattam) valami scrupulussa ne legyen, és hogy ez iránt is ő nga securussá tétessék, hogy valamint az szoboszlai végezés, úgy az diószegi összeesküvése is az bujdosó magyarságnak nem ő nga méltósága s praejudiciumja ellen vagyon, obligálom magamat bona fide cristiana, hogy én mindenekben az szerént, valamint az győzhetetlen és hatalmas császár s fővezér urunk ő nga, ő ngának kezére adta, ő ngától dependeálok, csak hazám s nemzetem megbántódásával, s országunk törvénye megsértődésével ne legyen; hozzá tevén azt is, hogy ő nga is engem az mostani tisztemben s hivatalomban semmi részében meg nem háborít,

és más minden magyarok felett, hitelem és előmenetelem aránt fejedelmi kgmességével éltet, s abban megnem fogyatkoztat. Melynek nagyobb erősségére adtam ez kezem irásával subscribált pecsétes levelemet.

Költ Püspökiben ultima Juny. Anno 1681.

G. Tököli Imre.

1681. jul. 5. Datum ex gener. Congr. nostra in castris ad Palys positis celebrata. A bujdosók Apafinak. Megértették a Barcsai Mihály, továbbá Hegymegi Ferencz és Fűzi Miklós által küldött izenetet. A Radnóton jul. 9-én tartandó gyülésre Petrőczy Istvánt, Borsy Pált, Petneházy Istvánt, Nagy András kapitányt, Tót Ferencz, Gorzás Mihály, Orosz Pál és Bertók János hadnagyokat küldötték.

» » *U. onnan.* A bujdosók az Erdélyben levő bujdosóknak. Minthogy a fejedelem az Erdélyben levő bujdosók kijövetelit nem akadályozza, kérik, hogy mennél elébb jőjjenek ki.

1681. sept. 1.

Lelki testi szabadságáért fegyverben lévő magyarságnak az méltóságos erdélyi fejedelemmel, kegyelmes urunkkal ő ngával mostani megegyezésben való conditiók.

1. Hogy az méltóságos fejedelem ő nga méltóságos gróf Késmárki Tököli Imre uramat ő ngát mint mi tőlünk az szoboszlai gyülésben választatott és Diószegen ujobban is confirmált főgenerálisunkat (az ki minket a mi elhagyattatottságunkban felvett, sok költségével, fáradtságával és élete koczkáztatásával gondunkat viselte és conserválta, seregeinket az porta hűségére augeálta) köztünk főgeneralisnak ismerje, az libera electióban állván a mi szabadságunknak legfőbb fundamentuma, mely iránt legelső követségünknek alkalmatosságával követeink által az fényes porta is assecurált, hogy abban és más mindennemű szabadságinkban megtart bennünket.

2. Az méltóságos fejedelmet ő ngát mint az fényes portától a mi segítségünkre rendeltetett méltóságos személyt hadaival együtt sok esztendőktől fogva óhajtott kivánságunk szerint nagy örömmel vesszük és szabadságunk s törvényünk

megbántódása nélkül minden, hazánk javára, boldogulására czélozó dolgokban egy értelemmel leszünk, sőt segedelmeskedéséért háládatlanok lenni nem akarunk, igaz magyarságáért Isten is megáldja ő ngát. De hogy ő nga hittel való kötelességünket kivánja, tovább is maga bölcs itíleti rajta; az otthon valóknak nem nagy botránkozására volna-é az? holott az magyar nemzet (mint szabad nemzet) legitimus királyának is homagiumot nem praestált.

3. Az athnamé minthogy nékünk és nem erdélyieknek küldetett s az otthon levő atyánkfiait is ugy biztathatjuk jobban, hogyha nálunk leszen és bár egész Magyarország felülne is, mindazáltal ennyi sok esztendőktűl fogvást való szenvedésünkre és állhatatos hűségünkre nézve annak conservatiója nem mást, hanem minket illetne. Annakokáért ő nga azt kiadni in instanti méltóztassék. Mivel az budai vezér ő nga és az váradi szerdár is ugy tudja, hogy azon athnamé gróf úr főgeneralis uram ő nga kezéhez küldetett és itílje meg is a méltóságos fejedelem, a nélkül micsoda fundamentummal egyezhessünk meg ő ngával.

4. Manifestumot méltóztassék ő nga késedelem nélkül a mi hirünkkel s tetszésünk szerint az vármegyékre kibocsátani, feltévén, hogy ő nga segitségünkre küldetett. Az vármegyék penig mihelt gróf uramnak ő ngának magános patens levelét s manifestumát látják, az fegyverben lévő magyarság közé felüljenek, ide értvén az banderiatus és zászlós urakot is.

5. Ha az úr Isten ingyen való kegyelméből oly szerencsés előmenetelt ád, hogy az méltóságos fejedelem ő nga bár maga hadaival is Magyarországban akármely helyen valami erősséget vagy várost vagy akármely névvel nevezendő helyt megvenne vagy sponte feladnák, ő nga ezen fegyverben levő magyarságnak resignálni ipso facto méltóztassék. Ezt is per expressum feltévén, hogy ha valamely úr vagy főrend, a ki eddig ellenünk római császár mellett való hűségében megmaradt, ő ngához folyamodna, magához ne fogadja és semmi lett úttal móddal ne assistáljon nekie az magyar nemzet akaratja ellen.

6. Valakik eddig említett gróf urammal ő ngával tartottak, ezután is tartanak, senkit közülök a méltóságos fejedelem ő nga se személyekben, javokban, becsületekben, tisz-

tekben, se táboron, se táboron kivül meg ne háborgassa, se másoknak háborgatni ne engedje, az eddig való dolgokat örökös feledékenységben bocsátván.

7. Az nemzet pecsétit, kérjük ő ngát, adassa kezünkhöz, ott lévén annak helye, a hol a fegyverben levő magyar nemzet vagyon; ha azért ő nga ezen inditiókra kegyelmesen lépni méltóztatik s azokrúl keze irása és pecséti alatt maga és erdélyi tanács úr hívei assecurálnák halandó voltunkat s alázatos szolgálatunkat ő ngához erőnk felett is teljes tehetségünk szerint megmutatjuk, segedelmeskedését megháláljuk, ő ngával megegyezünk, méltóságos fejedelmi kegyelmességét, hírét, nevét világ eleiben terjeszteni készek vagyunk. Máskint ő nga itílje meg, az fényes porta megtalálásával is micsoda extremitásokra kínteleníttetünk fakadni, kisért Isten s világ előtt mentek legyünk. Datum ex generali congregatione nostra in castris hungaricis ad oppidum Szoboszló positis celebrata. 1. Septembris 1681.

1681. sept. 10.

Mi istenünk dicsőségéért és hazánk szabadságáért fegyvert viselő magyar rendek assecuráljuk a méltóságos erdélyi fejedelmet Apafi Mihály klmes urunkat ő ngát, hogy mig ő nga ez hadakozásban és elromlott szabadságinknak helyreállatásában foglalatoskodik, ő ngához, szerelmessihez, híveihez, velünk együtt hadakozó minden rendbeli szolgáihoz és hatalmas császárunkhoz hűségünket, jóakaratunkat, háládatosságinkat, barátságinkat megmutatjuk, magunk dolgait igazán munkálódjuk ő ngával együtt, ő nga se megirt hívei ellen sem titkon, sem nyilván semmiféle nemzetséggel nem tractálunk, annálinkább nem végezünk, sem egyfelé, sem másfelé nem irogatunk, nem izengetünk, annálinkább sem ő nga, sem hívei veszedelmekben, becstelenítésekben nem igyekezünk, hanem igazán alkalmaztatjuk ő ngához és híveihez magunkat. *És velünk egyértelemmel kiadandó ő nga edictumihoz* s parancsolatihoz alkalmaztatjuk magunkat, kit Isten szent fiáért távoztasson, ha Isten szerencsétlenséggel látogatná meg ő ngát velünk együtt, az olyan alkalmatosságokban is el nem hagyjuk ő ngát, sem el nem állunk ő nga mellől, ő nga hire s akaratja nélkül

sem egyszer, sem másszor, sem egygyel, sem mással nem végezünk, nem tractálunk. Mindezeknek szentül való megtartására kötelezzük magunkat igaz keresztyéni idvezülendő hitünk szerint, adván ő ngának, ez pecsétünk és kezünk irása alatt költ assecuratoriánkat. Datum ex castris ad Debreczen positis die 10-a Mensis septembris. A. 1681.

Stephanus Petrőczy mp.
Garánszöghi Géczi István mp.
Tályai György mp.
Madarász Péter mp.
Harsányi György mp.
Petneházi Dávid mp.
Kürti Kis Mihály mp.
Szőcs Mihály mp.
Fekete István mp.
Semsei János mp.
Terczel Bálint mp.
Semsei Sigmond mp.
Doboczi Sigmond mp.
Halasi Sámuel mp.
Kövér Ferencz mp.
Fazekas András mp.
Rácz Ádám mp.
János Deák mp.
Hegymegi Ferencz mp.
Szűcs János mp.
János Deák mp.
Nádaskai György mp.
Ubrési Pál mp.
Semsei Pál mp.
Pácsi Gáspár mp.
Dobai Gábor mp.
Palatics Gábor mp.
Keresztes János mp.
Bancsi László mp.
Lánczi István mp.
Pálfi István mp.
Szathmári Pál mp.
Forrai Bálint mp.
Sziládi Lőrincz mp.
Nagy Ádám mp.
Serédi Benedek mp.
Orlai Miklós mp.
Galambos Ferencz mp.
Kende Gábor mp.
Szepesi Pál mp.
Soós György mp.
Bai Mihály mp.
Mikolai Boldizsár mp.
Bárczai György mp.
Klobusiczki Pál mp.
Sulyok János mp.
Gyulafi György mp.
Ibrányi Ádám mp.
Bighe György mp.
Garai László mp.
Csanádi János mp.
Patai János mp.
Tarczali Sámuel mp.
Sulyok György mp.
Darvai Ferencz mp.
Wesselényi Pál mp.
Hamvai Pál mp.
Bornemisza Mihály mp.
Szini Gábor mp.
Borsi Pál mp.
Csicseri Ferencz mp.
Pataki János mp.
Kállai Nagy András mp.
Mádi István mp.

Ormos István mp.
Szabó Gergely mp.
Horváth István mp.
Hunyadi István mp.
Képes János mp.
Vincze János mp.
Ináncsi Pál mp.
Koti Lőrincz mp.
Nagy András mp.
Szőcs György mp.
András Deák mp.
Nagy János mp.
Nagy Péter mp.
Dankó János mp.

1681. sept. 27.

Gróf uram mellett levő magyar nemzet alázatos replicája.

1. Minthogy az méltóságos fejedelmet ő ngát semmiképen reá nem kérhetjük, hogy által jöjjön az Tiszán, holott Szakmár várának megvétele (ha csak az kállai obsidiónak nehéz mivoltát egyben vetjük is) nem reménlhető, az városát pedig csak nehány ezer ember is fel égetheti, kérjük alázatosan ő ngát: méltóztassék mellénk bizonyos számu hadat adni, hogy tul az Tiszán az ellenség ellen nagyobb diversiót tehessünk.

Az mi a több dolgokat illeti inhaereálunk az ő nga méltóságos assecuratiojának és az fényes porta ki adott declaratiójának; ha ugyan ő nga gravamináinkat semmiképpen nem orvosolja, bizzuk Istenre s az üdőre onnan várván orvoslását, az honnét reménlhető.

2. Kállóban még ma is praesidiumot küldeni készek vagyunk, s majd meg is indítjuk kérvén alázatosan ő ngát, méltóztassék kglmesen oly dispositiót tenni, hogy a kik benn vannak, ki jőjjenek, az ott lévő munitió, por, golyóbis s egyébb tüzes szerszám az éléssel együtt maradhasson a vár szükségére és a mennyi port, golyóbist kihoztak is vitettessék helyére

Az böszörményi és kállai pattantyusokat is (minthogy azok nélkül szükölködünk) kérjük ő nga engedje ide az Beszerményben volt taraczkokkal együtt.

Kapitánynak Kállóban Tállyai György kapitány uramat választottuk, melléje rendelvén Bakos Mihály hadnagyot két száz gyaloggal, és Halasi Sámuel lovas hadnagyot száz lovassal. Datum ex congregatione nostra in castris ad Kálló positis celebrata 27. Sept. 1681.

Czim nélkül.

1681. oct. 16, 17, és 24. Nagy-várad. Hasszan nagyváradi pasa három levele Wesselényi Pálhoz, válaszol levelire s panaszkodik a tolvajok és kuruczok pusztitásairól.

A bujdosók Wesselényi Pálnak.

1681. oct. 28.

Méltóságos ur stb.
Isten Ngdat stb.

Gróf uram ő ngához expediált követünk nemzetes Borsay Pál uram ő keme megérkezvén minemű resolutiót hozott arról való irással terhelni nem akarjuk mivel maga ő keme bőven megirja Ngdnak; mindazáltal pocsai mezőben proponáljon az hadak előtt is ő keme az ő resolutióját, azon csak érkezik gróf uram ő nga parancsolatja, melyet igazán pareálván megküldöttük Ngdnak; mely parancsolatjára ő ngának annyira voltanak a hadak, hogy Ngdtul el akartak volna felejtkezni, seregenkint fogtanak volna ő ngához menni, de közönségesen Ngd méltóságára és sok keresztyén szenvedésére s igaz magyarságára vigyázván minemű resolutiót kényszeríttessünk ily szorulásásunkban tenni, azt is voltaképpen megirtuk Ngodnak; mind ezekből azért Ngd istenesen gondolkodván utolsó szorulatban levő dolgainkrúl, mint kellett arra lépnünk megitélheti. Azért nem lévén kétséges dolgainknak továbbra való jó reménsége, mind német, török s magunk félének részérűl is tarthatván, kénszeríttetünk s ő nga hűségére s generálisságára (meglévén ő nga kivánságunk szerént való resolutiója) által menni hazánk tovább való javára nézendő dolgainak véghez vitelére. Kére Ngd is bennünket Ngdhoz való hitünk alól mentté tehet; Ngdat azért alázatosan kérjük mint jó urunkat nekünk megbocsásson, sőt vétkül nem tulajdonítván ezután is hozzánk való uri grátiáját ne szánja. Kivánván mi is mindazáltal Isten Ngdat immár kedvesivel együtt sokáig éltesse s boldogítsa. Datum in Károly 28. oct. 1681.

Ngd alázatos szolgái
az mezei hadakból álló fő és vice kapitány, hadnagyok, zászlótartók és közönségesen az egész vitézlő rendek.

P. S. Ngdat alázatosan kérjük ezen is: nemzetes vitézlő Hatházi Gergely uram dolgát Ngd vegye jó considerátióban és közönségesen ő kemével együtt eddig való hűséges jámbor szolgálatunkat megtekintvén és hogy jövendőben is hűségekben szolgálhassunk méltóztassék ő kemét az követség alól felszabadítani és reversális levelét visszaadni, elhitetvén Ngd magával ha gratiáját ő keméhez megmutatja szivesen fogja eziránt való jó akaratját Ngodnak meghálálni, mi is közönségesen megszolgálni. Jól tudja Ngd mind a magyari dolgokhoz s mind penig az mezei dolgokhoz köteles ő keme, nehezen válhatunk meg ő kemitől.

Tit. Méltóságos ur tekintetes ngs Hadadi Wesselényi Pál urunknak ő ngának stb.

A bujdosók Teleki Mihálynak.

1681. nov. 11.

Ajánljuk Kdnek mint főgeneralis urunknak nagy alázatossággal való szolgálatunkat.

Elhisszük Weselényi Pál urunk ő nga eddig is adta Kdnek értésére e mi Tököly urunktúl ő ngától való szorongattatásinkat, melyet mi ő ngától kglmes urunkhoz való hivségünkért szenvedünk, annyira hogy nagyobb részét közölünk el is csábított maga hivségére, mi pedig a kik megmaradtunk életünk fogytáig meg is maradunk emlékeztetjük arra kegyelmes igéretire kit ő nga nekünk Ecsed alatt irásban tött, hogy téli quártélyunkrúl s megmaradásunkrúl kegyelmesen provideál. Isten után azért uram Kdhez vagyon minden bizodalmunk, kérjük is Ngodat alázatosan törekedjék a mi kglms urunk ő nga előtt, hogy ő nga kglms igíreti szerint viselje gondunkat, hogy megmaradhassunk s élhessünk az ő nga birodalmában a Kd gondviselése által, kit életünk fogytáig alázatosan szolgálhassunk meg Kdnek. Elvárjuk, nagy bizodalommal Kd jó válaszát. Éltesse Isten uram Kdet számos esztendeig jó egészségben. Költ Margitán 11. novembris. Anno 1681.

Kd alázatos szolgái

A bujdosó megmaradott mezei hadak közönségesen.

P. S. Szóval is nyomorúságinkat megmondhatják ezen emberink.

Külczím: Méltóságos urnak tekintetes széki Teleki Mihály urunknak nekünk bizodalmas generalis urunknak ő kemének adassék.

(Eredetije négy pecséttel lepecsételve).

Bujdosó csapatok egymásnak.

1681. nov. 14.

Sok jókkal áldja meg Isten Keteket.

Apagyi István uramat minémü végső dolgokkal küldöttük szóval való izenettel Ketekhez maga bővebben megfogja beszélni minek okáért Keteket míg ez egyszer utolszor penig intjük, ha magok életét, megmaradását, becsületit szeretik mához egy hétre kiki mlgs gróf főgeneralis urunk ő nga mellé jőjjön, másként mi többbet nem irunk, hanem tartjuk mai decretumunkhoz magunkat. Az töröknek feltett szándéka ellen is nem védelmézzük Keteket, az kinek az terminust is tudtára adjuk. Datum ex generali congregatione nostra in oppido Berettyo-Ujfalu celebrata die 14. Novembris. 1681.

Ketek jó akarói
uri, fő nemesi, végbeli mezei lovas édes hazájokért fegyvert viselő magyar rendek.

Külczím: Nemz. Vit. Hatházi Gergely, Mádi István, Szabó Gergely, Balázs Máté, Szűcs ..... Borbély István, Tokay Nagy András, E ..... Deák és Nagy György nevü lovas és mezei tiszteknek közönségesen avagy külön csoporton járó lovas és gyalog viſézlő rendeknek.

(Eredétije 14. pecséttel lezárva.)

A bujdosók Teleki Mihálynak.

1681. nov. 15.

Méltóságos Fő Generalis urunk. Szolgáink s lovaink registrálása felől nekünk irt Kd méltóságos parancsolatját nagy alázatossággal elvettük, velünk való Kd seriny és gondos foglalatossági között elkövetett fáradtságos törekedését

Kdnek nem hogy megtudnók szolgálni, de elegendőképpen megköszönésére is elégtelenek levén, kivánjuk Isten Kd uri mlgs szemelyére, egész házára terjesze bő áldását. Bizony dolog mtgs uram bizván az Kd hozzánk méltatlan szolgájihoz eddig is megmutatott uri jó akaratjához, minthogy az tábor itt mulatása alkalmatosságával (kit közülünk szenát takartanak volt is) elhordván a tábor kevés pénzbeli takarmányát s ugy még lábán levő abrakját is el élélvén, semmi szénánk s abrakunk nincsen és ma is többire az itt levő német praesidium is kénszeríttetvén zsákmányon tartani lovát, ha szintén valamelynek közülünk (ki is bizony ritka közöttünk) költsége volna is, pénzen sem kaphatván, minden lovainknak és szolgáinknak számát letettük, álván továbbá az mi klmes urunk ő nga és Kd dispositiójában lovaink iránt való klemes rendelete is, de minthogy méltatlan személyünk és sustentáltatásunk felől is a mi klmes urunk ő nga méltóságos tanács ur híve tekintetetes nemzetes Barcsai uram által tévén klms resolutiót. Alázatosan kérjük uram Kdet bölcs tetszése szerint az iránt is Kd uri mediatorsága által vehessük a mi kls urunk ő nga kegyelmességét; igyekezünk életünk fogytáig az Kd jó akaratját, uri promotióját kész engedelmességünkkel megszolgálnunk. Éltesse Isten uram Kdet szerencsés uralkodással számos sok esztendőkre. Somlyó 15. nov. ao. 1681.

Mlsgos ur

Kd alázatos szolgái mostan Somlyón nyomorgó bujdosó nemesi rendek közönségesen.

Külczím: Méltóságos urnak Tek. Nemzetes széki Teleki Mihály uramnak stb.

A bujdosók Apaffy Mihálynak.

1682. febr. 11.

Mint kegyelmes urunknak ajánljuk Ngdnak alázatos szolgálatunkat.

Isten Ngdat egész méltóságos házával szegény boldogtalan hazánknak javára s főképpen Isten dicsőségének helyben állitására sok esztendeig jó egészségben éltesse s minden áldásival koronázza.

Már sok esztendőktűl fogvást ily hosszas s példa nélkűl való keserves szenvedéseknek s annak igaz fiainak siralmas bujdosásoknak habjai között hánkodó és azokkal küszködő szegény nemzetünknek Ngd méltóságos fejedelmi kegyelmessége által ez mai napig világ csudájára fenntartott s naponként boldogulást remélhető sorsa, hogy az ujabb hozzánk érdemetlen alázatos szolgáihoz s igaz híveihez mutatott kegyelmessége által is Ngdnak (mely által tovább való dolgaink folytatásárúl, s alkalmaztatásárul maga birodalmában öszve gyűlésünket megengedni méltóztatott), megköszönhetetlenül jobban-jobban lábra kapott, mi jóllehet Ngdnak eléggé meg nem köszönhetjük. Mindazáltal Istennek ő felségének lelki, testi áldásinak méltóságos fejedelmi házára terjedésének szives kivánása után életünk fogytáig nagy alázatos engedelmeskedő hűségünkkel megszolgálni el nem mulatjuk; mely gyülésünkben kegyelmes urunk valamint egyfelől Ngd eleitűl fogvást Istenünk ügyéhez magával született s már sok izben megtapasztalt fejedelmi kegyelmes gratiájából, és az fényes portának segétségünkre kész álhatatos resolutiójából nagy reminséggel vett bizodalmunk bennünket édes hazánknak rövid üdőn csalhatatlanul megnyerésének s ebből következő teljes örömnek elérésére inditott, azonképpen más felől hiteles atyánkfiai s jó akaró uraink relatiójából, sőt ez nemes hazának nem alacson rendü fiai közül némelyeknek hol egyikükkel, hol másikunkkal való beszélgetéséből értegetett szomoru s megsirathatatlan hirünk (hogy tudniillik mind reménkedésekkel mind igéretekkel sőt mindennemü magok mentegetésével az fényes portán azon, volnának, hogy ezen dicséretesen elejek példája szerént kezdett és már operatiójokban levő istenes sz. munkát kezekről letevén, ez mellől recedálnának, s ily nagy ohajtással és egész bizodalommal Ngod méltóságos szárnyai alá folyamodott s abban eddég az mi részünkrűl hűségesen meg maradott reménségünket, igaz vallásunk és néhai édes hazánk szabadságinak ügyének forgatását s folytatását, ellenségünknek örvendetes triumphusával, siralmassan félben szakasztanák) mennyire a földre függesztette siralmas könyhullással teljes szemeinket, annak sem kiirására, sem kimondására elégségünket nem ismerjük: mely ha ugy lenne kegyelmes urunk micsoda kimondhatatlan

veszedelem követné legközelebb az mi szegény nemzetünket; és ha isteni emberi gondolat kivül meg nem fordítja az azzal szomszédos nemes hazát is kire is az ellenségnek dühösködő fogai egyaránt küszörölődnek: és hogy eddig ez aránt is vérszopó szándékát véghez nem vihette, Istennek hatalmas keze, s az mi szegény hazánk lött akadálya, s az mi legnagyobb tiszta evangeliumi vallásunkat, mely minden világi dicsőségnél s csendes nyugadalomnál keresztény jó lelkű ember előtt böcsösebb Isten maga csak kimondhatója. Mely siralmas változását tellyes bizodalmunknak, jóllehet egészlen nem remélhetjük, tudván azt, oly méltóságos keresztény igaz vallásában világ csudájára buzgólkodó Istentől drága talentummal felruháztatott kegyelmes fejedelemmel vagyon dolgunk, az kit ha Isten ügyéhez (meg némelyek az ellen való okoskodása ellen) megmozdulhatatlanul való nagy ragaszkodás nem viselne is, de avagy csak az mi megváltozhatatlan hűségünkben levő nagy álhatatoskodás, és az maga sok izben s legközelebb böcsületes követ atyánkfiai által Kenderesnél nagy igéretekkel tött kegyelmes resolutiója fejedelmi nem egyszer, de sokszor megmondott méltóságos szavaira eléggé emlékeztet. Melyekben is ez ügyben nem csak méltóságos székinek, de életinek is, ha Istennek ugy tetszik, ez ügy mellett örömmel való letételit keresztény képpen igérni méltóztatott, és noha Gróf uramnak s mellette levőknek Isten dicsőségét és hazánk lelki, testi szabadságát bontogató, nekünk semmiképen nem tulajdonítható sőt tőllünk kárhoztató indulatjok már akkor is napfényre jött volt; mindazonáltal akkor is azon kegyelmes resolutiójában megmaradni, sőt ide be vissza indulásakor, is ezen űgyhez való kegyes s fáradhatatlan affectióját, minekünk penég, kik ez ügy hűségében Ngd mellett meg maradunk egész fejedelmi kegyelmességét igérte; mindazáltal, hogy avagy csak az gonosz szerencsének szélvészei között hánkodó s boldogtalan sorsra jutott embereknek természetekben beavult szokások szerint is, mi is ily lelkünket többire kétségben ejtő s hajunkat felborzasztó, szivünket megdobbantó hir hallásra fel ne serkenjünk, és ez tüz s viz között haldokló siralmas állapatunkhoz képest magunk s édes hazánk dolgairól ne gondolkodjunk lehetetlennek itéljük; melyre nézve Ngodat, mint kegyelmes

urunkat ez alázatos supplicatiónkkal országos sok foglalatossági között nagy bizodalommal kelletett busítanunk, méltóságos lábai eleiben nagy alázatossan borulván az Jézus Krisztus kínszenvedésére könyörgünk Ngdnak, mint kegyelmes urunknak méltóztassék meggondolni kegyelmesen mind az hatalmas Istennek ez keresztény regulának gyakorlása aránt való felséges parancsolatját, mind magával született fejedelmi keresztényi természetit, mind erre az méltóságos tisztre Istentűl arra az végre emberi reménség kivül, állíttatását, s ebben sok gonosz akaróinak boszujokra megtartását; mind eleitől fogvást az Isten űgyéhez nem csak az magyar nemzetnek, de szomszéd s távol levő keresztény országoknak is, sőt az hatalmas török nemzetnek is méltó csudájára gyakorlott nagy buzgolkodását, mind nekünk sok izben adott szép s istenes igéretit sőt az űgyhez ugyan hittel való maga kötelezését, mind az mi Ngd hűségében való megmaradásunk felől sok izben kivánt s haladék nélkül kész szivel adott obligatiónkat, s abban ez mai napig is változhatatlanul megállásunkat ugy hogy valamit mi tőllünk eleitől fogvást (merjük azt irni) Ngd kivánt, sőt azon kivül is valamit mi csekély elménkkel, az tartozó hüségünknek megerősítésére kigondolhattunk, tehetségünk szerint semminek elmulatói nem voltunk; és ha miben néha megestünk is, nem az rosz igyekezet, hanem az emberi gyarlóság, hogy abban viselt legyen bennünket, annak eltörlésére való kész szivünk erre elég bizonyság. Gondolja meg Ngd sok esztendőktül fogvást az fényes portát mennyit solicitálta ezen ügynek forgatásának méltóságos kezeire való eresztése felől; mennyi költségét ontotta ki mellette; mennyit nyughatatlankodott, életét koczkáztatta, egy szóval valamit elkövethetett emberi reminség kivül nagy dicséretessen elkövette, gondolja meg az fényes portának ezen űgyhez Ngd sok izbeli solicitatiójira lött nagy indulatját, melyben való megmozdulhatatlan resolutióját ma is halljuk, és igaz vallásunknak s néhai édes hazánknak s ugy ez nemes hazánknak is ily eltávozhatatlanul leendő veszedelmével, maga kissebbségével, kárával, s minden nemzetek előtt való balitíletivel ezen igyet kezérűl le tenni ne kévánja, sőt inkább azt telyes tehetségével forgatni, s ahoz való kegyes affectióját Istennek s az fényes portának

ugy tetszvén maga méltóságos személyének ujabban táborban szállásával, s végeszakadtáig hadakozásával is meg bizonyítani méltóztassék, egyébaránt is kegyelmes urunk, kitűl Isten bennünket oltalmazzon, ha mi Ngd méltóságos szemei elől elvettetnénk, fejedelmi takargató s segítő szárnyai alól kirekesztetnénk s elüzetettnénk is, de mi valamig bennünket az hatalmas nemzet elnem rekeszt, soha Ngd méltóságos lábaitúl jó válasz nyeréséig el nem megyünk, hűségünktől el nem állunk, sőt tovább is az fényes porta parancsolatjából, s Ngd kegyelmességéből be menendő követ atyánkfiai ő kemek által Ngd s az nemes ország kijövetelit és ezen dolgoknak méltóságos kezével végig fenn tartását sollicitálni el nem mulatjuk, hagyván oda menendő követ atyánkfiainak választatását Ngd méltóságos tetszésére, hogy Szepesi Pál urammal ő kemével együtt, kit is az vezér nevezetesen denominalt, valakit Ngd közűllünk parancsol, be menetelit el ne mulassa. Mivel penég ez hosszas bujdosás és siralmas kárvallás már éppen utolsó szükségre s szeginségre juttatott bennünket Ngdnak alázatosan reminkedünk ő keméknek s ugy már elválasztott kapitihánknak is elégséges költségeknek adásában kegyelmességét mutatni méltóztassék, hogy annál hathatósabban s foganatosabban lehetne ő keméknek az Gróf úr igyekezetinek elrontásában való fáradozások. Ha penig kegyelmes urunk (kit nem reménlünk, és hogy Isten az napot reánk virassza, nem is kivánjuk) ez lelkünket bágyasztó hir s igyekezeti némely (hogy ki irjuk) talám ez igaz ügy munkálkodásához idegeneknek Ngd méltóságos személye s méltóságos tanács úr hívei előtt oly lábra igyekeznek kapni, hogy ily szörny s példa nélkül való változását szerezhetné ez dicséretesen folyó dolgainknak, Istenért is kérjük Ngdat fűvében el nyomni, és maga s méltóságos tanács úr hivei ez materiában determinált resolutiójokrúl mennél hamarabb bennünket kegyelmesen tudósítani méltoztassék, tudhassuk mi is dolgainkat mihez alkalmaztatni noha mi (az mint felyebb is irók) ha szintén ez keserves és váratlan veszedelmes hir csendítené is meg füleinket, de ugy is Ngdhoz való hűségünkben állhatatosan megmaradni, s Ngd kegyelmes engedelméből az fényes portát ujabban meg találni, kapitihánkat is be küldeni el nem mulatjuk, halasztván követ atyánkfiai ő

kemek instructióját is, Ngd méltóságos válasz tételére. Levelünk megadó böcsöletes posta követ atyánkfia által Csanádi János uram által szóval is izentük Ngdnak, kit is hogy Ngd meg hallgatni, és minél hamarább kegyelmes válaszával viszsza bocsátani alázatosan kérjük, méltóztassék. Isten Ngodat tartsa sok esztendeig, birodalmát terjessze, kivánatos áldásival boldogítsa. Datum in Dees die 11. mensis Februarii Anno 1682.

Ngd engedelmes igaz alázatos hű szolgái

Magyar hazájokból isten dicsőségéért, s lelki testi szabadságokért ki bujdosott s Ngdhoz igaz hűségekben meg maradt mostan Désen öszve gyült úri, fő és nemesi rendek közönségesen.

Egykoru másolat Miss. Nro. 100.

1685. ..... a szoboszlai táborból a hazáért harczoló katonák Semsey Albertet Ubrisi Pált, Bárczy Lászlót, Monaky Istvánt, Kürti Kis Mihályt, kapitányokat Balog Istvánt, Ősffy Mihályt, Semsey Sigmondot, Nádaskai Györgyöt, Bertók Jánost, Pap Ferenczet, hadnagyokat Apafihoz küldik kérik, hogy szavoknak adjon hitelt.

II.

I. APAFFY MIHÁLYNAK

A BUJDOSÓKRA VONATKOZÓ LEVELEI ÉS KIADVÁNYAI.

1671. aug. 8.

Michael Apafi stb.
Spectabilis stb. Salut stb.

Látván Istennek hálá már az hiveknek csendesedését, minthogy eddig is nem kicsiny szánakozásunkkal kellett ilyen derék dolog idején az szegénységet táboroztatnunk az fenn forgó állapatokhoz képest, már tovább való fennléteket szükségesnek nem itíljük; hogy azért azok is téli életekről gondot viselhessenek: parancsoljuk klmesen Kdnek ez levelünket látván táborban lévő híveinket közönségesen mind bocsássa haza Kd: meghagyván mindazáltal ő kemeknek fejedelmi szónkkal, hogy minden órán oly készülettel legyenek, hogy ha az szükség fogja kivánni s felülések felől klmes parancsolatunkat vészik minden késedelem nélkül felülhessenek s készületlenségek miatt fogyatkozás vagy valami alkalmatlanság ne kövessen bennünket. Eidem stb. Datum in castro nostro Radnoth die 8-a Augusti. A. 1671.

M. Apafi mp.

Külczim: Spectabili sat. Michaeli Teleki de Szék stb.

1671. sept. 29.

Michael Apafi stb.
Spectabilis sat. Salutem stb.

Minemű levelet írt legyen Gyulafi László uram Kende Gábor uramnak, Naláczi István uramnak küldött párból megértettük; látjuk, hogy az magyarországi atyafiak csak nyughatatlankodnak s minden dolgokban rendkivül akarnak gázolni, de mi az mint Ketekkel beszélgettünk, egyező tetszésünk az

volt, nem hogy lovasokat adnánk, de azt sem engedjük meg, hogy magoktól addig valamit indítsanak, míg az portáról s Budáról követeink még nem jőnek, azután ahoz alkalmaztatjuk magunkat, az mint Ketekkel beszélgettünk. Annak felette értjük azt is, hogy Medgyest a német megszállotta volna és ha valami excursiót tennének, mitevő legyen: magánál Kdnél az értelem s legyen oly vigyázásban, hogy ha olyan szándékokat érti, ügyekezzék teljes tehetségével resistálni nekiek, tudván Kd már eziránt való conclusumunkat. Eidem stb. Datum in castro nostro Radnoth. 29. Septembris. A. 1671.

M. Apafi mp.

P. S. A fővezértől is vagyon arra való annuentiánk, hogyha be csapnának, resistáljunk, ha lehet.

Külczím: Spectabili stb. Michaeli Teleki de Szék stb.

1672. sept. 19.

Áldja meg Isten Kdet édes Teleki uram!

Kd levelét vettem 18. praesentis, hogy már Kd tanács és a mi hírünk nélkül elment, ugy vagyon ugyan, hogy abban vagyon valami hibácska, de már hogy ez igy löt (mert másképpen nem is lehetett volna) Kd elmenetele s meg sem engendték volna mások tudom, jól vagyon; talám Isten ő felsége jót hoz ki belőle, én mindenképpen az mint tudtam Baló Lászlót tudósítottam az dolgoknak folyásáról. Immár azért édes Teleki uram ha Kdet Isten elvitte, kénszerítem Kdet igaz keresztyéni vallására, lelkének idvességére, jó magyarságára s hozzánkvaló kötelességére, ne békéljék meg Ketek módnélkül a németekkel, míg a magyar nemzetnek testi lelki szabadsága meg nem adatik s az németeket ki nem vitetik, mert tudom én, hogy megpróbálja Keteket követei által, de annak nem kell hinni. Ha szintén arra menne is a dolog, Kd penig minket mind arról s mind penig mindenekről gyakorta tudósítson. Radnoth 19. sept. anno 1672.

Isten legyen Kddel.

Kdnek mindenben jót kéván
Apafi Mihály mpr.

P. S. Kd penig elhigyje, hogy mi tőlünk se magának, sem maradékának semmi bántása nem leszen, attól bár ne tartson. Tudósítson penig Kd minket, micsoda feltött szándéka legyen Keteknek és mint folynak a dolgok.

Külczím : Meghitt hívünknek Teleki Mihály stb.

1672. sept. 30.

Michael Apafi stb.
Spectabilis stb. Salut. stb.

Kd levelét vettük, a fennforgó dolgokról és occurrentiákról való tudósítását értjük. Mi azért a mint Vér Mihály uramtól Szodorai főember szolgánktól és Radi étekfogonktól Kdnek mind irás által, mind penig izenet által instructiónkat értésére adtuk; most is annál egyebet Kdnek irni nem tudunk, Kd az szerént mindenekben az mind jobbnak itéli, kövesse el az dolgot. Azonban akarók Kdnek értésére adni, az váradi passa követje, ki is az fővezérhez megyen, hozzánk jövén jelenté, hogy avégre menne feltett czéljában, hogy azt obtineálhatnák, miképpen segithessék meg az magyarokat s Isák effendinek viszen ajándékban ezer aranyat s egyéb fő törököknek is, kinek-kinek tiszti szerint illendő ajándékokat, ezelőtt harmadnappal ment el tőlünk, mi is bizonyos emberünket rendeltük melléje, ki az táborra elkisérje. Eidem sat. Datum in civitate nostra Alba Julia die 30. septembris A. 1672.

M. Apafi mp.

Külczím : Spectabili stb. Michaeli Teleki de Szék stb.

1672. okt. 5.

Áldja meg Isten Kdet édes Petrőczy uram.

Kd levelét igen kedvesen vettem édes Petrőczy uram, Ketek jó szerencséjének örülök, kivánom Istentől szerencséjét nevelje, bizony szivből; a nagy hatalmu Istenre kényszerítem bizony Keteket, s kérem is szeretettel el ne oszoljon Ketek, mert már én parancsoltam Teleki uramnak indulása felől, és ha késik is abba meg ne ütközzék, mert bizonyosan elmegyen; tudósítson Kd engemet mindenekről, szóval izentem Kdnek

bővebben ez becsületes szolgám által s Kd is énnékem szóval izenjen többet, hogysem irjon. Valamiben én Kdnek tudok szolgálni, bizony mindeneket kész leszek elkövetni Isten dicsőségeért s Ketek megmaradásáért; ez levelemet mutassa meg Kd Kende és Szuhay uraméknak. Az úr Isten boldogítsa Ketek dolgait. Fejérvár 5. oct. 1672.

Kd jóakaró barátja Apafi Mihály mp.

Külczim: Tekintetes és ngs Petrőczy István uramnak ő kemének etc. nekem jóakaró uramnak adassék.

1672. nov. 4.

Áldja meg Isten Kdet!

Szomoruan értem az magyaroknak szerencsétlenségét édes Teleki uram, gondolkodtam felőle, hogy igy járnak fejek nem lévén; de ugy kell lenni a mint Isten akarta; talán más eszközt szolgáltat ő fige, mely által megszabadítja az ő népét; ha arra jut is dolgok, hogy ide jőjjenek én nem javallom mert már voltak itt s rajta vesztettek, hanem menjenek a törökök köziben, dolgokat mozdíttatják; immár a töröknek a lengyellel békességek végben ment, Nemessányi is oda vagyon, lássuk mi hírrel jő s alkalmaztassák ahoz magokat, ha jó válaszok jő jó, ha penig nem, meg kellene őket békéltetni (ex rebus capienda sunt consilia) mivel azért énnekem is dolgaim vannak Kddel, jőjjön Kd mentől hamarébb hozzám, jó karban hagyván ott a dolgot mostani állapothoz képest.

Isten hozza jó egészségben Kdet. Fejérvártt 4. November 1672.

Kdnek mindenben jót kiván Apafi Mihály mp.

Külczim: Meghitt hívünknek Teleki Mihály stb.

I. Apaffi Mihály Wesselényi Pálnak.

1675. szept. 30.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb., Salutem stb.

Im Keteknek az instructiókat megküldöttük; megis kivánjuk, hogy Ketek mind magokat ahoz tartsák, mind alat-

tok levőkkel megtartassék, ugy lévén Ketek jelenlétében való megegyezésünk. Azonban addig micsoda edictumok alatt tartotta legyen s igazgatta a hadakat, küldje kezünkhez, hogy ahozképest illendőbben irathassuk meg. Eisdem stb.

Datum in Arce nostra Szamosujvár, die 30. szeptembris 1675 etc.

Instructio pro Spectabili ac magnifico Paulo Weselényi exercituum hungaricorum pro deo et patria militantium Generali fideli nobis sincere dilecto. Data die 30 sept. 1675 stb.

1. Legelsőbben is tartsa és alkalmaztassa magát ő keme mindenekben nekünk adott assecuratoriájához.

2. Megkivánjuk azt, hogy a mikor lehet ő keme a hadak között üljön és ha mikor kéntelenitő szükségtől viseltetvén, onnét távozása lészen, hirünkkel legyen; Kende Gábor uram maradjon a hadak előtt.

3. Megkivánjuk azt, hogy Kd az hadakat szoros fenyiték alatt és jó disciplinában tartsa; az kóborlást nekik meg ne engedje, nevezet szerint az szegény Bányaiakat infestálni semmiképen ne hagyja, többé meg ne károsíttassanak, mert semmiképpen el nem szenvedjük. Hasonlóképpen Karasznaés Középszolnok vármegyékben való kóborlásokat meg nem engedjük; Kd őket attól eltiltsa; haszontalan alá- s fel való járásokat is hasonlóképpen, hanem ha kiknek mi dolgok vagyon, mikor Kd az hadak között vagyon, Kd levelével. Ha mikor Kd maga ott nem lészen, Kende Gábor uram uti levelével menjenek Somlyai kapitányunkhoz, beadván a Ketektől vett levelet Somlyai kapitányunknak s ott kérjenek ujabbat onnét a melyfelé utjok lészen, azon utban levő várbeli tisztektől meg mást kérjenek, melylyel is többször az egy utnál ne éljenek, ha az büntetést el akarják kerülni; egyebiránt ha kik be adván ott az Somlyon vött levelet, ezaránt való rendelésünk ellen vétenek, megparancsoltuk mindenütt való tiszteinknek, hogy az olyanokat megfogassa és fogva tartassa mindaddig, miglen érdemek szerint való jutalmokat elveszik.

4. Megkivánjuk azt is, sőt parancsoljuk, hogy bennünköt, mindenekről, az mikor kivántatik tudosítson; mivel penig nekünk gyakrabban távulabb lételünk miatt később eshet-

nének értésünkre a dolgok, szükség, hogy Ketek közönségesen fel tött kivánsága szerint meghitt Tekintetes úr hivünkkel Teleki urammal tartson jó correspondentiát, egyetértvén mindenekben ő kemével.

5. Szükség penig, hogy ő keme az melléje rendeltetett böcsületes személyekkel mindenekben egyetértsen és mindeneket ő kemekkel egyenlő tetszésből cselekedjék s igazgasson. Azonban mindenekben Kd magát az Szamosujvárott lött végezéshez tartsa.

6. Biharvármegyei állapotban is penig Kd meggondolván azt, hogy kezünket rajta fenntartjuk, azoknak állapotjukban tartson ilyen modalitást: Ha parasztembernek vagyon dolga katonával, Kd tétessen igazítást köztök, hogy ha penig a vitézlő rendnek lészen dolga a Biharvármegyeiekkel, keresse Somlyai forumon, mert különböző állapotot meg nem engedünk, vigyázván a következendő időkre is ezen dologban.

1676. jul. 29. Radnót. Apafi Telekinek. A váradi törökök beütéseinek megfékezéseire az országgyülés elhatározta, hogy a kolosváriak tartozzanak felkelni. Ennek alapján megparancsolta, hogy a váradi törökök ellen minden késedelem nélkül kimenjenek »de fejedelmi méltóságunk despectusával (a minthogy már ugyan szokásba vették) csak egy nehány emberek mentenek. Rendeli, hogy e parancsát elmulasztók ellen az articulus poena alkalmaztassék.

1676. aug. 3. Radnót. A havasalföldi vajda hozzá küldvén diákját: egy ügyben censuráját kéri.

1676. aug. 9. Radnót. A »bujdosó pártiumbeli magyarok« feles atyjuk fiát küldék hozzá, s hogy micsoda válaszszal bocsátotta el akkor arról tudomása lehet. Erre ismét bizonyos atyjukfiait küldék hozzájuk, kik hasonlag voltak vele (Telekivel) szemben. Ismét vissza küldi hozzájuk őket s kéri censuráját, hogy micsoda választ adjon nekik.

1676. aug. 23. »Magyarországból holmi emberek az szolgálatnak szine alatt egyszer is másszor is sebesen nyomulnak be Máramarosba«. Rendeli, hogy azokat, »kik nem vallásunkon valók vagy nem valami követséget viselnek«, ne engedje be, nehogy valami képen a hazának akadályára, nekik penig busulására legyenek.

1676. oct. 21.

Nos Michael Apafi Dei gratia princeps Transylvaniae stb.

Mostani siralmas állapotját az Magyar nemzetnek s abban keresztyén vallásunknak keserves üldöztetését látván, melyeknek miképpen succurálhassunk, mindenképpen próbáltuk. Lelki testi szabadságáért fegyvert viselő magyarság is egynéhány esztendőktől fogva sollicitalván tőllünk, hogy böcsülletes meghitt hívünket tek. nemzetes széki Teleki Mihály uramat, belső tanácsunkat, Torda és Maramaros vármegyéknek főispánját, huszti és kővári váraink s ennek vidékjének és azokban levő praesidiumunknak főkapitányát és fiscalis dézmáink főárendatorát, ő kemek közzé küldenők ki, ugy reménlvén dolgoknak jobban való folytatását s kimenetelit; megvalljuk ugyan mi eddig is ő kemét sokszor kiküldöttük volna, de magát mindenkor mentegette. Most azért az mi sok intésünket s kemény parancsolatinkat (holott ha még is posthabeálta volna ő keme kemény nehézségünket, sőt ki kell írnunk, ha az magyar nemzetnek ujabb szerencsétlensége következett volna, büntetésünket is el nem kerülhette volna) előtte viselvén, az magyar hadak közzé való kimenetelre magát rá vévén ő keme, kiküldeni elvégeztük és hogy készüljön, ne is késsék indulni, meg is parancsoltuk, melyet is cselekedtünk velünk egyetértő nemzetöket s vallásukat szerető felesebb híveink tetszésekből s conclusumokból. Ily nagy hűséges maga alkalmaztatásáért mi is keresztyéni hittel assecuráljuk ő kemét, hogy mind magát megírt Teleki Mihály uramat ő kemét, édes anyját, szerelmes feleségét, édes gyermekit, testvér atyjafiának árva gyermekit és tutorsága alatt lévő árvákat személyekben s minden külső s belső javokat, jószágokat, házait, jobbágyit, szolgáit kglmes oltalmunk alá vesszük, mindenek ellen minden üdőben oltalmazzuk, senkinek bántani, háborgatni, károsítani nem engedjük, senkinek ő kelmek ellen való helytelen vádjokat bé nem veszszük, ha mik olyak lennének, értésekre adjuk, mindenféle akarminemü ő kemének adott collatioinkban ő kemeket megtartjuk, oltalmazzuk, azokban megkárosodni semmiképpen nem engedjük. Ha kik ő kemekkel perleni akarnának is, mig ezen dologban fáradoz említett Teleki Mihály uram, meg nem

engedjük, — tiszteiben ő kemét megtartjuk, azoknak jövedelmében megkárositani nem engedjük, annál inkább böcstelenïteni. Alattvalói hogy ő kemétől függjenek megparancsoljuk; senki instantiájára, kérésére, parancsolatjára, semminemű üdőben ő kemét és felyül megnevezett szerelmesit és hozzátartozókat kézben nem adjuk, sőt meg oltalmazzuk, bizonyossá tévén arról is mindeneket conscientiose, hogy minket nem kért Teleki uram ő keme, sem nem tanácslotta, sőt mindenkor most is mentegette magát, hogy kiküldjük, hanem mi kénszerétettük a kimenetelre ő kemét; — annál is inkább azért tartozunk ő kemének s adhaerensinek oltalommal lenni. Minthogy azért ő kemének némely falui Kővárvidékén az szélben vannak, assecuráljuk ő kemét s maradékit, ha azok elégettetnek, praedáltatnak, mindazokért s mind egyéb ez kimeneteli alkalmatosságával lehető káraiért ő kemének igaz contentatiot tétetünk haladék nélkül. Ha mely jószágokhoz igaz praetensiójok vagyon, azoknak mostani possessori deficialnának az alatt, azokban is ő kemeket megkárositani semmiképpen nem engedjük. Isten oltalmazza ugyan ő kemét, de ha szerencsétlenül járna is, ugy is mindenképpen s mindenek ellen oltalmazzuk, recipiáljuk böcsületiben, hitelében csorba nem lészen, tisztei is ő kemétől el nem vétetnek, javaiban, jószágiban, tiszteinek jövedelmében meg nem háborittatik, károsittatik s böcsteleníttetik, sőt fejedelmi kglségünkben minden fogyatkozás nélkül részeltetik. — Ezen levelünknek minden részeiben s punctumiban való megállásáról, tartásáról s tartatásáról, még is sub verbo nostro principali és keresztyéni igaz hittel assecuráljuk Teleki Mihály uramat, édes anyját, szerelmes feleségét, édes gyermekeit, atyafiait, szolgáit, jobbágyit, ugy arról is, hogy soha ezekben semminemű üdőben aequivocátiókkal nem élünk, és kitől Isten oltalmazza, ha szintén rabságra találna is esni, teljes tehetségünkkel kiszabadításában és váltásában munkálódunk. Datum in civitate nostra Alba Julia die vigesima prima mensis octobris a. d. millesimo sexcentessimo septuagesimo sexto etc.

(Apafi kezével, más tinta:) A portán is dolgát ő kemének mind költségünkkel s mind fáradtságunkkal segéljük.

(P. H.) Michael Apafi m. p.

Kivül: 1676. esztendőben octoberben levő urunk ő nga assecuratiója kimenetelemről.

Bornemisza Anna oklevele *Teleki Mihálynak* Gyulafehérvár november 4-éről 1676.

melyben Teleki Mihályt (s hozzátartozóit), kit a fejedelem a magyar hadak közzé kiküldött, biztositja »hogy urammal ő kemével együtt ő kemét, szerelmessit oltalmazzuk mindenképpen kártúl és böcstelenségtől.«

(Eredeti, a fejedelemasszony pecsétjével.)

Naláczi István Teleki Mihály számára való assecuratiója Gyulafehérvár nov. 5. 1676. kelettel,

melyben »valamiképpen voxomban is assecuráltam .... ez mostani utjára (a magyar hadakhoz) ..... igy mostan is az én Istenem és ez világ előtt azon dologról az én személyemben magát, maradékát assecurálom ő kemének, hogy teljes tehetségem szerént minden alkalmatlan állapottól oltalmazom, segitem igaz jó lélek keresztyén hitem szerént.«

(Eredeti kis gyűrű pecséttel.)

Losonczi Bánfi Zsigmond Gyulafehérvár nov. 5. 1676. kelettel assecuralja a kimenni készülő *Telekit*, hogy iránta s hozzátartozóihoz oltalommal és jó akarattal leszen s őt minden eshetőségre (ha a dolgok nem remélt véggel folynának is) oltalmáról biztositja.

(Eredeti, kis gyűrű pecséttel.)

Kapi György Bakaj 1676. nov. datummal biztosítja a magyar hadakhoz kimenő *Telekit*, hogy »mind magát Teleki uramat, feleségét, szerelmes gyermekit, jószágát, jovait, becsületét teljes tehetségem szerént mindenekben oltalmazni igyekezem.« —

(Eredeti kis gyürü pecséttel.)

1676. oct. 24.

Áldja meg stb.

Kd levelét vettem az inclusákkal együtt. Mit irjon az lengyelek dolgárúl értem, ennekem a tetszik mind addig légyen

várakozásban valamig királyhoz való menetelben mód leszen és reá bizott dolgainkat continuálja. A mi Kende Gábor uram irását illeti, tegyen olyan választ Kd ő kemének legyenek csendességben és conserválja őket; mi is oda be az ő kemek dolgaiban nem keveset fáradozunk Kddel együtt, melynek hiszszük Istent rövid nap jó végét adja.

Az mi a nemesség dolgát illeti, ha különben nem lehet, nem bánom, ha a Szilágy felé nyomulnak is. A kik penig Kddel táborban ki kivánnának menni, mi azt nem ellenezzük, sőt kivánnok szaporítaná Isten őket. Isten tartsa stb.

Albae 24. oct. 1676.

Kdnek minden jókat kiván
Apafi Mihály m. p.

Az egész Apafi irása.

Jegyzet. Apafi egy másik handbiletben irja Fejérvár 1676. oct. 27-ről: »a menyiben lehetne nem is kellene késnünk a külyebb való nyomulásrul«. Egy utóiratban: »Isten Kdet ide hozván, megtudakozom Kdtűl ki lehet az a német hadváró pápista ember. Ha penig az igaz, hogy Forgács és Csáky alá jönnének, jele hogy tartanak.

Külczim. Meghitt stb. Teleki Mihály stb.

1676. nov. 25.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Nem kételkedünk benne elég nyughatatlanságival és törödésivel várta Kd ez dologról való tudósításunkat, mi is csak az Isten tudja minémü éjjeli nappali sok busongás és elme hányodás között, vártuk közelben Boros megérkezését és portáról való tudósíttatásunkat, de midőn könnyebbülését várjuk vala az dolgoknak Isten ujabb akadályt bocsáta köziben. Az portán nagy változás lött, melyel minden dolgok bizontalanságban vannak. Az magyari dolgokról György deák mit irjon Kdnek elküldöttük, mely felette igen kétséges és bátortalan irás, ugy hogy mi semmiképpen arra bocsátkozni nem merünk, hogy Kdnek elmenetelre való szabadságot engedjünk. Kdnek azért klmesen és igen serio parancsoljuk, semmiképpen meg ne induljon, hadd tanuljuk ki az portai uj igazgatóknak elméjeket és ahozképest tudjuk mi is bátorsággal alkalmaz-

tatni a dolgokat. Hanem ha lehet valami formán az hadakat conserválni kell, de hogy mi az *öt városban* nekik helyet adhassunk, az váradiaknak annak alkalmatosságával ellenünk és ez haza ellen, régen forraló gonosz szándékoknak és igyekezeteknek végben vitelére, abban módunk semmiképpen nincsen, azonkivül is az nagy szükség miatt ott nem élődhetnek anyival inkább beljebb sok okokra nézve. Mi ennél tovább csak nem tudunk menni. Az portára Baló uramnak és egyéb helyekre is mindezen s mind egyéb dolgokban mit irtunk, páriáját Kdnek elküldöttük. Meg is parancsoljuk Kdnek, különben ne cselekedgyék, hanem az mint megirtuk ezen levelünkben, és meg ne induljon semmiképpen, hozzánkvaló kötelességére kénszerítjük. Eidem stb.

Datum in Civitate nostra Alba Julia, die 25. mensis novembris. A. 1676.

M. Apafi m. pr.

Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1676. decz. 3.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Kd levelét vöttük, tudósítását értjük, mind Wesselényi uramnak s mind hadainak szóló leveleinknek párját inclusis Kdnek megküldöttük, egyébaránt elhitessék magokkal, hogy olyan kártételeket nem szenvedjük, most is az ő kemek dolgaiban lévén foglalatosak, nem ezt érdemlettük volna. Ha azért ugyan parancsolatunknak nem engednének, sőt beljebb nyomulnának, Kd bennünköt éjjel-nappal tudósítson. Ha penig birodalmunkból kiszállottanak volna, leveleinket Kd tartsa magánál; semmiképpen egyátalyában birodalmunkban való léteket meg nem engedjük az hazának sok különb-különbféle boldogtalansági miatt is. Cui stb. Datum in Civitate nostra Alba Julia. Die 3-a mensis decembris Anno 1676.

M. Apafi m. p.

Külczim: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék. stb.

1676. decz. 4.

Áldja meg stb.

Kd egy nehány rendbeli levelét vettem kedvesen Kdtől,

melyekből az dolgok mint folylyanak megértettem. Én bizony valóban nagy busulással töltöm az időt a sok egyenetlen emberek miatt itt is, Kd legyen ott egy kevéssé még, mig tudósításunkat nem veszi bejövetele felől. Egyébaránt mi is portáról várunk mindennap ki is ha érkezik Kdet mi is mindjárt tudósítjuk. Azonban tudósítson Kd azok felől az hadak felől, mi szándékban vannak, vissza akarnak-e menni avagy mit akarnak? Isten stb.

Albae 4. Dec. 1676.

Kdnek minden jókat kiván
Apafi Mihály.

Az egész Apafi irása.

Egy másik Fejérvártt 1676. dec. 9-én kelt jegyzékkel felhivja Apafi Telekit, minthogy ő a dolgokban interessatus, hogy minden dolgot jó rendben hagyván, siessen bejöni.

Külczím: Meghitt stb. Teleki Mihály mp.

1776. dec. 14. Fejérvár. Apafi Telekinek. A végbeli magyarok kérik, hogy feleségeiket szállíthassák be Debreczenbe. Parancsolja azért, hogy a debreczenieknek hogy necsak ne ellenezzék, hanem szállást is rendeljenek nekik, s tartsa ott őket jó vigyázattal.

Ehez mellékelve a debreczenieknek szóló rendelet mássa ez ügyben.

1677. j a n. 10.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Az mint Ketekkel Balázsfalván létünkben concludáltunk vala az fényes portára expediálandó levelek állapotjáról, mivel azt látjuk, naponként nehezednek az dolgok, melyek késedelmet nem is szenvednek, mivel már a hadakban vissza is mentenek; kiért elhiszszük, hogy az váradiak bennünket sinistra informátiójukkal vádolni s okozni el nem mulatja, Keteknek kglmesen parancsoljuk az expediálandó levelek minutáit oda küldött étekfogonk által mentől hamarább Baló urammal megcsináltatván, küldje kezünkhez. Eidem stb. Datum in castro Nro Ebesfalva die 10. Januarii 1677.

M. Apafi m. p.

Külczím: Spect. ac gen. Michaeli Teleki stb.

1677. febr. 19.

Áldja meg stb.

Kd levelét az inclusákkal együtt kglmesen vettük, az alatt Wesselényi Pál uram levele is érkezék, melyet el is küldtem Kdnek, nem is teszek addig választ reá, míg Kd tetszését nem irja, Kd ne késsék az udvarhoz jöni, ha az követek elérkeznek, leszen dolgunk. Gyulai Ferencz felől még semmit sem értheténk. Isten stb.

Fogaras 19. Febr. 1677.

Kdnek minden jókat kiván
Apafi Mihály mp.

(Egészen Apafi irása.)

Külczím: Meghitt stb. Teleki Mihály stb.

1677. ápr. 8.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Isten kglméből immár Macskásy uramat megindítottuk megparancsolván ő kemének mennjen Kdhez. Kdnek azért kglmesen parancsoljuk, bocsássa ő kemét elégséges instructióval, az dolgokat voltaképpen eleibe adván. Az egyik franczia követet is az jövő hetfőn elbocsátjuk, ki is Kdhez fog menni. De reliquo stb. Datum in arce nra Fogaras die 8. Apr. Ao. 1677.

M. Apafi mp.

Külczím: Spect. ac. gen. Michaeli Teleki stb.

1677. ápr. 26.

Michael Apafi stb.

Spetabilis stb. Salutem stb.

Szomoruan értettük, hogy az magyar atyafiak ő kemek Marchio Betum uramhoz expediáltatott követ, atyokfiainak plenipotentiát nem adtanak, anélkül egész munka haszontalan lévén, ahozképest megis parancsoltuk, hogy mentől hamarébb plenipotentiájokat küldjék Kd kezéhez, hogy Kd küldhesse követ attyokfiai után; mivel penig netalán az is késő találna lenni Bethlen János urammal ő kemével minémü plenipoten-

tiát concipiáltattunk, Kd olvassa meg és az hol mi reformátióra valót ítil benne, orvosolja s küldje ki sietve ő keméknek, hogy az szerént elkészítvén, küldjék vissza Kd kezéhez. Azonban Wesselényi uramtól és az hadaktól minemű leveleink jöttek in specie Kdnek elküldöttük és visszavárván kegyelmesen parancsoljuk, küldje censuráját felőlök. Cui stb. Datum in arce nostra Fogaras die 26. Aprilis 1677.

M. Apafi. mp.

P. S. Ez oda küldött minutát ugy küldje ki, ha eddig Kd kezéhez ő kemek nem küldöttek mást; ha penig nekünk találnák hozni, mi Kdnek kezéhez küldjük.

Külczím: Spectabili et generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1677. jun. 5.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Mivel ez hazának szélyhatári és lakossi híveink s javok ellen az szomszédságbeli német pártról eredett sok rendbéli elegyes feleknek harapozik naponként sokképpen való feles nyughatatlanságok, sulyos károsíttatások és némelyeknek erőszakos szomoru esetek is: Az melyekre nézve, hogy az non putarem váratlanabb példákkal is ne borítson bennünket, tehát fejedelmi hivatalunkhoz és nevelt édes hazánkhoz tartozó kötelességünknek ismertük az efféle ösztönző indulatoknak és ellenkező cselekedeteknek megelőzésére s híveinknek is védelmezésekre mennél hamarébb és serényebb gondviselésünkkel succurrálnunk minden órán; melyről is már klgs dispositiónk (az hová kivántatott) minden helyekre kiterjedvén: Az minthogy az végbeli több helyekre is, kévántott Kdnek is sietséggel kiiratnunk: hogy becsületes meghitt hívünknek tekintetes és nagyságos ruszkai Kornis Gáspár uramnak nem csak tiszti alatt lévőkkel, hanem több helyekről is ő keme mellé deputáltatott feles vitézlő rendekkel, most hamarébb Belső-Szolnok vármegyebeli Kérő nevü falu mellé kelletvén haladék nélkül táborban szállania. Annak okáért tiszti s hazájához tartozó kötelességére parancsoljuk klmesen és igen serino Kdnek (hogy az dolognak szükségéig több irásunkat nem is várván) megne-

vezett becsületes hivünkkel Kornis Gáspár urammal (az minthogy ő keme is Kddel) jó renddel való correspondentiát tartani és ha a szükség ugy kivánná succurrálni is, semmi lötte képpen el ne mulassa. Eidem stb. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die 5. mensis junii ao. 1677.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék. stb.

1677. jul. 10.

Michael Apafi stb. Spectabilis stb. gratiam stb.

Az nyomorult sorsra jutott és lelki, testi szabadságától megfosztatott odakivaló Magyar nemzetnek és hazának segítségére és felszabadítására becsületes tanács úr híveinknek egyező tetszésekből bizonyos számu hadainkat akarván megindítani, azon megemlített tanács úr híveinkkel együtt előttök járó főgeneralisokul Kdet deputáltuk, rendelvén Kd mellé több böcsületes híveink is. Minek okáért Kdnek kegyelmesen és igen serio parancsoljuk, ez commissiónkat vévén és megirt tanács úr híveinkkel együtt való tetszésünket igy értvén, házánál levő dolgait ugy alkalmaztassa, hogy ad 27 praesentis melléje deputatus becsületes híveinkkel megegyezvén az hadakkal együtt jó készséggel indulhasson meg és cselekedhesse azt, a mire Isten igazgatja és segíli Kdet. Nec Secus stb. Datum in Castro nostro Radnot, die 10. mensis julii ao. 1677.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili et generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1677. jul. 18.

Adjon Isten stb.

Hopmesterünknek irt Kd leveléből értjük, miről izengetnek Kdnek Szatmár és Ugocsa vármegyékből s más helyekről is, melynél mivel kivánva is jobbat nem várthatnánk, az lévén az maximája mind felveendő dolgainknak s mind az erősségek kézhez vételinek. Mivel azért ketekkel megegyezett értelemből az indulásnak bizonyos napja is determináltatott Keteknek kglmesen parancsoljuk az kikhez inkáb bizhatik, izenjen kövessenek el mindeneket valamit édes hazájuknak felszabadítására

az német nemzet ellen eltudnak követni; egyéb dolgokról ha kell tudósítást tenni, biztuk Kd industriájára. Éltesse stb. Radnot die 18. Julii. 1677.

Kdnek minden jókat kiván

Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt stb., Teleki Mihály stb.

1677. julius 26.

Michael Apafi. stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Mai napon érkezvén meg Boros, ki által mit irjanak az magyar követek nékünk is, Kende és Ketzer uramék is Kdnek mit irjanak, kit magunk is láttunk és több bécsületes tanács úr híveinknek in veris paribus elküldöttünk Kdnél nyilván vagyon; tudván azért Kd már utóbbi itt létekor lött conclusumokat, leveleknek is continentiáját értvén, mit kelljen cselekednünk, adja tétszésit. Most már Kd is az héten Kővárban megyen, ha az lengyel hadak ad octavum elérkeznek, az mint az akkori conclusum vala, annál bajosabb leszen az dologtól recedálni másképpen is, ha valamire a porta maga kezd az dologhoz nyulni. Már is Győrt emlegetvén, félő nemzetünk el ne veszszen; ha peniglen halasztja is, ugy is oda lesz ez az had; de másképpen is, csak kevés ideig is immár hová tesszük őköt. Megindulván már az végbeliek is az conclusum szerént, ha csak kicsinyé vacillalódik az dolog, desperálnak, nem cselekedvén semmit s az conclusum mellől el állván az Franczia is disgustálódván az pénzt elviszi és ugy az keresztyénektől is elszakadunk, ha peniglen tentálunk; félő az magyar követek irta, roszban ne essünk. Kdet azért, Istenre, lelkire, igaz magyarságára, nemzetéhez vallásához való szeretetire hozzánk és hazájához való kötelességire kénszerítjük, obtestáljuk minden akármi féle lehető respectusokat félre tévén realiter et conscientiose adja tetszésit ezekben. El nem felejtvén azt is, hogy Ketek javallása ez vala: ha szintén az török ellenezné is, de félben ne hagyjuk. Azt is meg kell penig gondolni már az Kd mellé rendeltetett gyalogok is érkeznek, az hadakot is kiáltják s fogadják, ezeknek ha nem fizet, nem fizet penig az Franczia, mihelyen ellenkezőt ért Kd conclusumával. Hová tesszük azokat is,

elosztatások csufság s kár, mert az mint Boros beszéllé s az levelekből is gondolható, csak lehetetlenségnek látszik, generaliter ne parancsoljon nekünk, személyünkben való indulásunkról is, akkor kelletnék az fizetett had. Ezen dolognál többnek nem irattunk, hanem Kdnek Bethlen János, Bánfi Zsigmond, Kapi, Rédei és Naláczi uraiméknak. Eidem stb. Datum in Castro nostro Radnoth die 26. mensis julii. 1677.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1677. jul. 26.

Apafi Mihály Isten kegyelmességéből stb.

Adjuk emlékezetül mindeneknek, nem tudván a töröknek mi formában legyen akaratja a közjóhoz, félvén attól is, ha Istennek ingyen való kegyelmességéből a magyarok dolgainak jó futomatja leszen a némettel össze alkuván megparancsolja Teleki uramat vele levőkkel együtt vissza hivassam, kit megkelletvén ujra nekem cselekednem, de Teleki uram, hogy ne jőjjön ő keme, megparancsoltam; melyre nézve ha az dolog ugy történnék is, hogy a töröktől való félelemmben parancsolnék is ő kemének, hogy vissza jőjjön, de ő keme ne jőjjön. Ez irásunk által parancsoljuk is, assecurálván keresztyéni hittel ő kemét, hogy ugy is már ezelőtt ő kemének s szerelmesinek adott assecuratóriánkat minden részeiben szentül megtartjuk ő kemeket megoltalmazzuk mindenek ellen. Hogy ezen dolog jobb formában mehessen véghez, azt is megengedtük, hogy ő keme az francziával végezzen, és arrul, hogyha az török parancsolatjábul irnánk is ő kemének visszajövetelirül, de hogy nem jűn, irást adhasson a franczián meg engedtük. Ugy is assecuráljuk verbo nostro principali, hogy ő kemét, szerelmesit oltalmazzuk, mindenek ellen, ha szinte valaki az franczival való titkos végezettel vagy egyébbel vádolná, is affélének hitelt nem adunk, meglévén ő keme lelki ismeretiben, hozzánk való hűségiben nyugodva, azt hivén, hogy ő keme mindenekben Istennek dicsőségére, vallásának előmenetelire s a mi méltóságunkra vigyázván cselekszik. Igy is ő kemét igaz hivünknek ismerjük, vissza kelletvén az dolgok nem succedálván,

jőni birodalmunkba, az ő keménél adott más rendbeli assecurationk szerint minden becsületének megsértődése nélkül mint igaz hivünket acceptáljuk s tractáljuk, kinek is magunk adtuk ezen kezünk irása s pecsétünkkel megerősített levelünket. Datum in Castro nostro Radnoth. die vigesimo 6-ta julii anno 1677.

M. Apafi mp. (P. H.)

1677. jul. 29.

Áldja meg stb.

Mostani induló szükséghez tartozó requisitimokkal küldöttük Kdhez meghitt becsületes hopmester hívünket, ki által Kdnek szóval mindenekről izentünk; kinek is hogy Kd hitelt adjon kglmesen veszszük. Isten mostan felveendő útját tegye szerencséssé Kdnek, engedje jó híreket hallanunk Kd felűl.

Radnót 29. Juli 1677.

Kdnek minden jókat kivánó
Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt stb. Teleki Mihály stb.

1677. jul. 31.

Michael Apafi stb.

Spect. stb. Minemű hirek érkeztek ezen órában az portáról Kdnek in specie elküldöttük, Kd dispositiójára hagyván a dolgot (mivel több tanács úr hivünket sietve hivatjuk) ha vissza tér-e nem-e; ha Kd gondolná az hadaknak elosztását és nem subsistálhatását Kd Kővárig contineálja útját, de tovább onnét semmiképpen ne mozduljon, mig ujabb dispositiónkat nem viszi. Eidem stb. Datum in castro nro. Radnot die 31. Julii 1677.

M. Apafi mp.

P. S. Ha penig ide való jöveteliben a dolog nem confundálódnék inkább akarnók, ha Kddel magunk beszélhetnénk.

Az utóirat Apafi irása.

Külczím: Spect. ac. gen. Michaeli Teleki stb.

1677. aug. 23.

Michael Apafi stb.

Spectabiles stb. Salutem stb. Nemzetes Baló László hopmesterünknek Kd irott leveléből arra való Kd nagy képességét, hogy a most gyűlt uj hadaknak kész volna megfizetni Kdnek tőlünk conferáltatott némelyeknek bonumiból. Minekokáért ha Kd megfizet assecuráljuk, hogy Isten az dolgokat boldogítván Kdnek aziránt való minden expensáiról plenária contentatiót és refusiót tétetni el nem mulatjuk, s egyébaránt is abbeli készségét kglmesen agnoscáljuk. Quártélyozásoknak penig helyét a mi illeti, Isten az jövendő országgyűlését adván érnünk, (melyet is Beszterczén akarnánk celebráltatni ha pestissel meg nem elegyednének) proponáltatjuk és azt is véghez vinni igyekezünk. Eidem stb. Datum in curia nra. Görgén-Szent-Imre die 23. Aug. Ao. 1677.

P. S. *(Apafi kezével)* Mennyi számu had legyen az mostanában gyűtt erdélyi új had, Kd tudósítását elvárjuk. Az nekünk szóló leveleket hogy Kd felszakasztja jól cselekszi, ezután is azt kövesse Kd. Pogány Boldizsárnak nincs semmi járása oda ki, Kd csak ne bocsássa.

M. Apafi mp.

Külczím: Spect. ac. gen. Michaeli Teleki stb.

1677. sept. 18.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Kd minket ugy tudósított vala, hogy Vass Mártont a Németek felé küldötte volna, azért hogy nyelvet fogván, szándékok felől érthetne; de a mint már látjuk, az a német nem más, hanem Szőlős volt és az ott lakós némely böcsületes emberek és azoknak javok: mert Prényi Ádám uramot is elfogván idegen nemzetek szokása szerént való nagy summán és kezességen bocsátotta el. Mivel azért minket az magyar nemzethez tartozó keresztyéni kötelességünk arra visel: nem akarván megengedni semmiképpen is, hogy a megnevezett becsületes úr ember ugy meg nyomoríttassék, Kdnek klmesen és igen serio

parancsoljuk, ez commissiónkat vévén Vass Mártont oly zabolán jártassa és a megnevezett urnak Prényi Ádám uramnak dolgát is ugy könnyebbítse, hogy a mely summában meg sattzoltatta, azt egészlen mind le hagyja és azért sem ő kemét, sem kezesit sem penig jószágit fenyegetni annál is inkább megkárosítani csak mi részében is ne merészelje. Egyébaránt ha Kd ezt ezaránt nem orvosolja: Maga Kd birodalmunkbeli s jószága is birodalmunkban lévén: ha Kd kárával kéntelenítetnénk ezen dolognak megorvoslásához nyulni, magának tulajdonítsa Kd; Secus non stb. Datum in castro nostro Radnoth die 18. mensis septembris. A 1677.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili et magnifico Paulo Weselényi de Hadad, exercituum hungaricalium pro deo et patria militantium generali supremo stb.

1677. sept. 24.

Nos Michael Apafi dei gratia etc.

Mostani siralmas állapotját az magyar nemzetnek s abban keresztyén vallásunknak keserves üldöztetését látván, melyeknek miképpen succurálhassunk mindenképpen próbáltuk. Lelki testi szabadságáért fegyvert viselő magyarság is egy néhány esztendőktűl fogva sollicitálván tüllőnk, hogy becsületes meghitt hivünket tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramat, belső tanácsunkat, Torda és Máramarus vármegyéknek főispánját, huszti és kővári váraink és ennek vidékének és azokban levő praesidiumoknak főkapitányát, és fiscális dézmáink főárendátorát, ő kemek közzé küldenők ki, ugy remélvén dolgoknak jobban való folytatását s kimenetelit meg valljuk ugyan mi, addig is ő kemét sokszor kiküldöttük volna, de magát mindenkor mentegette. Most azért az mi sok intésünket s kemény parancsolatunkat (holott ha mégis posthabeálta volna ő keme, sőt ki kell irnunk, ha magyar nemzetnek ujabb szerencsétlensége következett volna, büntetésünket is el nem kerülhette volna) előtte viselvén, az magyar hadak közzé való kimenetelre magát reá vévén ő keme, kiküldeni elvégeztük és hogy készüljön ne is késsék indulni, megis parancsoltuk; melyet is cselekedtünk becsületes tanács úr híveinknek egyenlő s egyetértő

tetszésekből, akaratjokból s conclusumokból. Ily nagy hűséges maga alkalmaztatásaért, mi is keresztyéni hittel assecuráljuk ő kemét, hogy mind magát, megirt Teleki Mihály uram ő kemét édesannyát, szerelmes feleségét, édes gyermekit, testvir attyafiainak árva gyermekit, és tutorsága alatt levő árvákat, személyekben s minden külső- és belső javokat, jószágokat, házait, jobbágyit, szolgáit kemes oltalmunk alá veszszük, mindenek ellen, minden üdőben oltalmazzuk, senkinek bántani, háborgatni, károsítani nem engedjük, senkinek ő keme ellen való helytelen vádjokat be nem veszszük; ha mik olyanok lennének értésére adjuk. Mindenféle akárminemü ő kemének adott collatiónkban ő kemeket megtartjuk, oltalmazzuk, azonban megkárosodni semmiképpen nem engedjük: ha kik ő kemével perelni akarnának is, mig ezen dologban fáradoz említett Teleki Mihály uram megnem engedjük; tiszteiben ő kemét megtartjuk, azoknak jövedelmében megkárosítani nem engedjük; annál inkább böcsteleníteni; alatta valói, hogy ő kemétűl függjenek megparancsoljuk; senki instantiájára, kérésére, parancsolatjára semminemü üdőben ő kemét is feljül megnevezett szerelmesit s hozzátartozókat kézhez nem adjuk, sőt megoltalmazzuk, bizonyossá tévén arról is mindeneket constientióse, hogy minket nem kért Teleki ur ő keme, se nem tanácslotta, sőt mindenkor s most is mentegette magát, hogy kiküldjük; hanem mi kényszerítettük az kimenetelre ő kemét; annál is inkább azért tartozunk ő kemének s ad haerensinek segítséggel s oltalommal lenni. Minthogy azért ő keminek némely falui Kővár vidékén vannak az szélben assecuráljuk ő kemit s maradékit, ha azok elégettetnek s prédáltatnak, mindazokért s mind egyéb ez kimenetele alkalmatosságával lehető káraiért, ó keminek igaz contentatiot tétetünk haladék nélkül. Ha mely jószágokhoz igaz praesentiójok vagyon, azoknak mostani possesori deficiálnának az alatt, azokban is ő keméket megkárosítani semmiképpen nem engedjük. Isten oltalmazza ugyan ő kemit, de ha szerencsétlenül járna is ugy is mindenképpen s mindenek ellen oltalmazzuk, recipiáljuk, becsületiben, hiteliben csorba nem lészen, tisztei is ő kemitől el nem vétetnek, javaiban, jószágaiban, dézmáiban, tiszteinek jövedelmiben, meg nem háboríttatik, károsíttatik, becsteleníttetik; sőt fejedelmi kegyelmességünkben minden fogyat-

kozás nélkül részeltettetik. Ezen levelünknek sőt az elmult őszszel ő kemének adott ezen dologrúl való assecuratoriánknak is minden részeiben s punctumaiban való megállásárúl, tartásárúl, még is sub verbo nostro principali, és keresztyéni igaz hittel assecuráljuk Teleki Mihály uramat, édes anyját, szerelmes feleségét édes gyermekit, attyafiait, szolgáit, jobbágyait úgy arrúl is, hogy soha ezekben semminemű üdőkben aequivocatiókkal nem élünk, és kitől Isten oltalmazza, ha szintén rabságra találna is esni, teljes tehetségünkkel kiszabadításában és váltásában munkálódunk; az Portán is ő keminek dolgát, mind költségünkkel s fáradságunkkal segitjük.

Melyrül adjuk ezen kezünk irásával s pecsétünkkel megerősitett levelünket.

Datum in castro nostro Radnót, die vigesimo quarto mens. julii anno millessimo sexcentesimo septuagesimo septimo.

(Correcta per nos.)

Michael Apafi mp.
(P. H.)

Eredetije a Komáromi János kézirása.

1677. nov. 3.

Míchael Apafi stb.
Illustr. stb.

Jollehet Gróf Tököly uramnak megengedtük volt, hogy Ketek közé kimehessen: mindazáltal az porta resolutioja interveniálván s más egyéb dolgokrul is gondolkodván, szükségesnek itéltük bizonyos ideig, hogy ő keme subsistálna. Igaz dolog ő keme nagy készséggel ki megyen vala s Ketekkel örömest megegyezett volna; de mü nem engedtük: Ketek abban megnyugodt elmével legyen, hogy idebe létében is ő keme Ketek javára az ügynek előmozdítására czéloz ezután is mint eddig. Igy értvén Ktek ő kemének vétkül ne tulajdonítsa ki nem menetelit. Quibus stb. Datum in arce nostra Szamos-ujvár die 3 mensis novembris. Anno domini 1677.

M. Apafi mp.

Külczím: Illustrissimis stb. Generalibus, Capitaneis, ductoribus, Vexiligeris, decurionibus stb.

1677. nov. 29.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Látván ez hazában naponként öregbedő diffidentiáknak és egymás között való idegenségnek, és hihetetlenségnek öregbülését s annak szomoru jeleit, hogy továbra való alkalmatlanságra s ez haza közönséges dolgainak akadályoztatására ne harapozzanak, az következhető gonoszoknak megelőzésére nézve tetszett, hogy Keteket convocáltassuk: accedálván ehez a dániai királynak és bradenburgumi Electornak ezelőtt jóidővel kezünkben küldött levelére szomoruságunk miatt való válasz nem tételünk. Kdnek azért klsen és serio parancsoljuk, dolgait házánál ugy alkalmaztassa, hogy ad diem 11. Decembris Ebesfalván okvetetlen jelen lenni el ne mulassa. Secus stb. Datum in arce nostra Szamosujvár, die 29. mensis novembris. A. 1677.

M. Apafi. mp.

Külczim: Spectabili et generoso Michaeli Teleki de Szék. stb.

1678. márcz. 7.

Nos Michael Apaffy stb.

Mivel veszedelmének zürzavari között számos esztendőktül fogva hányodó lelki s testi magyari szabadságnak eleitül fogva Istenünk dicsőségéhez s édes nemzetünkhöz való buzgó indulattal viseltetvén, munkálódtunk (nem sajnálván sem költségünket, sem sok rendbeli bajos nyughatatlanságinkat) mi formában elejtett lelki s testi szabadságát helyre állíthatnók, mely iránt való sok munkáink s expensáink és elmebéli keserves törődésünk után is az mint látjuk Istennek az bűnért s háládatlanságért méltán rajtunk gerjedező kemény itíletibül származott édes nemzetünk jova s az mi nagyobb Isten dicsősége ellen hadakozó némely veszedelmes tanácsokat koholó nyughatatlan elmék miatt, annyira megköttetének kezeink, hogy világosan magunk személyének praesentiájával csak, de mi részecskéjében is ezen jó és istenes intentumunknak végben vitele iránt való munkánknak sem succurrálhatnánk; mindaz által feljebb becsülvén Istenünkhöz és ő felsége dicsőségéhez s édes nemzetünkhöz eddig megmutatott buzgóságunkat

avagy csak az mi csekélységében a bűnért útat az veszedelemre nyitni nem láttatunk, mindazokban édes nemzetünk jovának consulálni el nem mulatjuk, minden jó útaknak módoknak megengedésében avagy csak conplaceálván; és mivel az mostani veszedelmes factiónak titkosan harapózó tüze minden útakat az közjó iránt ugy invadált, hogy az mint keresztyénségek szerént némely magyar híveinktűl informáltatunk az szabadulás iránt nemhogy remélhetnének, de az jó dolognak kezdetit is alig láthassák; tetszett azért, hogy ennek megelőzésére ha parancsolat szerént nemis avagy csak megengedőképen tacite ő kemek közzé bocsássuk Tekintetes Nemzetes Teleki Mihály uramot egyik meghitt böcsületes úr hívünket assecurálván sub verbo nostro principali ő kegyelmét, hogy ezen cselekedetiért semminémü nehézségünket s animadversiónkat valóság szerént reá nem terjesztjük, ő kemét s felségét s gyermeki és jovai iránt nem inpediáljuk, sem mások által nem impediáltatjuk, injuriáltatásit magunkénak agnoscálván, tehetségünk szerént mind az török potentát s mind pedig az regnicolák előtt orvosoljuk és noha semmit is nem kételkedünk említett úr hívünk hozzánk való keresztyénségében és iránt unk való synceritásokban megmaradott grófi, úri, fő s nemesi vitézlő renden levő magyar híveinknek is lelkek ismeretében, hogy sem magunkat, sem meghitt híveinket az mint egyéb dolgok iránt, úgy ezen dolognak kijelentésével is az veszedelemben igyekeznének taszítani; mindazáltal avagy csak az jó rendért megkivánjuk említett Teleki uramtól, és hűségünkben kötelességek szerént megmaradott magyar híveinktűl adjanak reversálist, hogy oly magunk periclitáltatásunkért soha semmi szín és pretextus alatt az hűségtelenségnek és háládatlanságnak rút vétkében sem incurrálnak; boldog és (kit az jó Isten távoztasson) boldogtalan sorsunkban hozzánk az Isten szerént való hűségnek minden czikkelyeiben megmaradván és ezen dolgot magokban mindaddig, mig Isten ő felsége az dolgoknak jó kimenetelit adja, titokban tartják, mely dolognak nagyobb bizonságára az mint Teleki uramnak, ugy meghitt több böcsülletes magyar híveinknek is ezen méltóságos subscriptiónk és titkos pecsétünkkel megerősíttetett asse-

curatóriánkat adtuk. Datum in arce nostra Fogaras die 7. Mensis Martii ao. 1678.

M. Apafi mp. (P. H.)

1678. márcz. 22.

Michael Apafi stb.

Generosi stb. gratiam nostram stb.

Ugy értjük, hogy Tek. Nemzetes Teleki Mihály uram meghitt becsületes Tanács úr hívünk ki akar menni az magyar hadak közzé mindazonáltal mi nem kételkedvén semmit is az ő keme hozzánk és mlgs hazánkhoz való kötelességében és igaz hűségének mint eddig ugy ezután is teljes tehetsége szerént való megmutatásában is; hűségteknek, a mint ennekelőtte is parancsoltuk, mostan is parancsoljuk kegyelmesen és igen serio az eddigvaló usus és kötelességeknek jó rendi szerént minden mi és méltóságos házunk és az haza jovát concernáló dolgokban ő kemétől függeni el ne mulassák, minket gyakorlatossággal minden szükséges dolgokról tudósítván. Secus stb. Datum in arce nostra Fogaras die 22. martii 1678.

M. Apafi mpr.

Külczím: Generosis et Egregiis Michaeli Katona de Berkesz Vice-Capitaneo, Stephano Bucsi de Várad Castellano Supr., Vice-Castellanio Similiter, ac Paulo Kászoni provisori bonorum nostrorum etc. arcis nostrae Kőváriensis stb.

1678. ápr. 5.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, Partium Regni Vngariae Dominus et Siculorum Comes ect. Vniuersis et singulis Comitibus, Baronibus, Supremis et Vice-Capitaneis, Ductoribus, ac aliis quibusuis Officialibus, toti denique Vniuersitati Dominorum Magnatum Nobilium et Militum equestris pariter et pedestris ordinis, in Hungaria pro Deo et patria militantium Nobis dilectis, Salutem et gratiam nostram. Az elmult napokban somkúti közönséges gyűlésekben kicsinytűl fogva nagyig megegyezett közakaratbúl és értelembűl, hogy fő előljárójának választotta az egész bujdosó magyarság magának, az felséges franczia király képebeli embere és generálissa jelen létekben, meghitt becsületes tanács úr hí-

vünket Tekéntetes Széki Teleki Mihály uramat ő kemét, Torda s Máramaros vármegyéknek fű ispánját, Huszti s Kővári várainknak s praesidiuminknak fű kapitányját és erdélyi fiscális dézmáinknak fű árendátorát, kegyelmessen értettük. Intjük azért minden ezen magyar ügyhez tartozó akár mely renden és állapotban lévő híveinket, sőt kegyelmesen parancsoljuk, hogy az magok közjavára és édes hazájok lelki testi szabadságának helyre állítására tartozó nagy dolgokban, megírt becsületes tanács úr hívünket, kinek tőllünk minden szükséges dolgokrúl való parancsolatja és informátiója vagyon, mint fejeket és előljárókat megbecsüljék, és mindenekben engedelmeskedjenek, így várhatván édes hazájok s nemzetek ügyének Istentűl hamar való megboldogíttatását s az mi keresztyén fejedelmi kegyelmességünknek is rajtok terjedését és tovább való fentartását, az minthogy győzhetetlen császárunk parancsolatja és engedelme érkezvén, kit minden órában várunk, azon keresztyén ügynek elősegéllésében személyünkben is jelen lenni el nem mulatjuk. Quibus sic facturis gratiose propensi manemus. Praesentibus perlectis exhibentibus restitutis. Datum in arce nostra Fogaras die quinta mensis Aprilis, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo Octavo.

M. Apafi mp. (P. H.)

1678. ápr. 5.

Mi Apafi Mihály, Isten kegyelméből Erdélyországának fejedelme, Magyarország részeinek ura és székelyek ispánja etc. Adjuk emlékezetűl valakiknek illik. Az már régtűl fogvást keserves számkivetést szenvedő magyarságnak méltatlan üldöztetésében a hajdani magyar kötelességtűl elfajult szabolcs vármegyei hajdúság minemü ártalmas, káros és vérontó eszköz volt, csudára méltó eleven példája az egész keresztyén világnak. Im azért az megirt igaz ügyű magyarság fő előljáróúl választván magának meghitt becsületes tanács úr hívünket Tekéntetes Széki Teleki Mihály uramat, Thorda s Máramaros vármegyéknek főispánját, Kővári s Huszti várainknak s praesidiuminknak fűkapitányát, erdélyi fiscális dézmáinknak fő árendátorát, (kitűl szóval izentünk s minden szükséges dolgokrúl parancsolatja vagyon), lelki testi szabadságok helyre álla-

tásáért, az Istennek nagy neve, ki soha az maga ügyének meg nem fogyatkozik, segítségül hivásával fegyvert kötött, és megindult: keresztyén magyar fejedelemhez illendő szánakozással keserűlvén azért az megirt hajdúságra isteni s világi törvények szerint is méltán érdemlett nagy gonoszaknak ezennel következését, hogy magok mindenek előtt való menthetetlenségekre, kegyelmességünkkel meggyőzettessenek és megelőztessenek, intetnek mindenek, nevezet szerint az kállai és beszerményi hajdúk, míg még idejök vagyon, jőjjenek és hajoljanak keresztény vallások s nemzetek és az fényes porta hűsége mellé, ily nagy közönséges és magok javában és ily bátorságos alkalmatossággal s késedelem nélkül egyezzenek meg nemzete s az felséges franczia s lengyel királyok segítségekre küldött s már megindult táborával; másként minden veszedelmeknek magok lesznek méltó okai. Mi is személyünkben, minden órában várván győzhetetlen császárunk parancsolatját, az igaz magyar ügynek s annak lelki testi szabadságának helyre állatásába keresztyén fejedelemhez illendő nagy készséggel jelen lenni el nem mulatjuk. Költ Fogarasi várunkban ötödik napján Szent-György havának 1678. esztendőben.

M. Apafi mp. (P. H.)

1678. ápr. 5.

Michael Apafi Dei gratia princeps Transylvanniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum Comes etc. Universis et singulis Illustrissimis Reverendissimis, admodum Reverendis, Spectabilibus Magnificis, Generiosis Egregÿs et Nobilibus, Prudentibus et Circumspectis dominis praelatis, comitibus, baronibus, magnatibus, comitatuum et confiniorum supremis et vice-comitibus, judicibus nobilium, juratisque assessoribus ac capitaneis; liberis item ac regiis civitatibus, oppidis, eorumque judicibus et Juratis Senatoribus, aliis etiam cujuscunque status, gradus, ordinis, honoris, dignitatis et officii hominibus, intra ambitum incliti regni Ungariae constitutis et existentibus, dominis amicis et benevolis nobis observandissimis Salutem et felices rerum suarum successus. Az ennyi számos esztendők forgási alatt keserves számkivetést szenvedő magyarság közönséges megegyezett akaratbúl az mostani fen-

forgó alkalmatosságra fő előljáróúl választván magának meghitt becsületes tanács úr hívünket Tekintetes Széki Teleki Mihály uramat, Torda s Máramaros vármegyéknek fő ispánját, Huszti s Kővári várainknak s praesidiuminknak fő kapitányát és erdélyi fiscális dézsmáinknak fő árendátorát, ki által szóval izentünk az megirt hazában lakó minden feljűl megnevezett felső, középső s alsó rendeknek minden szükséges dolgokrúl, hogy egyedűl elnyomattatott lelki testi szabadságának helyre állításáért és nem más végre fogott fegyvert s indult meg, az dolgok következési megmutatják. Intetnek azért, az feljűl megirt minden rendei s lakosi az magyar hazának, ki nyilt szemmel és józan értelemmel gondolják meg elsőben is hatalmas török császár oltalma alatt behódolásokkal lehetéseket s megmaradásokat, ki nélkül az magyar hazában ez elboldogtalanodott üdőkben senki már csak egy óráig való bátorságos és csendes lakást nem igírhet se magának, se maradékának, gondolják meg az felséges franczia és lengyel királyok keresztyén szövetségeket és szép hadi erő által való segítség adásokat, és ez mi keresztyén magyar fejedelmi kegyes intésünket is vegyék jól eszekben, s ez egyedűl az szabagságtalanságnak terhes és gyalázatos igája alól való felszabadulások végett fogott s már útban lévő szép fegyverrel siessenek megegyezni és édes hazájok s nemzetek dolgát egy szívvel, lélekkel munkálkodni, várván mi is minden órában hatalmas császár és az fényes porta parancsolatját, megfogják az nemes magyar haza fiai tapasztalni, személyünkben is ez igaz ügynek meg nem fogyatkozunk. Másként, az kik magok nem alkalmaztatásával alkalmatlanságokat fognak szenvedni, magokat méltán, másokat méltatlanúl okozhatnak. Quos coeterum diu feliciter valere desideramus; praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in arce nostra Fogaras die quinta mensis Aprilis Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo Octavo.

M. Apafi mp. (P. H.)

1678. április 5.

Áldja meg Isten Kdet minden jókkal jó egességgel.

Kd levelét az odavaló dolgok tudósításáról Kdtől kedvesen vettem az Kd kévánsága szerént a patenseket subscribáltam s megpecsételtettem, a credentiákat is megirtam magam. A várak feladásáról, megjutalmaztatásáról való patenst is kezéhez küldtem, abba fogyatkozás nincsen; hiszem is Istent, Ketek dolgait boldogítja s boldogítsa is ő felsége kévánom enyi sok fáradtságos és bajos munkánk után. Kedet kérem, tudósítson az odavaló dolgokról, Kdtől kedvesen vészem. Isten Kdet tartsa meg jó egességben sokáig s oltalmazza minden szerencsétlenségtől s engedje látnom jó egészségben, mikor láthatom.

Fogaras 5. ápr. 1688.

Kdnek minden jókat kiván
Apafi Mihály mp.

p. s. A franczia királynak is irtunk s Betunnak is; ezekkel az levelekkel mindazonáltal édes Teleki uram ügyeljen Kd, hogy a portáról ne legyen valami busulásom. Egyébaránt én az egész dolgot Kd discretiójára hagytam, Kdben megnyugodtam. A portáról az a válaszom, hogy az hadakot az ő és én hűségemben megtartsam, mely Kd személyének közikben való menetele nélkül bizony meg nem lehetett volna, hanem az egész dolog elbomlott volna, melyet a portára is megirtam s Reverend kezében adtam. Akárki akadályoztassa Kdet ebben a dologban, ne gondoljon semmit vele, hanem járjon el tisztiben; oda kiis ha tökéletlenkednek, adasson elébb rajtok.

Külczím: Meghitt becsületes Tanács ur hivünknek Tekintetes Nemzetes Teleki Mihály uramnak, ő kemének adassék.

1678. apr. 12.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. gratiam stb.

Bizonyos informatiónk jövén az tegnapelőtt jött kedvetlen hirünknek valótlan létéről, Kdnek his inclusis in veris paribus elküldöttük. Kihez képest Kdnek kegyelmesen parancsoljuk, ha elébbeni dispositiónk szerént találta a dolgot elkövetni, az hová szükséges, tegyen tudósítást az hozzánk jött informa-

tiónak tenora szerént; legyenek vesztegségben, mindazonáltal jó készülettel, hogyha kévántatik arrólvaló parancsolatunkat vévén, indulhassanak oda, az hová fog kevántatni. Eidem stb. Datum in arce nostra Fogaras die apr. 1678.

M. Apafi.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1678. apr. 23.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Kd levelét vettük klmesen, irását értjük. Az Besenyei uramnak szóló Kd levelét tegnap postán elküldöttük. Az indulásához kévántatott levelek dolgát az mi nézi, ugy tudjuk, mindazok eddig kezéhez jutottanak Kdnek. Im mostan Máramaros vármegyének is kivánsága szerént irattunk. Hogy penig világosan az lengyel királynak az hadak fogadása felől irathassunk, annak módját nem látjuk. Tudván Kd mostan, mikarban legyenek dolgaink az fényes portán, maga indulását is mi formában követte Kd mintegy hirünk nélkül, jól tudja; ehez képest sem az debreczenieknek, sem az Biharvármegyében lévő Hajduságnak az irást nem tartjuk bátorságosnak, mivel azzal minden dolgok nyilván valókká lennének, hanem szóval somlyai kapitányunk által parancsolunk az debreczenieknek, noha tudjuk, hogy a nélkül is ezaránt az dolgot elkövetnék; itt benn micsoda különböző elmével legyenek az emberek az beszivárkozott magyarországi rendeknek irás s levél által nem parancsolhatunk. Az mi Gyulafi László uramnak Kddel kimenő szándékát s jó igyekezetjét nézi ezen igyben, nem ellenzük s ha ő keme magunknak jelentést tett volna is, nem akadályoztattuk volna; igérjük is ő kemének minden kegyelmességünkben való megtartatását. Eidem stb. Datum in arce nostra Fogaras, 23. ápr. 1678.

M. Apafi mpr.

Külczím: Spectabili et generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1678. május 2.

Áldja meg Isten minden jókkal Kdet.

Kd tudósítását Vajda László uram által kedvesen vet-

tem; értem azt is, hogy Kökényesdi uram Kd mellett lévén, béakarna hozzám jőni: azért ha kedve vagyon hozzá, ő keme bejöhet s jó szivel látom ő kemét. Ha mi hirei lésznek Kdnek, tudósítson, kedvesen vészem Kdtől. Isten boldogítsa Ketek dolgait s éltesse jó egésségben Kdet sokáig.

Fogaras, 2. May. 1678.

Kdnek minden jókat kiván
Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt becsületes Tanács ur hivünknek Tekintetes Nemzetes Teleki Mihály uramnak.

1678. május 8.

Áldja meg Isten minden jókkal Kdet.

Kd levelét tudósításával együtt az ott való dologról Kdtől kedvesen vettem. Továbbra is Isten kegyelmetek dolgait boldogítsa s minden szerencsétlenségtől magát oltalmazza. Micsoda hirek jöttek a portáról, Naláczi uram Kdet elhiszem, tudósította. Ennekutánna is ha mi hirei lésznek Kdnek, tudósítson, Kdtől kedvesen veszem. Isten tartsa meg sokáig jó egésségben Kdet és mostani felvett dolgait boldogítsa kévánom.

Porumbák, 8. May. 1678.

Kdnek minden jókat kéván
Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt becsületes Tanács ur hivünknek Tekéntetes Nemzetes Teleki Mihály uramnak.

1678. junius 15.

Adjon Isten jó egésséget Kdnek.

Ujhelyi táborból 8. praesentis költ Kd levelet klmesen vévén dolgaink eddigvaló progressusáról, mit irjon megértettük, kivánván tovább is gyakorlatossággal szivesen Ketek felől örvendetes hireket hallanunk, és noha elhiszük Kdnek távozásával azután ritkábban lehet az tudósítás, mind azáltal, hogy az gyakori tudósításunk utját s módját felkeresse s minket is annak elkövetéséről informáljon, arra kegyelmesen intjük Kdet.

Értjük azt is Ketek között félre vonó s az kengyelt most is igazán nem nyomó emberek volnának, ezért nem győzünk

csodálkozni rajtok. Nondum victoria sed est discordia. Nem gondolják-e meg ő kemek azt, hogy kihez kötötték magokat? hol s kinél van residensek? és hogy nem más, hanem mi vagyunk kezesek ő kemekért. Mi Kdnek kelmesen parancsoljuk az olyan embereket mi nevünkkel admoneálja, sőt ezen irásunkat bátor mutassa meg ő kemeknek. Legyenek már valóságos értelmüek, egy szivüek; az közjót megegyezve szivvel, lélekkel, erővel igyekezzék promoveálni amaz mondás szerént: concordia res parvae crescuut, discordia dilabuntur. Egyébiránt az olyan félre huzó emberek hitessék el azt magokkal, akár úr, fő s nemes rend legyen az: Isten kivivén, soha bizony büntetetlen el nem szenvedjük, életi fogy el az olyannak.

Keczelit nem késünk bizonyos számu hadakkal Ketek után kiküldeni.

Az határszéleken való hadak kimeneteléről is most disponáltunk s parancsoltunk is az hová illett kiindulásokról. Ezekkel ajáljuk Istennek kegyelmes oltalmába Kdet. Albae die 15. junii Ao. 1678.

Kdnek minden jót kiván

Apafi Michály mp.

Külczím: Meghitt stb. Teleki Mihály uramnak stb.

1678. jun. 19.

Adjon Isten jó egésséget Kdnek.

Dávidházi táborból 11. praec. költ Kd levelét vettük Kdtől kglmesen. Hogy Kdnek minden felől jó hirei vannak, áldassék Istennek nagy neve, kivánjuk Kdre Istennek ő fiának hasonló több áldásit is, ezen dolgainak szerencsés progressusát. Fráter uramnak Kdnek irt levelét is láttuk, melyet ez irt Daróczról. Vagyon Istenben nagy reménységünk, Isten Ketek által az ellenséget megszégyeníté és az dolguknak kivánt végét adja. Azonban mi elhisszük azt is, Kd mindenekben ugy moderálja az dolgokat, hogy a közjóra szolgáljon. Cselekedjék ezért Kd mindeneket ..... sua prudentia. És adja Isten stb. Albae 19. Junii Anno 1678.

Kgnek minden jókat kiván

Apafi Mihály m. p.

Külön czedulán:

P. S. Olyant hallunk, némelyek azt beszélik, Kd nem mi akaratunkból ment volna ki, melyet csodálkozással hallunk, holott Kd kimenetele mi parancsolatunk, az mi kezünk van az egész dologban az hadak is a mi és az franczia király fizetésén vannak, kik közé Isten bennünket éltetvén, magunk is kimegyünk; azért az kiknek illik Kd ugy adja értésére, különben gondolkozunk magunk dolgairól, mert ha most is visszát vonzanak, ez közjóban együtt Kddel nem értenek, ha mi utolsó veszedelem ő keméket követi magok legyenek ő kemek okai. Albae die 6. Julii 1678.

Külczím: Meghitt stb. Teleki Mihály stb.

1678. julius 18.

Adjon Isten jó egésséget Kdnek.

29. junii Janoki, esmét 7. julii Putnok mellett lévő táborból irt Kd levelét tudósíttásival együtt klmesen elvettük; egésségben létét örömmel értettük. Isten Kdet ezután is éltesse jó egésségben kivánjuk. Kd nekünk irt levelei Istennek hála, mind békével kezünkhöz jutottak az nagyidai táborról irt levelén kivül, mert azt nem láttuk. Mi Kdnek gyakran irtunk de Huszton megrekedvén leveleink Frater uramnál ő keme vissza küldötte és mindazokat több Kdnek irt leveleinkkel együtt Kürtösi által Debreczen felé elküldöttük, melyek is, ugy hisszük, eddig Kd kezéhez jutottak. Az debreczenieknek mi serio parancsoltunk volt, most embereket tartjuk magunk mellett, ugy hisszük ezután jobban fogják magokat viselni.

Istennek hála ide semmi ártalmas hireink nincsenek. Az rabok még ezen kemény fogságban tartatnak. Az summának ötvenezerit jó ideje elküldöttük az huszonötezerit is Isten segedelme által az jövő héten megindítatjuk. Az fővezér eddig Cheterien-Czeherien alatt van, azt obsideálja, kit is az muszko muniált élettel, néppel és árkokkal, maga az Neperen tul van, defensával él. Az császár Silistriában vadász és mulatja magát; ha mit ujabbat értünk, arról is Kdet tudósítani el nem mulatjuk. Intvén Kdet kelmesen, az mint eddig, ugy ezután is dolgainak progressussáról, szándékairól tudósítani gyakorla-

tossággal el ne mulasson. Legyen az Úr oltalma Keteken és tartsa meg jó egésségekben. Albae die 18. julii, 1678. Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt stb. Teleki Mihály uramnak stb.

1678. julius 22.

Adjon Isten jó egésséget Kdnek!

Onadról 13. presentis irt Kd levelét is 20. ejusdem, az dolgok folyásiról való tudósításával együtt kegyelmesen elvettük. Sajó-Szentpéterről és Nagy-Idáról irt levelein kivül az többi Istennek hála mind békével jöttenek kezünkhöz, azokat kiktől küldötte volt el sem tudhatjuk. Áldássék Istennek neve, hogy eddig Ketek dolgai szerencsésen folytanak; Isten ő Felsége ezután is cselekedjék irgalmasságot Ketekkel s áldja meg dolgait kivánatos véggel. Mi jó reménységben volnánk Ketek dolgai felől, csak volna Ketek között az kicsin dolgokat nagyranevelő szép egyesség, ne nyughatatlankodnának, ne bántogatnák tovább is félrehuzásokkal, privatumi tervezésekkel az közjót s az mi méltóságunkot is ne sértegetnék az olyanok, kik felől noha ezelőtti leveleinkben is irtunk Kdnek s im most magoknak is, az olyanoktól magokat megójják, értsenek Kddel egyet, s féljenek ugy mint magunk személyétől. Egyébiránt is édes Teleki uram, ha meg nem szünnének, Kd éljen maga authoritássaival, és az olyanokat pro sua prudentia zabolázza olyan büntetés nemivel az minémüt érdemleni fognak. Hiszem az privatumot ugy nyerhetik meg, ha elsőben is az haza dolga és az közjó jókarban állétatik. Istennek hála, nékünk sehonnan is semmi ártalmas hireink nincsenek. Kdet kegyelmesen intjük ezután is minden occurentiákról tudósítani el ne mulasson, mivel felette szivesen kivánnánk Ketek dolgairól gyakorlatossággal hallanunk.

Jól esnék, ha azokon az németeken feladhatna Ketek, az szüretet nem kellene az labanczoknak engedni; ha Isten engedné az mi kiindulásunkat, lenne mire mennünk. Gyulai Ferencz felől tudósítson Kd hol van, mi dolga és in quo periclitamento van.

Mi Istennek hála, jó egésségben vagyunk; kivánjuk Isten

Keteket is éltesse és tartsa meg jó egésségben. Albae die 22. julii. Apafi Mihály mpr.

Külczím: Meghitt becsületes stb. Tek. nemzetes Teleki Mihály uramnak stb.

1678. sept. 7.

Adjon Isten Kdnek jó egésséget.

Kdnek egynehány rendbeli levelét klmesen vettük, Ketzer uram még el nem érkezék. Értjük édes Teleki uram az ő keme attyafia holmi insinuatiokkal jött volna bé, elhittük a békességre czéloznak azok az insinuatiók. Kivánnok azért édes Teleki uram Kdtől érteni mire offerálja magát az Német az Magyarok lelki testi szabadsága megorvoslásában. Lenne e liberum religionis exercitium minden helyeken indifferenter? Az németek kivitetnek-e az várakból? Palatinus és Magyartisztek állétatnak-e minden helyeken? Az magyar nemzetnek elejiktől reá maradott szép szabadsági, törvényi folyásában hagyatnak-e? Adatik-e absque personarum discretione generalis amnistia, et quod Caput rei est. Ha mire az német magát obligálná, gondolná-e Kd, hogy annak megállója lenne? Ezekről s több ehez tartozó dolgokról kivánnok Kd tudósítását, ha mit ezekben tud, vagy értett volna. Mi Naláczi uram ő kemét az adómellett ezzel expediáljuk. Tizenegy esztendők forgása alatt mind mi s mind az magyar nemzet az biztató reménség alatt való várakozást elunván, lehetetlen még tovább mér szenvedni és várakozni, hanem nekünk adjanak chategorica és ultimaria resolutiót.

1. Engedjenek a kimenetelre annuentiát, forgathassuk az magyarok ügyét pro libera nostra dipositione cum plenario jure belli et pacis, fenn tartván mindenekben az fényes portához való hűséget.

2. Ha az meg nem engedtetik, hadd békéltethessük meg nemzetünket jó móddal, mikor az alkotmányosság utánunk jár, mert lehetetlen dolog tovább várakozni. Egyebiránt mi protestálunk, ha mit az magyar nemzet elfog követni, mi okai nem leszünk mind Isten s az világ előtt. Kdet kegyelmesen intjük ezekiránt való értését és ha ez után az dologhoz ajálta-

nak, nekünk irja meg késedelem nélkül. Éltesse az Isten Kdet kedves jó egésségben.

In castro Alvincz, die 7. septembris, 1678.

Kdnek minden jót kiván

Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt becsületes stb. Teleki Mihály uramnak.

1678. okt. 15.

Michael Apafi stb.

Spectabilis et generose stb. Salutem et gratiam nostram stb.

Kd nekünk küldött leveleit vettük, melyekre sok gondjaink között választ elébb nem tehettünk. A mi azt a dolgot nézi, mit kelljen azok közzül a dolgok közzül titokban tartani, melyek felől Kdnek irtunk, könnyü lett volna Kdnek által érteni: t. i. a trakták felől, melyeket nekünk a portáról intimáltak, azt nem kell Kden kivül másnak tudni. A mi az armisticium dolgát illeti, azt is mi csak ugy irtuk volt, hogyha Kd jónak intézi, hogyha károsnak látja, könyü Kdnek magánál tartani. A mi a Forgách Ádám uramnak való választ nézi, azt Kd megjelentheti, hogy a magyar nemzet bántodásit ő keme előtt magyarázni nem szükség, nyilván levén az az egész keresztyén világ előtt, hogy a magyarok minden lelki s testi szabadságoktól megfosztattak, melyért is fegyverhez nyulni kénszeríttettek. A jó egyességtől idegenek nem voltak s most sem azok, csak lehessen elegendő securitássok régi lelki s testi szabadságoknak állandó képen és plenarie helyben állíttatásokról. Ez alatt ugy hisszük a portáról is értünk, melyről is Kdet tudósítjuk. Cui de reliquo stb. Datum in Civitate nostra. Alba Julia, die 15. oktobris ao. 1678.

M. Apafi mpr.

Külczím: Spectabili et generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1678. okt. 22.

Adjon Isten Kdnek jó egésséget.

Nagy István a fővézér táboráról megérkezvén, minemü leveleket hozott Maurocordatus és Sárossi uraméktul, megparancsoltuk Baló uramnak igaz páriáit Kdnek megküldje.

Ugyan Sárossi uram mit irt az magyarországi dologról is, Kdnek páriáját megviszik. Oly bizodalmunk van Istenben ő felségében, mind Naláczi uram s mind penig Keczer uram jó válaszszal fognak járni. Szükségesnek tartanók azért, ha Kd ő keméket tudósíthatná, értésekre adván az dolgot, és egyszersmind biztatná bátorítaná, azonban intené is, ne tántorognának, lennének állhatatosak az porta szükségében, mert egyáltaljában Sárossi uram ezen materiáról bizonyost hallott, s azért mér oly bátran irni. Mi Istennek hála most jó egészségben vagyunk. Éltesse Isten etc.

Albae die 22. Octobris 1678.

Kdnek minden jót kiván Apafi Mihály m. p.

Külczim: Meghitt becsületes tanács úr hívünknek tekintetes nemzetes Teleki Mihály uramnak ő kemének adassék.

1678. nov. 12.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Gratiam nostram stb.

Kd levelét ezuttal is mind az inclusákkal együtt vettük, melyeket jól megolvasgatván, ugy látjuk mind ezekből s mind az elmult napokbeli informátiókból, hogy a Kd személyének közikbe való kimenetele elmulhatatlan képpen szükséges és igen kévánatos is; melyiránt ha a Kd egészségének gyengesége engedte volna, mi eddig is ő keméknek kedveket tölteni kévántuk volna. Melyet is immár Isten ő Felsége jobbitván Kdnek kegyelmesen és igen serio parancsoljuk az elszéledett mind lovas és gyalog hadakat egyben gyüjtvén és őket maga mellé vévén, az magyar hadak közé kimenni, velek együtt táborozni és Istent segítségül hiván az magyar ügynek promotiójára dolgokat mindvégig kormányozni el ne mulassa; hogy azonban valami közöttök történhető confusiónak vagy egyéb szerencsétlenségnek gonoszával mind mi s mind Kd ne okoztassunk. Ugy alkalmaztatván Kd dolgait, hogy azonban, ha mi intervenientiákra nézve minket kellenék is Kdnek tudósítani a dolgokról, de az helynek távolléte és azért való késedelem miatt periculum esset in mora, Kd arra se halasszon, hanem a mit jobbnak itél, kövesse el, tudván azt, hogy mi a Kd discretiójára biztuk azon dolgoknak igazgatását, melyben egé-

szen meg is vagyunk nyugodva. Tudósítván azonban Kd ottanottan bennünket az alkalmatosságok szerént a dolgokról. Patensek és Credentiák felől is ir Kd, hogy kévántatnak azon utjára, melyek menyi számuak és minémü continentiájuak s kikre sonálók legyenek, tudósítván felőle — meg nem fogyatkozik. Eidem stb. Datum in Castro Nostro Balázsfalva, die 12. mensis November ao. 1678.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili et generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1678. nov. 13.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb.

Sub dato 8-ae praesentis költ Kd levelét az magyar táborról jött inclusákkal együtt vettük. Melyeket megolvasván mint folytak légyen akkor az magyarok dolgai megértettük, annak utána pedig érkezvén Komáromi tőle is azonokrúl hasonlóképpen értettünk: megtudván egyszersmind azt is, hogy Kende Gábor uram többekkel együtt némely magyar főrendektől hozzánk lévén expeditusok, jövő utjokban volnának. Kik is elérkezvén és a dolgokról hűvebben informátusok lévén azon leszünk, hogy mind az magyar nemzet s mind a Kd kívánságának eleget tehessünk. Eidem stb. Datum in castro nostro Balásfalva die 19. Nov. A. d. 1678.

M. Apafi m. p.

Külczím: Spect. et gen. duo Michaeli Teleki de Szék stb.

1678. nov. 23.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Kd levelét Komáromi uram által vöttük, a magyarok fenforgó dolgairól való tudósítását megértettük. Melyekhez képpest Kd is jól tudja eddig is azon ügy mellett kötelességinket és fáradságinkat is nem kiméllettük, ennek utána is valamint Isten annak promotiójában segít követői lenni nem szününk. Keczer uramék is immár jövő utjokban vannak, a mint értjük fáradságok hijábanvaló nem lett. Isten ő kemeket ide hozván, mivel jőjjenek világosabban megérthetjük, addig penig

Kende uramékat is tartoztatjuk, kik ha elérkeznek a Kende uramék követségeknek is minden punctomira resolválván, együtt ő kemeket elbocsátjuk. Wesselényi László uramnak udvarunkba való jövetelire ha kedve volna, jó szívvel látnók ő kemét. Az ott levő idegen gyalogok élődésekre ott való udvarbiránknak száz köböl buzát adatni parancsoltunk, mely helyében az idő állapodván ha kivántatik más buzát szállítani disponálunk kglmesen. De relique stb. Datum in castro nro. Balásfalviensi die 23. Novembris Ao. 1678.

M. Apafi m. p.

Külczím: Spect. ac generoso Michaeli Teleki stb.

1679. febr. 20.

Michaël Apafi stb.

Spectabilis ac stb.

Kd levelét vettük, Wesselényi Pál uram mellett való instantiáját Kdnek megértettük. Meg kell azt vallanunk, hogy nem lehetett kevés nehézség nélkül az ő keme birodalmunkból való hirünk nélkül lött kimenetele, mivel mi ő kemét inkább erdélyi embernek, mintsem magyarországinak tartjuk is, Kd azt maga tudja, hogy eféle állapot az haza fiainak tilalmas s ő kemének sem kellett volna azt cselekedni, ha szintén ez hazánkivül való ember lött volna is az mi hírünk nélkül. Hogy pedig törvény nélkül akarnok háborgatni ő kemét, távul legyen, nem hogy ő kemén, de alább való emberen is nem követnők el. Hadadban beviendő praesidiumának is állapotja csak abban vagyon, mi mindazonáltal Kd instantiáját méltó tekintetben vévén, csak ő keme alkalmaztassa magát, ellenünk s az ország ellen való dologban ne immisceálódjék, ő kemérűl nehézségünket elfordétjuk. Egyébaránt jövendőbeli magok viselése mutatja meg azt mit kellessék elkövetnünk. Cui de reliquo stb.

Datum in arce nostra Fogaras die 20. februarii 1679.

Külczím: Telekinek.

1679. április 17.

Instructio progeneroso Ladislao Vajda, Aulae nostrae familiari ad Sacratissmam

Caesaream regiamque Majestatem ablegato internuntio Nostro Fideli Nobis dilecto Ao. 1679 die 17. mensis apr. data.

1. Utját mentől hamarább lehet, éjjeli nappali serinséggel consinuálja.

2. Szakmárt s egyebütt is az kiknek kivántatik levelünket praesentálja, szónkkal ő kemét köszöntvén.

3. Kassai László uramnak szóljon felőle, Böszörménybül minémü nagy alkalmatlanságokat követnek el szegény debreczenieken, rájok ütnek, házakat felverik, praedálnak, ládákat hasogatnak, hogy azért az olyan cselekedeteket referálják, nevünkkel azon kell kérni; sőt hogy az megkárosíttattaknak satisfaciáljanak instálni kell felőle. Ez mellett eleitől fogván római császároktul confirmáltatott privilegiumok ellen mesteremberek az ő felsége kassai kamarájátul háborgattatnak, melynek is orvoslását sollicitálni kell.

4. Bécsben felmenvén és kit-kit szóval, nevünkkel illendő becsülettel köszöntvén jelentse meg azt, minémü sok fáradtságunkkal és költségünkkel igyekeztünk légyen az magyari dolgoknak megcsendesítésében és annak az megemésztő tüznek, melybül egész Magyarországnak s közelebb levő egész szomszéd országoknak végső és utolsó romlása következhetett volna s annyira segített Isten bennünket azokban az állapotokban, hogy már ne légyen sehunnan semmi oly akadály fenn, mely miatt a jó egyességre való utak és módok elrekesztethetnének, szükség azért, hogy a tractáravaló Kdnek és oda expediálandó méltóságos rendeknek legyen denominatiója.

5. Az hely felől azon kell lenni, hogy Szakmárt légyen, melynek hogy ha okát kérdik, mondhat ilyeneket: 1. Erdélyhez közelebb levén, mivel rendszerint való posták erre nincsenek hamarébb értethet az tudósítással minden dolgokrúl. Ő felségének pedig Szakmártúl fogva egész Bécsig mindenütt rendelt postái vannak s hamarébb megjárhatják. De ha Erdélytől távolabb lészen, innen később érkeznek az válaszok. 2. Azt is megmondhatni, hogy mivel az ilyen nagy dolgok kevés napok alatt nem szoktak végződni, inkább lehet az mi Commissariusinkra provisiónk Szakmárra. Ha pedig távolabb lészen az helyek is igen puszták lévén, Erdélyből se segíthet-

vén semmiképen az tractát nem continuálhatják az mi commissariusink.

6. Meg kell azt is az magyar uraknak jelenteni, hogy ő kemek az magok jövendő javaiért, securitásaért azon szorgalmatoskodjanak, hogy az commissáriusok között magyar urak is legyenek, mert anélkül miformán lehessen jól a magyarok részéről a tracta, azt akárki is megitilheti. Ezen dolgot Hocker urnak is jó móddal értésére kell adni, megjelentvén azt is, hogy a bujdosó magyarok közzül is vagy ketten lesznek jelen az tractán, kiknek is hasonló securitás kivántatik ő felsége subscriptiója alatt költ levélben.

7. Ha kérdik vagyon-e engedelmünk az portától az tractára, azt bátran megmondhatja, sem portától sem másunnan nincs semmi akadály, mely miatt bátran ne tractálhatnánk a magyarok dolgárúl.

8. Ha kérdezik, kik lesznek részünkrűl commissariusok? megmondhatja azt, hogy ahozképest lesznek innen az mint megfogjuk érteni onnan feljül kik lesznek deputálva.

9. Azon pedig szorgalmatoson rajta kell lenni, hogy in bona forma császár pecséte és tulajdon maga keze subscriptiója alatt hozzon assecuratiót az tractára kiküldendő commissariusinknak, ugy hogy se titkon, se nyilván azoknak bántódások, kedvek ellen való tartóztatások semmi szin és praetextus alatt nem lészen, hanem libere et secure dum et quando voluerint, mehetnek, jöhetnek tractálhatnak, különben innen commissariusok ki nem indulnak.

10. Szükség pediglen, hogy indulásoknak idejét és az személyeket jó idején értésünkre adják, hogy mi is ahozképest tehessünk rendelést az mi részünkről.

11. Hogy pedig az dolog vel in toto vel in parte az következendő diaetára halasztassék az bécsi resolutió szerént, abban semmiképpen mód nincsen, meg kell jelenteni; mert oly materia ez és oly kárban forgó állapot, hogy az ur Isten ingyen való kegyelmességéből nyitott utat erre, ugy hogy ez az alkalmatosság többé soha elő nem fordul és ennek halasztásával akadályok olyak gördülnek elő, melyek az egész dolgot nem csak megakadályoztatják, de el is metszik az egész keresz-

tyénségnek nagy kárára, Magyarországnak közelebb végső romlására.

12. Azt se kell elfelejteni, hogy Máramaros vármegyével s az mi huszti jószágunkkal is minémü alkalmatlanságokat követnek el, az ő felsége ditiójiban a sóval kereskedő szegény embereket kiváltképen sójok eladása után megfosztják, marhájokat és egyebeket elveszik. Az harminczadokat és vámokat annyira felverték, hogy teljességgel az sónak kereskedésétűl meg kelletik szűnni, melyrűl requiráltuk ugyan az ő felsége kamarás tiszteit, de mind eddig is semmi válasz felőle nem tétetett; instálni kell azért az bécsi udvarban ennek is megorvoslása felől.

13. Az szilágyságra is az szakmári tisztek kemény fenyegetőzéssel kiirtak, hogy minden falubeli birák Szakmárra bé menjenek és parancsolatjokat kövessék; azonban rajtok ujabb-ujabb extorsiókat követnek el; javokat praedálják, marhájokat hajtják, magokat ölik, vágják, holott az szilágyság és azok az vármegyék eleitűl fogva Erdélyhez valók voltak; most is idevalók; hogy csak az ilyen insolentiák prohibeáltassanak és az károk refundáltassanak mind Leszli uramat s mind az udvart meg kell találni felőle. Hasonlóképen van Kővár vidékének is dolga, melyrűl is emlékezni kell, mert egyátalyában mi azt meg nem engedjük, hanem kölcsönt adunk, ha nem referáltatik. Datum in Arce nostra Fogaras Anno die et mense supra notatis.

M. Apafi mpr.

(P. H.)

Komáromi János írása.

1679. jun. 18.

Adjon Isten jó egésséget Kdnek.

Kd levelét kegyelmesen vettük, mit irjon megértettük az tanács uraknak öszve gyüléseket, mint ezelőtt is megirók elébbre nem rendelhetjük, hanem ad 4-um februarii, akkorra gondolván mindkét portáról emberink megérkezését. Látjuk ugyan az micsodás confusióban az dolgok odaki vannak káros és veszedelmes ebben való késedelmezés, de Isten az gonoszon igyekező elméket szándékjokban megzabolázza s még jót hoz ki

belőle. Azonban Isten Kdet ide hozván (kit csak alig várunk) addig is Kddel beszélgetvén, Kddel megegyezett értelemből igyekeztünk az dolgokat megorvosolni s jobb karban állítani. Azonban ha szintén egy s két ember be nem jő is, azzal sem gondulunk, az mit egy hatalmas török császár kezünkre ad, azt egy s két félrehuzó magok ambítióját üző személyek el nem rontják s Isten sem engedi, sőt azokat szemlátomást megbünteti. Kende uramnak pedig kimenetelét mi most is igen javolnok. Hozza Isten Kdet jó egésségben. Kdnek minden jót kiván. Ebesfalva die 18. junius 1679.

Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt becsületes Tanács ur hivünknek, Tek. nemz. Teleki Mihály uramnak. stb.

1679. jul. 14.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb. Két rendbeli Kd levelét vévén az mi az elsőt illeti, hogy az asszony ő keme kétségben forgó állapotja miatt akadályoztatik a krasznai gyűlésre való kimenetelében: arról nem tehetünk. Való dolog akartuk volna, ha maga is Kd kimehetett vala. Igy lévén azért a dolog Kdnek kglmesen parancsoljuk Rédei uramnak ugy beszélgessen és ő kemét az oda kivaló s tractálandó dolgokról ugy informálja: hogy valami ahoz megkivánható intacte ne maradjon akadályos és káros fogyatkozással. Második levelét Kdnek a mi nézi a szerént is irattunk azon krasznai gyűlésbeli magyarságnak: turiak megbántódásainak orvoslása felől. Kd háza népének holmi akadálya miatt ha a consultátiónak praefigált terminus előtt érkezhetnék udvarunkba kglmesen látnók; addig is penig minemű conclusumi legyenek a krasznai gyülésnek arról való tudósítását Kdnek elvárván. Cui stb. Datum in civitate nostra Alba Julia die 14. Julii 1679.

M. Apafi mp.

Barkóczi Sándor a maga paszualisa felől mit irjon Kdnek látjuk; mely Kdnek is tetszik mi nem denegáljuk elvárván arról való tetszésit.

Külczím: Spect. ac. gen. Michaeli Teleki stb.

1679. jul. 20.

Adjon Isten jó egésséget Kdnek.

Ugy adatik édes Teleki uram értesünkre, hogy volnának odaki némelyek kik magok s az közjót néző dologban refractariuskodnának, scissiót akárván a nemzet között csinálni, minden fundamentum nélkül vissza akarnák venni az németeket. Tudja Kd s ő kemek tudhatják minémű nagy indulattal fáradoztunk s fáradunk most is mig az nemzet lelki, testi szabadságát jó karban állathattuk és egész securitással bocsáthattuk vissza ő kglmeket édes hazájukba, s még is némelyek nyughatatlanságukkal praecipitálják vagy akarják veszedelmeztetni az jól kezdett dolgokat. Kdre bizattatván azért egész autoritással minden dolog, Kdnek kglmesen parancsoljuk, Isten Kdet kivivén ha kiket olyan ártalmas személyeknek esmer bizonyosan, köttesse nyakon s küldje az többi mellé. Mi bezzeg édes Teleki uram senkiért magunkat nem koczkáztatjuk az portán. Éltesse Isten Kdet jó egészségben. Albae 20. Julii 1679.

Kdnek minden jót kiván

Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt becsületes tanács úr hívünknek tek. nztes Teleki Mihály uramnak ő kglmének.

1679. jul. 29.

Adjon Isten stb.

Vármezőn 24. Julii költ Kd levelét 29. ejusdem vévén hogy az krasznai gyűlésre kifáradott, s ott az dolgokat rendesen véghez vivé kglmesen agnoscáljuk. Egésséges és békességes megtérésöket is örömmel értjük. Hozzánk is jó egésségben hozza Isten Kdet kivánjuk. A váradi passa levelét visszaküldtük Kdnek. Nekünk még az portáról semmi hírünk nem jöve, hiszszük mindazáltal Kd ott léte alatt Isten innen is bizonyos tudósítást enged hallanunk. Adja Isten stb. Albae die 29. Julii 1679.

Kdnek minden jót kiván

Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt stb. Rédei Ferencz és Teleki Mihály uraméknak.

1679. aug. 22. Radnóth. Apafi Teleki Mihálynak. Eddig elő minden módot elkövetett, hogy Leszli generállal s a szathmári commendánssal megtartsa a jó szomszédságot s a birodalmára menekvő kóborlókat fékezze. Azonban »ő kemektől hallgató vitézek« mind elébb mennek az erdélyi »szegénység ellen való injuriákban.« Ujabban is minő rettenetes pusztítást követtek el, az inclusákból (nincsenek meg) megláthatja. Ez ügyben kéri votumát.

(Miss. 175. d.)

1679. sept. 20. Radnóth. Apafi Telekinek. Hallja hogy Máramarosban commorato bujdosó magyarok is többen visszamentek a német pártra. Parancsolja, hogy fogassa el ezeket s ügyeljen, hogy ez ne történjék többet.

» » Ugyanaz Ugyanannak. A máramarosi ügyben az udvarmester által ujabban értesülvén helyesebbnek tartsa, hogy Teleki intse meg őket, hogy azt ne cselekedjék, s tudassa velek, hogy Sárosyt kivánatos válaszszal minden órában várja.

1679. nov 9.

Michael Apafi stb.
Spectabilis stb.

Gyulaffi uram megérkezvén hozzánk szükségesnek itéljük Keteket tanácsrendűl convocáltatnunk ugy Máramarosban Huszton és Szilágyban levő magyar atyafiakat is udvarunkban hivatnunk. Melynek terminusát örömest tovább rendelnők, de az portára való expeditiók miatt semmiképen nem lehet, hanem ad diem 29. mensis praesentis. Kdnek is kglmesen és serio parancsoljuk, hogy udvarunkban Kolosvárt jelen lenni el ne mulaszsza, azonképpen rendelvén házánál levő dolgait; mivel pediglen Erdélyben is vannak a magyar atyafiak közül ahozképest kglmesen veszszük Kdtől ha hirt ad nekik ezen dolog felől (mivel holott kerestetni nem tudjuk), hogy ők is az praefixus terminuson compareálhassanak. Eidem stb. Datum in civitate nra Alba Julia die 9. Nov. 1679.

M. Apafi mp.

Maga penig kedden estére itt legyen.

Külczím: Spect. ac. gen. Michaeli Teleki stb.

1679. decz. 21.

Adjon Isten jó egészséget Kdnek.

Paládi az portárul im szintén ez órában érkezék, ott mint fordulának az dolgok, Kdnek irt Székely László uram leveléből megérti. Summája nekünk irt levelének ez: igen neheztelli az porta, az törökök levágásáért hallálal meg nem büntettük az somlyaiakat. Sárosi uramra neheztellett inkább az fővezér, nem mondotta meg az mit általa izent, melyért arestáltatta is; kelletvén azért Ketekkel azon materiáról discurálnunk, Keteknek kegyelmesen parancsoljuk, minden dolgait félre tévén jövést jőjjön késedelem nélkül udvarunkba, mivel követeinknek sietséggel kell választ tennünk. Adja Isten Kdet jó egésségben látnunk. Albae die 21. decembris 1679.

Kdnek minden jót kiván

Apafi Mihály mp.

Holnap idején korán itt légyen Kd.

Külczím: Meghitt becsületes Tanács urnak hívünknek Tekintetes Nemzetes Teleki Mihály uramnak.

1680. ápr. 14.

Áldja meg Isten Kdet minden jókkal.

Naláczy uram ő keme által Kd tudósítását Kdtől kglmesen vettem. Tököly uram leveleit is olvastam. Megvallom, hogy soha bizony ilyen állhatatlanságot felőle nem hittem; (tudván maga hozzám való kötelességét) de a mint látom, arra a jóakaró uram semmit sem hajt. Annakokáért nékem tetszik az, irja meg Kd neki én szómmal, ha a porta és a mi hűségünkben megakar maradni, (tudja reversálissát) maradjon meg; ha penig nem akar, előtte az út, ne vesztegesse az emberek elméjét, nem magyarországok ő kemék, ha vissza mennek is, a dolog azzal bizony el nem mulik. Székely László már útban lévén, dolgok eligazodik. Az hadaknak is irja meg Kd 10. Májra okvetetlen jelen legyen követjik, ugy a nemesség is Fejérvárra compareáljon, ott Isten azt adván érnem Kddel együtt rendben veszen dolgokat végképpen s eligazítatom; a ki igaz, le-

gyen az; a ki penig nem, járjon békével. Isten tartsa jó egésségben Kdet.

Fogaras 14. április 1680.

Kdnek minden jókat kiván
Apafi Mihály mp.

U. I. Ne gondolja Tököly uram azt, hogy más ember bolond s észre nem veszi az ő keme állhatlanságát, irja meg Kd neki; tudom jól dolgát, magának lehet ő keme. Mi nem irunk ezentul neki. Tudósítson Kd, mifelől hivatta volt Kdet Kemény Jánosné.

Czimje hiányzik, Telekinek szól.

Eredetije egészen Apafi irása.

1680. április 17.

Michael Apafi stb.
Spectabilis stb.

Fő Hoffmester Naláczi uramnak ő kemének irott Kd leveléből értjük, hogy Kőkényesdi uram bejött volna. Ugy tudjuk, hogy Ketek itt létében Ketek egyező tetszéséből meg irattuk vala s Kd is megirta, hogy ha reális és ő felsége vagy fóminiszteri követségével nem jő, bé ne jőjjön, mert nem lészen becsülettel való kimeneteli. Katona Mihály uramnak is megparancsoltuk volt, hogy bé ne bocsássa; ő keme bár jobban vigyázott volna. De ha már enyiben tölt az dolog, nekünk ugy tetszik Naláczi és Bethlen Gergely uramék ő kemek megegyezéséből, ha Kd is javalja s immár bejött, akármi követséggel jőjjön, kisértesse ide, jó gondviselés alatt, ha oly követsége lészen, az szerint excipiáljuk. Ha hallott előbbeni két rendbéli követséget vett elő, melyről magunk is meg intettük, itt arestáltatjuk. Kd censuráját mindazáltal elvárjuk. Annak előtte. Eidem stb. Datum in arce nostra Fogaras, die 17. Aprilis 1680.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili et generoso Michaeli Teleki de Szék stc.

1680. junius. 10.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Kd levelit, tudósítását kedvesen vettük, várván ezután is klsen, hasonló Kd alkalmaztatását. Az mi az Francisco uram rabja dolgát illeti, az mely levelek az venetiai Dux fiától jöttek mellette, in paribus Kdnek elküldöttük. Azon lészünk, hogy Francisco uram kárban ne maradjon, kihez képest parancsoltunk is ő kemének ide jövetele felől, hogy lássa meg azon leveleket in originálibus, ha mi jót remélhet magának belőlök. Eidem stb. Datum in Civitate nostra Albae Julia die 10. junii A. 1680.

U. I. Az Vajda postája hozott ilyen bizonyost: A Vajda Hoffmestere a portán vagyon; parancsolatja a Vajdának az, hogy ha kévántatnék, találtassék készen, mivel a tatárt megnyomta a kozák s a muszka, a török tábor is a Duna mellett Jaszakcsinál a híd végin vagyon táborban; a tábor mesteri által is ment a Dunán; Kijó nevü várnál szállott a muszka és kozák. Ezt igy értvén ember, mint lehessen köztök békesség, nem tudhatni. A tatár Cham fia is Bucsákban szaladt.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1680. julius 9.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Kd tudósítását klmesen vettük; Szenczit, mint tegnap is irattuk, csak tartsa jó alkalmatossággal maga mellett. Az magyarok dolgárúl Kd irásához képest ellenkezőt mi sem itilhetünk; tovább ezen materiárul kivántató discursusra, ha Kdnek is tetszik ad diem 10-um Augusti mensis affuturi ide Fejérvárra tetszett terminálnunk. Kd küldjön minutát az convocátoriának, küldvén egyszersmind registrumot is az convocálandó magyarokrul, és adja tetszését onnan kivül, ha kell, kiket hivassunk. Hadadban praesidium vitele felől parancsoltunk, ugy Naláczi uramnak is az oda alább kivántató vigyá-

zás felől. Haller Sámuel Enyedre való vitetéserűl disponáltunk, iratván az professoroknak is reávaló gondviselés felől. Tovább is Kd maga jó alkalmaztatását várván kegyelmesen. Cui stb. Datum in Civitate nostra Alba Julia. Die 9. julii. A. 1680.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1680. jul. 30.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Az algyógyi feredőből Fejérvár felé visszatért utazásunknak alkalmatosságával Al-Kenyérre érkezett Kd tudósítását tetszésivel együtt mellettünk lévő becsületes tanács úr híveink által klmesen vévén, megértettük. Melyhez képest Macskási Boldizsár uramnak is mingyárást irattunk, hogy levelünket vévén siessen ő keme Kdhez Szent-Péterre elérkezni, és jóllehet most közelebb való napokkal az Belső-Szolnok vármegyebeli fő és vice tiszteinknek kiiratván mind becsületes acceptátiója, mind peniglen Radnótra való deductiója felől az Marchio követjinek parancsoltunk vala klmesen mindazonáltal ugy tetszvén nekünk is, jobb lészen Macskási Boldizsár uramnak Radnótra való felérkezésünkig Maros-Vásárhelyre tisztességes gondviseléssel bekisérni és ott is commissáriusi hivatalosképpen subsistálván méltóságunkhoz illendő jó gondviselésivel szükségéről provideálni, melyhez képest mind Macskási Boldizsár uramnak, mind peniglen az marosvásárhelyi tanácsnak klmesen parancsoltunk eziránt kivántató alkalmatosságoknak rendiről. Minek okáért Kdnek klmesen és igen serio parancsoljuk, hogy az Radnótra való terminus előtt jobb idővel maturálja Kd conferentiánkra útját is udvarunkban elkövetni. Eidem stb. Datum in possessione Al-kenyér die 30. julii. A. 1680.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1680. aug. 24.

Áldja meg Isten Kdet minden jókkal.

Kabos Gábor most érkezvén az portárúl, micsoda levelet hozott az magyarországi dolgokról, melyet az képitiának Keczeli Andrásnak Maurocordatus az fővezér parancsolatyából ad calamum dictált Kdnek elküldöttem, melyből megláthatja Kd, miben vagyon az magyarországi dolog. Annakokáért Kd ezt az levelet el ne veszesse, hanem tartsa meg. Ezek után Isten tartsa meg Kdet jó egészségben. Radnóth 24. aug. 1680.

Kdnek minden jókat kivân
Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt becsületes úr hívünknek Tek. nemzetes Teleki Mihály uramnak stb.

1680. sept. 15.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Kd levelét abban való jó intimatiójával klmesen vettük; mindazonáltal mi is azon dolognak végére mentünk, de olyat nem értettünk; Isten engedelméből holnap innét megindulván, megyünk Radnótra, az holott is végeződvén Ketek praesentiájában a dolgok dispositiónk szerént ott semmit is nem mulatunk. Eidem stb. Datum in castro nostro Ebesfalva, die 15. septembris A. 1680.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili et generoso Michaeli Teleki de Szék.

1680. sept. 30.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Krasznárul 27. praesentis költ Kd levelének a benne lévő inclusával együtt continentiájokat megértettük; mi lehessen az oka a törökök késedelmének és kijövetelek alkalmatosságával való tracta is mire determinálódott, örömest értenők: Tökölyi uram késedelmének okát látjuk ugyan, de ugy is hiszük compareálni el nem mulattya. Ketek maga alkalmazta-

tásában pedig meg nyugodván, ezentul való occurrentiákról a praepost követségének meritumával együtt Kd tudósítását elvárjuk kglsen. Eidem stb. Datum in civitate nostra Alba Julia die 30. septembris A. 1680.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék.

1680. decz. 12.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Kd levelit klsen elvettük. Gróf uramnak az Kd minutáltatása szerint az levelet megirattuk, melyet Kdnek keziben is küldtünk. Eidem stb. Datum in Civitate nostra Alba Julia 12. decembris A. 1680.

P. S. Szirmait hordoztassa meg Kd jól, s vigye Kolosvárra, hirdesse azt, hogy török jő ellenséges képpen eleiben kell menni.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1681. máj. 24.

Sok jókat adjon Isten stb.

Magunk akartunk Kdnek irni, de kezünk fájdalma velünk elmulasztatta; megérkezvén Bolyik gróf Esterházi uramtól micsoda levelet küldött in specie his inclusis elküldtük megláthatja; magát is oda Kdhez elküldeni el nem mulatjuk, csak szintén lévén kivánsága az innep alkalmatosságával való megnyugovásra, aziránt is annuáltunk neki. Mint beszéli ott Isten kglmességéből, készen vannak az dolgok, várnak csak az mi megindulásunkból, az mint beszéli Kdnek is izent Esterházi uram, tartsa Isten stb. Fejérvártt 24. Maj. 1681.

Kdnek minden jót kiván Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt stb. Teleki Mihály uramnak stb.

1681. jun. 4.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Kd levelit s tudósítását kglmesen vettük, melyre nézve az holnapi napon az Kd irása szerént ugyan in-

nét indíttatunk mind aczélt egy mázsát, mind vasat három mázsát kűvári szükségre. Az oda való pattantyusokat pedig Dévára leküldöttük, hogy ott az mint jobbnak itilik, maguk úgy csináltassák az vas szerszámokat. Hogy Kd el nem bocsátotta az Akakia emberét igen jól cselekedte, mert nekünk hirűnkkel nem volt expediáltatása, ha mi dolga arra Kdet s az urakat Isten elhozván akkor sem lesz késő. Hogy az budai vezér csauzzát küldi gróf uramhoz, az váradi pasa penig emberét kivánja, Kd leveléből értjük, melynek bizony dolog nem kellene lenni de arrúl nem tehetünk, egyébiránt akarnók mennél hamarább való Kd ide jövetelit (melyet Kd hétfűről ne is halaszszon) hogy tetszése szerint mind Budára mind Váradra követeinket expediálhassuk. Acta nra Alba Julia 4 Junii. A. 1681.

M. Apafi mp.

Külczím: Spect. ac. gen. Michaeli Teleki stb.

1681. jul. 6.

Áldja meg isten Kdet minden jókkal.

Kd levelét kedvesen vettem az hirekről való tudósításával együtt. Barcsai uram irt volt Naláczi uramnak egy levelet Váradról, melyben irja ő keme: az el mult vasárnap lészen szemben Tököly urammal; ő keme is vissza fordul, nem késik. Az budai vezér követét feltett czélom is az volt, Ketek nélkűl el nem bocsátom; ugy a francziával is szemben nem leszek addig, noha ők egymással szemben lettek Vásárhelyett; kegyelmesen vesszük Kdtől kedden estvére jőjjön el, hadd concludálhassunk minden dolgokról. Isten hozzon jó egészségben Kdet

Radnót 6. julii 1681.

Kdnek minden jókat kéván Apafi Mihály mp.

Külczím: Meghitt becsületes tanács ur hivünknek Tekintetes Nemzetes Teleki Mihály uramnak etc

1681. julius. 20.

Michaeli Apafi stb.
Spectabilis stb.

Igaz dolog a közelebb elmult napokban meg engedtük vala Fájgel Péter uramnak Pekri Lőrincz urammal Lengyel-

országban való menetelit; de oly dolog jutván eszünkben, melyre nézve birodalmunkból való távozását nem akarjuk. Minek okáért kegyelmesen parancsoljuk Kdnek, ez irásunkat látván, adja értésére Fájgel Péter uramnak, birodalmunkból sehová is ne távozzék. Eidem stb. Datum in castro nostro Radnoth die 20. juli A. 1681.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1681. jul. 24.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Szintén ez órában érkezék két felől is tudosításunk, hogy az havasföldi hadak birodalmunkon akarván által költözni, már az szélben elis érkeztek s holnap akarnak az Bozzán által költözni: mi azért sietséggel mind Nemes János és Mikó István uraimnak, mind az brassai birónak és Apor István uramnak parancsoltunk, hogy resistáljanak nekiek és bejőni ne engedjék. Az váradi passa levele által való biztatás szerint. Mely szépen járnánk, ha országunkat ők is pusztítanák, holott elég tereh fordul meg rajta csak az mi táborozásunk alkalmatosságával is, tegnap előtt érkezvén az váradi passa passa postája, mely által mit ir Kdnek, párját elküldöttük. Kdnek azért klmesen parancsoljuk, hogy ha erőszakosan csakugyan erre akarnak jöni az oláh hadak, mitevők legyünk, küldje censuráját. Secus stb. Datum in castro nostro Radnoth. 24. juli A. 1681.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili et generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1681. aug. 12.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb.

Kd levelét kegyelmesen vettük, mit irjon, megértettük; mivel az idő telten telik, és csak három-négy napok hátra, többire majd semmi készületünk sincs; az váradi pasa peniglen felette igen sietteti indulásunkat, melyekre nézve udvarunk-

ban való Kd jelen léte szükséges képpen megkivántatván. Papancsoljuk kegyelmesen és serio Kdnek mindjárást induljon és jöjjön Kd udvarunkban. Eidem stb. Datum in arce nostra Szamosujvár, die 12. mensis Augusti A. 1681.

Ez jövő héten megkellene indulnunk Isten segitségéből.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili stb. Michaeli Teleki de Szék stb.

1681. oct. 24.

Michael Apafi dei gratia stb.

Spectabilis et gen. stb. Salutem stb.

Levelét vettük az inclusákkal együtt, melyeket megolvasván nekünk az armistitium csinálása a Kd censurája szerént igen tetszik. Kdnek azért kglmesen parancsoljuk irja meg Wesselényi Pál uramnak az armistitium csinálást mindjárást in optima forma kezdje el ugy mindazon által, hogy a mi bizodalmunknak is minden szélei comprehendáltassanak. Annak peniglen terminusát bizzuk Kd discretiójára mely meglévén, hogy az kállaiak is magukat ahoz tartsák im az ott való kapitánynak is tetszése szerint parancsoltunk, Kd kezéhez dirigálván neki szóló commissiónkat, állván Kd discretiójában a dolog szükségéhez képest mikor küldi meg neki. Nekünk most semmi hireink nincsenek, ha mik lesznek Kdet tudósítjuk felőle. Fő hopmester uramnak a szász gyalogok felől való Kd irását megértettük, az iránt miképpen disponáltunk Kd ő keme tudósította. Eidem stb. Datum in arce nra Szamosujvár 23. Oct. 1681.

Apafi mp.

Külczím: Spect. et. gen. Michaeli Teleki de Szék stb.

1681. nov. 1.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Fő Hoffmester Naláczi István uramnak irt Kd leveléből és egyéb tudosításából is értjük, miképpen az kállai tisztek az Wesselényi Pál uram ő keme alatt valoji ellen irogattanak, fenyegetőzvén ellenek bizonyos dolgok végett, mely iránt mind

MAGYAR

az kállai tiszteknek keményen irtunk, mind penig Wesselényi uramot is tudosítottuk irásunk által, hogy az kállaiakat eziránt való cselekedetekről megintettük, mind penig, hogy ezután ő keme is mint alkalmaztassa ellenek magát. Továbbra is Kd bennünket tudosítván mindenekről kgsen vészük és kivánjuk, hogy szerelmessinek betegségeken való megszomorodását Isten Kdnek vigasztalja. Eidem stb. Datum in possessione Záh. 1. novembris A. 1681.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék.

1681. nov. 2.

Michael Apafi Dei Gratia Princeps stb.

Spectabilis ac generose stb. Ez alkalmatossággal hozzánk dirigált hírekről és egyébb dolgukról való Kd tudósításit kglmesen vöttük Kdtől, és jól lehet Kd is informáltatott az Tököly uramtúl érkezett dolgok felett, mindazon által inspecie is elküldöttük Kdnek az iránt való irásunkat. Az, kikhez képpest mind az váradi pasának irattunk, mind peniglen gróf uramnak ő kemének is resolválunk illendőképen való választételünkkel és vigyázásban lételünkkel Istent hiván segítségül. Azonban peniglen az rendelés szerént Somlyóra dirigált mind lovas és gyalog székelységeknek fogyatkozott állapotjuk és elégtelenségek felett ottan busíttatván az Kd tetszéséből is mit cselekedendők legyünk censuráját Kdnek hova hamarább kivánjuk és az recurentiák szerént következő egyébb hírek felül való tudósítását is. Ajánlom Istennek oltalmába stb. Datum in castro nostro Radnóth die 2. Novembris A. 1681.

Apafi m. p.

Külczím: Spect. ac. gen. Michaeli Teleki de Szék Cons. nro. intimo universorumque excercituum generali Cottus, Thordensis et Marmaros Comiti Arciumque nostrorum Ruszt és Kővár capitaneo decimarum denique fiscalium arendatori ubique suppr. fideli stb.

1681. nov. 4.

Michael Apafi etc.

Domine comes etc. Salutem etc. Helmeczről 26-ik octobr. nekünk irt Kd levelét Fejérvárra való utazásunknak alkalma-

tosságával quinta novembris Szépmező táján elvettük. Hirekről való tudósítását Kdnek kegyelmesen agnoscáljuk; eddig való tudósításit is az hová illett mind az váradi pasa, mind peniglen hatalmas császárnak azontúl való véghelyeiben is nagy serénységgel megirattuk; úgy hatalmas császárunkhoz bizonyos emberünket küldvén ezen matériában ..... roszsnak jó gyümölcsét várjuk. Az mennyiben pediglen Kd (elhallgatván az többeket) levelében mostan is láttatik fenyegetődzőképen hatalmas császárunk fényes portájára való igyekezetit ellenünk czélozni; mü az iránt is természeti szelidségünk és Kd iránt valo keresztyéni propensiónk szerint méltatlanúl is hasonló retorsióját illetni sem kivánjuk; jóllehet egész matériánk forogván kezünk között, dictálhatná bizonnyára helyes okainkat ez vádlásra. Az mely iránt Kd vagy magát vagy alatta lévőköt is meg nem bírhatván és minden hadaink ellen kérdetlenűl, általtakárodván az Tiszán Kd vitézi, sem hatalmas császárunk reánk bizattatott dolgai sem peniglen az közönséges ügynek szereteti és egyetértése szerint való szükséggel nem cooperálódhatván szélyedtenek el, Isten tudja miképen mellőlünk. Mely ez iránt való minden argumentumokat is félre tévén, kivántatik édes gróf uram gyakorlatossággal egyet értvén és Istent hiván segítségűl az közönséges keresztyén ügynek szolgálunk oly véggel, hogy az közelebb való Kállai véghelynek is consulálhasson és mi is bizonnyára nem szününk meg az iránt s továbbá való kivántató szükségekkel is succurrálni minden tehetséggel az ellenkező felek ellen, melyről való dispositiónkat eddég is moderálni az miképen hogy serénykedtünk ez hazában való érkezésünkkel, effectumát is megmutatjuk minden órán való ügyekezitünkkel. Ajánlván ezzel Istennek oltalmában és várván kivánatos tudósításit is minden alkalmatossággal Kdnek. Datum in castro nostro Balásfalva die 4. novembris anno 1681.

Impurum, Teleki javításával. (Tökölynek szól.)

1681. nov. 5.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Kd levelét s hírekről való tudósítását ez alkalmatosság-

gal is kigyelmesen vettük és várjuk továbbá is Kdtűl. Az fényes portára is most mindjárást bizonyos emberünköt az hozzánk érkezett tudósításokkal együtt expediálni siettetjük Gróf uramnak is most közelebb érkezett levelére illendő válasz tételünköt dirigáltuk. Az vármegyékre és székelységre is az készenlételek és az szükséghez képest másodszori irásunkra való megmozdulhatásokat is igen szorosan demandáltuk. Kdnek peniglen helyben való tartózkodását nem csak nem javaljuk, sőt peniglen az szükség is ugy dictálván kglsen is parancsoljuk. Mü is minden órán ügyekezzük moderálni arrafelé való vigyáztatásunkot oly véggel, hogy fizetett hadainkban is közelíthessünk Kd felé késedelem nélkül. Ezekután engedje Isten Ketek felől minden jó híreket hallanunk. Datum in Castro nostro Balásfalva. Die 5-a 9-bris Ao. 1681.

M. Apafi mpr.

Külczim: Spectabili et generoso Michaeli Teleki de Szék.

1681. nov. 12.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Kd levelét vettük, mit irjon Kd értjük: Már az hadaknak mindenfelé kiirattunk és megparancsoltuk, hogy mindenekben Kdtől s becsületes tanács ur hivünktől tekintetes nemzetes Rhédei Ferencz és Bethlen Gergely uraméktól dependáljanak, indulások penig legyen Dés felé. Ketek azért Isten segítségéből az hadakat a melyre szükségesebb lészen, disponálja és valami jót el tud követni industriálkodjék Ketek, bennünket az occurrentiákról idejekorán voltaképpen tudósítván. Az fővezér levelének tenorához képest az urakat ő kemét convocáltatván és azon levelet elolvastatván, a mi conclusum lészen felőle Kdnek megiratjuk és az magyarországi rendeknek is instantiájokat az urak előtt proponálván, arról is Kdnek választ iratunk. Eidem stb. Datum in Civitate nostra.

Alba Julia die 12. 9-bris A. 1681.

M. Apafi mpr.

Külczim: Spectabili et generoso Michaeli Teleki de Szék.

1681. nov. 12.

Michael Apafi etc.

Spectabilis stb.

Kd levelét az inclusákkal együtt vettük azok által hirekről való tudósítását kglmesen agnoscáltuk. Mint ma is irattuk Kdnek az hadak megindulásuk felől minden felé parancsultunk már némely részei mennek is, kiknek Rédei uramat Kdet és Betlen Gergely uramat praeficiáltuk. Ehez képest még ezen dolog egyfelé el nem válik Kdnek bejövetele nem lehetséges. Kd bennünket ezután is minden occurrentiákrúl tudósítson. Cui stb. Datum in Civitate nra. Alba Julia Die 12. nov. 1681.

M. Apafi m. p.

Külczim: Spect. ac. gen. Michaeli Teleki de Szék stb.

Apaffi Mihály Tököli Imrének.

1681. nov. 25.

Urunk ő nga válasza gróf uramnak.

Kd levelét vettük s tudósítását kglmesen megértettük. A mi az armistitium dolgát illeti, hogy a szerdárral tett végezésünk szerént Kd munkálkodta igen jól cselekedte, hogy birodalmunk szélének is securitását tekintette igaz hazafiságának felel meg, melyet az ország statusi is háládatosan vesznek Kglmedtől. Szapporításával a dolgoknak tovább való folytatásárúl hogy Kd bővebben informáltassék parancsoltunk felőle. A kállai várnak feladásának eszközeit hogy Kd megfogatta igen dicséretesen cselekedte, másoknak rettentő példájára törvény szerént való méltó jutalmakat Kd ne is remittálja. Az mi az portára expediálandó követek és kapitiha dolgát nézi Kd expediállja erre felé hadd érthessük meg az dolgot azonban a miben illik irassunk is mellettek. Kapitiha penig hogy más választassék azon kivül az ki mi ott kinn létünkben Ketek tetszéséből választatott volt, méltóságunk sérelme nélkül meg nem engedhetjük, nem is engedjük. Az mi az Kd privátumát nézi az kiknek s Kd is kivánta, hogy supersedeáljanak serio paran-

csoltunk, ezután is valamiben kivántatik alkalommal leszünk Kd jószáginak. Azonban Kd ne késsék arrúl is tudósítani bennünket az eloszlott németek micsoda helyre mi formában s mennyi számban oszlottak el. Mikor Kd a quártélyba beszáll, onnét is újabb informátióját elvárjuk Kdnek az dolgukrúl. Eidem de reliquo etc. Alvincz 25. Nov. 1681.

P. S. Az mely dolog felől penig irt Kd Barcsai uramnak meghitt embere által tudósítson engemet, ne gondolkozzék Kd, mert innét ki nem tudódik, más dolgokban is alkalmaztassa Kd magát kglmesen vesszük Kdtől.

Kivül : Gróf uramnak tett urunk ő nga válasza.

1681. nov. 26.

Michael Apafi stb.

Spect. et gen. stb. Salutem stb.

Gróf uram tudósítását és armisticiumnak punctumit in paribus Kdnek mind mi elküldöttük mind penig Barcsai uram bővebben fogja Kdet informálni. Mivel penig Kdet eddig azért tartoztattak ott kinn, hogy az német ellen serényen vigyáztasson, de már Kd, ha be akar jőni élhet maga alkalmatosságával, mivel Serédi uramtúl is úgy informáltattunk, hogy az mely német elmaradt volt, az is által ment az Tiszán. Irattunk Bethlen Gergely uramnak is, hogy Rédei uramtól s Kdtűl várván szállítsa le az hadakat, Kd azért ne késsék ő kemének irni. Cui stb. Datum in castro nostro. Alvincz 26. Nov. 1681.

M. Apafi m. p.

Külczim : Spect. ac gen. Michaeli Teleki de Szék stb.

1682. dec. 2.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Ez alkalmatossággal is hozzánk dirigált hírekrűl és egyéb dolgokrúl való Kd tudósíttatásit kegyelmesen vettük Kdtűl és jóllehet Kd is informáltatott az Tökölyi uramtúl érkezett dolgok felett; mindazon által in specie is elküldöttük Kdnek az iránt való irásokot. Az kikhez képest mind az váradi pasának irattunk, mind peniglen gróf urunk ő kemének is

resolváltunk illendőképen való választételünkkel és vigyázásban lételünkkel Istent híván segítségül. Azonban peniglen az rendelés szerint Somlyóra dirigált mind lovas és gyalog székelységeknek fogyatkozott állapatjok és elégségtelenségek felett ottan-ottan búsíttatván, az Kd tetszéséből is mit cselekedendők legyünk censuráját Kdnek hová hamarébb is kivánjuk és az occurrentiák szerint következő egyéb hírek felől való tudósításit is, ajánlván Istennek oltalmában sokáig Kedet. Datum in castro nostro Radnoth die 2. decembris A. 1681.

Apafi m. p.

Külczím: Spect. et gen. Michaeli Teleki de Szék stb.

1682. d e c. 26.

Miehael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb. Bizonyos punctumokból álló dolgokkal küldvén hozzánk Tököly uram követjeit, melyekre magunktól választ adni nem akarván, tetszett avégre Keteket ad 15. affuturi mensis Januarii Ebesfalvára convocáltatnunk. Parancsoljuk azért kglmesen et serio Keteknek az megirt napra és helyre compareálni el ne mulassa Kd. Eidem stb. Datum in Civitate nra. Alba Julia die 26. mensis Decembris Ao. 1682.

M. Apafi m. p.

Külczím: Spectabili et generoso Michaeli Teleki ac Szék stb.

K. u. 1682?

Tököly uramnak az én vékony itéletem szerént ezeket kell irni.

Praem. Praem.

Kd levelét vettük tudósításával együtt kglmesen agnoscáljuk; adja Isten ne csalatkozzék Ketek az más rész biztatásával. Az dolgukrúl ha tovább is tudósít kötelességének felel meg. Mi az közjót htlms császárunk hasznával segíteni készek vagyunk. Portán levő követinknek tudósításuktól minden jó reménységgel biztathatjuk Keteket, htlmas császárunk kglmességéről nem is kell kételkedni, hogy meg nem segítnék Kdet. Csudáúl halljuk az végbeliek keménykedéseket. Keczerné asz-

szonyom kimenetelit nem ellenezzük, requiráltatván ő kemétűl kimenetire passust adatni el nem mulatjuk. Datum.

Kivül: Párban itt maradott.

1683. április 10.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Az tatár chámnak követje érkezvén udvarunkba, az chámtúl hozott levelének fordításának párját Kdnek elküldöttük, mit irjon, abbúl megértheti Kd. Velünk szemben létele után más nap leküldök hozzá ide való vicekapitány Boér Zsigmond uramat, hogy próbálná meg elméje min jár; mely alkalmatossággal jó reménséget nyujtott az tatár chámnak erre nem jövésérűl, csak tisztességes ajándékot készítenénk számára. Ahozképest tudakozta Boér Zsigmond uram mi lehetne kivánsága a chámnak, jelentené meg, melyre azt felelte, ő a mi igéretünk előtt semmit nem szól, minthogy méltóságunk ellen való dolognak is tartaná. Ezzel Boér Zsigmond uram feljövén tegnap, ma meg leküldtük és parancsolatunkbúl igért három erszény pénzt, melyre ismét igy felelt, hogy merne ő olyan felséges nagy chámnak eleiben három ersziny pénzzel menni. Ezekután magát kiadta és jovallotta, hogy tíz ersziny pénzrűl tegyünk igéretet és véle expediáljuk követünket a chámhoz, mely bár ne vigyen egyebet assecuratiónknál, ő végben viszi azt, hogy a chám is ád assecuratiót erre nem jöveteléről, és ő osztán azon mi követünkkel vissza jő s velünk jő a táborba, ott adjuk meg igéretünket, az chám is assecuratiónkat visszaadja. Ezen dolog még eddig ebben van. Mivel penig a követ siet vissza és sem a gyűlést sem az urak confluxusát meg nem várja, az még mindenektűl a censura elérkeznék, csak abban is üdő telnék: Kdnek azért kegyelmesen parancsoljuk, küldje censuráját, az igiretben meddig mehessünk, és mivel a chámnak fővezére és atyafia Girai Szádat szultán is leveleket küldtek, kétség kivűl ajándékra vágynak, azoknak is mit küldjünk Kd tudósítását elvárjuk. Eidem stb. Datum in arce nostra Fogaras 10. apr. A. 1683.

Apafi m. p.

Külczím: Spect. ac gen. Michaeli Teleki de Szék.

Ehez csatolva Teleki válasz fogalmazványa.

Ngod méltóságos levelét alázatos engedelmességgel vöttem. Az dolgoknak velem alázatos hívével való közlését Ngdnak alázatosan megszolgálom. Én kegyelmes uram oly nehéz látogatásit szenvedem az Istennek, bizony az ide küldött irásokat is nem olvashattam jól meg, ugy tetszésemet is rendesen nem adhatom, mivel az kínok az dolgokról való gondolkozásról elmémet elvonják. Az bizonyos az tatár chám ezen menvén által, kiirhatatlan károkat teszen, kinek általmenetelit ha Ngd két-három ezer tallérral obviálhatja, ki ne javallaná; látom az moldvai vajda is sok igéretet nem javal, egyébaránt is kegyelmes uram az már egynehány esztendőktől fogva következett s minden esztendőben szokásban ment igéretekkel s adományokkal félő magunk ne siettessük magunkra következni az moldvai s havasalföldi állapotokat s félek igen attól is, ha most ugyan ezen nem megyen is által, de visszajövet ugyancsak ezen megyen, mely talán akkor nehezebben esik; ha ugyan kételeníttetik Ngod tíz erszény pénzt igérni, az lenne ugy hogy se menet se visszajövet erre ne menne, ugy bár két erszény pénzzel az tíz erszény pénzt szaporíttatná meg, ha külömben nem efficiálhatná. Alkalom szerint kelletvén Ngdnak az tatár chámnak igiretet tenni, küldé Ngod ajándékot néki nemé az állván az Ngd kegyelmes tetszésében én nem tudom, ugy azt is, miben állapodhatik meg követjével a tracta. Ha Ngd az tatár chámnak ajándékot küld, szükségesképen a fővezérnek s annak az Szadát Girai szultánnak is küldeni kell, sőt talám inkább igyekeznék a tatár chám elméjét csendesíteni, ha nekik ajándékot visznek, ha szintén az chámnak nem vinnének is.

1683. apr. 15.

Adjon Isten sok jókat Kdnek.

Noha sok izengetésünk után a Tatár Chámnak, itt való követjével bizonyos summában megalkuttunk vala, hogy a chám erre ne jöjjön; melyre nézve Nagy István hivünket expediáltuk is az chámhoz követségben, hogy az alkalom szerént referálja az dolgot, de elindulása után csakhamar említett

hivünknek, minémü levele érkezett a Chámnak itt való követjéhez, fordításának párjából Kd megértheti. Az mitül mind tartánk, abban esénk, — ha Isten csudálatosan meg nem fordítja. Az palatinustól érkezett levelünkre való választ megfor díttatván, Kdnek megküldtük, melyben kivánjuk Kd tetszését, ha a debreczeni embereket, kik hozták, ott tartóztassuk-e a gyülésig, hogy Isten Kdet is ide hozván szándékunk szerént ismét ugyanazok által tennénk választ és tudósítást. Isten éltesse Kdet. Fogaras, 15. április A. 1683.

Kdnek sok jót kiván

Apafi Mihály mp.

P. S. Ugy vészem eszemben, Palatinus uram nem meri kiadni, hanem Vajda Lászlót kévánná, hogy felmenne. Azért Kdnek ebben az dologban mi tetszik, irja meg.

Külczím: Becsületes stb. széki Teleki Mihály uramnak stb.

1683. máj. 14.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Az Tatár Chám követje érkezvén udvarunkban, hozta Chámja levelét, melynek fordítását és arra való válaszunkat Kdnek megküldtük; noha követjét eléggé examináltattuk: de azt mondta, nincsen szóval semmi reá bizva: hanem ittvaló vice kapitány hivünk discurálván az szállásán vélle, mondta azt, hogy a fővezérhez is elküldött a Chám és mind oda ment postáját, mind őtet vissza várja s ugy fog erre indulni. Mondta azt is, hogy a fővezérhez ment embere megérkezvén a Chámnak még azáltal érkező tudósítás mutatja meg, ha ugyan el kell-e nékeik a táborban menni vagy nem. Mely dolgon nem kevéssé csudálkozunk; és gondolunk olyat, hogy talán valahonnét országokat féltik. Minthogy azért ilyen bizonytalan mind táborban való menetelek, mind peniglen ez országban való beérkezéseknek terminussa és arranézve táborban mikor indulhassunk magunk is, napot neki nem tudunk praefigálni. Kivánjuk azért Kd tetszését küldje mennél hamarébb, ha nem szükséges-é a fővezért ujjolag postán tudósítanunk arról, hogy mely késedelmezve jőnek, és jővetelek is bizontalan, mint

követjek beszéli; ahoz képest magunkat mihez alkalmaztassuk nem tudjuk; hanem uj dispositióját várjuk a vezérnek. Mi már innét az jövő szeredán Isten engedelméből megindulunk Ebesfalvára innét Görgényben s ott mulatunk addig az még el takarodnak. Mivel Boér Zsigmond uramtól az Chám vezére parancsolásábul azt tudakozta a követ, ha az határszéliben menyünk-e mi a Chám eleibe, vagy ide beljebb lészünk szemben vélle, melyre ő keme felelte, hogy eddig azért várakoztunk itt, hogy itt e tájan szembelégyünk vélle; de mivel annyira elkéstek s hatalmas császárunktul is ottan-ottan érkezik táborban menetelünkről való parancsolatja, szükséges képpen az ország más részeibe kell távoznunk, hogy az arra felé való hadakat felszedhessük és ők által takarodván az országon mindjárt indulhassunk. Eidem stb. Datum in arce nostra Fogaras 14. Maÿ ao. 1683.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili stb. Michaeli Teleki de Szék stb.

1683. máj. 26.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb. Hogy későn való indulásunkkal az fényes portának nehézségét magunkra s az hazára ne vonjuk, szükségesnek itíltük az idegen hadaknak országunkbúl való kitakarodása után mennél hamarébb lehet, meginduljunk. De az hadakat hova s mely napra gyűjtessük össze, Ketek tetszeséből akartunk napot s helyet praefigálni. Hogy azért arrúl discurálhassunk és végezhessünk, Keteknek kglmesen parancsoljuk ad diem 10. proxime subsequentis mensis Junii Radnóthon udvarunkban (jó karban hagyván dolgait) compáreáljon. Secus stb. Datum in castro nostro Ebesfalva 26. Maÿ 1683.

M. Apafi mp.

Külczím: Spect. ac. gen. Michaeli Teleki de Szék stb.

1683. máj. 27.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb.

Posta mesterünk expediáltatásárul kezdettünk ugy gondolkozni, hogy mivel későn indula el az hadak miatt a palatinushoz, ne penetrálhasson; vagy ha oda mehetne is, tudosítást hozzánk nem tehetne: melyből az is következhetnék (minthogy már a vezérnek is értésére vagyon elmenetele), hogy a táboron kérdeni találnák expediált emberünk, vagy tudósítása hol van? és ha semmit nem mondhatnánk róla, talán a suspiciót is el nem fognók kerülni: hanem talán jó volna (ha még Lengyel országba nem penetrált volna) vissza hivattatása; és a vezérnek is megmondanók, elküldtük volt ugyan, de bátortalannak tartván utját, vissza hivattuk s onnét a táborból a török végeken Kanisa felé hamarébb s bátorságosabban elmehetne. Ha azért Kdnek tetszik ez okokon vissza hivattatása, levelünket megadó étekfogónkat expediálja utána commissionkkal. Ha penig jobbnak itíli elmenetelit és ha gondolja, hogy eddig Lengyelországban jól penetrált, csak muljék abban. Eidem stb. Datum in castro nostro Ebesfalva 27. Maÿ. 1683.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili stb. Michaeli Teleki de Szék stb.

1683. nov. 14.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb. Kd tudósítását Pernyeszi Zsigmond s Vajda László becsületes szolgáinktól megértettük, melyet igen kedvesen vettünk; továbbra is várván Kdtűl minden occurentiákrul való tudósítását Kdnek. Az bejönni akaró magyarok iránt Kd tartsa magát a dévai conclusumhoz, minthogy annál tovább menni nem akarunk. Secus stb. Datum in civitate nra Alba Julia 14. Novembris 1683.

M. Apafi mp.

Külczím: Spect. et gen. Michaeli Teleki de Szék stb.

1684. jan. 24.

Adjon Isten sok jókat Kdnek.

Az moldvai vajda követje, az mely levelet hozott in specie Kdnek oda küldtük. Szóval ezeket beszéli. Hogy az jövő hónapban az lengyel király okvetetlen nagy német haddal akarja magát Magyarországban conjungálni és sietnek, hogy a Duna jegén által mehessenek s Nándor-Fejérváron kezdjék idején a dolgot s onnét menjenek Drinápoly felé. Más lengyel generalis is lengyel, kozák, muszka s moldvai hadakkal Moldvánál akar a jegen által menni s ki is Konstantinápoly felé akar fogni. Beszéli azt is, hogy a Bucsakot elrontották. Dukát a lengyel királyhoz küldték. Várjuk Kd tetszését, ha az vajda levelére való választételre az urakat convocáltassuk-e avagy csak censurájokat vegyük ő kemeknek, mivel az arravaló választétel nekünk munkás dolognak látszik. Isten legyen Kddel. Ebesfalva. 27. Januarii, 1684.

Kdnek sok jót kiván Apafi Mihály mp.

Külczím: Becsületes stb. széki Teleki Mihálynak stb.

1684. jan. 31.

Michaeli Apafi Dei gratia stb.

Spectábilis stb. Salutem stb. Frater István uram Kdnek irott leveléből látjuk, hogy Ilosvai Péter és Gyulaffy György bejöttenek volna Máramarosban hír nélkül; Kdnek azért kglmesen parancsoljuk adja censuráját patiáljuk-e ott őket, vagy mit kellessék véllek cselekednünk, azonban Isten Fogarasban vivén bennünket az moldvai vajda követjére nézve hozzánk közelebb levő becsületes tanácsúr hivünket convocáltassuk-e, ne-e ebben is irja meg tetszésit. Eidem stb. Datum in castro nra Ebesfalva die 31. Jan. Ao. 1684.

M. Apafi.

Külczím: Spect. gen. Michaeli Teleki de Szék. stb.

1684. febr. 19.

Adjon Isten Kdnek sok jókat.

Elhiszük szegény Bánfi Sigmondné asszonhoz való atyafiságától viseltetvén Kd utolsó tisztességének végben vitelének

okáért szándékoznék alá menné. De ha Kdnek olyan intentuma volna is, lehetetlennek látjuk, (hanem ha nagy országos dolgaink kárával s akadályoztatásával lenne) végben mehessen; mert mind az országgyűlése közelit, melyen is Kdnek idején jelen lenni szükséges. Azonban várunk sokfelől is tudosításokat, melyekben Kd tanácsával kévánunk élni. Kd penig oly messze távozván (ha szintén sietve igyekezne is vissza jöni, de abban is a következhető árvizek megakadályoztatnék) mindezekben megfogyatkoznánk. Kd azért el nem mehetvén klmesen parancsoljuk, alkalmaztassa ehez magát s el ne menjen. Isten Kddel. Fogaras, 19. Febr. 1684.

Kdnek sok jót kiván

Apafi Mihály mp.

Külczím: Teleki Mihály uramnak.

1684. sept. 30.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Saponára és Vallis leveleit megolvasván, ugy látjuk Saponára tovább is insinuállja magát. Mivel azért Kdnek ugy tetszik (melyet mi is javallunk), hogy valaki menjen Máramorosba, ki ott a mi nevünkkel köszöntvén beszéljen valamit vélle; Kdnek azért kglmesen parancsoljuk akár várainkból, akár udvarunkon kivül valakit arra alkalmatos embert nevezzen és minket tudósítván róla Saponarának iratunk egy credentionálist azon ember nevére; kit is Kdhez dirigálván expediállja a fennforgó dolgok szükségéhez való instructióval. Eidem stb. Datum in civitate nostra Alba Julia. 30. Septembris A. 1684.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1684. okt. 6.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Kd levelét vettük, hogy Inczédi Mihály menjen Saponarához, nekünk is tetszik; csakhogy mint Kd is irja, nem tudhatjuk, ha Máramaros felé fog menni vagy másfelé; Kd azért

a máramarosi tiszteknek parancsolja meg, jó vigyázások lévén reá, Kdet idején tudósítsák szándékáról, hogy igy Kd is bennünket azon dologról tempestive tudósítván követhesse utját megirt szolgánk Máramarosba hozzája. Kd betegeskedését szánakozással értettük; kévánjuk Isten Kdet gyógyítsa és jó egészségben sokáig éltesse. Eidem in reliquo stb. Datum in civitate nostra Alba Julia. 6. octobris. 1684.

M. Apafi. mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1684. nov. 7.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb. Az fényes portárúl érkezvén kapucsi hozott olyan levelet, melyben eddig szokásban nem volt kivánságok vagyon. Nem akarván azért a nemes ország tetszése nélkül szólanunk, hogy egyenlő akaratból resolválhassunk azon helytelen kévánságra, Kdnek kglmesen és serio parancsoljuk ad diem 6. proxime affuturi mensis Decembris itt Gyula-Fejérvári városunkban legyen jelen. Ennél egyébb dolgok nem ágitáltatnak. Secus sub poena stb. Datum in civitate nra Alba-Julia die 7. Novembris 1684.

M. Apafi mp.

Külczím: Spect. et gen. Michaeli Teleki de Szék stb.

1684. 9-bris 19.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem et gratiam stb.

Az lengyel király emberei udvarunkban érkezvén a király levelit praesentálták, mit irjon, Kd megláthatja. Mi azért nem látván utazásokban méltóságunkkal ellenkező dolgot, nékünk tetszenék őket ne tartoztatnok, hogy itt tartoztatásokkal se dolgokban akadály, sem iránt unk a király előtt valami nehézség ne származzék. Feltévén azt is ha szintén tartoztatnók is őket, vége a dolognak csak a lenne, hogy őket elbocsátanók, minthogy a király is mellettök. Kd azért (ha levelünk oda érkezéséig az urak ő kemék el nem oszlottak) ezen dolgot s akaratunkat az urakkal ő kemékkel közölje, hogyha Keteknek is

ugy fog tetszeni, had menjenek el, a hová akarnak. Kd tudósítson. Secus non facturus. Datum in civitate nostra Alba Julia. 19. 9-bris. 1684.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1685. febr. 21.

Isten minden jókkal megáldja Kdet.

Minemű leveleket küldött Kd ide hofmesterünk kezéhez azokat elolvastatván az dolgokat megértettük, ugy meg mondván hofmester uram is az iránt való Ketek censuráját, bizony dolog, noha fogadásunk tartotta s tartja, hogy Tököly uram emberével semmi dolgokról ne tractáljunk, mennyi sok méltatlan bosszukkal illetett bennünket, maga tudja Kd, mindazáltal, hogy az közönséges magyari dolgokban és vallásunknak dolgában ne okoztassunk, az Ketek censurája szerént Báncsi Ádámmal szemben lészünk, ugy mindazáltal, hogy Tököly Imre nevével semmit is nálunk ne mondjon, Kd azért hozza el magával. Az somlyai kapitánnak is megirhatja Kd, ha követek akarnak béjönni, bocsássa be, akkor Isten azt adván érnünk, megtanit az üdő s az alkalmatosság, ha szemben legyünk-e velek avagy ne, respectálván azt is benne, Tökölyt evocáltattuk és ne excipiáljon azzal, emberét be nem bocsátottuk, élését is elbocsáttattuk. Éltesse Isten Kdet. Fogaras 21. febr. 1685.

Kdnek jót kéván

Apafi Mihály mp.

Külczím: Tkts nemzetes Széki Teleky Mihály uramnak böcsületes meghitt belső tanács úr hivünknek ő kemének adassék.

1685. márcz. 6.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb. Tököly Imre és Barcsai Mihályék ellen akarván procedálni, Kdnek kglmesen parancsoljuk mind azokat a leveleket és relátiókat, valamelyek ellenek való causánkat etősegítenék, nevezet szerént a melyeket harmadidei táborozásunkkor Tököly Imre embereitől intercipiáltanak és Nagy-Győrből kiküldöttenek, előkeresvén ma-

gával ide hozza Kd, amennyire lehet maga is nem késvén az idejövetellel. Eidem stb. Datum in arce Fogaras 6. Martii A. 1685. M. Apafi mp.

Külczím: Spect. ac. gen. Michaeli Teleki de Szék stb.

Teleki kezével: Tököly s Barcsai dolgairúl.

Belül Teleki válasza: A Nagy-Győrbűl kiküldött Tököly uram Szirmainak irt levél én nálam kglmes uram nincsen; én asszonyunknak ő ngának beküldöttem még akkor; több levelek ha kezeim között találtatnának Ngd parancsolatja szerént magammal elviszem; csak hogy leveleimnek felhányása üdőt kiván; mindenekben Ngd parancsolatjához kívánom magamat alázatosan alkalmaztatnom.

1685. ápr. 17.

Michael Apafi stb.

Spectabilis stb. Salutem stb. Fő hopmester hívünktől értvén Kende Gábornak Kden való sok nyughatatlankodását bejővetele felől ez okáért mi salus passust nem irhatunk, mert nagy szónk tartja, mindazonáltal hogy Keteket továbbá is ne infestálja, arra léptünk hogy bejövetelit nem ellenezzük; ehez képest commitáltunk Francisco uramnak bebocsátása felől; kitől Kd találja ki mivel jött, mert nekünk vélle semmi dolgunk nincs, elhitetvén magunkkal, hogy tökéletlenségben jár. Dobai Mátyás is Kdnek subsistálván, Kd értse meg mit hozott, magunk vélle sem leszünk szemben hanem mind a kettőnek expeditioját Kd által akarjuk megérteni. Eidem stb. Datum in arce nostra Fogaras die 17. Aprilis. Ao. 1685.

M. Apafi mp.

Külczím: Spect. ac. gen. Michaeli Teleki de Szék stb.

1685. ápr. 17.

Michael Apafi stb.

Generose stb. Salutem stb.

Magunk is megunván immár annak a Kende Gábornak Teleki uramhoz való irogatásával sok nyughatatlankodtatását bejövetele engedelme felől birodalmunkban. Ezokáért pa-

rancsoljuk Kdnek kglmesen, hogy megtaláltatván felőlle, engedje meg Teleki uramhoz való bejövetelét. Eidem stb. Datum in arce nostra Fogaras die 17. april. A. 1685.

M. Apafi mp.

Külczím: Generoso Francisco Bialis de Genova Confinii nostri Somlyaiensis praesidiorumque ibidem constitutorum Capitaneo.

1685. jul. 3.

Michael Apafi dei gratia stb.

Spectabilis stb. Salutem stb.

Ked levelét s tudósítását kegyelmesen vettük. Ilyen derék dolog idején az vármegyék leszállásáról való Kd dispositiója nekünk helyesnek látszik. Az moldvai követ érkezvén hozzánk, olyat beszél, hogy a lengyel király Ilyvo táján volna táborban, ellenben az tatár Cham is eddig Kamenicz tájára érkezett. Maga miben jött, Kd az hozta levelekből megérti. Eidem de reliquo stb. Datum in Civitate nostra. Alba Julia 3. Juli 1685.

M. Apafi mp.

Külczím: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék stb.

1685. sept. 4.

Adjon Isten sok jókat Kdnek.

Daczó György megérkezék. Ő kegyelmével az szerdárnak követje is, mely Fogarasban vala a télen, ide jutott summája követségeknek ez: Az szerdár felette kér bennünket, küldenők emberünket az német udvarba és a békességet munkálódnók; megesküdt szakállára, hogy az porta nagy kívánságokra reá hajol; az mi munkánkat is nagy jutalom követi, csak ne késsünk és vigyük végben az dolgot. Melyre nézve mi az felküldéstűl idegenek nem volnánk, csak lenne haszna. Nem is halasztanók messzire Kd tetszése is járulván. Mit kövessünk azért el ezen dolgokban, mindenekről való tetszését kivánjuk Kdnek. Isten legyen Kddel. Radnot 4. september 1685.

Kdnek sok jót kiván.

Apafi Mihály mp.

Külczím: Becsületes meghitt Tanács úr hívünknek, főgenerálisunknak Tekintetes Nemzetes Széki Teleki uramnak.

1685. okt. 18.

Adjon Isten sok jókat Kdnek.

Az estve maga hírével érkezvén ide ujjolag azon követje a Szerdárnak, a kit Görgénybűl elbocsátánk, jött ilyen dologgal: Észre vévén Tökölynek állhatatlanságát a porta, parancsolt az Szerdárnak, hogy valami formán kerítse kézben, melyet így akar elkövetni: minthogy Tököly segitséget kér az német ellen, az tömösvári pasát rendelte melléje, olyan ordinantiával, hogy mihelt vélle találkozik, mindjárt kösse nyakon. Kér bennünket az Szerdár azon, ha valamint el találna erre felé szaladni, legyünk vigyázásban és fogassuk meg. Igy lévén a dolgok, még ís hiszszük, Kende Gábor más felé beszéll, melyről várjuk Kd tudósitását. Isten Kddel. Alvincz 18. 8-bris 1685.

Kdnek minden jót kiván

Apafi Mihály mp.

Czím: Becsülletes meghitt tanács úr hívünknek s főgenerálisunknak Tekintetes Nemzetes Széki Teleki Mihály uramnak ő kemének.

1686. márcz. 14.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae partium regni Hungariae dominus et Siculorum Comes.

Spectabilis ac Generose fidelis nobis syncere dilecte Salutem et gratiam nostram! Jóllehet a nemes ország gyűlését ad diem 23. praesentis mensis Martii indicáltuk volt Szebeni városunkban celebráltatni: mind azáltal az mostani fenforgó állapotokhoz képpest oly intervenientiája superveniálván a hazának a Regálisok kimenetele alatt, melyre nézve becsületes tanácsúri és főrendü deputatus híveinknek ő kemeknek nagyobb részének Kolosvárra kelletett kimenniek, annak okáért a nemes ország gyülését ugyan itt Szebeni városunkban ad diem 20. proxime affuturi Mensis Aprilis illett prolongálnunk. Parancsoljuk azért Kdnek kegyelmesen és igen serio, ad terminum praefixum Szebeni városunkban compareáljon, az előbbi regalisban specificált dolgoknak folytatására. Secus sub poena in generali decreto et articulis expressa nec facturus. Datum

in Civitate nostra Saxonicali Cibiniensi die 14. Mensis Martÿ Anno 1686.

M. Apafi mp.

Kivül: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék etc.

Az urak s főrendek mint esküdtek össze Szebenben a mi kegyelmes urunk ő nga is confirmálván.

1687. october 22.

Mi az mi kgls urunk s fejedelmünk tanácsi és az nemes országnak alkalmas időktől fogván fenforgó s naponként szomorúan terjedő szoros dolgai folytatására deputatus hívei: adjuk emlékezetül mindeneknek, az kiknek illik ez mi levelünknek rendiben, hogy midőn mi ez mi édes nevelt hazánknak és ennek statussinak az Istennek megbúsult indulatinak tárgyává kitétetett és már azon Istennek bosszuállásának munkáiban helyheztetett szomorú sorsáról s állapotjáról lefüggesztett fővel s kiterjesztett elmével gondolkodnánk, szomorú szívvel és megkeseredett lélekkel tapasztaljuk s meg is kell vallanunk, hogy concordia coelesti numini placenti adversa quaelibet removeri tollique ac penitus annihilari, facultates vero publici commodi, et quorumlibet utilitatum promoveri, — e contra vero discordia ceptorum quoque bonorum fundamenta, et quaelibet argumenta dirui, dilatique facilime possint ac valeant. Melyekhez képest sebes árvizek habjai és fenyő tövisben gerjedett tűznek lángjához hasonló keresztyéni sok szép devotiónkkal s oblatiónkkal meg nem csendesíthető hatalmas nemzetek szegény hazánk pusztulásában s szép szabadságunk felfordításában már munkás ellenkezőink indulatjukat több következhető gonoszink megelőzésére s csendesítésére fordítandó imádkozásinknak és minden szorgalmatoskodásinknak kivánt hasznos gyümölcsével, hogy Isten jó voltából megvidámíttassunk és lakóhelyekben s lakóhelyeken kívül is sok képpen kesergő s szenvedő népnek könyebbséget szereshessünk, megegyeztünk azon közönségesen, hogy minden emberi gyarlóságink fáinak nemcsak kiterjedt ágait tördeljük le és vessük feledékenységünk megemésztő tüziben, hanem gyökereit is keresztyéni szent

indulatink fegyverivel annyira sértegessük meg, hogy többé az keresztyéni szeretetet s hazánk törvényét megháborító, annál inkább az közönséges jónak hasznos folytatását akadályoztató nedvességet ne vehessen. Valljuk azért és Isten s ez világ előtt kötelezzük arra magunkat, hogy az mi kgls urunk s asszonyunk ő ngokhoz, sőt választott iffjú kgls urunkhoz ő ngához tökéletes igaz hűségünkben megmaradunk és magunk között is mind személy szerént mind pedig az négy recepta religiok szerént, ha kiknek egymás ellen valami privata injuriája, vagy vindictára kész indulatja, annál inkább munkája vagyon, elméjéből teljességgel vesse ki és tegye le s haragos elméjét keresztyéni jó indulattal változtassa és senki közzülünk egymás ellen sem személy szerént sem nationaliter versengő indulatokkal nem viseltetik, annál inkább gyűlölséget tartván és foveálván, másnak személyében, becsületiben, vagy akármi javaiban való károsíttatására s ártalmára sem maga, sem más által, sem titkon, sem nyilván nem igyekezik, hanem kiki egymáshoz keresztyéni szeretettel viseltetik és nationaliter is az unionak conditiói szerént alkalmaztatja magát; egyik az másiktól való megbántódásit pedig ha ki nem szenvedheti (mivel az gyarlóságnak munkáitól keresztyén ember is üres nem lehet) nem maga hatalmával, hanem hazánk közönséges bevett törvényi rendes folytatásával orvosolja s orvosoltatja. Szegény hazánk siralmas állapotra hanyatlott szomorú sorsa jobb karban való állíttatásában pedig kiki közzülünk tanácsát, személyes szolgálatját és különben is értéke szerént való succursusát hiven és jó lelkiismerettel cselekszi; az mi oly titkos haza közönséges dolgairól tanácskozunk, senki ki nem jelenti és sem titkos dolgainkat sem pedig egymást az idegenek előtt nem prodáljuk és semmi időváltozásban nem vádoljuk. Ezek iránt sem atyafiságot, sem idegenséget, sem jóakaratot, sem bosszúságot fenn nem tartván és semmi aequivocatióval s mentalis reservátióval is nem élvén, melyek ellen ha ki közzülünk czél szerént injungálni comperiáltatik, annak mindnyájan gonosz akarói lészünk és az Istennek szomorú itíleti szálljon házára, személyére és minden javaira. Melynek nagyobb valóságáról irtuk és adtuk ez mi kezünk irásával és pecsétünkkel megerősített levelünket. Datum in civitate Cibiniensi die 22. Mensis octobris. Ao. 1687.

Haller János mp. (pecsétje).
Naláczi István mp. (p.)
Bethlen Elek mp. (p.)
Gyulai Ferencz mp. (p.)
Gyulaffi László mp. (p).
Franck Bálint mp. (p.)
Bánffi Farkas mp. (p.)
Bethlen Miklós mp. (p.)
Keresztesi Sámuel mp. (p.)
Thoroczkai Péter mp. (p.)
Thoroczkai István mp. (p.)
Mikes Pál mp. (p.)
Kollatovics György mp. (p.)
Apor István mp. (p.)
Inczédi Pál mp. (p.)
Alsó János mp. (p.)
Beszterczei Sámuel mp. (p.)
Teleki Mihály mp. (pecsétje).
Bethlen Gergely mp. (p.)
Székely László mp. (p.)
Bánffi György mp. (p.)
Matskási Boldisár mp. (p.)
Kristianus Drubo mp. (p.)
Kemény János mp. (p.)
Gerőffi György mp. (p.)
Kendeffi János mp.
Pernyeszy Zsigmond mp. (p.)
Lugasi Ferencz mp. (p.)
Alvinczi Péter mp. (p.)
Sárosi János mp. (p.)
Ugron Ferencz mp. (p.)
Nagy Pál mp. (p.)
Michael Filstich mp. (p.)
Czegei Idősbik Vass György mp. (p.)
Haranglábi Zsigmond mp. (p.)
Inczédi Mihály mp. (p.)
Naláczi András mp. (p.)
Thoroczkai Mihály mp. (p.)
Ecselly Szabó Mihály hites polgár mp. (p.)
Dániel Mihály mp. (p.)
Kálnoki Farkas mp. (p.)
Rhédey István mp. (p.)
Bánfi Pál mp. (p.)

Ez fellyebb megirt szép unio az mi kgls tetszésünkből irattatán, kivánjuk Isten ő fge áldásából légyen állandó és nemzetségről nemzetségre boldogúl terjedjen.

(fejedelmi pecsét). Apafi mp.

Serédi Benedek mp. (p.)
Bethlen Sámuel mp. (p.)
Kendeffi Pál mp. (p.)
Kálnoki Sámuel mp. (p.)
Folthi Bálint mp. (p.)
Barcsai Ábrahám mp. (p.)
Kun Mihály mp.
Ifjabb Kun István mp. (p.)
Földvári Ferencz mp. (p.)
Suki Pál mp. (p.)
Harinnai Farkas Ferencz mp. (p.)
Ifjabbik Toroczkai Péter mp. (p.)
Nádudvari István mp. (p.)
Zejk László mp. (p.)
Ugron Pál mp. (p.)
Geréb János mp. (p.)
Bernala Ferencz mp. (p.)
Barcsai Péter mp. (p.)

Kemény Bódisár mp. (p.)
Thoroczkai Mátyás mp. (p.)
Kendeffi Mihály mp. (p.)
Ifjabbik Was György mp. (p.)
Balog Boldisár mp. (p.)
Suki Mihály mp. (p.)
Bodoni Balás mp. (p.)
Vízaknai Nagy István mp. (p.)
Bánfi Boldisár mp. (p.)
Donát János mp. (p.)
Szalánczi István mp. (p.)
Radák István mp. (p.)
Dániel Ferencz mp. (p.)
Orbán Pál mp. (p.)
Tholdalagi András mp. (p.)
Franciscus Vitéz mp. (p.)
Thordai Gábor mp. (p.)
Maurer Mihály és Szarka Zsigmond fejérvármegyei követek mp. (p.) (p.)
Bagotai Ferencz küköllő vármegyei követ mp. (p.)
Hegyesi András mp. (p.) és Detsei István mp. (p.) Torda vármegyei követek.
Dállyai Ferencz Udvarhelyszéknek követje mp. (p.)
Gyárfás István kézdi követ.
Donáth Mátyás mp. (p.)
Bodó Mihály csíki követ mp. (p.)
Jankó Tamás orbai követ mp. (p.)
Kabós Kábor mp. (p.)
Thot Mihály mp. (p.) és Dósa Gergely marosszéki követek mp. (p.)
Szilágyi András Aranyosszék követe mp. (p.)
Martialis János mp. (p.)
Johannes Briditsch judex regius Segesváriensis.
Georgius Jeckel legatus Coronensis mp. (p.)
Polcz István mp. (p.)
Conradus Bénieg sedis judex Kőhalmiensis mp. (p.)
Melyczer János N. Senkiensis juratus mp. (p.)
Takács Mihály ujegyházi esküttember mp. (p.)
Christoph Lőrincy szerdahelyi királybiró mp. (p.)
Henter Mihály mp. (p.)
Sándor János mp. (p.)
Désfalvi Farkas. mp. (p.)
Idősbik Bánfi György mp. (p).
Dániel Péter mp. (p.)

Eredeti, kettőn kivűl piros viaszba nyomott kis gyürű s a fejedelmi pecséttel.

1688. febr. 17.

Instructio

pro Fidelibus nobis syncere dilectis Generale Michaele Teleki, Alexio de Bethlen, Georgio Bánfi de Losoncz, Valentino Frank Consiliariis nostris intimis, Petro Alvinczi de Borberek, Magistro nostro Protonotario et Stephano Apor de Al Torja, sed. Siculicalis Csik Judici Regio supremo, ad Excellentissimum Generalem Dominum Antonium Comitem a Ceraffa etc. expeditis Legatis nostris data.

1. Nem kételkedünk ő kemeknek mind hozzánk mind ez hazához való igaz hűségek s kötelességekben, és hogy az szerint is az mostani fennforgó nehéz dolgokat ügyekeznek is forgatni, kivántatik mindazáltal, hogy a General ő nga letett punctumira való resolutiónk szerint ügyekezzék ő kemek az egész dolgokat complanálni, szorosan haereálván az Herczeggel ő felségével lett accorda mellett, az mennyiben az mi resolutiónkat segíthetik, és annak utánna is az commissariatussággal és generalissággal lett végezések mellett, melyek mellől való recessus nemhogy az ő felsége vitézinek is hasznára lehetne, de sőt inkább az dispositióban veendő confusió miatt sok fogyatkozása lenne.

2. Ha hol peniglen semmiképpen azok szerint ő kemek mindenekben nem procedálhatnának, megnyugodva lévén igaz hűségekben és hazafiuságokban bizzuk az egész dolgoknak complanálását az ő kemek discretiójára, az ott való occurentiák és az dolgoknak folyása mutatván meg, mire kellessék ő kemeknek condescendálni mindezekben s minden egyéb occurálandó dolgokban.

3. Mindezekben igyekezzenek ő kemek azon, hogy ennyi sok expensáink és gratificatióink után lehessen valami securitásunk.

4. Az hatodik punctumra lett resolutiónkban noha az mi itíletünk szerént elégséges ratiokat tettünk fel annak elhárítá-

sára, de még azokon kűl is, ha az ott való occurrentiákhoz képest mi rátiókat ő kemek feltalálnak, mind azokkal is szabadosan éljenek.

Ha mind azokkal is nem használhatnak, semmire az Generalt ő ngát nem inducálhatják ő kemek, ez egy punctum iránt rescribáljanak ű kemek, ha az Generált reá vehetik.

Ha hol peniglen semmiképpen az rescriptumokat az General ő keme meg nem engedi semmiképen, in isto casu valamit ő kemek legjobbat az mi méltóságunk és az haza megmaradására feltalálnak, cselekedjék azt, megnyugodt elmével lévén az ő kemek hazafiúságán, hogy az két forogható gonosz között az kissebbik mellé állanak. Datum in arce nostra Fogaras 17. Februarii Anno 1688.

M. Apafi (P. H.).

1688. máj. 19.

Nos Michael Apafi dei gratia etc.

Damus pro memoria per praesentes significantes, quibus expedit universis, quod nos generalem nostrum Michaelem Teleki ad excellentissimum dominum dominum Antonium comitem a Carafa ad tractanda et componenda negotio praesentium regni difficultatum eundem praefatum generalem nostrum tenore praesentium assecuratum esse volumus, nos ea omnia, quaecunque pro necessitate rerum praesentium per eundem acta et conclusa fuerint, rata et accepta habebimus, dantes atque concedentes eidem sufficientiam agendi, tractandi et concludendi. In cujus rei firmitatem literas nostras praesentes extradandas duximus et concedendas. Datum in arce nostra Fogaras die decima nona, mensis Maji, Anno domini Millesimo, sexcentesimo, octuagesimo, octavo.

Apafi mp. (L. S.)

Kivül egykoru irással: Fogaras 19. Máji. 1688. generalis uram nevére, mikor Carafa generálhoz ment Szebenben urunk ő nga neve alatt költ.

III.

FŐ EMBEREK LEVELEI

S MÁS IRATOK.

(Keltezés nélkül.

Celsissime princeps, dne dne mihi clemme.

Cum ob amorem conthoralis atque conservationem arcis Munkaciensis ex bonis in Transylvania congestos victualibus oneratos currus anteactis temporibus transylvani No. 150. in arcem praedictam deducendos per viam detinuerint, in praesenti autem actione similiter pro iisdem usibus destinatos No. 137. occupaverint; ne arx Munkacsiensis, quae hactenus in fidelitate fulgidissimae portae constantissime permansit, atque ulterius in eadem perseveratura est annonae defectu periclitari videatur, inque hostium manus incidat, tam hos, quam illos unacum hominibus meis ibidem detentis ab iisdem manibus quidem fidelis mei eo transmittendi consignatos in arcem Munkacsiensem si absque periculo hostium, qui ibidem vertarentur invehi possent, sin minus Varadinum aut Janoviam cum securitate et comitiva deducendos per fermanum speciale ac celsitudine tua committi humillime supplico: egestati certe meae atque Munkacsiensi quam injuria temporis causavit, hoc ipso succurretur, meque ad renovationem veteris amicitiae quae inter me et principem Transylvaniae intercessit promptissimum reddet.

Ejusdem Celsitudinis

servus humillimus
Emericus Tökölÿ.

Egy íven a regestummal Thököly javairól.

1666. augusztus. 27.

Instructio,

mely szerént kell procedálni az portán levő követnek.

Elsőben is (salvo principis et senatus transylvanici judicio) ezt igy értvén, mivel az erdélyiek formam tractandi job-

ban értik, annak modalitássába való jó utját az követnek nem praecludáljuk, mindazonáltal quoad formam is nekünk igy tetszik, quoad substantiam rei penig igy akarjuk.

Mindenek előtte az követ az fejedelem részére kivánjon olyan assecurátiót, hogy az mit az erdélyi fejedelem nevével megjelent és mond, az oly titokba leszen, hogy semmi szín alatt soha ki nem jelentődik; itt valóban considerálni kell csak ennek, megmondását is annálinkább az derekasabb dolgokat, micsoda tolmácsra kell bizni, és szükséges, ha Panajot suspectus, minthogy neki hitek is alig lehet teljességgel, ezen tractából kirekesztessék, avagy signanter az ő részéről is assecuráltassék az fejedelem.

Másodszor azon levélbe assecuráltassa magát az fejedelem, hogy mivel az ő portának megjelentendő akaratja offendálni fog más nemzeteket, és azoknak offensiójokból Erdély és annak fejedelme ellen az portán más szín alatt vádok következhetnek jövendőben, hogy az porta mindazokat az vádlásokat, ha mik esnének, mint az portához való hűségért támadott offensioból származókat megvet és az fejedelemnek megjelent, és ha azon nemzetek azon bosszuságáért Erdélyt háborgatnák, azok ellen az porta megoltalmazza, akármely nemzettől háborgattatnék is.

Az assecurátió után megmondhatni, hogy az erdélyi fejedelem mint hatalmas török császárnak egyik szeme, igaz híve kivánván hatalmas császár hasznát terjeszteni, az mint az környül álló dolgokból eszébe veszi, ugy reménli, inducálhatja Magyarországot, hogy török császár oltalma és patrociniuma alá adja magát, noha még mindenestől fogva nem assecurálhatja a portát, de ha ilyen minden időbe megálló athnamét ád Magyarország számára, vagyon bizodalma hozzá, végbe viheti, melybe ez szerént procedáljon:

Primo. Kivánja az török végházakon felül való helyek töröknek ne hódoljanak, hogy az ajándék pénz azoktól is az ország több részeivel együtt supportáltassék. Az török végházakon alól penig valamint ekkoráig, ugy ezután is mind török, magyar uraknak hódoljanak.

Secundo. Ha ez nem succedálna az zsitvatoroki pacificatiótól fogva; ha az sem lehetne, az mely helyek Bethlen Gá-

bor halálától fogva meghódoltanak (itt nem értvén az török kezénél levő erősségeket és végházakat) azok a hódolás alól szabaduljanak.

Tertio. Ha ez sem succedálna, az magyar végházakon felül való helyek az hódoltság alól felszabaduljanak ugy, hogy az hódolásnak határa Guthán, Sellyén, Sentén, Nyitrán, Léván, Palánkon, Gyarmathon, Fileken, Putnokon, Diós-Győrön, Ónodon felül az Tiszáig ne menjen és ne terjedjen; és ezen helyek határozzák az töröknek való hódolást, consequenter Szathmár, Szabolcs vármegyék is az szabolcsvármegyei hajdukkal együtt hódolatlanságba maradjanak. Az Dunán tul penig Gesztes, Tata, Nagy-Komárom, Nagy-Győr, Szent-Márton, Pápa, Beszprim, Tihany, Kesztely, Sz.-György-Vára, Sz.-Grót, Egerszegh, Nempti, Alsó-Lindva és azontul be az Muráig határozzák meg az töröknek való hódolást. Tót- és Horvátország in suo esse maradván. Ezzel állítván az dolgot, mivel az ország része kicsin, az ki hódolatlan, elégtelen az esztendős honorariumnak megfizetésére, és hogy ezzel és több ezekhez hasonlókkal az magyar nemzet szíve annál inkább hatalmas török császárhoz hajoljon, de mindenik conditióba ez az első punctumba declarált cautela (hogy magyarok minden török földén levő jószágokat, melyeket eleitől fogva birtak, és birnak mostan is, ezután is hasonlóképpen birodalmokban maradjon) observáltassék. Ha penig ugyan megkötné magát, kiváltképpen Rima-Szombat, Rosnyó, Szikszó, Miskolcz állapotjába defalcatis defalcandis adójokba in pristinum statum redigendo, az mint elsőbben behódoltatták.

Quarto. Ha az sem lehetne, legyen addig az hódolás mind két részre, az meddig mostan az helyek hódolnak, kivévén azokat, melyek Érsekujvár megvételétől fogva meghódoltanak, azokat visszaengedje.

Ezt szükségesképpen hozzátevén, kire igen is kell vigyázni és ki sem kell hagyni, akármelyik punctum szerint concludáltatik is az dolog. Mivel az török szpahiák felettébb nevelték és nevelik, naponkint az hódolt helyek adóit és szolgálatját, mely miatt sok helyek utolsó pusztulásra jutottak és jutnak naponkint mindkét félnek nagy kárával; azért az hódolt helyeknek adója, szolgálatja az első hódolások idejében

elvégezett adójokra és szolgálatjokra engedtessék; azon felül való terhekkel és adózásokkal ne terheltessenek, ennekutánna penig semmi hódolt helyek adója feljebb ne verettessenek. — Nemcsak békességet tartson penig az török az magyarral, hanem minden ellenségi ellen tartozzék megoltalmazni, mint patronus cliensét, és azonba ha az magyar az töröknek honorariumát megadja, ezekre condescendáljon az török.

Primo. Semminemű magyar kezénél levő végházakat, erősségeket, várakat, városokat semmi kigondolható szín alatt sem erővel, sem practicálás által, háboruság vagy békesség idején, se most, se jövendőben az török kezéhez nem veszen, és el nem foglal, tovább penig minden hódoltatásoktól mindenestől fogva megszűnik.

Secundo. Király és egyéb tisztek választásában szabadságát az magyar nemzetnek, előbbeni jó szokása és törvénye szerint minden megsértés nélkül meghagyja.

Tertio. És mivel hatalmas török császárnak Magyarország honorariumot ád, hatalmas török császár birodalmának terjesztésére, vagy akármely indulásokban, fegyverfogásra és mellette való hadakozásra ne kénszeríttessék.

Quarto. Ne elegyítse az török Magyarországnak semminemű sem külső, sem belső, nagy, közép, kicsin dolgaiba magát, melyek eleitől fogvást való törvényeibe, szabadságiba, szokásiba observáltattak, hanem esztendőnkint elégítvén az magyar az törököt, szabad legyen az magyarnak mind országába, mind országán kivül minden maga hasznára, megmaradására való dolgokat elkövetni: ugymint, mind török birodalomba, mind más országokba kereskedni, járni, kelni, mulatni és correspondeálni.

Mivel penig az török és más török birodalomhoz tartozó népek és nemzetségek ellen nem fog fegyvert az magyar nemzet; azonkivűl mások ellen offensive, defensive akár most, akár jövendőben, békesség vagy háborúság idején szövetségeket kötni, alkudni, fegyvert fogni, békességet csinálni szabad legyen maga alkalmatossága és tetszése szerint.

Quinto. Az magyar végházak közt, annálinkább azokon felül várakat, városokat építteni, erősítteni, embert telepítteni és költöztetni hasonlóképpen szabad legyen.

Sexto. Mindennemü törvényeket, szabadságokat, rendtartásokat, igazgatásoknak formáit végezni, és az mint Magyarországnak tetszik, változtatni szabad legyen.

Septimo. Ennekutánna penig az hódolt nemességtől az fegyverviselés ne tilalmaztassék, ha az mindenestől fogva obtineáltatik benne; de ha mind nem is, csak a török végházakon feljül lakó nemesség részéről is megengedtessék, mivel az töröknek azontul már ellene nem leszen az magyar fegyver. Ha penig lakó helyét változtatni akarja az hódolt nemes ember, az török abba ellent ne terthasson, és azért is senkitől ne háborgattassék, sőt az török végházakon felül lakó nemesség, hogy az ország honoráriumjára tartozó pénzen kivül, az mely helybe lakik, azon helyet biró török uraknak, ispahiáknak semmi pénz fizetéssel ne tartozzék, serio és singulariter allaboráljon benne követ uram ugy, hogy semminemü feljebb megemlített dolgokban az magyar meg ne bántassék és az török magyarral való békességét meg ne háborítsa.

Ha az török ilyen conditiókkal athnamét ád, Magyarország részéről ezt igírheti:

Első. Hogy szent békességet tart az törökkel, és akármi nevezet alatt török császár szárnya alatt levő minden népekkel és országokkal, ugy az török is az magyarral és minden magyar korona alatt levőkkel.

Másodszor. Török császárnak, mint patronusának, esztendőnként bizonyos ajándékot ád. Itt már az tractáló dexteritását Isten mennyire segíti és az török elméjét is mennyire birja, meg nem határozhatni, de mi tetszésünk szerint ehez accomodálja magát. Hogyha az török császár az feljebb declarált első conditióra lép, százezer tallért igírhet; ha az másodikra, vagy harmadikra, hatvan, hetven, avagy nyolczvanezer tallért; ha az negyedikre, húsz, harmincz, negyvenezer, vagy ötvenezer tallérig legfeljebb igírhet; annál feljebb ne is menjen, *holott az országnak hódolatlan része igen kicsiny és sovány.*

Arra is vigyázzon, hogy ezt ajándék pénznek és nem adónak irják az athnaméba; török császárt is nem Magyarország urának, hanem patronusának irják és nevezzék. Egyszóval az magyar az törököt oltalmazójának veszi, esztendőnként szokott ajándékát megadja, valamig az mostani kötés

szerént békességbe, oltalomba és szabadságba tartja, és meddig szárnya alatt megnyughatik.

Elsőbben penig az követ igíretekre ne menjen mindaddig, valamig az porta kívánságát és elméjét nem experiálja, abból lument vévén, ahhozképest accommodálja magát, és mennél kevesebb summára szállítsa és kivánt conditiókra hozza; ha semmiképpen magát az török nem declarálná, ugy menjen az követ rend szerént az feljebb declarált módok szerént igéretekre.

Kérjük penig az méltóságos erdélyi fejedelmet ő ngát, mivel Bethlen Miklós uram eleitől fogvást minden tractáinkban conscius és fundamentumoson érti dolgainkat, találja fel módját, más követet ne, hanem ő kemét küldje az portára.

In ultima extremitate ha kénteleníttetnék, az erdélyi fejedelem ő nga, hogy az portát assecurálja, assecurálhatja és ha kérdeznék: az fejedelemnek vagyon-e assecuratiója? megmondhatni: vagyon; de ad specificationem personarum semmi úttal condenscendálni nem kell. Datum in Muránallya, die 27. Augusti, Anno 1666.

Comes Franciscus Wesselényi mp.

1666. decz. 4.

Ajánlom Kdnek köteles szolgálatomat.

Édes Teleki uram, komám uram erről akarék Kdnek irni; kérem tudósítson Tököly [1]) uram jöveteliről, s maga Fogarasban való meneteléről; bánnám, ha Kdtől elmaradnék. Kérem azért Kdet tudósítson mindjárt, hogy egyezzünk meg; egyébiránt bizony jó szívvel látnám Kdet, soha talán szebb halakot nem láttam, mint most vannak; kérem azért Kdet, ne szánja fáradtságát; ha pedig el nem jő, kit bizony bánnék, tudósítson, hol egyezzünk meg. Hogyha pedig Tököly uram mostani utja változott kérem tudósítson, ne mulassak hiában Gerenden.

Kdnek köteles szolgája
Weselényi Pál

Datum Gerend 4. Decembris 1666.

Külczím: Tekintetes nemzetes Teleki Mihály uramnak kedves jó akaró komám uramnak.

[1]) Tököly István, Imrének atyja.

Gyulaffi László és Keczer Menyhért valószinűleg Telekihez.

1667. jan. 18.

A francziával már az dolog véghez ment, bisonyosan, az embernek várnak csak az portáról; Tököly uramra bizatott volt adjon 3 vagy 4 ezer tallért az portára menő követnek ha ugy kivántatik, ha eddig be nem küldött az fejedelem az Istenért küldjön el, bizony Erdélynek igy csináltok securitást, kirűl mentől hamarébb tudosítom Kdet, hadd mondhassak bizonyos választ . . . . . 18. Jan. 1667.

G(yulafi) László.

Palatinusnénak két levelét is vettem, irja felettébb jó karban vannak az oda fel való állapotok és jó kivánatos hírrel tér meg hidjem el, bár hidjem nincs különben az dolog Palatinus az dologban igen igen constans jól is viselte magát, senki sem gondolta volna, életét is köti az asszony érette, csak már az portai dolgot az fejedelem vihetné jól végben, itt valóban rajta vannak, Isten segítségéből jól folynak.

Bán uram, Nagy Ferencz itélőmester uram, Bory Mihály, Vittnyédy és mások most együtt vannak.

Uylak. 5. Januarii, 1667.

Keczer Menyhárt.

Jegyzet: Gyulafi László 1667. jan. 18-iki levelének melléklete, melyben irja, hogy követ volna hozzá, de nem találhatta, mert ott van, hova neki nem szabad menni. Szeretné követségét közölni vele, szeretné ha a hadak Bányáig Kővárig ki jönnének.

1669. jul. 1. Kassa. Petrőczy István Teleki Mihálynak. »Gonosz embereknek csalárd resolátiojok penig, hogy Kd jó akaratja által nemesak kinyilatkozott, de azon dolognak effectualásában való nagy jó ajánlásáról informáltatván Csuthy Benedek uram által im én sem késvén küldöttem Kdhez kedves igen meghitt jámbor szolgámat nemzetes Pettkó Zsigmond uramat.« Egészen az ő atyafiságára bizza ügyét, térjen az meg jó válaszszal, »ha jó ideig köllenék is késni oda be.« Csak tőle izenjen, biztosítja, hogy megtudja szolgálni.

1870. jan. 24.

Primo. Az katonák fogadásának meg kellvén mindjárt lenni, mig ezeknek pénz meglészen, addig hól és miképpen legyen tartások, annak utánna is meglévén az lovasok hova szállíttassanak?

2-do. Az mely vármegyék és uri rendek in termino et loco praefigente ha hópénzt, avagy lovasokat nem praestálnak, poenája annak mi legyen?

3-tio. Erős tilalom alatt légyen megparancsolva a tiszteknek, hogy az törököt semmiképpen ne irritálják, mivel az ő fge kgls intentiója és parancsolatja szerint ezen lovasok tartása pro defensa et non offensa vétetett fel az török excursiójára, mindazáltal serényen vigyázzanak.

4-to. Az zászlók adása és osztása kikre kelljen bizattatni?

5-to. Fő- és vice-kapitányok fizetése meg legyen.

6-to. Az edictum in qua forma légyen?

7-mo. Pénzeken kellvén élniek az miképpen legyen és minemü modálitással essék, az vármegye hordasson-e élést, a kiben lesznek, avagy az szomszéd vármegyék is concurráljanak.

8-vo. Perceptor-, trombitás-, kürtös-, hadnagyoknak, zászlótartóknak, dobosnak, síposnak fizetések mi legyen.

9-na. Fizetőmesternek az szám-pénz lészen fizetése.

10-mo. Az lovasnak egy lóra egy hónapra lészen fizetése fior. 4.

11-mo. Az közel való vármegyék porta számra limitálják el, hogy minden hétre pénzekért élést vigyenek az vitézlő rendeknek, hogy pénzeken élést vehessenek, meg se fogyatkozzanak eleségekből, az praedálástól és az szegénységeknek nyomorgatásától megszűnjenek.

12-mo. Hazafiai legyenek és oly erős edictum alatt, hogy sem a nemességet, sem az szegénységet ne onerálják.

13-tio. Az banderiatus és zászlós urakhoz ő ngokhoz követ urakat kell választani, hogy lovasokat amore patriae ducti a sz. Miklósi limitatió szerint adják ő ngok ugy mindazáltal, hogy ő ngok lovasi ezen ez vármegye kapitányitúl dependeáljanak ezt kivánván az militaris regula is.

14-to. Az mely vármegyékből a követek kimaradtak is, ide Kassára temerarie nem jöttek, vármegyéjek contemptussával

minemű animadversióban vétessenek egyenlő consensusból végeztéssenek el, és az végezet effectusban is vétessek.

Ad primum. Mig a lovasok integre megfogadtatnak és bizonyos helyben szállíttassanak (!), addig kiki maga vármegyéjében excursió nélkül tartsák az vármegyék magok lovasit, meggyűlvén a lovasok, három helyben szállíttassanak, egy része Csengerhez, más része Báthorhoz, harmad része Szerencshez és Megyasszóhoz az assumált lovasok quantotius megfogattatván, az megnevezett helyekre szállíttassanak sub poena articulari pro die 1. martii.

Ad 2-dum. Az mustra- és fizető-mester lészen nemzetes Szuhai Mátyás uram, — perceptor penig Veres Mátyás uram lészen, — ő kemek amore patriae ducti gratis viseljék ezen tiszteket, az edictumot penig főispán Bocskai István uram ő nga, Szuhai Mátyás uram több becsületes militaris rendek praesentiájában megcsinálják, kihez vitézlő rendek legyenek adstrictusok.

Manet 3. punctum in toto.

Ad 4-tum. Veres zászlókat minden vármegye csináltasson és Szuhai uram ki fogja osztani.

Ad 5-tum. Az kapitányok legyenek ezek: az Csengerhez szállítandó lovasok kapitányi lészen nemz. Gyulafi László uram, az Szabolcs vármegyében Ispán Ferencz uram, az Zemplény vármegyében szállítandókra vigyáz Bocskai uram ő nga; lészen egy hadnagyok és vicekapitányok; fizetése főkapitánynak 50 flor. vicekapitánynak 25 flor. Az banderiatus urakat mindenik vármegye minden gyülésekből requirálják, hogy az szent miklósi limitatiót az lovasoknak praestálják sub poena dupli.

Ad 7 et 11 manet in omnibus.

Ad 8. Az főhadnagy fizetése 20 flor., vicehadnagyé 10, strásamesternek 6 flor. zászlótartóknak két lóra, dobosnak, trombitásnak, síposnak két lóra az szerént.

Ad ultimum punctum, az mely követek Kassára deputáltattak, ide nem jöttek, avagy magokat substrahálták vármegyéknek contemptussával, azok felől az végeztetett, hogy ha

ő kemek legitima ratióját nem adhatják, tehát pro hoc patrato a nemes vármegyéknek fizessenek in communem usum 100 flor., alioquin, ha ezeket intentálják ez ilyen idegen tagjai az hazának semminemű publicumjában az vármegyének ne admittáltassék és semminemű functióban ne lehessenek.

Limitatio equitum loco particularis expeditionis in defensionem regni per ablegatos 13 comitatuum sponte assumptorum:

Comitatus	Zempleniensis	dabit	equites	Nro.	360
»	Abaujvár	»	»	»	150
»	Sáros	»	»	»	200
»	Szepes	»	»	»	125
»	Ung	»	»	»	125
»	Bereg	»	»	»	100
»	Szathmár	»	»	»	150
»	Szabolcs	»	»	»	50
»	Ugocsa	»	»	»	45
»	Gömör	»	»	»	45

si tamen ill. comitissa dna Maria Szécsi illmi coram dni. Comitis palatini vidua a bonis suis in eodem comitatu adjacentibus dabit equites . . . . Nro. 60

Torna » . . . . . Nro. 15

Borsod » . . . . . Nro. 38

Autem pro exalutione officilium militarium praemissae militiae ad manus perceptoris administrabit menstruatim flor. 300

Numerus equitum 1398 in summam.

Kassai végzések 1670. január 24.

Nomine et in persona 13 camitatuum liberarum, regiarumque civitatum partium regni Hungariae superiorum per ablegatos eorumdem ad ill. dnum. comitem partium regni Hungariae generalem deputatos haec infra scripta puncta A. 1670 die 24. mensis januarii in libera ac regia civitate Cassoviae sunt proposita unice ad conservationem publicam pertinentia.

Et primo mirari praetitulatos dominos ablegatos, quod ill. dnus comes generalis moderni eorundem confluxus diffidentiae scrupulo sumto ex quandam fisci cameralis inhibitione suborto, conventiculumque quoddam per leges regni vetitum causante a matura cum eisdem pro permansione hujus patriae et repressione praesentanei periculi ineunda consultatione sese tam difficilem exhibuerit et declaraverit, cum tam praesens imminens periculum per dictum dnum comitem generalem eisdem comitatibus liberaliter cum promulgatione personalis insurrectionis notificatam ac etiam literae suae sacrmae (igy) peculiares ad comitatus harum partium exaratae et commissio de repressione, hujus mali eidem dno comiti generali notificata, et eisdem comitatibus repraesentata, et urgens necessitas id requirit, ut itaque diffidentiae scrupulus tolatur, et comitatus harum partium ab informatione illa sinistra suae Mtis sacrae nescitur per quem malitiosum hominem, et de patria male sentientem, ejusque periculum accelerantem suppeditata enodentur et dnus comes generalis in concursum boni publici absque omni formidine talis simplicis suspicionis eo facilior reddatur, bonoque publico consolatur, dum sufficienti rei declaratione et praemissorum excusatione scriptum est ad suam Mtem humilime dnum nostrum clemmum, nulli dubinantes suam Mtem seram, secus hoc negotium, quam suae Mti notui benigne interpraetaturam ac eorum comituum erga servitium suae Mtis promtitudinem potius, quam illam informationem sinistram benigne recognituram.

2-do Meminisse poterit d. c. generalis ejusdem juxta reformatam instellationem secundum leges et libertates regni pro vero et indubitato partium harum regni superiorum generalem eundemque in bellicis, sed etiam in judiciariis processibus praesertim in negotio religionum emersis ad mentem art. 14. an. 1647 judicem et executorem declaratum esse; nescitur tamen qua de causa d. generalis immemor sui officii judicatus processum religionis vigore praecitati articuli in comitatu de Bereg contra dnam principissam viduam Rakocianam Sophiam Batori motum interveniendi quibusdam literis protectionalibus absque omni scrutinio earundem per Thokaiensem et Kalloviensem vicecapitaneos eisdemque adjunctos

praesidiarios ita impediri fecit, ut aliqui religionis pari nostro deputati ne locum quidem ingredi et officio suo fungi, quin potius tam intra, quam extra faciem loci turbati, alii vero extra locum praefixum haerere praesertim ipse dnus vicecomes cum nonnullis sibi adjunctis in hospitio ipsorum armata militum principissae manu cincti non admissi fuerint, super quo d. generalis requisitus, non ut defectum illum correxisset, sed potius inhaerendo praemissis im posterum quoque mandatis absque legitimationis disquisitione vel illegitimationis eorundem parere debere omnino sese declarasset, ubi articulari judicato d. comiti generale abutente magnum his partibus imminere praejudicium et querela de praesente visoque hoc pernicioso exemplo eadem dna principissa talibus mandatis in his comitatibus praesertim in de Ung et Beregh utitur turbasque judices magnis interminationibus in processibus similibus etiam antequam judices deputati tantum ad facies loci providere vellent, magno legum praejuditio et publicae permansionis derogamine manifesto praejudiciosoque.

A többi pontok tartalma:

3. Felpanaszolják, hogy az elszállásolások a szomszéd megyékben meg nem szűntek nagy kárára és nyomorgatására a szegény népnek s mintegy usussá akarja változtatni a generalis: azért »illa quartiria pro sublatis habeantur« máskülönben a beszállók vagy élelmiszerzsarolók »juxta leges regni per comitatus ejecientur«.

4. A generalis ur instellatiójánál a végek megtartása felől tárgyalván, erről ő fge is megemlékezett levelében (a megyékhez intézvén) s a szepesi kamarának megparancsolta, hogy hazai katonaság helyeztessék el a végekben a 1659. t. cz. 2. §. értelmében, mely mindeddig elhanyagoltatott, s ezek a szegény nép rablására kényszerülnek s a török izgatására bebeütögetnek. A rendek a harminczadok felét a végek fizetésére rendelte, nem lett légyen szabad másra fordítani. Sürgesse a gen. a hazai katonaság tartását a végekben ő fgénél, s tartsa vissza a végbelieket a határok rablásától.

5. Minthogy a béke a rendek tudta nélkül a törökkel megköttetett s ő Fge biztosítása szerint a veszély megszüntével a végekből kivezettetni kellene az idegen őrségnek, mely

parancsnoki tekintélyt sem ismerve rabolja a szomszédos s távoli részeket mint Szathmárt és Szabolcsot is: kövessen el mindent a generalis úr, hogy eme részek kérvénye ő fgénél meghallgatást nyerjen, informálja ő fgét az idegen őrség hasztalan voltáról a végekben, mely a hazának végveszélyére válik.

6. A generalis úr emlékezhetik, hogy ujonnan való instellatiójakor szóba került és határoztatott, hogy »ad bona et loca quorumvis tributaria obedientiam et proventus annis terrestribus denegantia« az illető megye bizonyságleveleig végbeli katonákat kiküldeni nem fog: ehez most is alkalmazza magát a generalis úr s ne engedje meg a kapitányok salvus passusával ellátni a katonaságot a szegénység zsarolására s közöttök való kóborlásra. A kóborlókat kémleltesse ki s hirdesse ki a megyékben.

7. »D. generalis pro repressione serpentis mali, ferendoque subsidio ablegatos comitatuum pro ratione temporis et discretione sua convocare et cum iisdem imminens periculum communicare valeat«, nehogy a török iga alá kerüljünk.

8. Teljesen: Declarabit etiam ex parte sua d. generalis suam M^tem^ genuine informabit, quid et quantum in particularem expeditionem pro conservatione patriae moderno afflicto et desolato suo statu impendere debeat, desolatis sicque his partibus subsidio ullo subvenire contendant.

9. Lónyai Gábor női ágról rászállott némely birtokában nagy jogtalanságot szenvedett s megháboríttatott. Méltányos hogy a gen. ur az e tárgyban hozott conclusiók végréhajtását Bereg vagy ha szükséges a többi megyék által is foganatosíttassa minden uton módon, kizárván a birtokháborítókat (erőszakos birtoklókat).

10. A kállói kapitány Senyei Ferencz ellen Szabolcs követei panaszkodnak, hogy elviselhetlen jogtalanságokat űz felettök, az igazságszolgáltatást működni nem engedi, jogaikban őket háborgatja, ő fgéhez panaszt tesznek ugyan, de a gen. úr is tekintélyénél fogva szüntesse meg ezeket, a szökött jobbágyokat a hajdu városokból adja ki a törvény elé állíttatás végett és a mi fő s leginkább veszélyes, Kálló várából elvitetett ágyukat helyeztesse vissza.

11. A vármegyék követei többi panaszait türelmesen hallgassa ki s orvosolja. A kihirdetendő insurrectiót illetőleg az ország törvényeit tartsa szem előtt, a követek mind magok mind küldőik nevében a haza védelmére életöket, véröket felajánlják s ő fge hű szolgálatára készek.

Egykoru másolat, (mellette az ő fgéhez küldött felterjesztés (kérvény) másolata $1^1/_2$ iven).

1670. máj. 21.

Illustrissime Comes domine Frater stb.

Salutem stb.

Arvábúl 10 praesentis irott Kd levelét az erdélyi fejedelem, Apafi uram levelével együtt szeretettel vettem. Kinek hogy interpositióm Kd dolgai segítésére szerencsés nem lehetett, bánom. Én ezekben az változó állapotokban az Kd bémenetelét, noha szükségesnek látom, tanácsosnak mindazon által nem itélem: hanem ha elébb az udvarnál tenne intimatiót Kd és onnan szabadságot vehetne, ugy menne be aztán sine suspicione, inkább jóvallanám. Kész lévén én ezután is mindenkor szolgálatommal kedveskednem Kdnek. Éltesse Isten sokáig jó egésségben Kdet szerencsésen. Sárvár, die 21. May 1670.

Illustrissimae dominationis vestrae

Frater ad serviendum paratus

Comes Fr. de Nadasdi mp.

U. i. Inspecie az fejedelem levelét megküldöttem Kdnek.

Külczím: Illustrissimo Comiti Domino Stephano Tököly, Comitatus Arvensis Supremo Comiti Sacrae caesarese regiaeque Majestatis consiliario stb.

1670. jul. 17. Pottendorf. Nádasdy Ferencz Telekinek. Köszöni, hogy az erdélyi fejedelmet reá birta »a hazánkban fellobbanó tűz eloltására, közbenvetése által esedezzék ő fgénél az ország mellett«. Ő is nemzete mellett kész mindent elkövetni s ő felségénél törekedni.

1670. október 14.

Szolgálatomat ajánlom stb.

Az magyar nemzetnek ilyen végső romlásában emlékezik kétség nélkül Ketek reá, sokszor volt discursus az mi kegyel-

mes urunk ő nga mtgos személye előtt közöttünk arról, hogy az keresztyén fejedelmeknek tudtára kellene az dolgot adni; némely nap azért Fejérvárott létemben emlékeztetém urunkat ő ngát azon dologra; ő nga szintén az én eljövetelemkor külde postát Bethlen Miklós fiamért, hogy arról az matériáról irna minutákat, mivel az odafelvaló titulusokat ő tudná illendőképpen. Im azért az mely minutákat ő irt, az mi klmes urunk ő nga postája hozván el nekem ide, megolvastam s Keteknek oda kültem; bizony dolog, hogy ha igazat akarunk irni, most nem irhatunk, csak hogy az elébbeni boldogtalan példák méltán ijeszthetnek, hogy valamint oly helyre is ne menjen levelünk, az hová mi nem küldenők. Ehezképest ha Keteknek tetszeni fog, én azt javallanám, hogy csak az egy Brandenburgus levelet kellene ugy irni szóról szóra az mint Bethlen Miklós fiam irta; mert attól nem félhetek hogy soha ártalmunkra fordítja: de az több Electoroknak szóló levelet röviden kell irni, mint egy köszöntő formán, addálván hozzá, hogy az magyarországi és erdélyi állapotok mi karban légyenek, inclusive oda ... az mi klmes urunk kérvén azon, hogy a bban az ..... matériában cselekedje azt a mit keresztyén kötelessége kiván stb. Osztán más papirosra kellene az dolgot egészlen leirni s más manussal, igy az, ki sincerus akarna lenni, az dolgot megértvén szolgálhat az ki pedig tökéletlenkedni akarna semmit nem árthat, mert suscriptió nélkül és pecsét nélkül való lészen az a papiros, az melyre le lészen irva az a dolog. Azonban a levélnek elküldését az mi klmes urunk ő nga, sem peniglen mi közönségesen salva conscientia el nem mulathatjuk, mert az Isten az mi kezünkből kéri elő azokat a lelkeket, valakiknek szolgálhatnánk s azt elmulatván veszedelemben hagyjuk. Mind azokban valami az Ketek tetszése én annak jóvallója lészek. Ha az leveleket expediálni kell, urunk ő nga hivassa oda Betlen Miklós fiamot, mert nála nélkül hibák fognak esni benne. Az levél elküldést ugy látom Bethlen Miklós szebeni szász által jóvalja, melyet én is javallok, ha illendő ember találtatik, de ha olyant ott nem találunk, nekem ugy tetszik egy görög fogyatkozás nélkül elérheti, tudván ők Danczkafelé az járást, választ is hozhat, hiszen harminczad dolgából lehet urunk valami engedelemmel neki, mindazáltal

ha mit jobbat Ketek feltalál, legyen az Ketek jó akaratja csak a leveleknek elküldése ne haladozzon későre; mert akárki mint ijessze urunkot ő ngát s minket is abban az matériában, de nem kell félni, keresztyén embernek soha oly igen félni az ördögtől, hogy tőle való féltében ne szolgáljon az Istennek az keresztyén ember. Ezeknek utána Isten Keteket tartsa meg jó egésségben. Datum ex Teremi die 14. octobris A. 1670.

Ketek köteles szolgája

Bethlen János mpr.

Külczím: Tekintetes nemzetes Losonczi Bánfi Diénes és széki Teleki Mihály uraméknak stb. kedves barátaimnak.

1674. máj. 26.

Memoriale

instructionis per generoso domino Fabiano Farkas de Farkasföldi ad fulgidam portam Otthomanicam expedito.

Kivonat.

Üdvözölje Szulimán agát a fővezér tiháját, ugy a fővezért is, átadva a credentionális levelet; biztosítva őt, hogy kivánatainak készséggel megfelelnek.

A követ mellé adták Nemessányit; hogy mennél inkább törekedjék, hogy mihamarébb audientiát kapjon, s a küldendő segítségről bővebb informátiót nyerjen.

Eszközölje ki, hogy athname adassék; az erről való választ Nemessányi rögtön hozza meg; hogy az erre a czélra küldendő uri főrend követek elkészülhessenek. Demonstrálván a porta előtt az ily solennis követség szükséges voltát. Mert a portához való hűség miatt veszett el Zrinyi Péter, Nádasdy Ferencz, gr. Thersácski György, [1]) Tököly István; ezért esett annyi pusztítás és nyomoruság. »Itélje meg azért ő nga, ha immár nincsen-e szintén ideje annyi boldogtalanságok közt elfolyó esztendeink után, hogy már nemzetünk egész securitására az athnamé kiadása tovább ne haladjon?« Az athnamé kiadása szükséges azért is, mert a német roppant ellenségesen viseli magát. Ha a porta segítséget küld, kell athnamét is küldenie.

[1]) Gróf Frangepán Ferenczet akarja mondani. D.

De még a segítség küldése előtt iparkodjék biztosító levelet nyerni, hogy a török magát a belügyekbe semmiképen nem avatja. Minderről pedig Nemessányi hozzon választ.

A magyar nemzet fájdalmasan és keservesen érzi, hogy a porta a némettel békét kötött. A magyar minden órában kész fegyvert fogni a német ellen, megboszulandó a szenvedett sérelmeket.

Küldjön a császár erős parancsot a váradiaknak, hogy Szabolcs és Szathmár vármegyéket semmi szinek alatt hódolásra s adófizetésre ne kényszérítsék; hogy a váradi törökök a bujdosó magyarok ellen ne törekedjenek.

Ha a török had nagyban találna elfoglaltatni Lengyelországban, akkor eszközölje ki, hogy egy szerdár bár csak 8—10 ezer vitézzel küldessék, vagy ha ez nem lenne meg, legalább 100,000 tallért adjon, ha ennyit nem, hát 80, 60 vagy csak 50 ezret kölcsön. Ha e segély megadatnék, biztosíthatja a portát a magyarok hűségéről, hogy 1. a lengyeleknek küldendő esetleges német segítséget onnan elfordítják, 2. ez által pedig a franczia és svéd is eláll a német szövetségtől. Ily módon aztán, meglátná a porta, miként megszaporodnék a magyarok hadereje. S minthogy a szolnoki, hatvani, egri, budai, érsekujvári stb. sandsákságokban sokan rokonszenveznek a bujd. magyarokkal, parancsolja meg a császár a végbeli tiszteknek, hogy az ily intentióju embereket ne akadályozzák.

Orbán István gróf Csáky Lászlóhoz.

1675. nov. 27.

Sacratissimae caesareae regiaequae majestatis, ac domini, domini nostri Clementissimi nomine, spectabili et magnifico comiti domino Ladislao de Chÿák, comitatus Dobocensis supremo comiti, ac celsissimi principis Transylvaniae domini Michaelis Apafy ablegato, praesentibus per benigne significandum. Proposita Fuisse praelibatae suae majestati, in secreta conferentia, ea, quae ipse ex parte praefati domini principis, scripto quodam certis punctis constante repraesen-

tasset. Quorum duo prima sub specie publici proposita, licet jam antea sint benignissime resoluta; inpraesentiarum quoque subsequenti modo declarari.

Et primo quidem quoad religionis Calvinianae, et Lutheranae suppressionem, templorum, et scholarum ademptionem, ac liberi exercitii inhibitionem, memoratas religiones nullatenus oppressas dici posse. Si quidem cuilibet liceret propriam religionem libere profiteri, nullo scilicet ad mutandam religionem cogi, neque ob non mutatam, minus benigne a sua Majestate haberi solito. Potiora templa non adempta, sed catholicis, quorum antea quoque exstitissent, ac ad eos spectare comperta fuissent, communi id ipsum justitia suadente, et cuique quod suum est, reddi jubente, restituta extitisse. Si quae vero exoccupatis per Acatholicos forsan aedificata fuissent, ea, ex gravissimis causis, et rationibus, tam in jure, quam facto subsistentibus, occupata, et in his omnibus, tantam Sacrae caesareae ac regiae fuisse clementiam, ut nemo conquerendi minimam ansam habeat.

Quoad exercitium religionis, plura in partibus illis tam Cis, quam ultra Tibiscanis loca, seu confinia denominanda, in quibus singuli praedicantes suo modo interteneri, ac exercitia suae religionis celebrari possint.

Secundo, quoad praedicantes detentes, et exturbatos attineret. Eos non causa religionis, sed rebellionis, ac gravissimorum laesae majestatis criminum intuitu, ad instantiam fisci regii legitime citatos, et solito juris ordine convictos, ac eatenus reos sententionaliter declaratos extitisse; ideoque eorum restitutionem, ac reditum, jure praetendi non posse.

Demum residua octo puncta, si quidem e meris privatis quorundam instantiis constarent. Ea partim jam esse uti quartum, et sextum resoluta, partim ad commissionem Cassoviensem eum in finem deputatam transmittenda, ibique revidenda.

Posse itaque tam dominum principem, si justum interesse habuerit, quam alios praetendentes, ablegatos suos, eo exmittere; quo investigatis illic melius memoratas praetensionibus, compertaque rei veritate, aequa cuilibet satisfactio valeat administrari.

Coeterum, praedictis commissariis Cassoviensibus am-

plam satis facultatem, et authoritatem a sua majestate attributam, et concessam esse, quatenus scilicet, quousque, et tum qua legae rebellibus illis ad debitam fidelitatem, ac obedientiam redituris, nomine ejusdem majestatis suae, non solum gratiam vitae oferre, sed et bona per fiscum regium occupata conferre, gratialibusque ex cancellaria hungarica nomine caesareo, et regio expediendis, inserere, ac confestim per manus assignare, superque pacifica praenominatorum bonorum (quam diu scilicet ipsi, se condecenter, et quiete gesserint) possessione, ac in eorundem conservatione ipsos affidare; imo et iis qui e numero praefatorum rebellium nulla fors restituibilia bona propria haberent; praesertim, si militiae Caesareae ac regiae nomen dare placuerit, aliunde providere possint, ac valeant.

Quae cum summe memorata caesarea, et regia majestas, pro singulari paterna sua, qua in conservandum Ungariae regnum, restituendamque eidem pristinam quietem, ac tranquilitatem ducitur cura et solicitudine, iterato clementer declarare, et modernae, praetitulati domini principis factae eatenus interpellationis, etiam respectu, confirmare voluerit, non dubitare: Dominum quoque principem, uti colendae bonae vicinitatis, et pacis studiosum, in disponendis, et ulterius exhortandis, ad debitam regi, ac domino suo clementissimo devotionem, et obedientiam supra actis rebellibus, omnem operam inpensurum, et in avertenda, quae continuis toties fatorum rebellium latrociniis, et praedationibus, non solum dicto regno, sed et vicinae etiam Transylvaniae certo imminere videtur, desolatione, et ruina, pro virili allaboraturum: taliterque boni sui erga eandem majestatem suam affectus declarationes, et sincera pacis, ac publicae tranquilitatis colendae studia, Contestaturum. Imo et dictis rebellibus, cum hi, ipsi obedientiam promiserint, serio et districte, ne ulterius suae majestatis provincias, status, et subditos infestent, demandaturum: et contra transgressores eatenus, debitis poenis processurum. Ut exinde dignosci possit, antelatum principem, non solum praetactas depraedationes non approbare, sed et insuper pacis, inter Caesaream majestatem, et portam otthomanicam conclusae observandae studiorum esse.

Et haec erant, quae altenominata sua majestas ipsi able-

gato ad porrecta ejusdem postulatorum puncta, praementionato principi referenda, clementer intimata esse voluit. Eidem in reliquo gratia benignitateque sua caesarea, et regia jugiter propensa manens.

Per sacratissimam caesaream regiamque Mattem Viennae 27. novemr. 1675.

Stephanus Orbán m. p.

Kivül: Spectabili et magnifico comiti domino Ladislao de Chyak comitatus Dobocensis supremo comiti, celsissimi principis Transylvaniae Domini Michaelis Apafy etc. ablegato assignandum.

1675. dec. 9.

Tekéntetes úr, nekünk bizodalommal való jóakaró urunk. Ajánljuk Kdnek stb.

Nem kétljük másunnet is ne tudósították légyen Kdet mindazáltal kötelességünk szerint mi sem akarnok elmulatni, az itt kin forgó veszedelmes állapotokrúl ne tudósítanók. A német horvátokkal és a hamis magyarokkal, mint is értettük, öt avagy hat ezeren egybegyülvén ezelőtt harmapnappal Debreczen városában, nem levén mostan mint egyébkor Váradrúl is az töröktűl oltalma, beszállott, holott is bentaláltatott bujdosó szegény atyánkfiai közül Baxa urat, Recski Györgyöt, Takaró Mátyást, Patay Jánost, Tokai Nagy Andrást és azonkivül is sokakat, kiknek is most ily hirtelenséggel mind végire nem mehettünk, megfogdosván rabul tart, Baxa uramon kivül, kit is elbocsátván közöttök szabadon jár, azonfelűl sokaknak javokat felpraedálta és a több bujdosó s futott atyafiaknak is ottan letett javokat inquisitió által is keresi. Ily romlásban s veszedelemben vagyunk, mely soha is még ezelőtt ennyi változások és romlások között is szegény nemzetünkön ily mértékben s ily keservesen nem esett, tovább is penig ellenünk mi veszedelmes szándéka, csak Isten tudja s magok. Az debreczeniek és veszedelmes állapotokrúl ma tudósítván az váradi pasát, minket is hivatott, de ha nem hivatott volna is, ez romlás felől ketten bémentünk volna. Magunk is beszéltünk Váradon a debreczeni hirmondóval és nekünk is a megirt dolgokat az szerint referálta dévánt tartván felőle az pasa, azután azt cselekedte mind avval s mind penig, mint is eszünkben vettük

a szilágyi és erdélyi dolgokban adott kgls uruuk válaszával, melyet is Huszain aga által adott, nem lévén contentusok, informatióval az fényes portára ugyan Huszain agát késedelem nélkül leküldötte, ehez képest ha kgs urunknak ő ngának és Kdnek is ugy tetszenék, talám jó volna ő nga is maga részéről szükséges dolgai között az debreczeni romlásrúl is informatióval az fényes portára leküldene; azonban az pasa directiója alá tartozó minden végekre mindjárást parancsolatokat küldött, hogy készen legyenek, tovább mindazáltal ugy vettük eszünken vár aziránt az fényes porta parancsolatjától és addig semmit sem mozdít. A mi magunk állapotját illeti, nekünk azt hagyta, legyünk veszteg itten bizonyos ideig, miglen is felőle ujabb izenetit vésszük, azonban az hozzánk tartozó hadaknak keményen parancsoljuk meg, legyenek oly készen, ha izeneti jön, ne csak feles kenyérevő legyen az földnépen, hanem fegyver végire is elég emberünk legyen s mehessünk az hova kivántatik s parancsolja.

Ily veszedelemben levén szegény nemzetünk dolga, vagyunk nagy gondban s busulásban is egyszersmind, mert ezzel a romlással az hadak s több rendek is már annál is inkább reménteleneb s csügedettek és az hópénznek is késedelme és a quártélyokban való nagy szükség és fogyatkozások is igen segítvén mostani romlásokat, tartunk attól, ha hamarjában most jó rendben s gondviseletben fizetés által nem vétetnék nagy confusió és abbúl utolsó nagy gonosz ne következzék és az ellenség csalogatására kevés javai után, minthogy visszaadni megigérte, mint is értettük, vissza ne menjen, vagy penig, ha az nem lenne, már mindenétűl teljességgel megfosztatván az fizetésnek nem léte vagy késedelme és quartélybeli szüksége miatt el ne oszoljon s több gonosz is ne következzék belőle.

Kdet azért nagy bizodalommal és szeretettel kérjük értvén ily szorongatásban és majd utolsó veszedelemben való állapotját szegény nemzetünknek tovább való megtartásában és javára tartozó állapotjában mennél jobb úttal-móddal lehet s tudhatja, fáradozzon kgls urunk ő nga előtt, hogy ezen romlás felől való informatióval is méltóztassék ő nga az portára beküldeni és dolgunkat siettetni azzal is. Azonban az hadak,

megtartathassanak, az fizetést mentűl hamarébb csak azzal a Somlyón levő pénzzel is mig is az többivel kiérkeznek, elkezdeni s tovább is rólok kegyelmesen gondot viselni, mert ha még tovább is késedelmeskedtetik, tartunk egy nagy confusiótól s abból következő nagy gonosztúl. Kd abbeli jóakaratját s fáradozását Isten bennünket éltetvén s jobb napokra juttatván, egész nemzetűl minden alkolmatossággal megszolgálni igyekezzük. Elvárván késedelem nélkül Kd jó válaszát Isten után keresztyén országunk s nemzetünknek javára stb.

Raptim Várad Püspöki die 9 mensis decembris Ao. 1675.

Kd kész szolgái

Wesselényi Pál m. p.
Kende Gábor m. p.
Kubinyi László m. p.

Külczím: Tek. nemz. széki Teleki Mihály uramnak stb.

1676. márcz. 23.

Méltóságos Gróf Strassoldo Károly kegyelmes urunk ő felsége kassai Generalisa proponált kivánsági az méltóságos erdélyi fejedelemnél:

1. Minthogy az alsó párton lévő magyarok közönségesen az méltóságos erdélyi fejedelem hiveinek és fizetett hadainak mondják magokat lenni, petit Generalatus, hogy az méltóságos fejedelem méltóztatnék őket inducálni az ő felsége gratiájának elvételire, vagy penig oly helyekre szállítani, a honnét a török kel rabolni ki ne járnának, hazájokat, nemzeteket égetéssel, sarczoltatással, marhahajtással, levágással, pogány rabságára vitellel ne fogyassák és pusztétsák, mivel mind azok az keresztyénséggel ellenkeznek, az jó szomszédságnak felbontására nagy okot adnak, kiért végre is kényszeríttetik az ő felsége armadája felkeresni őket, valahol feltalálja.

2. Némely erdélyi főrendek ő felsége ellen conventiculumokot az említett atyafiakkal ne tartsanak, és az ő felsége országát ne fenyegessék, ama regula szerént: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris; holott ő felsége tisztjei effélékre semmi okot nem adtak.

3. Wesselényi Pál uram admoneáltassék az méltóságos fejedelem által, eddig elkövetett cselekedetinek ellene mond-

ván nyugodjék csendesen a maga jószágában, ha uraságának nagyobb csorbulását el akarja kerűlni.

4. Bige György az mely jószágát nemzetes Hidi Ferencz uramnak Máramarosban elfoglalta, restituáltassék.

5. Pelei Ferencz uram tegyen satisfactiót Gyulai nevő mostoha fiának az anyjáról maradt kezénél lévő jókból.

6. Az alsó pártiak ne recedáljanak az első contractus mellől, hanem Nagyszegi Gábort, Torma Mihályt elbocsássák, igy szereznek könnyebbséget az minapi elfogott nemes asszonyoknak és közönségesan az raboknak.

Édes Szepesi uram, hogy Kdre fordítsam immár szómat irásom által, Istentűl Kdnek minden jókat kivánván aszszonyommal s több szerelmes gyermekivel, vöttem én az Kd levélkéjét, de igen csudálatosan, melyet most nem irhatok meg az jó és kedves hirekkel, kiket Isten áldjon s szenteljen meg; jóllehet már némelyiket értegettem volt fülhegygyel, de némelyike igen ujság volt nálok közönségesen is, nemcsak nálam. Mivel azért Kd elsőben is az Kapor Jósa követségéről kiván tudósíttatni tőlem, azt tévén fel, s azon kezdem el irásomat. Az azért de verbo ad verbum az ő maga irásából, melyet az ngos fejedelemnek ő ngának be adott irattatott le tőlem, mivel ő keme az nagy vitéz kapitán Kapor Jósa uram, vagy is inkább pápa generálisa, mert Debreczenben annak hirdette magát, ugy járt, noha oly vitézi módon jött be Erdélyben pap lévén, hogy szakállát elborotváltatta, sastollas kalpagot tött fel, párduczbőrt a nyakában, aranyos kardot oldalán, sarkantyus csizmája török és veres, három fő vezetékje, negyedik alatta, huszonegy személylyel: mindazáltal másnap bejöveteli után audientiája lévén, Szuhay uram is ott benn tatált lenni az fejedelem ő nga házában; melyet meglátván Kapor Jósa, ugy confundálódott, ugy megijedt; noha ő osztán, az mikor kipironkodott az fejedelem ő nga hazából, azt mondta s azzal törlötte volna el szegén vallását, hogy Szuhay uramra való haragjában nem tudott szólni, köszönni az fejedelemnek ő ngának, hogy afféle embert is bebocsát ő nga az házában mint Szuhay uram, s még audientiának idején. Elég az, ő ugy járt s ugy megréműlt, meglátván az sok embert az két palotában s azonban az fejedelmet fris öltözetiben, benn lévén hopmester uram,

postamester és Szuhay uram, hogy csak elholt s megnémólt; hanem osztán az credentiának megadása utan, hogy kijött, nem lévén abban semmi, üzent rá az fejedelem ő nga, hogy irásban küldje be, ha mit hozott, s ugy irta azokat az hat punctumokat, megüzenvén, hogy ő bizony Szuhay uramra nézve járt ugy. Azonban Szuhay uramnak azt üzente az gazdájától, az kit mellé gondviselésre rendeltek, Komáromi Jánostól, az fejedelemasszony ő nga iró deákjától, hogy mond meg Szuhay Mátyásnak, bánom immár, hogy az menyét szűzen bocsátottam ki Debreczenből; ha tudtam volna, hogy így járjak miatta, szűzen nem hattam volna; hiszem szemtelen pap s követ, beste lélek, árúló, kurva fia. De mind ezekben ugy megmérséklette magát Szuhay uram, hogy semmire nem indúlt, hanem csak azt üzente neki, hogy ha még Isten egyszer kezében adja, nem tartja rabnak is, s meg sem öleti, attól ne féljen, de nem háborgat egy asszonyt is sohasem egy emberséges embert is meg nem szomorít, mint most Nagy Andrást s többeket. Az vele való cselédek penig itt oly fen s oly fenyegetéssel viselik magokat, melyen elcsudálkoznék, de én arról sem írok. Egyébiránt uram, ha tudhattam volna Kd hol létét, vagy inkább ott létét, még akkor megirtam volna Kdnek ezeket: de én minap is Kővárban dirigáltam Kdnek egy levelet, ilyent, mely ím ebben vagyon: de abban ennél több volt, melyről gróf uramnak is irtak; de elég az, ugy látom, rajtok is megesett amaz régi magyar példabeszéd: mit tehet a szegény ember, ha az felesége nem akarja; mi is szintén ugy, ha más, nem mondom ki, nem akarja. Elég az, azt irják, husvét napot adtak nekik, hogy kiki meggyónjék, s hanem, azután csak egy egy pálczát adnak a kezekben s számkivetésre küldik mind városi kiváltképpen s mind falusi nemességet és parasztságot. Azok azért azt kivánták volna, ha mód volna, indólnak, s ha nem, ne biztatnók, élne kiki az mint élhetne. Az irás azért könnyebb volna, hogy efféléket megirnék, de az elküldése bajos; más az, nem tudom, Kővárban lehet-é Kd, Kolosváratt, vagy mint most Gerenden, vagy hol: de ugy hiszem, míg ezen levelemet veszi Kd, kitanulja ezeket, addig az úr Rédey uram vagy Teleki uram ő keme leveléből; mivel ugy tudom, az tanács uraknak ő nga mind megiratta, mivel jött Kapor uram:

mindazáltal én is ím megirám Kdnek, de ugy hogy Kd is irja meg Keczer uramnak; talám Kdnek onnét közelről jobb modja lesz benne, mint én nékem innét az elküldésére nézve, de az én nevem se felejtse ki ő keme előtt levelében. Ajánlván ezzel Istennek Kdet. Fogaras 23. martÿ 1676.

Kd jóakaró szolgája
Farkas Fábján.

Szuhay és Bornemisza uram Kdnek ajánlják szolgálatjokat. Azonban ha apám uram Besenyei uram ott van, egy levél vagyon nálam ő kemének szólló; de én ő kemét sem tudom hol kerestetni vélle; ha sietö uram az, ő keme megbocsásson, nem én vétkem, ha elküldöm s eltéved, az sem jó; megtartom ő kemének. Kd mondja szolgálatomat Vér Mihály uramnak is, én még élek az ő keme szolgálatjára, hanem ha oda viszen Isten az ő keme látogatására és az ur ő keme udvarlására, egy jó katonának való szállásom legyen; én is, ha Isten megtelepét, mint ő kemét, más jóból kedveskedem ő kemének.

. . . . . lását megérti ő keme. Én ugy tudom az végbeliek fizetését elvitték, jóllehet nem láttam ugyan, csak hallottam; mert affélét nem is mutatnak gyermekeknek, mint mi Bornemisza uramnak, Szuhay uramtól hallottam. Azonban Sőcs János uram jó szerencséjét hozák, hogy mintegy háromszázig való horvátot vágatott volna, adná Isten; tudom, ha ugy, uram meghallja Kd, mert Gróf uram ő nga szolgája hozta Csehből; noha csak 30 sem kevés, nem hogy 300. Ha ez igy van, maholnap több is lesz ilyen.

Kivül: Tekintetes Nemzetes és Vitézlő Hegyesi Szepesi Pál uramnak ő kemének, nekem jó és bizodalmas atyámfiának ő kemének adassék Kolosvárott.

1677. ápr. 24. Szamosfalva. Mikola Zsigmond Teleki Mihálynak. »Azonban irhatom uram Kdnek, hogy a magyar hadak igen váratlan ez insiges kedvetlen időben Kalotaszegre bejöttenek, Hunyad tájékán a faluk eddig is rakva velek, az úr Rédey uram távul lévén, mind az nemesi rendtűl és szegénységtűl szüntelen büsíttatom és kénszerít-

tetem tőlük, hogy urunknak ő ngának megorvoslása és innét eltudása felől alázatosan instálnék, legnyomorultabb része ez lészen mostan hazánknak, mind a töröknek sok rendbeli insége, az nagy éhező szükség és az pénznek felzavarodása gyötrelmesen szenvedvedtetvén őket.« Irja, hogy a szegénység költözik, szalad.

Egy utóiratban kéri parancsoljon a hadaknak, hogy a szegénységet kiméljék.

Ápr. 25-ről egy mellékelt czédulán irja, hogy értette, hogy a hadak a váradi török »biztatásából vagy grazda kereséséből jöttek be. Nem tudja, ki a hadak előljárója.

1677. jul. 7.

Én Széki Teleki Mihály, az méltóságos Apafi Mihály erdélyi fejedelem kgls urunk ő nga tanácsi renden levő egyik hive: recognoscálom per praesentes, hogy in anno 1677. die 7. julii az mi kglms urunk ő nga ide alább megirt tanácsúri és fő renden levő becsületes hivei Radnóton engemet ez szerint assecuráltanak; mely szórul szóra ez szerint vagyon: Mi az mi kgls urunk ő nga méltóságos Apafi Mihály erdélyi fejedelem tanácsi renden levő hívei, recognoscáljuk per praesentes hogy in hoc anno currenti 1677. die 7. mensis julii midőn volnánk Radnóton az mi kgls urunk ő nga méltóságos házában forogván fenn mi előttünk a magyar nemzetnek utolsó veszedelemben forgó állapotja, és az némettől való oppresiója s ha kell-e segéteni mostani extremitásokban vagy nem? Az mi kgls urunk ő nga maga méltóságos szavai által bizonyságot tőn arról, sem egyszer sem másszor annak segítésére tekéntetes nemzetes Teleki Mihály urunk, atyánkfia ő keme ő ngát arra nem ingerlette, sem ezen alkalmatosságnak keresője nem volt, hanem ő nga keresztyén indulatjától, Istenéhez, vallásához, nemzetéhez való buzgó szeretetitől indíttatván vitetett arra, hogy azt az magyar nemzet javára czélozó közönséges jót segélje, és a magyar nemzet előbbi szabadságát reperálhassa; melynek operátiójára rendelte megemlétett bőcsületes atyánkfiát többekkel együtt; melyre ő keme mi előttünk nagy obtestátióval mondá: Ha mi tanácsúl ő keme el menetelit nem

javalljuk, el nem mégyen, kész inkább vasat viselni, és valamit jószágával felér, maga személye nélkül segéteni azt az ügyet. Mindazonáltal a mi kgls urunk ő nga parancsolatjának kelletvén engedelmeskedni látván az magyar nemzetnek ily extremitását s abból ez hazára következhető nagy roszat, annuálni kelle, járulván ehez a mi közönséges tetszésünk és megedgyezésünk is. Melyhez képest mi ő kemét, és az mely böcsületes emberek s hazafiai ő kemével lésznek assecuráljuk bona fide nostra christiana, hogy ez ő keme mostani indulatját mi akaratunkból és megegyezésünkből löttnek ismerjük: azért ő kemét, feleségét, gyermekit nem károsítjuk, sőt mint magunkat és magunkét, ugy oltalmazzuk, s jó gonosz szerencséjét az magunkéval egyben kötjük, mindenek ellen telyes tehetségünkkel ő kemeknek szerelmesinek minden ügyökben, javokban oltalommal lenni el nem mulatjuk, és kitől Isten oltalmazzon ha casuquo szerencsétlenségek miatt megkelletnék is fordulniok mint kedves atyánkfiait közinkben minden szó és zugolodás nélkül viszsza fogadjuk, mind ez haza statusi, s mind akár kik előtt, az holott kévántatik; mellőlök el nem állunk; minden mostani tiszteiben, becsületekben, jószágokban, javakban megtartjuk, oltalmazzuk. Melynek nagyobb bizonyságára adjuk ez mi levelünket fide nostra christiana mediante pecsétünkkel és kezünk irásával megerősítvén. Datum in castro Radnót, die et anno supra notatis.

Correcta per eosdem.

Betlen János mp.
(l. s.)

Rédei Ferencz mp.
(l. s.)

Béldi Pál mp.
(l. s.)

Kapi György mp.
(l. s.)

Betlen Farkas mp.
(l. s.)

Haller János mp.
(l. s.)

Bánffi Zsigmond mp.
(l. s.)

Naláczi István mp.
(l. s.)

Haller Pál mp.
(l. s.)

Én is annualok, és assecurálom ez szerint ő kemeket, mind ezekben és szerelmessit,

Baló László mp.
(l. s.)

Én is annualok, és asecurálom ez szerint ű kemét mindenekben magát, és szerelmessit,

Székely László mp.
(l. s.)

Én is azért ő kemeket közönségesen assecurálom bona fide christiana, hogy ezen materiában és dologban ő kemekhez való atyafiságomat s szolgátatomat hasonlóképpen fenn tartom; és ő kemeknek meg irt becsületes s bizodalmas jó akaró uraimnak ide interált assecurátiójoknak minden punctumi szerint ő kemekhez való kötelességemnek megmútatója lészek.

Melynek nagyobb bizonyságára adom ezen levelemet bona fide mediante, kezem irásával és pecsétemmel megerősítvén.

Teleki Mihály mp.
(l. s.)

Teleki saját kezü aláirásával és pecsétével megerősített eredeti, mely Komáromi János irása az aláiráson kivül a gr. Teleki család tárában miss. nra 250.

A rendek reversálisának eredetije megvan a Telekiek Mvásárh. ltára 3533. sz. a., mely a Teleki Mihály által kiadott másolattal megegyez kivévén egy pár lényegtelen szót s kiejtést. Jelen másolat az eredetivel is összeolvastatott s a szerént javíttatott ki.

1677. aug. 11. Huszt. Jony István, Bige György, Dobay Gábor, Almásy Péter, Szkáros János, Egeressy János, Csokoly István, Ötvös János, Munkácsy György, Jászay Miklós, Ilosvay Péter, Baji Mihály, Sulyok Gyulafi György megújitják az 1876. évben sept. végén Fejérvártt adott assecuratoriát Apafi Mihály fejedelem és Teleki Mihály mint »az ő képebeli ember és a magyar nemzet képében.

1677. sept. 15.

Ajánljuk Kdnek stb.

Ezen órában érkezék hozzám a mi kgls urunk ő nga végbelieknek és udvarnál levő követ atyánkfiai közönségének, mindnyájunknak szóló levelével. Ezen követ atyánkfiai levelét felszakasztván nagy csudálkozással s álmélkodással értem a mi

kgls urunk ő nga követeink előtt tett declaratióját s adhortatióját, holott minékünk soha szándékunkban nem volt s nincs is az ő nga hűségétől való elszakadás s az ily sinistra informatió nem egyéb, hanem némely megbélyegzett lelkiismeretü embereknek helytelen tudósítása. Azonban mi Kd Szalai uram által való intimatióját Kd istenes jó magyarságából való jóakaratját értvén, mi nem az ő ngához tartozó kötelességünknek megbontásával, hanem in casu eo ha az porta az mi kgls urunknak és Kdnek az kijövetelt meg nem engedné, hogy teljességgel két szék között az földön ne maradjunk és az segítség is az alatt eloszolván, épen végső veszedelemre ne jussunk, igen elmulhatatlannak és magyar hazánkhoz való kötelességünknek tartottuk addig a dolgokat ugy disponálni, hogy salva fidelitate erga portam et principem, fenhagyván az ő nga vagy Kd ezután is való közinkben kijövetelit ne respuálnánk az keresztyén királyok succursusát, melynek megbizonyítására nézve mind ő ngának s mind Kdnek az assecuratoriákat meg is küldtük. Megvalljuk uram ingyen sem gondolkodtunk igy Kd intimatiójára nézve, hogy urunktól ő ngától ily reméntelen impedimentumunk légyen, de tulajdonítván annak, hogy talán még akkor a Kd informatióját ő nga nem vette és más sinistra informatióktúl praeoccupáltatott, mind az követek közönségesen nékünk szóló levelét s mindaz mi kgls urunk ő nga végbelieknek iratott kgls parancsolatját, melyet nem kétlem ő uga ezen materiában iratott uram his inclusis Kdnek megküldöttem, mivel ezeknek Kd híre s tetszése ellen való megadása, épen az egész dolgoknak nagy confusiójára s remorájára lenne, melyből micsoda extremumok következnének, Kd bölcsen megitélheti. Kdet azért mint bizodalmas jóakaró uramat Istenére, Jesus Krisztus vére hullására kérjük, kénszerítjük mint igaz lelki ismeretü keresztyén magyar és Isten dicsősségének s ez magyar ügynek szives jóakarója, szánja meg ezt az veszedelmével küszködő nemzetet, adja jó tanácsát, tetszését, mi cselekedők legyünk az levelek iránt is, és mentől hamarébb az mi kgls urunkat ő ngát disponálja, ne legyen ő nga oly gondolattal felőlünk, hanem hitesse el ő nga magával, semmit ebben az állapotban az porta és ő nga hűsége ellen nem intendálunk, de ha aziránt való hűségünkkel az

magunk ily végső veszedelmébűl való kimenekedésünket rendes utakon munkálkodjuk, talám abban nem vétünk. E felett kérjük Istenért is Kdet, Kd tetszéséből elrendelt követeink is Kd jóakaratjából ne tartózkodjanak meg, sőt inkább az mi kgls urunkat ő ngát ne neheztelje disponálni, ez szándékunkat, ha nyilván nem lehet is, titkon is segíteni méltóztassék, kész mi tőlünk mindenkor a hűség is ő nga s Kd vétele, valamikor Isten hozza. Mi mindeziránt s mind egyéb dolgainkban s bajoskodásinkban épen Kd jóakaratjához bizunk s abban teljes megnyugodt lélekkel vagyunk, melyben tovább is ajánlván magunkat és Kd jó válaszát várván, maradok

Zilah, 15. szept. 1677.

Kd jóakaró szolgái

Wesselényi Pál
ott kin levő atyafiakkal.

Külczím: Tek. nemz. Teleki Mihály uramnak stb.

Eredetije hátán hat pecséttel.

(A levél más lapján Teleki cancellistája kezével):

Ez levelére ez az válasz:

Tegnap iratott levelét Keteknek becsülettel vettem az mi kgls urunk ő nga, mely iránt, mi formán indult légyen meg oly igen, annál inkább kik intentiójából, azt én nem tudom s nem is vizsgálom, hogy Ketek azt irja, az én intimatióm vitték azokra az dolgokra, az mikre ekkedig is fakadtak, még Ketek nem költ rá az derék számadásra s már is mentséget keres magoknak, itt irhatnék többet is, de elhagyom. Mint keresztyén s vallásomat szerető ember az ügynek s Keteknek is igaz jóakarója bizony megvallom sokat discuráltam ezekrűl az dolgokrúl, ágyamban is sokat faggattam magamat, de ugyan soha az töröktűl való nagy félelem miatt erre nem birhattam magamat, hogy azt javalhattam Keteknek az porta resolutiójáig, hogy legkisebbet is cselekedjenek, látom Ketek is most azt irja ugy tették föl, ha az pasának ellenkező resolutiója jönne, hanem midőn láttam Ketek ugyan csak conjungálni kivánja magát az lengyel hadakkal, azt mondottam mindenkor discursusomban mind Forval, Farkas Fábian, Szalai Pál, Fajgel, Nemessányi uramék s mind gróf

ur előtt, noha én, hogy Ketek a portai resolutióig valamit cselekedjék nem javallom; mindazáltal minthogy eleitűl fogva az volt feltett czélom, ha nem segíthetem Ketek dolgát, bizony nem bontogatom legkisebbé is, sőt bizony valamint tőlem lehet segítem, most is azon jó resolutióban vagyok. Ezen mai Ketek parancsolatjára postán beküldök és azonfelül pediglen szükség Keteknek az ő nga elméjét is csendesíteni az alatt pediglen szükség Keteknek az ő nga levelét elolvastatni, és arra illendő rendes választ tétetni, kinek is mását ha nékem megküldik, ugy is urunk Keteknek irott levelének pariáját, ugy hiszem elvette Ketek másfelől is az mi kgls urunk ő ngának az porta resolutióáig nem cselekedő, tilalmazó parancsolatját. Ha szabad volna, bátorságosan közölhetném Ketekkel az én eddig udvarhoz irt leveleimet sőt intimatióimat is, ugy hiszem látván Ktek is elhinnék, hogy igaz szívvel procedáltam az dolgokban s higyje Ktek *tökéletesen* azután is ugy kivánom magamat alkalmaztatnom, hogy ha ugy kivántatnék uram, nemzetem előtt is számot adhassak. — Istenemé levén pedig lelkem, bizony ugy kivánnék procedálni az dolgokban, hogy Krisztusom itélő széki előtt bátran megállhassak. Éltesse Isten Kteket 16. szept. 1677.

1678. márcz. 5.

Én Szathmári B. Péter és Selyki Péter, mindketten igaz reformata és orthodoxa religión lévő rendes és hivatalos tanitók s praedicatorok, recognoscáljuk Istennek tartozó hitünk s jó lelki isméretünk szerént, hogy tekintetes ur Széki Teleki Mihály urunk ő keme Istennek elsőbben is ezelőtt titkos, most megjelentett rendeléséből s hivatalából és inditásából, járulván ehhez, hogy ezelőtt kegyelmes urunk ő nga is sokszor küldötte ő kemét, resolválván ő keme magát mostan veszedelemforgó magyar nemzet lelki-testi szabadsága mellett való kikelésre és azért szenvedő számkivetett igaz magyarok kivánságának már minden haladék nélkül elégtételre s beteljesítésére. Itt Kővárban mindkettőnknek mutatá kegyelmes urunk s kegyelmes asszonyunk ő ngoknak s az országnak is, micsoda erős reversálist akarna küldeni ő keme. Melynek is minden részei-

ben hiba s fogyatkozás nélkül, a mennyire Isten ő kemét segíti, intacte megállására s megtartására nagy obtestatióval s devotióval igéré s kötelezé ő keme magát. Mindazáltal cum protestatione, Isten s emberek előtt protestátióval arrúl, ha ő keme maga személyében, ő keme édes anyja, kedves felesége, szerelmes gyermeki s atyjafiai, itt Kővárban hagyandó jóakarói, tiszttársai, vitézlő rendek személyekben, javokban és ő keme javaira s tiszteire s becsületire nézve ok nem adatik ő ngoktól s az országtúl, semmiben is megkeserítéssel, megkárosítással és megsértéssel, kit Isten ne adjon, akkor Isten s természet törvénye is kötelezné ő kemét is ily váratlan alkalmatlanságnak megorvoslására politicusok ama maximájok szerint is: violatis conditionibus violantur pacta. Melyrűl is mindketten adjuk ezen kezünk irásával s pecsétünkkel erősíttetett attestatiónkat s recognitiónkat. Kővárban 5. napján bőjtmás havának 1678. esztendőben. Iidem qui supra.

Petrus B. Szathmári mp. (P. H.)
Petrus Selyki mp. (P. H.)

(Eredetije a gr. Teleki család levéltárában. Miss. nro. 197.)

1678. márcz. 8.

Én Széki Teleki Mihály az mi klmes urunknak ő ngának az méltóságos erdélyi fejedelemnek belső tanácsa, Torda és Mármaros vármegyéknek főispánya, Husztvárának és Kővárnak s ehezvaló districtusnak főkapitánja, erdélyi fiscalis, dézsmáknak fő árendátora, adom tudtára mindeneknek, az kiknek illik, hogy én az hazájokbul kibujdosott mlgs grófi, úri, fő, nemesi, végbeli mezei lovas és gyalog renden levő magyar nemzettől már egynehány esztendőktűl fogvást ő kemek közzé való kimenetelre hivattatván, Istenemhez, vallásomhoz s nemzetemhez való kötelességemtűl indíttatván, azon ő kemek kéréseket (minden akadályokat és eshető s történhető difficultásokat félretévén) méltónak itílvén (fenn tartván mindazáltal az én kegyelmes uramhoz ő Ngához s nemes Erdélyországához való kötelességemet, mig onnan ellenkező ok nem adatik) magamot az ő kemek közzé magok kivánságuk szerint való kijövetelre nemcsak resolválnom, hanem Isten kegyel-

mességébűl már rész szerint effectusban is venni elkezdettem s életemnek hátra maradt részét az jó Isten velem lévén az ő kemek istenes ügyének promotiójára confluálván; assecurálván ő kemeket üdvezülendő hitemre, hogy az ő kemek lelki testi szabadságokért sincere hadakozom és Magyarország szabadságinak, szokásinak, törvényinek visszanyerésiben teljes tehetségem szerint szívesen munkálódom. Az edictumokat egyező akaratbul kiadván azoknak teljes tehetségem szerint megtartója s megtartatója leszek és Isten segítsége által, ha Isten segítséget ád, ad ultimum belli exitum ő kemekkel hadakozom, sem jó, sem gonosz szerencséjekben el nem hagyom s ő kemektűl el nem szakadok, az franczia nemzettel az magyari dolgokban az tractátus szerint egyet értek és az fényes portát is disgustálni nem igyekezem, magyarországi minden dolgoknak igazgatásában az tractátus szerint denominálandó személyekkel tanácskozom; az vármegyék tisztei, elei és az vitézlő rendnek is tisztei híre s consensusa nélkül senkinek is ügyünknek ellenségi közül grátiát nem adok, az ellenségnek nem conniválok, az felséges franczia királylyal ineált confoederátióhoz mindenekben magamat alkalmaztatom; minden rendeket, kit-kit az ő érdeme, rendi és méltósága szerint megbecsülök — mutatván pedig Isten oly módot és alkalmatosságot, hogy az országnak gyülése lehessen, tisztemet tartozom az országnak resignálni. Mindezeknek szentül való megállására magamat minden equivocátió, mentalis reservátió nélkül kötelezem, melyről adom és subscriptiómmal megerősíttetett pecsétes assecurátiómat bona fide christiana mediante. Datum in possessione Somkut die 8-a mensis Martii 1678.

Correcta tempore emanationis praesentibus in margine in vocibus fenn tartván mindazáltal az én kegyelmes uramhoz ő ngához s az nemes Erdély országához való kötelességemet, mig onnan ellenkező ok nem adatik.

Egykoru másolat Komáromi János kézirata.

1678. márcz. 21.

Mint bizodalmas uramnak ajánlom Ngtoknak s Keteknek köteles szolgálatomat.

Az sokféle szomoru eseteknek s szív bádgyasztó boldog-

talankodásoknak és az mi keservesebb, az lelki szabadságtalanságnak terhes igája alatt már régtől fogvást siralmasan nyögő Magyar haza s nemzet sorsának megorvoslásában minthogy az jó klmes urunkkal fejedelmünkkel ő ngával sokat fáradozott s munkálkodott Ngtok s Ketek, miben legyenek azon dolgok, jól tudja.

Hogy az mi klmes urunk ő nga már régtűl fogva egynehány izben kiakart engemet Ngtok s Kemetek jó tetszésébül is az bujdosó magyarok köziben küldeni, sőt kénszerített is az kimenetelre és mikor mi okokra nézve kelletett az dolgoknak haladni azoknak, hosszas előszámlálásával sem szükség Ngtokat, Keteket terhelnem. Mostan immár annyira jutván ennek az sok remintelenségek között evező nemzetnek s keresztyén vallásunknak dolga, hogyha kglmes urunk s fejedelmünk méltóságos nevezeti s kezei alól kiesik s magának hagyatik ezennel minden jó lelkeket méltán irtóztatható extremitásokra s veszedelmes confusiókban kénszeríttetik bocsátkozni és (adja Isten ennek az hazának is ne nagy gonoszával) siralmasan ereszkedni; kikre s egyéb okokra nézve lelkem ismeretitűl meggyőzettetvén, kellett magamat az kimenetelre resolválnom, üdvességesebbnek tartván ily keresztyéni űgy mellett meghalnom, mintsem valamelyik puszta házamnál agyonverettetném.

Kérem azért az nagy Isten nevére és lelke üdvösségére kénszerítem Ngtokat s Keteket, Istenéhez, vallásához, nemzetéhez, való kötelességét előtte viselvén; meggondolván azt is, hogy mások Isten, uruk s hazájok ellen való dolgokban is mely gyorsak és serények legyenek s megnyugtathatván részemrül elméjit, Istenemhez, uramhoz, hazámhoz s Ngtokhoz s Ketekhez való igaz kötelességemben (mely iránt is erős reversalisomat küldöttem ő nga kezéhez, melyben az hazát bizonyossá tettem hűségemről jó lélek szerint) vegyenek mindenek ellen való oltalmokban mind magamat méltatlan személyemben s kiváltképen szerelmesimet s hozzá tartozóimat ne engedjenek kárral, boszusággal becstelenséggel illetni.

Én most is ezen irásomban is azon tiszta lelkiismerettel assecurálom Ngtokat s Keteket azon igaz és hűséges szolgájának fog mindenekbe tapasztalni, jó kegelmes uram édes ha-

zám s maguk részekről is mind fejenként kiki Ngtok s Ketek közzül, ellenkező ok nem adatván, emlékezzék meg kérem mind közönségessen s mind magánossan való sokszori szép assecurátióirul, biztatásirul és discursusirul az többi között nem hogy egy ember, de sokak személyét is méltán volna ilyen keresztyén igaz ügyben s az szomszéd égő háza oltásában feltenni s minthogy láthatja tökéletes szível való indulalomat, legyenek keresztyén segédim s promotorim jó kegyelmes uram s hazám s mindenek előtt, bizony igy várhatja magára, szerelmesire Isten áldását s dolgainak boldogíttatását. Az minthogy teljes reménséggel is vagyok Ngtok s Keteknek hozzám való keresztyén affectiójában méltatlan személyem, szerelmesim s mind az előttem álló igaz ügy iránt. Evégre hogy az úr Isten Ngtokat, Keteket édes hazájában szerelmesi között szép csendességben, békességben és jó egésségben megtartsa s minden dolgokban boldogítsa tökélletes szívvel kivánom. Kűvár. 21. márcz. Ao. 1678.

Nagyságtok s Kegyelmetek köteles szolgája
Teleki Mihály mp.

Külczím: Tekintetes Ngs és Nemzetes Bánffi Zsigmond, Kapi György, Bethlen Farkas, Haller Pál, Haller János, Rédei Ferencz, Naláczi István, Mikola Zsigmond, Betlen Gergely, Nemes János és Zimriger Mátyás uraknak, az klmes urunk s fejedelmünk ő Nga becsületes Tanács ur hiveinek stb.

Egykoru másolat Komáromi János kézirata.

1678. oct. 28.

Gróf Tököly Imre urunknak ő nagyságának irt levele párja.

Besztercze alól kegyelmes uram Ngdat alázatosan tudosítottam volt, az tovább valókrúl is kötelességem szerint Ngdat informálni kivánom. Zolyommal együtt négy kővárnak és Körmeczen kivül az egész bányavárosoknak az magyar nemzet számára való elfoglalása után feles emberbül álló praesidiumát hallván kglmes uram az német császárnak Körmeczen Isten segítségéből az mult napokban azt is megszállván két egész napig való késésünkkel ott is megáldott Isten bennünket: mert midőn látta volna az ellenség, már ostrommal is kiakar-

juk belőle vetni, tegnap este az várat feladta s ma reggel belőle kiment. Kéri Ferencz volt commendans benne, 4 compani dragonnal, 227 horváttal és ugyan kétszáz musquatérossal circiter az város népén kivül lehetett kilencz százig való praesidium benne. Azonban midőn szintén Korpona felé akarunk vala már indulni, azon órában érkezének onnan is derék főrenden levő és az városi vitézlő rendek részéről is becsületes követek, kik is szép declarátióval attestálván igaz magyarságokat és hogy ők is édes hazájok lelki s testi szabadságok mellett velünk együtt készek élni s halni. Oda is holnap az hit letétel és foglalás kedvéjért commissáriusink fognak menni. Innen már Isten segitségéből Bozog alá megyünk, elhivén ott is megáld nagy Isten bennünket. Kinek is oltalmában ajánlván Kdet és magamat is Ngod kegyelmes grátiájában maradok mig élek is Ngd alázatos szolgája. Datum in Castris ad Tesnicza positis 29. octobris 1678.

Elhittem sokfélék oda klmes uram mi felőlünk az hírek, Ngdat mindenkor azon kérem s kérem Ngdat most is az hireknek nem az mivoltát, hanem az dolgoknak valóságát vizsgálja meg, ugy adjon hitelt mindeneknek.

1678. nov. 3.

Michael Apafi stb.

Illustrissime Comes stb. Gratiam nostram stb.

Mind az fényes portán levő kapitihánknak s mind mostan onnét érkezett Cserényi Mihály és Kabos Gábor híveinknek informátiójok szerént jól folyván mostan odabe a magyar nemzetnek dolga, veszedelmes az a tracta és visszamenetelre való szándék, melyet az ő kemek irásiból értünk: a fényes portának a magyar nemzet dolgaiban való interessentiája után; mert annak hire behatván oda, félő, hogy kozák országnál is keservesebb sorsra ne jusson a szegény magyar nemzet; sőt hogy még a mi személyünk felől is oly itélet legyen, mintha azon dolgot mi munkálódtuk volna. Kdnek azért kegyelmesen és igen serio parancsoljuk hazája s nemzete békességéhez tartozó kötelességét előtte viselvén, azon dolgot, mig ujontanában vagyon, teljes tehetsége szerént suppremálja, ugy hogy azzal

az hatalmas nemzet ne provocáltassék és injuriáltassék; mert ha a magyarok dolga a miatt boldogtalaníttatik, erdélyi jószágira számot ne tartson; ha penig Isten után a mi alkalmatosságunkkal boldogulni fog, még a magyarországi jószágaitól is elesik. Kd Secus itaque nullatenus stb. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die 3 mensis novembris ao. 1678.

M. Apafi mp.

Külczím: Illustrissimo Comiti Emerico Tököly de Késmárk. stb.

1678. nov. 3.

Michael Apafi stb.
Illustrissimi stb. Salutem stb.

Mi korban forogjon Ketek dolga, mind gróf Tököly uram nékünk s mind Teleki uramnak közönségesen irt Ketek leveléből látjuk, progressusát hadakozásának örömmel értjük. Isten Ketek dolgait ezután is szerencsésen és boldogul folytassa, kivánjuk. Az tractát mint indította légyen meg Ketek? és Szalai uramot mi módon expediálta, látjuk azt is, magok irásából. Melynek kellett volna-e lenni principálisi, elég főképpen porta annuentiája nélkül? mi azt nem disputáljuk ugyan most; mindazáltal a mint az fényes portán lévő kapitihánk informál: Istennek hála a magyar nemzetnek dolga ott benn jól folyván (mely levelek páriáját megküldvén Teleki uramnak, ugy hiszszük, eddig Ketekkel communicálta) arra való nézve is, de legkiváltképpen az mennyiben már az fényes porta interessentiája forog az magyar nemzet dolgában, az mint mostan érkezett becsületes híveink Cserményi Mihály és Kabos uraméktól is informáltatunk, ha Szalai uram felküldésének annálinkább Ketek visszamenetelinek és a tractának híre elhat az portára; hitesse el Ketek azt magokkal, félő, hogy kozák országnál szomoruabb sorsra ne jusson a szegény magyar nemzet dolga; ha azért Ketek jövendőbeli megmaradását kivánja, intjük Keteket klmesen és serio, az fényes portát ne injuriálja; ne bocsátkozzék oly tractában, melylyel mind az hatalmas nemzetet provocálja, s mind magok veszedelmét siettesse. Mi mostanában is fő hopfmesterünket, tekintetes nemzetes Naláczi Isván uramot a végre küldettük be a fényes por-

tára az adóbevitelének alkalmatosságával, hogy Ketek dolgáról ultimária resolutiót hozzon. Melyet is (hiszszük Istent) impetrálunk, csak Ketek rendeletlen cselekedetivel magunk s magok dolgait el ne rontsa. Segélje Isten minden jóra Keteket. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die 3-a mensis novembris A. 1678.

M. Apafi mp.

Külczím: Illustrissimis Spectabilibus, magnificis, egregiis et nobilibus, supremis et vicegeneralibus, capitaneis, ductoribus, vexilli ferisi decurionibus stb.

1678. nov. 16.

Mint uramnak Kdnek stb.

Isten segitségéből én uram ma hajnalban érkeztem ide. Itt az urak közűl csak egyet is Barcsai uramon kivűl nem találtam. Isten áldja meg postamester uramat ő kemét, reggeli könyörgés után urunknál ő ngánál audientiát szerze, egész az ebéd felhozásig benn voltam ő ngánál; de az dolgoknak meritoriumáról nem sokat szólhattam, mivel az discursus között oly emberek praesentiája interveniálódott, kik miatt az beszédet mindkét részről fordítani kellett; ő nga kglmesen resolválta magát, hogy várakozásban legyek s az dolgokról beszéljek vele. Ugy veszem eszemben az ő nga elméjét nem fogok szomoruan visszamenni Kdhez; ő nga kglmes parancsolatjából Kende uramék ide érkezéséig várakoznom kell; asszonyunk ő nga Kd levelét tőlem bekérette; nem hiszem ő nga velem beszéljen, mivel csak mások által tudakozódik Kd s úri házanépe felől ő nga. Válaszom lévén uram sietni fogok visszamenni; egyébiránt Székely László uramhoz elmenni Kd parancsolatja szerént el nem mulatom, s ha lehet Baló uramhoz is, ki most itt nincsen. Kd parancsolatiban vékony tehetségem szerint punctatim fáradozni igyekezem uram, bizván Istenre hathatósságát. Maradok az mig élek Kd igaz kötelességű szolgája.

Raptim Balásfalvae 16. Novembris 1678.

Komáromi János mp.

Külczím: Tekintetes nemzetes Teleki Mihály uramnak stb.

1678. decz. 29. Bécs. Szelepcsényi György esztergomi érsek Teleki Mihálynak. »Az fegyverviselő nemes magyarság micsoda instructióval küldötte légyen fel az mi kglmes urunkhoz ő felségéhez nemz. Szalay Pál uramot ő kemét, ő keménél levő instructiójából s arra adott ő flge kglmes resolutiójából Kd megértheti. Hogy annyival is nagyobb jelét adja ő flge ezen magyar nemzet elébbi csendessége megszerzésében való atyai kglmességének, arra nézve is rendeltetett ő flgétől ő keme mellé commissáriusul nemz. és vitézlő Gyürki Pál ns Nógrád vmegyei notárius uram,« kitől szóval is izent. Most mutathatja meg ő flghez való hüségét s igaz magyarságát, »ha az dolgot szívesen fogja.«

Teleki Mihály Absolon Dánielnek.

Év nélkül.

Szolgálok Kdnek.

Sietve kelletvén az tegnapelőtti postát visszabocsátani, bőven az dologrúl Kdnek nem irhattam, de továbbra nem is halaszthattam, hogy Kdnek, mint barátomnak, Kd és az francziák részéről való nagy fogyatkozásokat értésére adjam szánván az közjót, hogy azon annál is nagyobb ecclypsis ne essék, az mint ideig esett. Kd az magyarok embere volna, még is minden irási, minden argumentumi csak az francziák részéről vannak. Ugy látom, nem halaszt semmiben reánk, se nem mondja, hogy ezt vagy amazt magamtúl meg nem cselekedhetem. Valamit marchio uram mond, mindennek melléje áll, nem vigyázván az mi állapotinkra s alkalmatosságinkra; az ő fogyatkozásokrúl se velek nem agál, se nem emlékezik felőlök ide való irásiban, holott ha magában száll, eleitűl fogva menynyi sok igéretek, fogadások füstben mentenek, könnyen feltalálná verba sufficientia notavimus, semmit az közjóra nem vigyáznak, ha mire kivántatik, csak az a válasz non habeo ordines; ötven vagy száz tallérért az közjónak nevezetes kárát is elszenvedik, hogy nem mint kiadnák, elvonák az holnapi quártélyt, de azt csak olybá veszik, mintha az ember jobbágyuk volna; az én kgls urammal mindent akarnak cselekedtetni, sub-

scribáltatni nem gondolván az portától függ. Az lengyel király pedig semmit aperte nem akar cselekedni, egy kis irást nem mer adni, mitűlünk pedig megkivánta; bizony sem én, sem más nem oly bolond, hogy azt meg ne értsük, mire való: az passus megvagyon. Tovább is, hogy az dolgok jól folyanak, igen megkivánják, de magok nem segítik, senkinek sem kedveskednek, bizonynyal irom, fösvénységök ma holnap proverbiumban megyen mindenek előtt, az mely miatt régi existimatiójok és hirek árnyékká lészen. Erdélyben kedveskedni kellene jóakaróinknak, nem cselekszik, de azoknak sem, az kik mindennap költenek érettek, szolgálnak nekiek. Mit nem csinál és menynyit nem költ máramarosi viceispán uram. Minap Szkolyáig ment Frater István uram, semmi emberséggel nincsenek hozzájok; attól félek, hogy legnagyobb szükségünkben jóakaróinkban megfogunk fogyatkozni. Az én uram követje s az magyaroké mikor Lengyelországban voltak, hol kertekben hol másutt lappangtattak és ma is emberinket titkon más köntösökben nevek megváltoztatásával, (szakállok elvágásával hordozzák) tartják. Az én uram pedig az egész világ láttára ilyen hatalmas monarchától levén dependentiája, vádoltatván ott is mindennap árulóitúl, mégis ennyi veszedelmes állapatok között nyilván tartja maga mellett az ő embereket; valamit lehet, cselekszik. Kd azt hozta volt punctumokban, hogy az egész hadaknak fizetni fognak, azután követeink előtt azzal mentette marchio uram magát, hogy plenipotentiája százezer tallérnál felyebb nem engedi. Klobusiczky és Kd által sokat igértenek, hogy in Februario ennyi s amennyi hadat kiszállítanak, Kd is militálván, az ő részekrűl sokszor azt irta, akkorra s meg arra az napra ennyi nép megyen ötezerre; Marchio uram ezeken kivűl adott ordinantiákat úgy, hogy csakhamar hétezerre töltik; oda az ezer gyalog, oda az kozákság, eltünt az povarisság, pokolba az oláhság, hogy tudunk azután szavakon épiteni ennyi dologban megcsalatkozván; de mit is tudunk reménleni, mikor mindent csak reánk vetnek és magok mindenfelé csak szóval akarnak satisfaciálni. Mit nem csinál Tököly Imre egy gróf levén, kijött érettek, életét szerencsélteti, fut, fárad, pénzét ezerekkel költi, bizony az mi kettőnk költsége tartja fenn most Isten után a dolgot, még is ő neki Marchio uram négy-öt lineából álló le-

velet ir, Wesselényi Pálnak pedig az ki nyilván vesztegeti és rontja dolgainkat és az ki nem hogy költött volna az közjóért de sokat gyüjtött és meggazdagodott, soha az édes apjának annyi bizony nem volt, annak mind marchio uram mind Vojinszki uram irásokkal valóban kedveskednek; Forval uram is az somkuti gyűlés után irván Wesselényi Pált leveleiben generalisnak, oly szarvat emeltek neki, hogy meri azt hirdetni, ő le nem tette az generalisságot s azzal vesztegeti az mezei hadakot s gyalogságot s az egyik részét annyira corrumpálta, hogy nem tudom, ha compareálnak-e? ez az sok biztatásnak s halasztásnak gyümölcse. Azt irja Kd, hogy marchio uram parancsolatjából Szkolyára kell Kdnek jőni; Kd magyarok embere levén arra kellene talán inkább vigyázni, mit parancsoltak Kdnek principalissi; hadat is irja, hogy küldjük az pénz eleiben, meg nem gondolja az dolgot, hogyha táborban volnánk is, ilyen rövid terminus alatt gond volna oda küldeni; de az mi nagyobb, nem vigyáz ebben Erdélyre és én reám, avval magamat rontsam el s ellenem annál is jobban az országot felingereljem; ezt az szép alkalmatosságot és az passust az köz dologtúl elrontsam, nem elég-e az, hogy azokat az kiket onnét küldenek, békével által bocsátjuk? Erdélynek ellenére, hogy küldjek hadat által Máramaruson; az én kgls uram és kgls asszonyom mind Kővárt mind pedig Huszt várát szabados dispositióm alá adták, azt is elveszteném, mihelt Máramarosra vissza hadat küldenék. Én más módot nem látok abban, hanem viceispan és Frater István uramékra kell biznom az dolgot; hiszem, ha onnét annyi had jő az pénzzel az mennyit Kd ir, bátran eljöhetnek ott levén viceispan és Frater István uramék; négy-ötszáz embernél több hasznot tesznek ketten. Mindazáltal ebben is az idő megtanit, mit kellessék cselekednem? Kd Szkolyáig eljövén, hozzánk is eljőjjön, az hol akkor leszünk, hiszen posta jöhet mehet. Hanem ha ugyancsak nem leszen kivel, de Isten segítségébűl az jövő szombaton kiszállok; immár én agálnék, ha volna kivel, Kd is igen tágit az actión, csak az innét kiviendő lövő szerszámokra munitiókra nem tudom, hol tehettek volna szert.

Hogy az én személyemet is Kdnek előhozzam, jusson eszébe, mennyiszer mondotta Kd Lengyelországból jövén,

hogy esküttt Kd előtt marchio uram, de Akákia, Forval és Reverend is assecurálták minden költségeimnek megadásárúl, most pedig hallani sem akarják. Ennyi esztendőktűl fogva mind az én költségemen foly dolguk; most is úgy reám vetették az költségeket, mintha én fejedelem volnék és az én dolgomért kellene hadat indítanom: hogy immár ezt az egy nehány pénzt adták azért én tartozom mindenekkel; az Istennel bizonyítom én annál az pénznél, az melyet ők adtak, ő érettek többet költöttem, még is engemet mindenre akarnak venni, magok keveset cselekedni; ha igirnek s fogadnak is, azt is megmásolni nem szégyenlik. *(Teleki Mihály kezével).* Bizony három-négy száz aranynyal ki nem indulhatok. Feleségemet is minden költsége nélkűl kell táborrá hagynom. De én tovább nem panaszolkodom. Ám lássák.

Kívül: Absolon uramnak irattam.

Ezedeti fogalmazvány Komáromi kezével, melynek nagy része titkos irással való letisztázására volt elkészítve.

1679. jul. 27.

Kglmes uram fejedelmem.

Az Ngd mlgs levelét alázatosan elvettem Ngod az includált váradi pasa levelével együtt. Elég boldogtalanság nyavalyás bujdosó magyaroké, hogy az kitűl oltalmat vár, onnét háborgattatik, de azt hajtá az bűn és az ellen gerjedt Isten haragja, és adná ő szent felsége az én vélekedésem rajtuk is és rajtunk bene teljesednék, melyhez közelget szemlátomást naponként az dolognak folyása. Bajos ehez igen kglmes uram az materiához szólni, s hosszas irás is kellenék róla, ha fundamentumból kellene az fenforgó állapotok folyási szerént szólni, melylyel én Ngodat nem terhelem mostan, hanem nekem az tetszik, mégis ha lehet és ugyancsak nem erővel tudják ki quártélyukból mennjenek régi helyekre vissza, ha kinyomultak is; és jó fenyitékben tartván az hadat, talám kevés ideig immár el lehetnek ott noha ha erővel kitalálják őket űzni nagy gonosz következik belőle, mert a német annál bátrabban cselekszik véllek; ugy látom ezek naponként vagy akarják vagy nem, de elszívódnak re infecta; bizony arra czéloz az állapat:

dum deliberant Romani capitur et Saguntum. Ha az Ér mellett lesznek vagy Berettyó tájékán igen szem előtt és közel lesznek az némethez, im csak megerősödtek erősbödnek naponként, higye el Ngd akárki mit mondjon: azok penig elnyomorodtak kénszeredtek fogynak óránként; talám ha előbbi quártélyokban lennének mégis oly bátran még most nem nyomoríttatnának az német pártról. Tököly uram is ott levén immár közöttök, küldene be Váradra és talán jobb karba hozódnék az dolog. Mindazokról az urak ő kemek, kik oda ki Krasznára voltak, adhatnak világos lument kglmes uram, ahoz alkalmaztathatja Ngd magát. Talán Ngdnak sem ártana Váradra iratni, mi okon cselekszik az fényes porta ellen. Az alkalmatlankodást ha nem orvosolják, mivel Ngdra bizatott dolgok, az portát is megfogja Ngod felőle találni és ha az magyar nemzet elszakad hatalmas császár köntösétől ők lesznek okai; effélét Tököly uramék is irnának meg neki. Éltesse Isten Ngodat szerencsésen sok esztendőkig. 1674. 27. Julii Szent-Miklós.

Ngod alázatos hive szolgája
Betthlen Farkas mp.

Külczím: Az erdélyi mlgos fejedelemnek ő ngának nekem kglmes uramnak adassék.

Eredetije egészen Bethlen Farkas irása.

1679. jul. 28.

Méltóságos Gróf, bizodalmas jóakaró kedves öcsém uram!

Ajánlom Kdnek nagy kötelességgel való kész szolgálatomat. Isten Kdet szerencsés hosszú élettel megáldja. Akarám Kdnek értésére adni: a mezei hadak micsoda szükséges októl viseltettek, magok tudják, érettem feles lovasokat küldvén, étszaka Sibón találtak, s csak elhoztak, Istennel bizonyítom kedvem s akaratom ellen, most estve későn érkeztek velem ide. Tudván azért, az mi kegyelmes urunk ő nga, hogy Kdet rendelte mostani főtisztiül bujdosó magyarságnak, azért Kd az én itt létemben meg ne ütközzék, mert Kd méltósága s authoritássa ellen legkissebbet is cselekedni bizony nem kívánok, s nem is cselekeszem. Tudom nem mostani szokás, egyik

embernek a másikán commendánsának lenni, s elhiszem, míg itt kinn leszek (kiben ha lehet hamar véget is vetek) az én kicsiny becsületemet Kd is megadja; én is mostani authoritása, méltósága, tiszti szerint való becsületit Kdnek, higyje el nem tagadom. Kd tudja, Isten engemet mint veszen, de én látja Isten Kdet jó szívvel látom s veszem. Adná is a jó Isten végét eleitől fogva veszedelminket szerző sok egyenetlenségnek szegény bujdosó nemzetünk között. Ezzel ajánlván a jó Isten oltalmában Kdet, maradok

Margita 28. julii A. 1679.

Kd köteles atyafia kész szolgája

Wesselényi Pál mp.

Külczím: Méltós. Gróf Tököly Imre uramnak (Titulus) bizodalmas jóakaró kedves öcsém uramnak ő kemének adassék.

1679. aug. 6.

Tököly Imréhez szóló levél párja.

Michael Apafi stb.

Illustrissime stb. Salutem stb.

Értvén többi között Wesselényi uramnak olyan szándékát, hogy Hadadban praesidiumot küldjön, ha még eddig meg nem lett, parancsoltunk somlyai kapitányunknak felőle, hogy mindjárt tiz németeket és tiz magyar gyalogokat egy jó tisztviselővel oda küldeni el ne mulassa, kiknek bevitetésekre minden assistentiával lenni és bennünket az occurrentiákról tudósítani ne praetermittáljon. Azonban előbbeni levelünkben Kdnek irott dolgokra légyen oly szorgalmatos gondviselése, a mint kivántuk; melyet cselekedvén mindenkori kegyelmességünket magán bizonyosan megtapasztalja. Cui stb. Datum in Civitate nostra Alba Julia die 6. Augusti. Ao. 1679.

Wesselényi Pál uramnak szóló levél párja.

Michael Apafi stb.

Kd levelét vettük, mit irjon, megértettük, de cselekedeti irásával ellenkezőt mutatnak. Kd ha irását cselekedetivel előttünk bizonyossá akarja tenni, mindeneket lehagyván, jőjjön be,

assecuráljuk sub verbo principali Kdet, semmi nemü bántódása nem lészen. Cui sat. Datum in Civitate nostra Alba Julia die 6. aug. Ao. 1679.

Az magyar Hadaknak szóló levél minutája 1679. die 6. augusti.

Michael Apafi stb.

Generosi stb. Salutem stb.

Ennekelőtte is irtunk volt arról Keteknek, mihez alkalmaztatná magát; mostan is Keteket intjük és serio parancsoljuk, Wesselényi Pál uramot mindgyárt bebocsátani el ne mulassa, semmi nemű bántódása tőlünk nem lészen, valamely felé Ketek magát resolválja, ha az portához való hűségében Ketek meg akar maradni, minden ellenkező dolgoktól abstineáljon, ugy hitetvén el magával Ketek, hogy mindegyre csak vesztegeljünk dolgaink periclitálásával, abban módunk tovább nem lészen; sem az fényes porta előtt magunkat (mely könnyen megeshetik) suspicióban nem hozzuk. Quibus stb. Datum in Civitate nostra Alba Jullia die 6. aug. 1679.).

1679. aug. 12.

Méltóságos Gróf ur!

Bizodalmas nagy jó urunk!

Ajánljuk Kdnek és Ngdnak kötelességgel való szolgálatunkat. Isten Kdet és Ngdat szerencsésen éltesse kivánjuk. Emlékezetiben lehet Kdnek és Ngdnak, hogy Margitán létünkben tőlünk hitlevelet kivána olyformán, hogy mihelyt megadjuk, mingyárást közinkben kijő. Mi hogy mindenben igazságunk s egyességre igyekező voltunk kimutatódjék és hogy Kd és Ngod is a mi kglmes urunkat ő Ngát ne búsítsa s azzal a dologgal is ne késlekedjenek, mingyárást minden gondolkozás nélkül magunk közönséges hitlevelét Kdnek és Ngodnak megküldtük, gondolván azt, Kd és Ngod igéreti szerint hitlevelünk adása után mindjárást eljő; ugyanakkor penig mind a bevett jó szokás szerint, mind az egymás között való szeretet megmaradásának regulája szerint Kd- és Ngdtól mi reánk tartozó hasonló hitlevelet kivántunk s mindeddig is vártuk; de

minthogy Kd és Ngod sem annak mássát kívánságunk szerint nem küldé, sem azon hitlevelünkre akkor mindjárást ki nem jöve, sem vissza nem küldé: akartuk Kdnek és Ngodnak értésére adni, hogyha Kd és Ngod hasonló hitlevelet, kinek im formáját elküldtük, nem küld, nála levő hitlevelünket küldje vissza kezünkhöz, mert magunkat immár eziránt köteleseknek nem tartjuk. Mindazmellett Isten Kdet és Ngodat ki hozván azonkivül is jó szívvel látjuk. Éltesse Isten Kdet és Ngodat kivánatos jó egészségben. Datum in Castro Kőrös-Nadányiensi die 12. aug. Ao. 1679.

Kd és Ngod

köteles jóakaró atyafia s szolgái
Wesselényi Pál
és mezei Kállai lovas és gyalog tisztek és vitézlő rendek közönségesen.

Külczím: Mlgs gróf Késmárki Tököly Imre urnak, a mi kegyelmes urunk ő ngától, mostan a bujdosó magyarság eleiben rendeltetett főgenerálisunk képinek ő kemének és ő ngának stb.

A bujdosók főbbjei közül heten lepecsételték saját pecsétjeikkel. Eredetije a gr. Teleki család levéltárában. Nro. 3538. Ehez van mellékelve a Tökölytől kivánt hitlevél formulája:

Én Késmárki gr. Tököli Imre stb. adom tudtára mindeneknek, a kiknek illik, hogy tekintetes nagyságos hadadi Wesselényi Pál uramot, mint a bujdosó magyar nemzet s hazánknak olyan érdemes nagyfiát a bujdosó magyarok között mindenek felett becsülöm, minden Istenünk dicsőségével s nemzetünk lelki testi szabadságával megegyező dolgokban vélle egyet értek, sem titkon, sem nyilván, sem magam, sem más által veszedelmére nem igyekezem, sőt mások ellen is becsületit, méltóságát oltalmazom. A mezei tiszteknek és hadaknak is kicsinytől fogva nagyig érdemek szerint való becsületöket megadom; semmi igazságokban meg nem bántom, sőt másoktól is megoltalmazom; sem magam, sem más privatus ránkoráért sem titkon, sem nyilván semmi szin és pretextus alatt rajtok boszut nem őzök és nem állok, hanem magamat mindenekben a szeretetre s egyességre czélozó dolgokhoz alkalmaztatom.

Ezeket azért fogadom keresztyéni hitemre s ezeknek megállására esküszöm az élő Istenre, ki atya, fiu, szentlélek, teljes szentháromság egy bizony örök Isten engemet ugy segéljen, melyről adtam kezem irását s pecsétemmel megerősített hitlevelemet. Datum.

1679. sept. 22.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes urunk.

Ajánljuk Ngdnak, mint kegyelmes urunknak, igaz hűséggel való alázatos szolgálatunkat, Isten Ngdat szerencsés boldog hosszú élettel megáldja alázatosan kivánjuk.

Alázatosan elvöttük kegyelmes urunk az Ngd parancsolatját patens levelével együtt. Az mi kgls urunk illetti Ngd nekünk küldött patensét, az Ngd kegyelmességét Ngdnak, mint kgls urunknak alázatosan köszönjük; de kgls urunk mi nekünk bizony abban levő némely szók is szívünk szomorúságára vagyon, mert az mikkel abban némely helyen illettetünk, ártatlanoknak ismerjük magunkat reá, nem levén soha, sem Ngdnak, sem nemzetünknek még árulói; most is az úrral, Wesselényi Pál urammal ő ngával együtt a Ngd hűségében vagyunk. Ngdat, mint kgls urunkat kérjük alázatosan, ne terjesztessünk világ eleiben abbeli becsületinket sértő dolgokkal, hogy mi valaha ügyünk, magyarságunk, és Ngd hűsége ellen való dologban avattuk volna magunkat, mert kgls urunk minket aziránt, sem lelkünk ismereti nem vádol, sem senki olyan dolgot reánk nem bizonyíthat. Könyörgöttünk csak azon Ngdnak s könyörgünk mostan is, mint kgls urunknak igen alázatosan, mivel az magunk vérétűl a Ngd kgls szárnyai alatt ily hallatlan üldöztetésre jutottunk, ha mivel Ngdat tudatlanságából megbántottuk volna, s azért reánk neheztellene, azt kglsen rólunk elvenni méltóztassék, melyet is alázatosan kivánunk s el is várunk. Az mi penig kgls urunk, az úr Wesselényi Pál uram ő nga személye dolgát illeti, mi kgls urunk akkor abban az zűrzavarban nem lévén együtt, mit irt az ő nga deákja, és mit irattak Hamvai Péter és Szinyi Gábor uramék, nem tudjuk s valóban fájlaljuk is, hogy ő kemek hírünk nélkül olyan dologra adtanak alkalmatosságot, az kiben

mi közönséges veszedelmünket látjuk s láttuk eleitől fogva, kiben sem hírünk, sem tanácsunk nem volt.

Ngdnak azért mostan is az élő Istenért, reménkedünk mint kgls urunknak, az mint követ atyánkfiától alázatosan irtuk Ngdnak, mutassa már valaha kegyelmességét hozzánk. Nagy fájdalmára vagyon az a mi szívünknek kgls urunk, hogy ennyi szüntelen való alázatos könyörgésünkre, hitünkben, lelkünk ismeretiben s megmaradásunkban járván kivánságunk, irgalmas válaszszal még sem méltóztatik megfelelni. Ne kivánja bé közzülünk az urat, mert be nem bocsáthatjuk semmiképpen, sőt tisztiben méltóztassék confirmálni, köztünk léte s reánk való vigyázása s gondviselése felől kglsen parancsolni ő ngának méltóztassék. Már is eszében veheti kgls urunk Ngd, az ő nga közzülünk való kimozdulásának s hírének micsoda gyümölcse kezdett lenni, mert az mint hallatik Vas Márton sokad magával s gyalogok is felesen által mentenek az más pártra s mihelt az úr köztünk nem lenne, bátorságosan merjük irni Ngdnak, ennek az szép fegyvernek bizony vége lenne. Várjuk azért aziránt mégis az Ngd kegyelmességét és kérjük alázatosan Ngdat, ennél tovább immár bennünket ne szomorítson, hogy nagyobb s ujabb kedvetlen állapotink, nagyobb-nagyobb extremitásra ne kénszergessenek bennünket, mert az ő nga személye nélkül, tovább ezen az földön való megmaradásunkban módot bizony nem látunk. Ezekután az úr Isten hajtsa kegyelemre hozzánk az Ngd szívét és minket az Ngd kivánatos választételével örvendeztessen meg és Ngdat minden dolgaiban áldja meg.

Datum Bihar die 22. septembris. A. 1679.

Ndnak alázatos szolgái s igaz hívei

Az kállai mezei gyalog, lovas, fű és vice tisztek és mind az egész vitézlő rend közönségesen.

Külczim: Celsissimo principi et dno dno Michaeli Apafi Dei gratia stb.

Eredeti levél, hátán nyolcz pecséttel a mvásárhelyi gróf Teleki ltárban. Miss. Nro. 205.

Jegyzet. Ugyanott megvan az ugyan e tárgyban s ugyan e napon Teleki Mihálynak irt hasonló tartalmú levél.

1679. aug. 17.

Méltóságos Esztergomi Érsek.

Kedves Uram Apám!

Kökényesdi György uram által küldött levelét böcsülettel vettem, Kd izenetit értem. Nemzetemnek, vallásomnak szolgálni kivánván, ugy tetszik véghez vittem addig is tisztemet, ezután is a jónak követője kivánok lennem. Kilencz hete már ő felsége kivánságára denominaltam az tractára menendő követeket; de az passus és assecurátió még sincsen az igíret szerént, Isten éltesse Kdet. Radnoton. 17. aug. 1679.

Kegyelmed szolgáló fia

Apafi Mihály.

Külczím: Méltóságos Esztergomi Érsek Szelepcséni György kedves uramnak apámnak.

Eredetije a gr. Teleki család levéltárában. Nro 3525.

1679. nov. 8.

Az 1679. évi november 3-án vivott szikszói csata leirása.

Jász Berényből megindulván éjjel nappal ugy mentünk majd tizenhat mélyföldnére, hogy magunkkal vittük hírünket, mindenütt elfogatván ő nga az hírmondókat, pénteken még jóval is viratta előtt ugy mint 3. nov. Szikszónál Ujfalu nevő szőlőhegyek felett beállottunk volt az lesben, szerdán megindultunk, volt, onnét azért Harsányit, Szűcs Jánost, Petneházit és több vitéz embereket négy század magokkal a tábor felé, ki Dobszánál feküdt elküldött volt ő nga, azok is lesben állván. Azonban megviradván a táborrúl Laborda elküldvén három compánia németet Aszaló felé vizsgálni, ha valami kurucz nincsen-é a tájon, hogy bátorságosan zsákmányra kiküldhessen, Harsániek ezt meglátván a lesből Aszalóra sebes nyargalást menvén, de a németnek strázsája levén a toronyban, trupban verte magát erős helyben, a mieink rajta mentek, ugyan valóban is ostromlottak, de semmiképen meg nem bonthatták őket feles lovat lövöldeztek el mieink alatt, Petroczy Miklóst is dragony puskával az bal csöcsinél ott lötték meg, de kivettük a

golyóbist. Mint hogy a tábor csak ott volt, viz volt majd csak közöttek, meghallván az puskázást mindjárt Laborda generál három százig valót commendirozott segitségre, az mint beszélik az megfogott rab urfiak, maga is lóhátára felülvén Laborda, companiánként járta a tábort s mondotta cavallirok ellenség volna ez, itt ki ki megmutathatja vitézségét, emezek is becsületökre vigyázván, az volt jobb a ki a commendirozott had után mehetett, mennyi lehetett a voluntarius miles magok sem tudják, mert azok inkább mind nagy emberek voltak. Látván Harsányiék, hogy jön az segitség, csak megindultuk, a Szikszó felől való hídon a mieink által költözködvén, emezek mind a hátokon jöttek, a mieink a hídnál megfordultanak, öszve puskáztanak, ismét hátot adtanak, ezeket mind néztük mi a szőllő hegy dombjárúl, láttuk is hogy a hidon által jövén, tiz trup avagy companiában verte magát, ugy jött sebesen, midőn már szintén a szőlőket is elkezdette volna hadni, mi mind rendelt seregben állván, Harsániék, a kik oda voltanak, ott csak megállapodván, rendben verték magokat, mi csak hertelenséggel a hegyrűl nyakokban szállván, hogy láttak volna, hogy nem az üzött kuroczok volnának rendelt seregben, megállapodtanak és puskázni kezdettenek, de minden felől csak sebesen resolute rajta mentünk, meg nem állhatának, hanem szaladásra vették dolgokat, mi is azután a mit eltehettünk, semmit hátra nem hattunk egész Aszalótúl az Hernádig való hídig ölték vágták, ugy hogy még a tábora is megszaladott, noha akkor mi nem vettük eszünkben, mert ha azt tudtuk volna, noha praedával megtöltek volt már a mieink, de azokat is megűztük volna. Obersterlaitnantot kinek commendója alatt volt ezen commendirozott had, elfogtuk, ugy értse Kd, hogy három regimentből színét válogatták ki, ugy küldették utánunk, magok mondják az elfogott tisztek ha hét regimentet közönséges soldatot levágtunk volna, annyi kárt ő felségének nem tettünk volna, mint most ezzel az actussal, mert három regimentnek jobbára az officirei oda vadnak, ugy a regimenteknek a színe. A testek közöt hoztak el némely elfogott rabokat csak obiter ruminalván a testeket hat liber bárót, hét grófot olvastanak meg, azonkivűl sok officirt, tehát még a mely testeket nem láttanak.

Ugy beszílik a tisztek, hogy a lengyel király lovász mes-

terinek-é, vagy valami nagy tisztnek egy öcsét is vágták volna le, mindazonáltal bizonyosan nem tudhatjuk, ha elszaladott-é, de a parokája itt vagyon, megismerték. Mint egy huszig való mégis szaladott el bennek, ugy hozzák, hogy már Petneházi uram, kit gróf uram arra rendelt öt héján ötszázat szakasztott már halomban.

Ma ló kótyavetyén, a kit előhoztak, ötszáz három volt, puskának sokasága, ötszáz pár pisztolynak, azonkivül a sok karabily és dragony puska, de sok káros volt; küzzűlünk talán mindegy tízig való megholt, sebes is reménlem vagyon huszig való, szegény Putnoki hadnagy is hallom sebes, de meggyógyúl, rab tizenötig való reménleném vagyon nálunk, Arko nevű gróf tirolisi fiú, deli legény, hosszú vörös rokamállal béllelt mentéje, kicsinyen maradott élete, seb is vagyon a fején, a magyar köntös használt néki, maga is agnoscalja, General Denevalt öcscse az is fogva vagyon, két lövés rajta, reménlem meggyógyúl, Obesterlaitinan azonkivűl derék ember, de nem nagyságos úr, tavalyi táborozásunkkor az ment volt be Eperjesre a dragonyokkal s ő tartotta meg Eperjest ellenünk azelőtt Montecuccoli adjutantja volt, már most obesterséget igértek volt neki. Item trencséni commendántnak az öcscse Loer, ez is kapitány, derék ember, nagyságos úr, azt Csanádi uram szabadulására adták. Vagyon egy Fischer nevű kapitány is győri fiú, jó magyar azt igen vitéznek mondják. Vagyon vicekapitány kettő is, a többi közönségesek. Derék gazdag urakat vágtunk le, a kik eleget adhattak volna, de mi csak azt mondjuk requiescant in pace.

Azt kérdék tőlünk, mitől vagyon, hogy ily resolute és sebesen rajtuk mentünk, mondottuk, hogy resolváltuk volt magunkat, vagy ott veszünk, vagy próbálunk, azt mondják azelőtt is sokszor próbáltak bennünket, de ily resolutio nem volt bennünk. Kérdettük mi is, mitül volt hogy annyira űztek bennünket azt mondják, hogy csak azt tudták, hogy csak Harsányi és Petneházy vagyon ottan, azért is lázasztotta fel Laborda az urakat, hogy ordinantia nélkűl voluntarie jöttenek utánunk, gróf uramnak pedig azt mondják másképen hozták a táborra hirét ő ngának, hogy a Duna mellé ment volna, maga Leszli irta, azért kell néki bányavárosokat őrzeni, más hír ismét az

volt, hogy Tiszán által ment volna, az erdélyi fejedelem behivatta ő ngát. Oberster azt mondja, az űzőben mondottam ez officireknek, ne űzzük tovább a szikszai hídnál, mert ki tudja, nincsen híre ugyan Tökölinek, de itt lehet, befűt nekünk, de emezek csak azt mondották, ellenség ez, megűzzük mi; én is egyebet nem tehettem; de mihelt megláttam az aranyas zászlót oly sebesen reánk jönni, mindjárt mondám, no itt vagyon a gróf, elhittem nem kevesed magával és így csak elesék szívek soldatoknak, bizony meg is állotta vala egy ideig a sárt a német, az mint puskázni kezdett volt, de oly sebesen neki vivén gróf uram a maga zászlaját sok vitéz ember bizonyságot tehet, nem állhata meg, hanem csak megkelle szaladni és igy minden felől csak rajta mentünk. Bár adta volna az Isten, a mezei hadak is félre ne faragnak vala s ha velünk lettenek volna, egész táborát megverhetjük vala. Magyarországban egyszer ugy nem járt volna a magyar a német ellen, mint mi. Isten csodálatos munkája, tavaly 1. novembris vala a szentkereszti harcz, most pedig 3. novembris vala ezen actus, ugyan harmad nappal előtte Imre napjának. Azt mondják ezen rabok, sua majestas a quo isti moti sunt in Hungaria non est passa tantum damni in officialibus.

Két halmot raknak a testekből, a hegyen egyiket, az hol lesben állottunk és az honnét neki mentünk, oly nagy halomnak mondják, hogy Megyaszóra is megláthatják, az hova a német salvalta magát. Leszli general öcscse ír egy levelet gróf uramnak, irja hogy bánja jelen nem lehetett azon harczon, noha szerencsétlen volt az ő részekről, de talán ő ngával megpróbálhatta volna magát.

Szihalom 8. nov. 1679.

Külczím: Bethlen Farkas irásával: Gróf uram nekem irt levelének párja.

1680. febr. 5. Kolosvártt. »Mostan Kolosvártt commoráló nemesi rend.« »Tudván azt, hogy az Veres Gábor uram instructiója felett is az magyar dolgokat conserváló dolgokban csak nem régiben is az mi kglms urunk és Kd az fényes portát s ott benn levő követ és

Kapikiha uramékat bőven tudósította mindenekről, ehez képpest az mi tetszésünk szerént Veres Gábor oda meneteli nem volna szükséges, hanem elvárván nemzetes Székely László uram kijövetivel érkezendő dolgokat, ez alatt császár halála is bizonyosba hozatik; annak utána convocáltatván az mi kglmes urunk és Kd az itt benn levő és oda ki való magyar atyafiak közül a kiket akar, ugy kellene solennis legatiót ahoz értő becsületes főrendeket kibocsátni.« Azonban hogy a jövőért ne okoztassanak, beleegyeznek Veres Gábor bemenetelibe. (Lezárva három pecséttel.) (Miss. 224.)

1680. junius 30.

Instructio

generoso Ladislao Vajda de Nagy Medgyes ex primariis aulae nostrae familiaribus ad sacratissimam romanorum imperatoriam ac Germaniae Ungariae Bohemiae etc. regiam Majestatem ablegato data in civitate nra Alba Julia die junii Ao. Dni 1680.

Isten segitségéből megindulván, legyen azon, mennél hamarébb útját continuálhassa, utjában az ő felsége generálisit szónkkal (a mint illik) köszöntvén s kérvén, hogy birodalmunkbéliekről fogják el az sok praedálókat, követségének meritumát ki nem jelentvén.

Az ő felsége udvarában érkezvén, levelünket ő felségének praesentálja és az ő felsége miniszterit szónkkal köszöntse.

Jó és bő declarátióval tegyen panaszt ő felsége és miniszteri előtt, minemü hallatlan és minden megszünés nélkül való tolvajságokat, gyilkosságokat, praedálásokat, marhahajtásokat, egyéb emberek füleit levágván, irtóztató istentelenségeket követnek el, az ő felsége részéről valók az mi birodalmunkbeli szegénységen, mind az Szilágyban, Kővár vidékén, Mármarosban s egész Bihar vármegyében, de kiváltképen az szegény debreczenieken, létaiakon, diószegieken, margitaiakon; nem volt elég, azoknak városokra táborostúl reá mentenek, kiirhatatlan károkat töttenek, ez óráig sem szűnnek meg rajtok minden

rendeletlenségeket, mind a beszerményiek, kállaiak, szakmáriak, tokajiak, fülekiek, szendrőiek, mind egyéb ő felsége praesidiáriusi s azoknak tisztei, elkövetni, marhájokat hajtani, gabonájokat, egyéb javokat eltakarítani, embereket akármely kordé dolgokrúl együtt is másutt is arestáltatni, melyekrűl jóllehet az megkárosító felek az szegény kárvalott emberektűl sok könyhullatásokkal egyszer másszor requiráltattak, mi is az generálisokat böcsülettel requiráltuk, de nemhogy contentátiójok, sőt ujabb károsodások, bántódások lett érette. Az eperjesi tracta alkalmatosságával Rottál János uram akkori ő felsége plenipotentiáriusa által, az addig valókrúl contentátió igértetett volt, és hogy azután afféle nem lészen, de annak semmi complementumát az a föld nem tapasztalta. Többre menvén az húsz esztendők alatt lett ily hallatlan kártételek egynehány százezer forintnál, annyira jutott birodalmunknak az ő felsége határi mellett való széle, hogy majd immár az szegénység az földet nem lakhatja, hegyeken, erdőkön lappanganak az emberek, sok faluk, városok pusztán állnak, nekünk s országunknak megbecsülhetetlen kárával s nagy injuriájával; és noha nekünk abban módunk lett volna, volna most is az eddig méltatlanul elkövetett injuriáknak kártételeknek cum duplo az ő felsége birodalmabelieknek nagy könnyen visszaadására és adatására, ha az velünk született szegényeken való könyörületesség és a jó szomszédságnak örömest bontogatni nem akarása bennünket meg nem tartóztatott volna, ma is nem tartóztatna. Mi annakokáért addig semmire fakadni nem akartunk, mig elsőben ő felségét s udvari több miniszterit ezeknek megorvoslása felől meg nem találtuk, nem kivánván sem egyben, sem másban méltán okoztatni. Ehezképest ezeknek az rosz dolgoknak megorvosoltatását az károsoknak contentáltatását s afféléknek tovább való eltávoztatását megállja, nagy kisebbségünknek ismervén azt is, hogy Szakmárra, Kállóban, Beszerményben az mi birodalmunkbeliekkel élést hordatnak, hírbevitelre erőltetik, az embereket fogdostatják, kiváltképen a debreczeni embert, akár micsoda ember, akár miféle praetensióért fogton fogatja. Az ő felsége generálisi eddig is, most is közelebb general Kaprara uram rendkivül való élést vetvén az debreczeniekre.

Ugy hiszszük, az eddig való szokás szerént azt fogják objiciálni, az bujdosó magyarok mennyi kárt tettek az ő felsége birodalmában s tesznek naponként, az ki józan elmével, rancor s privatus ductusbúl nem kiván itíletet tenni, azért az mi birodalombeliek nem szenvedhetnek méltán, azok egyébiránt is a fényes porta, hatalmas császár kglmességéhez, oltalmához folyamodván.

Ha szót tesznek felőle az leküldött passusra, miért nem kellett követeinket felküldenünk, declarálhatja, minemű kisebbségünkre esett, hogy az elmult esztendőben elsőben arrúl való requisitiónkat posthabeáltak, holott arról igíretet tettenek volt, sőt gyalázatunkra s méltóságunknak sérelmére (noha elsőben onnét adatott alkalmatosság, hogy mi követeinket küldjük fel) az ő felsége nekünk irt levelét Jósa páter által együtt is, másutt is az bujdosó magyarok között publicáltatták, elhirdetvén köztök, hogy az mi mediátorságunkat nem acceptálják, az elmult esztendőben követeinket készen tartottuk, az ő felsége részéről megirták az fényes portára is minket vádolván, hogy azon dologra mi obtrudáltuk magunkat, de az mi mediátorságunk nem kell.

Ezek igy lévén az igíretek szerint az passus az ő idejében nem lévén, nem obtrudálhattuk magunkat, ez esztendőben márcziusban küldöttenek ugyan passust, de nem az kivánt formájában. Az már megirt okok fenn lévén, az passusban is sok fogyatkozások lévén, mikép küldhettük volna fel követeinket egyébiránt is, az bujdosó magyaroknak némelyikénél micsoda forma tractálódások voltak tudván, nem itíltethetünk senkitűl is méltán, hogy suspendáltuk.

Az ő felsége, érsek, Hokhera uramék utolsóbb levelekre valóbb válasz nem tételnek haladása lett azért, minthogy Kökényesdi uram azt mondotta, érsek uram insinuatiójábúl jött be s ő megirta az kivántató dolgoknak orvoslását siettessék, nem itéltetett szükségesnek az okokat reiterálni, azért is várakoztatván annyi ideig Kökényesdi uramat, vártuk az ő keme biztatási szerint az fogyatkozásoknak orvoslását s igy is magunkat erővel nem obtrudálhattuk.

Ha az mostan Szilágyban esett dolgokat előhozzák, megmondhatja mint esett, elunván az szakmári tolvajoknak, tal-

pasoknak, praedálóknak az Szilágyban s egyebütt birodalmunkban tett kártételeket, bizonyos számu lovasokat küldöttünk ki vigyázásnak okáért, az ő rosz szokások szerint, midőn szintén az falukon praedálnának az mi katonáink az factumon kapták őket s úgy esett az dolog, mely raboknak itt nagyobb részint olyanok, kik az mi fizetésünkrűl szöktenek volt el.

Szükség, hogy szorgalmatozza az válaszadást, siessen vissza, kit ha ott halasztanának válasz nélkül is eljőjjön.

Komáromi János keze írása. Miss. nro. 328.

Az egri pasa gróf Tököly Imrének.

1680. decz. 17.

Mi az hatalmas és győzhetetlen császárunk Vég-Egör várának, Tisza és Duna között való heljeinek és hadainak gondviselő ura és parancsolója tekintetes és nagyságos vitézlő Aly passa.

Illendő és tisztességes dolgokban való jó akaratunkat ajánljuk Kdnek mint vitéz szomszéd úr jóakarónknak. Isten kivánta jókkal áldja meg Kdet.

Az Kd nekünk küldött levelét böcsülettel vettük és irását megbecsültük; azonban követe által is az mit izent megértöttük, és hatalmas győzhetetlen császárunk kegyelmes parancsolatját előtte elolvastatók és értésére is adtuk. Kd is tűle megérti, vitéz úr jóakarónk, magunk is itíljük, hogy Kd akarván az kurucz hadakat és hatalmas császárunk jószágát és jobbágyit pusztító s praedálókat megzabolázni, ugyan az is illik, szomszéd vitéz úr jóakarónk, az mely ember az hadat fejére veszi és nekik fő lészen és general tartozik botja alatt levő hadait megzabolázni, és ki az ő urának igaz hűségében végig meg akar maradni, az ő ura jószágát és jobbágyát tartozik oltalmazni és örökíteni, igy Kd is az hadakat az ellenség földére küldje és onnan táplálódjanak, mely igy levén Kdet jó akaratunkból intjük, hogy hadait összegyűjtse, az hol győzhetetlen császárunk parancsolta, az helyben legyenek; mert ha nem, és ha ezentul is meg nem szünvén, el fognak szakadozni és az szegénységet itt és másutt is bántódni, higyje Kd,

hogy mi megzabolázzuk hatalmas császárunk kegyelmes parancsolatja szerint, és osztán Kd ne mondja, hogy tudtokra nem adtuk. Ezekről jó akaratunkból tudósítottuk Kdet. És az döbröczeniek felől izent Kd, hogy szolgái ezért törvényt láttatnának. Szomszéd vitéz úr jóakarónk mai nap is Döbröczön városa hatalmas császárunk hódolt jobbágya, Kd is híve, mi pedig hatalmas és győzhetetlen császáruuk képe és szöme fénye és az egri sánczokságnak és minden hozzá tartozó helyeinek igazgatása és orvoslása ránk bizatott; azért Kd az döbröczöni embereket maga emberivel együtt küldje be hozzánk és itt uri személyünk előtt igaz törvényünk vallása szerint az igazságot kiszolgáltatjuk; ha Kd másképen cselekszik, be fog fejére következni. Ezek után kívánjuk Isten Kdet éltesse jó egésségben. Iratott Vég-Egör várában die 17 decembris 1680.

Kd szomszéd úr jóakarója

Idem qui et supra.

Külczím: Hatalmas és győzhetetlen császárunknak szárnya alá fejét hajtott kurucz magyar hadaknak gondviselő s fő generálisának az tekintetes és nagyságos vitézlő gróf *Tököly Imrének* stb. nekünk vitéz szomszéd úr jóakaróinknak adassék böcsülettel.

1681. jan. 22.

Szolgálok mint kedves öcsém s sógor uramnak Kdnek.

Istentől minden jókat kivánok Kdnek megadatni. Igen kedvesen vettem Kd levelét, Radics urammal is bőven beszéllettem mindenekről, melyekről elhiszem, relatiót is tészen. Azonban édes öcsém uram, Kdet kérem, maga is könnyebbítsen az dolgokon, hogy szegény megromlott hazánk ennyi sok intés után megnyughassék s jó békességre forduljon. Ugy tudom, kegyelmes urunk ő fölsége mindenek felett kivánja szegény hazánk jobbulását, csak Ketek is segítsék a maga részéről az ő felsége kegyelmes intentióit. Ezzel Isten sokáig éltese kedves jó egészségben Kdet. Kismárton 22. Januarÿ 1681.

Kdnek

jóakaró szolgája, atyafia
Gróf Esterhás Pál mp.

Kivül: Illustrissimo Domino Comiti Emerico Tököly de Késmárk (Tit.) Domino Fratri et Affini obseruandissimo.

1681. febr. 16.

Szolgálok Kdnek.

Két rendbeli leveleit is vettem Kdnek; némely terminusin csudálkozom, kikre minthogy okot Kdnek nem adtam, megvallom, sajnálom; bizony nem is érdemlettem volna Kdtől. Bizonyságom az Isten s sok emberséges emberek, hogyha Kd apám volt volna is, jobban nem kellett volna munkálódnom Kd onnét való kijöhetésében, a mint munkálódtam; ha nem lehetett, róla nem tehetek. És noha Kd én velem contentus nem volt, hanem több patronusokat is keresett magának, mindazáltal nem soknak szakadott el csizmája a Kd mellett való fáradozásban. De én azt is nem nézvén, azon vagyok most is, mennél hamarébb Kd helyében más menjen, és hogy azon alkalmatossággal posta lovakat is küldjek Kdnek. Gróf uram, igaz dolog denominálta Nemessányi uramat az kapikihaságra, de egyebet nem suppeditált neki, noha ha költséget suppeditált volna is, nem tetszett Wesselényi uramnak s több vallásunkon levőknek, hogy Nemessányi uram menjen be. Nem győzöm csudálni, hogy fogyhatott meg annyira Kd magyarsága, nemzete dolgához, hogy tovább nem akar szolgálni; holott ha nemzetére haragszik is, többel adós Kd az Istennek s vallásának, kiknek örömmel való szolgálatjából ember léleküdvösséget várhat. Kire azért Kd magát patientálja, higyje, mint irám is, azon vagyok, rövid nap más menjen Kd helyébe. Eddig Tussai uram által az dolgokrul érthetett, azóta egyébbel nem ujúltak. Az magyarok mégis Bereg-Ugocsában vannak; még nem vehették az császár confirmátióját az armistitium felől, noha várják. Némely itt benn a táborban levő magyaroknak kedvek volna az gratiához; de vannak oly hívei is hatalmas császárnak, kik az praeficus terminust elvárják. Az belföldi magyarok sem javallják, sem akarják ezeknek tractálódásokat, sőt a német iga alól való szabadulásokat hatalmas császár kegyelmességéből, a mi kegyelmes urunk ő nga által várják; kik is valóban sollicitálják az mi kegyelmes urunknak segítségét, hatalmas császár előtt mellettek való törekedését. Isten éltesse Kdet. 16. Februarii 1681.

Kd atyjafia Teleki Mihály.

Kivül: Nemzetes Ruszkai uramnak az bujdosó magyar nemzet fényes portán lévő kapitihajának etc. in inclusis.

Exhibitae Adrianopoli 1681. die 6. Martii per Debrecenienses.

1681. márcz. 5.

Tököly Mihálynak adatott hitlevélnek párja.

Felséges jegyű nemes czimerünknek mysteriuma ez, hogy az Istennek amaz felséges királynak hála legyen, ki az igazságos uralkodásából és szabados kegyelméből magas fundamentumu s boldogságos fészkü udvarunkat a világ királyinak és nagy rendeinek receptaculumul készitvén, császári házunknak vastag kegyelmü árnyékában mint világ refugiumában magokat recipiálók, dolgoknak, állapatjoknak örvendetes dispositióját szokták nyerni. Erre nézve a nagy magyar nemzet is fényes portánkhoz való hűségeket nyugodalmas csendességnek és boldogságos békességnek capitalis summájának hivén, fényes portánkhoz ragaszkodtak, ahoz való engedelmes hűségeteknek megmutatásával, könyörögvén azon, hogy a fenforgó zűrzavarnak sopiálására, hazájok véghelyeinek protegáltatásokat contineáló tizennégy punktumokra adnánk kivánságok szerént való hitlevelet. Mely instantia midőn császári küszöbünkön belépett volna, világnyi értelmünk szerént, elménk oceanumával apprehendáltuk, és mivel császári nagy ajtónk ahoz engedelmeséggel hajlóknak mindenkor nyitva, a nemzetekhez való kegyelem penig és az országoknak jó rendben hozattatása császári kegyes regulánk lévén, instantiájokat bevöttük, melynek approbálására azon tizennégy punktumokat contineáló mandatumunkra császári tulajdon kezünkkel irtunk. Mely tizennégy punktumok igy szövetkeznek.

I.

Ezelőtt való időkben erdélyi fejedelem volt Bethlen Gábor nemzetségből álló Gróf Késmárki Tököly Imre fényes portámhoz való sok, de nyomoruságos fáradtsággal összeköttetett hűségeért ugyan fényes portám szerencséje mellett fejek veszedelmeztetésével, hűségeskedő nagy magyaroknak királyul rendeltetvén magát, Zrinyi Ilona nevű feleségét és eleitől fogva birtokukban levő és örökös ingó ingatlan javokat, jószágokat fényes portám protegálni tartozzék.

II.

Gróf Tököly Imre meghalván, valakit a magyarok magoknak királyul választani akarnak, szabadságokban hagyatik, de úgy, hogy azt fényes portámnak megjelentsék és arra a királyságra pápista ne admittáltassék, ha ez ellen valamely pápista arra aspirálna, fényes portám succursusával repelláltassék.

III.

A magyar nemzet és ahoz tartozó horvát nemzetség, országok, hazájok szabadságiban, törvényiben megtartassanak, meg is oltalmaztassanak és ez alkalmatossággal fényes portámon megjelent continentiához, hogy valami ragadjon, vagy nőjön, az semmi úton meg ne engedtessék, támadható ellenségek ellen a magyarok mind magok s mind országok fényes portám által megoltalmaztassanak.

IV.

A mostani hadakozásnak alkalmatosságával semmi szín és praetextus alatt Magyarország és ahoz tartozó helyek se praedáltassanak s raboltassanak.

V.

Fényes portám segítségével valamennyi vár, város és kastély olyan, a mely a magyar határban volna, a némettől recuperáltatik, a magyaroknak assignáltassanak és birásában az ellenség ellen subleváltassanak.

VI.

A magok országát akarván épiteni, ha hol földökön valamely helyet meg akarnak ültetni, abban nem hogy contrariuskodnánk, sőt ha valamely ellenség impediálna is, segítségünkkel tartozzunk succurálni.

VII.

A némettel való békesség után is tartozunk a magyaroknak succurálni.

VIII.

A mig a behódolt magyarok dolga jó rendben hozódik, és a miek a német kézből recuperáltatván, azon magyaroknak assignáltatik, addig is fényes portám őket segíteni tartozik.

IX.

Ao 1072. a némettel lött békességnek, ha mely hütömmel ratificált punktumi, e mostani békességnek punktumival egyeznének a szerént mind hazájok, országok törvénye és usussa aránt szentűl mind ezek s mind azok egyaránt observáltassanak.

X.

Eddig a magyarok királya s a magyarok is ellenségek voltak mostani törvény ingredientiájával, penig mind érsek, mind egyébb papisticus ordót tolláljanak s helyekben calvinistákat s lutheránusokat rendeljenek, mely priválandó pápisták, ha panaszolni fényes portámra jőnének is, meg nem hallgattatnak, sőt ha kivántatik, succursusunkkal is amoveáltatnak.

XI.

A mely helyek eleitől fogva két fegyver alatt voltak, s két felé is adóztak, azok ezután is azon formában két felé contribuáljanak, de szokott adójok ne neveltessék, ezaránt való régi observantiájokban a magyarok ne impediáltassanak.

XII.

A magyarországi kereskedő embereknek birodalmomban szabados passus engedtetik, ha mi marhát adnak, vesznek, szokott rend szerint arról megtalálván, minden impedimentum nélkül jó securitással bocsátassanak.

XIII.

Esztendőnként való adójokkal, vagy egyéb országos dolgokkal járó követjek és kapitihájok illendő becsülettel tractáltassanak a régi jó rend szerént.

XIV.

Esztendőnként való negyvenezer imperiális tallérjok semmi időben feljebb ne neveltessék, ideértvén minden császári székemben ülendő hatalmas successorimat, hogy ennek quantitását ne augeálják.

Minekokáért a praemittált s császári hütömmel ratificált dolgoknak szentül megtartattatásokra nézve a földet és mennyet semmiből teremtő szent és felséges tiszteletü Istennek nemes nevét felvevén és a propheticus ordót berekesztő utolsó prophetánktól Muhamet Musztafának (kín az Isten békessége legyen) áldott csudáit jó akaratom szerént imputálván, a világ koronássinak observantiájok szerént hüttel erősítettük e dolgot, approbálván, ratificálván már ezek aránt adott hütünknek szentül való observálásával, ugy, hogy valamig arról a részről ez ellen való valami contrarietas nem orialódik, a mi részünkről is sem magam, sem méltóságos rendeim, sem vitézlőim, sem egyéb, egy szóval minden alattam valóim részekről ezek ellen való dolog nem intentáltatik. Igy értvén császári czímeimnek hitel adassék. Költ az arabiai számlálás szerént Sában nevű hónak (mely márczius) ötödik napján, Ao 1094. esztendőben.

1681. ápr. 18.

Az mi császári dücsőséges fényes jegyünk és czímerünk, az mely ez világnak négy szegeletire kiterjedvén, oly megmásolhatatlan, hogy Istennek kegyelmességéből valakik látják és veszik ez széles világon és az mi fényes szárnyunk és árnyékunk alá folyamodnak, azokhoz mindenkoron és minden üdőben császári kegyességgel gyámoluk és oltalmok leszünk. Mivel azért az magyar nemzetség is most az ő természeti szelidségéhez képest az maga szabad jóakaratja szerint hatalmasságunk fényes portáját nem tágítván, az mi császári kegyelmes árnyékunk és szárnyunk alatt, tudván, hogy magoknak csendességet és nyugadalmat találnak. Megtekintvén azért azon magyar nemzet hatalmasságunk fényes portájához való hűséges folyamodásokat az magok kivánságok és sollicitálások szerint békességesek és bátorságosok lehetnek mindenekben és az

őt punctumokra az végbeli tartományoknak, városoknak, faluknak és egyéb mindennemű meg nem bántódásokért és háborgattatásokért császári kegyelmes athnaménkat kivánván, mindazokat az punctumokat (melyeket kivántanak) hatalmasságunk füleibe terjesztvén, megértettük; mivel eleitől fogva valakik hatalmasságunk fényes portájára és fényes szárnyunk alá folyamodtanak és folyamodnak, világosképpen megtapasztalták s tapasztalják is mindvégig az mi császári kegyelmességünket, meghallgatván ez iránt való kéréseket s reája léptünk minden kivánságukra, hogy soha azon magyar nemzetet se magok személyekben, se semminemű szabadságokban, jószágokban meg nem háborgatjuk s háborgattatjuk, országokat nem csonkítjuk, kiknek kivánságokra erős és kegyelmességgel teljes assecurátiónkat és hattisérifünket adtuk. Azok az öt punctumok ez szerint következnek.

1. punctumban való kérések és kivánságok az, hogy az segítség adásnak szine alatt és annak alkalmatosságával az Magyarországtól semmi vár, palánk avagy kastély, város és falu nem occupáltatik, el nem vétetik és az ő kivánságok szerint hatalmasságunktól segítségre melléjek rendelendő hadainknak jelen létek és segítségek által az némettől valamely erősségek, várak, palánkok avagy kastélyok, városok obsideáltatván, megvétetnek, tehát azon magyar nemzet segítségére rendeltetett erdélyi fejedelem hívünk authoritása által magoknál maradjon kezekben bocsáttatik. És az 1664. esztendőben az némettel való békesség és frigy csináláskor az Magyarország részéről athnaménkban irott kötés és punctum szerént azoknak országok földjük, várok, városok, faluk és minden egyéb alkalmatosságok az régi rendben békességesen meghagyjuk, az szerint legyenek. Az két kard alatt lévő tartományokban, helyekben régi templomokat, scholákat megujíthatják, ujonnan megépíthetik, senki ellene nem áll, azoknak papjai, scholamesterei és deáki adót ne adjanak és azoknak házokra senki ne szálljon.

2. punctum. Az királyi választásban valakit akarnak királyoknak tenni, legyen az magok szabad akaratjokban. És valakik országokból vagy másunnét akárminemű dologért ide hatalmasságunk fényes portájára panaszolni jönne az ő kirá-

lyokra és ha vádolná, gyalázná, illetlen szókat szólván királyok ellen, semmiképpen meg nem hallgatjuk és be nem fogadjuk.

3. punctum. Elviselhető adót adjanak, rendkivüli adóra nem kényszerítjük; végben menvén dolgok és az üdő eljüvén a midőn adót szakasztunk, kezekben lévő athnaméjok confirmáltatván, ujabb athnáme adatik nékik. Az adóval fényes portára küldendő követeit penig és kapikiháit a régi jó szokás szerint megböcsüljük, tiszteljük.

4. punctum. Segítség adatván most és ennek utána is akármely üdőben országok nem pusztittatik, nem égettetik és annak lakósa nem raboltatik.

5. punctum. Az némettel való békeség és frigycsináláskor azon magyar nemzetnek kárára nem igyekezünk, ellenek való dolgokat nem tractálunk, nem kötünk, szabadságokban megtartjuk. Mindezeket most és ennek utána megtartjuk, valamelyek megirattattanak és ezen hatalmas és fényes athnaménkat megerősítettük az mi tündöklő hitünkkel, melynek nagyobb erősségére esküszünk, az földet és az egeket a ki semmiből teremtette, azon nagy szent Istennek szent nevére és az mi szentséges Mahumet szent prophetánknak lelkére és az ő csudatételire, hogy ezen fényes athnaménkban valamely dolgok és punctumok azon Magyarországról és annak lakósiról megirattattanak, császári hitünknek és fogadásunknak tökéletes megállói leszünk és mindenekben nékik illendőképpen kedvezünk mindaddig, valamig arról az részről hatalmasságunk fényes portájához hűségeket megtartják, pártot nem ütnek, sem császári hatalmasságunktól meg nem háborgattatnak, sem fő és nagy vezérinktől, se más egyéb tartománybéli pasáktól, bégektől és mind az egész hatalmukban lévő hadainktól és mindennemű névvel nevezendő hiveinktől, akármi karban és rendben helyeztettek legyenek, azon nemzetet semminemű punctumiban soha háborgatni meg nem engedjük. Látván ezen császári fényes czimeres athnáménkat, annak mindenek hitelt adván, külömben ne cselekedjék. Iratott Konstantinápolyban 18. Apr. Mahumet után anno 1092. Anno Christi 1681.

Szultán Mehemet athnáméja az magyaroknak.

Záradék.

Hatalmasságunk Várad végvárunkban lévő kedves és meghitt hivünk, tekintetes nagyságos Haszán pasa minden jókat kivánunk, vévén azért és látván ezen császári hatalmas parancsolatunkat, mivel hűségedet az Messiás vallásán való Erdély országunknak fejedelme, Apafi Mihály hivünk mellé rendeltük az magyar nemzetnek segitségére menni és ilyen nagy hasznos dolgokban azon erdélyi fejedelem hivünkkel együtt, az mint illik, jó készülettel megindulván, megegyezzen és mindenekben véle egyetértsen tőle hallgasson. De ezzel az alkalmatossággal az Magyarországot pusztítani, raboltatni semmi módon ne engedje, szabadságokban ne háborgassa és ne háborgattassa, azonban hatalmasságunk fényes portájához folyamodó magyar nemzet fő rendeinek kedvezvén, kinek kinek méltó és illendő böcsületeket megadja, azoknak kárt ne tegyen se ne tétessen, országokat ne pusztíttassa, ne praedáltassa, legyen oly vigyázásban. Parancsoljuk azért mégis hatalmasan hűségednek váradi pasa hivünk, hogy az erdélyi fejedelem hivünkkel megegyezvén, véle jól alkudjék, barátságosan éljen, tőle hallgasson és ezzel az alkalmatossággal az Magyarországot ne pusztíttassa, ne raboltassa, semminemű javokban meg ne károsíttassa és hatalmasságunkhoz fejét hajtó magyar nemzet fő rendeinek kedvezvén, ajándékával éltesse és illendő böcsületeket megadja, azok közül senkit ne bántson, semmijekben őket meg ne károsítson, eszesen és okosan cselekedjék, eltávoztatván az gonoszt, melylyel a mü tündöklő hitünk és dücsőséges méltóságunk meg ne mocskoltassék, mindenekben tiszti szerint hatalmas parancsolatunk szerint járván, azt kövesse, más külömben ne cselekedjél. Költ Konstantinápolyban, 18. Apr. anno. 1681.

Szultán Mehemet császár.

1681. juli 8.

Én Hadadi Wesselényi Pál etc. adom tudásokra, és emlékezetűl mindeneknek, az kiknek illik ez levelemnek rendiben. Hogy Isten ő felsége jó voltából elközelitvén már számos esztendőktől fogvást boldogtalankodó édes nemzetünk szabadulásának régen kivánt ideje, melyben való megsegélésünkre ha-

talmas és győzhetetlen török császár akaratjából kijövén az mélts erdélyi fejedelem kgmes urunk ő nga, hogy az én csekély személyem iránt ő ngnak semminemü scrupulussa ne legyen, assecurálom ő ngát ez levelem által bona fide cristiana, hogy Isten ő ngát kihozván, hazám s nemzetem közönséges javára tartozó minden parancsolatiban ő ngtúl függök s engedelmeskedem, ugy hogy ő nga is fejedelmi kegyelmessége szerént, az én méltatlan személyemnek is illendő javára s promotiójára vigyáz, s kivánságimra kgmesen accedál. Melynek nagyobb bizonyságára és erősségére adtam ez kezem irása, és szokott pecsétem alatt költ levelemet. Datum in oppido Margitha die 8. Julii. Anno 1681.

Wesselényi Pál mp.

1681. szept. 6.

Valami követ instructio.

1. Megértette ő nga István deák által való izenetit Tököly uram felől.

2. Az pasa tekintetiért meg cselekszi ő nga, Tököly uramot klmesen látja, minden eddig való cselekedetit mind magának s alattvalóinak megengedi és soha szemekre nem veti, annál inkább egyet is meg nem büntet, ugy mindazon által, hogy ő ngától függjön mindenekben, és az mit ő nga vagy maga személyében vagy fő generálisa által parancsol, mindenekben, nagy és kicsiny dolgokban az szerint alkalmaztassa magát és senkin vindictát ne üzzön semminémü ellenkező dolgokban sem irás, sem izenet által magát ne avassa; embereit és leveleit ő nga hire nélkül sehová ne jártassa, kiváltképpen az német pártra, kiadandó edictumink alá bocsássa mind magát, mind alattavalóit.

3. Ha az alkalmatosság hozza jól kell declarálni Tököly uram alkalmatosságit és hogy ő nga reversalissal küldte oda, azt is nem kell elfelejteni megmondani, ha az ő bolond kivánságinak a német annuált volna, régen visszament volna.

4. Csak kategorice megmondja ő keme, hogy mi magyart társat nem szenvedünk; Tököly uramot pedig alattunk valónak s reversalisos szolgánknak tartjuk; Erdélyben is residentiás nemes ember lévén, addig is ha mi sok biztatásinkkal, költségeinkkel az magyarok dolgait meg nem tartoztattuk volna

az ő alkalmatlankodási miatt az magyar nemzetnek, kivált a vitézlő rendnek nagyrésze hatalmas császárunk hüségitül elszakadtak volna.

5. Megkell azt is kategorice mondani, hogy mi hatalmas császárunk parancsolatját véghezvinni igyekezünk és azokban a szerdárral ő kemével egyetérteni készek vagyunk, ugy mindazonáltal, hogy az dolgok folyanak, nekünk s ő kemének küldött méltóságos fényes parancsolatja szerint s ő hatalmassága Magyarország számára kezünkben küldött athnámé szerint. Egyébiránt mintsem azok ellen való dolgokat szenvedjük és egy olyan gyermek, ő keminél nállunknál nagyobb vagy csak kisebb minket megsértő tekintetben légyen, mely miatt az dolgokban confusio légyen, mi reánk bizván hatalmas császárunk a magyarok dolgát mi forgatván eddig is sok költségünkkel, mostan is fejünket uri, fő, nemesi, vitézlő renden lévő híveinket szerencséltetvén ide hoztuk, mégis nekünk más, még pedig alattunkvaló gyermek piszkálódjék az orrunkban, készebbek lészünk visszamenni, hatalmas császárunknak fővezér urunk ő nga által értésére adni az egész dolgot.

6. Csak ő keme az szerdár értsen velünk egyet, mi is hasonlót követünk: egyébiránt is ezekrül a dolgokrúl mi töllünk s ő kemitől kér számot hatalmas császárunk; másképpen is penig Tököly uram Magyarországban az uraknak az aljassa féle, ott ő rá kevés tekintet van, csak a pasa ő nga alkalmaztassa magát, hisszük Istent, jobban folynak az dolgok; és noha a palatinusság tétel tett ugyan akadályt a dolgokban, kinek is Tököly uram az oka, ő szolgáltatván arra alkalmatosságot a németnek, hogy gyülést tehessen; és noha most oly jónak tetteti magát, de valami rosz vagyon; mindennek Tököly uram az oka.

7. Holnapi elébb menetelrül.

8. Fővezérnek való irásrul.

9. Szatmár körül való vigyázó hadakrul.

10. Lengyelek irruptiójárul.

11. Biharvármegyei hajduk felültetéserül.

12. Azt is meg kell mondani, hogy az eddig való rablás is ellen volt hatalmas császarunk athnáméjának, de ha azután is rabolnak, annál is inkább ellene lészen. Hanem az pasa ő keme

ezután meg ne engedje. Az kisvárdai papnénak és házanépének szabadulását kell sollicitálni.

13. Az Káprarának való választételről. Ex castris ad Aranyszeg. 6. septembris. 1681.

(Eredeti minuta.)

Keresztesi Pál Teleki Mihálynak.

1681. oct. 29.

Mint jó uramnak Kdnek ajánlom alázatos szolgálatomat, Isten kivánt áldásokkal Kdet boldogítsa.

Alázatosan akarom uram Kdnek jelentenem, gróf urunk Sárosvármegyében Szibinen felyűl Héthárs nevű városkában távol van, onnan a második statióig Alsó-Szalok nevű helyig mentem ő ngával, onnan is indultam vissza azon éjszaka ugymint 20 praesentis, Istennek hála se menet, se jövet emberbeli kár nem esett bennünk, noha másként káraink voltak, lovainkban is maradván el, akkor még Caprara Rima Szécsnél volt sánczban vévén magát a végre is, hogy a bányavárosokra jobban vigyáztathasson, gróf uram Madácsot küldvén elszéledt gyaloginak egyben gyüjtésekre s azon alkalmatossággal portára is; kiknek felverésekre Caprára mintegy másfél ezer németet küldött, magyarral együtt telvén annyi számura Barkóczi Ferencz és Kohári uramék lévén velek, kik is Madácsot felvervén Rozsnyónál mintegy tizenhétig levágták bennek, s fogtak el egy Deák Pál nevű hadnagyot is, Madácsék pedig lövöldöztek el az németekben mintegy hatvanig valót. Azon hadak Kézsmárk felé jüvén le, onnan szepességre, gróf uram eleiben, hogy eljöttünk már fél mélyföldnyire voltak egymáshoz, örömest megvárom vala az dolognak kimenételit, de tartottam attól, hogy ha gróf uramnak fel kell nyomúlni, oda rekedünk; Istenség tudja mikor jühetünk vissza. Hozának gróf uramnak ilyet is, hogy onnan felyűl uj német hadak érkeztek volna mintegy két ezeren Zsolnáig, kik is oly fegyveres köntösös hadak, hogy még olyan le nem jütt, jövő utamban Debreczenben hallám, hogy már Caprarával megegyeztek volna, de gróf uram szándékok felől semmmit sem tuda mondani. Hogy pedig uram gróf uram az mi kegyelmes urunk ő nga pa-

rancsolatja szerént le nem ment volt Szatmár felé, azzal menti magát, annyira elszéledt volt mind lovas, mind gyalog hada, hogy nem volt nyolcz század magával, oda fel jobb alkalmatossága szolgáltatódván szükségesebbnek itélte felfelé való nyomulását, melyről is urunkat ő ngát miindjárt tudósította, panaszolkodék azon, hogy urunkuak ő ngának irt ötrendbeli levelére semmi válasz nem ment, Szaponarával való szemben létéről is egészlen informálván urunkot ő ngát, az armistitium dolgáról is semmi parancsolatja urunknak nem ment, mely is igen szükséges lett volna, a mint ő nga mondá Ungvár, Terebes, Csicsov meghódoltak volt s az több városok és várak felűl is jó reménségben voltak, ha urunk ő nga vissza nem tért volt, az szerént az armistitium dolgából is az német részéről, ha már azt is az urunk ő nga visszatérese el nem bontaná, noha jövén Zemlinben hallám ugyan gróf uram szolgájától, hogy a kuruczok gróf uram emberei Patakra s Tokajban ki s bejárnának sőt az mely hadát gróf uramnak Tályán felverték, a ki rabok közzülek estek, azoknak is elbocsátások felől jó reménségben voltak. Az mi pedig uram Weselényi Pál urammal való dolgát illeti gróf uramnak, mivel az tisztviselők és több böcsületes rendek közűl igen kevesen voltak jelen nem resolválta magát, mindazon által uram ugy veszem eszemben az mi kegyelmes urunk ő nga s Ketek tekintetei sokat nyomván ő nga előtt megegyeztem (csak a gonosz emberek kárt ne tennének), de az paritást csak nem akarja felvenni, hanem hogy dependeáljon tőle. Azonban uram Debreczenben Köleséri uram adá Kd ő keme kezénél hagyott három csomóban pecsét alatt levő leveleit kezemben, kiket is nem merek minden katona keziben adni, hanem uram magammal leviszem s ha Kd késik is, talán bizonyos embere kezében adhatom. Ezzel Kd gratiájában ajánlom magamat és maradok.

Somlyó die 29. octobris 1681.

mindenkori igaz szolgája
Keresztesi Pál mp.

P. S. Kálló felől uram igen szükséges Kdnek provideálni, mert bizony alig hiszem, hogy . . . . pusztán nem hadnák, ha csak mi erő menne is alája, én uram ha mikről elfe-

lejtkeztem Kdnek irván, tudom Klobusiczki Pál uram ő kegme Kdnek irta.

Külczím: Méltóságos uram, tekintetes, nemzetes Teleki Mihály uramnak ő kemének, nekem jó uramnak ő kemének adassék.

1681. nov. 1.

Méltóságos fejedelem nekem jó kegyelmes uram fejedelmem.

Sokszori méltatlan irásommal való búsításumrúl Ngdat mint kegyelmes uramat alázatosan követem. Most érkeztek gróf uramnak ezen levelei, melyeket Ngdnak alázatosan oda küldöttem. Egyébünnen jött leveleimet az uraknak ő kemeknek küldöttem, ő kemeket kérvin, hogy az dolgokat Ngdnak adják értésére. Isten etc. Kővár 1. novembris 1681.

Ngd alázatos méltatlan szolgája.

Teleki Mihály mp.

U. I. Ha [1]) gróf uram rendesen alkalmaztatná magát, és úgy correspondeálna az mint az dolgok kivánják, az dolgokon még javithatna ember, kegyelmes uram.

Külczím: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc.

Barcsai Mihály Tököly Imrének.

1681. nov. 3.

Mint uramnak Ngdnak szeretettel szolgálok és Istentül stb. Édes gróf uram Kd levelét Keresztesi uram megadá, örülöm Isten Kdet mind ez óráig megtartotta, továbbá is kivánom szerencsésen éljen. Urunk ő nga igen bene contentus lenne Kd cathegoriájával, csak az Istenért édes gróf uram maga jó discretiója szerént folytassa ugy az dolgokat, hogy az magyar nemzet is jövendőre ne okozhassa s gonosz akarói ne mocskolhassák; Isten az Ngod részére valót kiszolgáltatja annak idejében; hitesse el Ngod magával jó kglmes urunkban meg nem fogyatkozik, sőt cum gratiarum actione egész contentummal

[1]) Teleki Mihály irása.

fogja elméjét quietálni Ngodnak ő nga iránt. Ugyan mutassa meg Ngod magyarságát s magnanimitását, mert az budai vezérnek, egri passának s váradi passának s többeknek elment az tudósítás, ha által jün a Tiszán vigyázzanak hátul. Ellenségi az silistriai pasát is kiindították ide az szélekre való tökéletes vigyázásnak okáért, mi is itten belűl nem aluszunk, csak tudósítson valóságában az dolgokrúl. Naláczi uram ajánlja magát, atyafiságos szolgálatját Istentűl minden jót kivánván velem együtt Ngdnak. Ajánlom ezzel Isten kegyelmébe Ngdat. Kelt Radnot 3. Novembris 1681.

Ngdnak kész szolgája Barcsai Mihály.

U. I. Trombitás Mátyás ott tekeregvén kérem Ngodat igtassa ide az törvényhez ő nga kegyelmesen veszi kglmedtül.

1681. nov. 4.

Méltóságos fejedelem, nekem jó kegyelmes uram fejedelmem.

Debreczeni emberrel gróf uram ezen embere érkezvén Somlyóra, Serédi uram magát Ngd kegyelmes parancsolatjához tartván, hogyha gróf uram levele érkezik oda, küldje ide, ő keme ahhoz képest az gróf uram emberét is ide küldötte, kit én bizony bánok, mert tudom gróf uram másra fogja magyarázni; mihelt azért ide érkezett mentest küldöttem bé Ngdhoz véle igen keveset beszéllettem az Ngdnak szóló levelet pedig tűle el sem vettem. Másoktúl értem kegyelmes uram, hogy nála pecsétes instructio volna; azt kegyelmes uram szükséges volna tűle elkéretni s jövendőre megtartani; mivel expediáltatott Ngd hoz. Ha Ngd velem is méltatlan szolgájával méltóztatik közleni mint kegyelmes uramnak alázatosan megszolgálom. Az debreczeni ember minthogy ezen Ngdnak oda küldött levélnél egyebet nem hozott s a mint mondja, szegények nagy félelemben vannak; innét visszabocsátottam. Isten etc. Kővár 4. novembris 1681.

Ngd alázatos méltatlan szolgája Teleki Mihály mp.

Külczím: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc.

1681. nov. 4.

Méltóságos fejedelem, nekem jó kegyelmes uram fejedelmem.

Ez órában érkezék levele Dániel Mihály uramnak. Irja, nem gazdálkodván az vármegye nem lévén mivel élni az ő keme keze alatt levő hadaknak, az ő keme akaratja ellen elindúltanak befelé. Lehetetlenségnek hiszem hogy semmit se adtanak volna. Annyit ugyan nem adtak elhiszem, az mennyit kértek. El is hiszem, azzal az nyomorúlt vármegyével fogják ő kemek magokat menteni. Alázatosan kérem Ngdat, addig ne nehezteljen az vármegyére, mig a mentségeket meg nem érti. Irtam mind magának mind az hadaknak, el ne menjenek Ngd hire nélkül. Hátha az táborban is oda jártak volna? Bizony az táborban járóknak hat annyinak is nem volt annyi haszna praedája mint azoknak. Wesselényi Pál uram levelei rútúl lévén irva, pariáltattam, inclusáival együtt Ngdnak alázatosan megküldöttem. Isten etc. Kővár 4. novembris 1681.

Ngd alázatos méltatlan szolgája

Teleki Mihály mp.

Külczím: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc.

1681. nov. 4.

Ajánlom Keteknek szolgálatomat.

Gróf uramnak ezen embere érkezvén, csak addig tartóztattam, míg urunknak ő ngának s Keteknek szóló leveleimet megirattam; embert rendelvén melléje mentest küldöttem udvarhoz. Megszolgálom Keteknek, ne nehezteljenek tudósítani mivel expediáltatott. Bánom, hogy Serédi uram ide és nem immediate udvarhoz kisírtette; mert tudom gróf uram másra fogja magyarázni. Isten etc. Kővár 4. novembris 1681.

Ketek szolgája komja

Teleki Mihály mp.

Úgy értem, pecsétes instructio vagyon nála, kit tűle előkérni s jövendőre megtartani szükséges volna. Ha az úr Naláczi uram onnét elment volna, kérem levelemet küldjék meg ő kemének.

Külczím: Az mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos udvarában lévő tanácsúri rendeknek közönségesen nekem bizodalmas uraimnak adassék.

Ha az urak ő kemek ott nem volnának, hoffmester, postamester uramék szakaszszák fel.

1681. nov. 6.

Édes komám uram.

Vaida László uram itt nem levén, három rendbeli nekem irt levele Kdnek levén includálva az ő kegyelmessége leveleiben, nem szakasztottam volt fel előbb, hanem tegnap szakasztám fel őket. Már én édes komám uram azokról az materiákról egyszer is, másszor is eleget irtam. Az német beütésitűl különben nem félünk; mert ha az tractához bízik, annak gondolom kedvez; mindazonáltal tartok attúl, az császári méltóság meg akarván felelni, hogy az kölcsönt vissza ne adják, ha módjuk leszen benne, és az elvett helyeket visszafoglalja, ugy hiszem. A mi az Kd bejövetelit illeti, én bizony szívesen ugy akarnám, de a mostani szükséghez képest inkább javallanám ott való létét Kdnek. Vay Ádám behozatását nem javallhatom; hiszem talán inkább az Kd tetszése szerint is, ha tisztességes útját módját találná ő nga az egész dolog mellől is el kellene szökni stb. Az portára beküldi ő nga postán az dolgokat értésére adni az vezérnek. Már Isten kegyelméből én is hétfőn haza megyek. Adja Isten, ha ugy tetszik ő felségének, láthassam el valaha Kdet is szerencsésen és jó egésségben komámasszonynyal és szerelmes gyermekivel együtt. Feleségem Kdnek és komámasszonynak ajánlja szolgálatját. Ezzel maradok Kdnek szolgája és komja

Balásfalva 6. novembris 1681.

Naláczi István mp.

P. S. Gróf uram ugy látom kivánja most a segítséget.

Külczím: Tekintetes nemzetes Teleki Mihály uram ő kemének (tit.) kedves komám uramnak.

Naláczi István Barcsai Mihálynak.

1681. nov. 11.

Mint kedves öcsém uramnak ajánlom Kdnek szolgálatomat.

Az én haza való menetelem meggátlódék, mivel Fejérvári az étekfogó vasárnap estve későn érkezvén az portáról, jelenté, hogy csauz jön ő ngához, be is érkezik vagy ma vagy holnap; már ő nga megvártatja velem, ugy látom Maurokordat leveléből, kit is Fejérváritól küldete s az kapithiájéból, meg akarja az fényes porta Kdtől tudni, hatalmas császár híre nélkül miért sietett Kd bejönni az placsintára és az ürmös borra. Mind Teleki uramtól, mind penig Somlyóról levelek érkezvén, im Kdnek is irtanak ő kemek; ugy hiszem a dolgot megirják. Kaprara is kereste Kdet Kállóban, compareált az Kd szolgálatjára, biztában be is szállott Kálló várában; már ugy hiszem, Kdnek Somlyóról is megirták és talán beljebb is igyekezik. Az mint irják, Kdnek igyekeznek az kölcsönt visszaadni, kire való nézve urunk ő nga Bethlen Gergely uramat ma expediálja, hogy Udvarhelyszékről és másunnét is, hol mit felvehet az hadakban, Dées felé siessen és egyetértvén Teleki urammal és Rédei urammal, az mi legjobb, azt kövessék ő kemek, Hunyad vármegyére is parancsola ő nga háromszáz lovasok felől; Kabos uram is most érkezik Váradról, Kdnek az pasa szolgálatját izente, a mit gyalog igért, eb állja meg lóhátán, ezt irja és azt izente, hogy még az adónak nagyobb része mind kün vagyon s fel sem szedték s hogy tudna ő olyan levelet adni, hadd szolgáltassák be elsőbben s annakutána a miben tud, örömest szolgál; ez a summája és igy eszében veheti Kd, hogy minden dolga hazugság. Az portán is ugy veszem eszemben, hogy az visszajövetelben mind az pasa, mind penig gróf uram urunkkal excusálják magokat, az minthogy az pasa Sziliktára az, kit beküldött volt vagy mie volt, annyira ijedett, hogy az mint Fejérvári beszéli, még csak szólni sem tudott és az mely csauzt most ide küldött az fővezér, soha meg nem engedte, hogy az erdélyi házhoz menjen, hogy az kapithiák vele beszéljenek, hanem csak az maga szállásáról bocsá

MAGYAR

totta el; ma beérkezik, most hozzák hírét, eleiben is küldék, azt megvárván, én is, ha lehet, haza megyek. Már édes öcsém uram az játék mellett kivántatik itt az jó considerátió, mivel az mint eszemben veszem, más emberek az magok lábokból az töviset ki akarván vonni, az fejedelem lábában akarják verni, Isten penig azt parancsolja, hogy felebarátját ember magánál jobban ne szeresse. Ezzel Istennek ajánlom Kdet. Fejérváron, 11. Novembris anno 1681.

Kd bátyja és szolgája

Naláczi István mp.

Külczím: Tekintetes nemzetes Barcsai Mihály uramnak (tit.) nekem kedves öcsém uramnak adassék.

1681. nov. 17.

Tekéntetes úr!

Hogy rólam jóakaró szolgájáról el nem feledkezett Kd, hanem Bethlen uramnak irott levelében engemet is köszöntött Kdnek megszolgálom. Én is Kdnek levelemmel udvarlani el nem mulattam volna, de még Szamosujvárról kelletvén az instructiót az követ urak után vinnem, Brassóban mult héten érkeztem onnan és mostan urunk parancsolatjából ismét mindjárást jöttem ide; itt való állapotokról Kd nálamnál elhiszem belsőbb tudósítást s bővebben is vött. Itt bizony uram az egész dolgok labyrinthusban vannak, s az németek valósággal melyre céloznak és holott legyenek, arról urunk ő nga sem eléggé informátus. Ennek az elbágyadt és lótól majd megfosztatott vitézlő népnek is parancsolt urunk, hogy Bethlen Gergely urammal ki menjenek, de uram ezekkel Ketek nem sokat viszen végben. Az fővezér követit is urunk ő nga nem akarja expediálni, várja csak az Ketek censuráját. Az urak közül ide uram nem jött több az szebeni királybirónál, hanem Baranyay uram vagyon urunk mellett. Az szegény Vajda László uram is fekszik az lábával. Itt az országban vagyon uram az nagy zsibongás, panaszolkodnak. Ha Kd oda ki való dolgaiból érkezhetnék s azon állapotok megengednék, én uram igen javallanám, minden okokra nézve az Kd mostani bejövetelét; én eczer annak jobb módját nem látom, mint most; úgy tetszik,

ha volna kinek az kakasülőről az kakast most könnyen leforditathatnák. Én pedig stb. 1681. 17. Nov. Albae.

Kdnek köteles jót kivánó szolgája

Mikes Kelemen.

Külczim: Tekintetes nemz. Széki Teleki Mihály uramnak stb.

1681. novemb. 18.

Accessoria,

cuiusdam instructionis Spectabilis ac Generosi Ladislai Székely, Georgii Gyerőfi et Stephani Mikó ablegatorum nostrorum ad fulgidam Portam Ottomanicam expeditorum annectenda.

1. Fővezér urunk ő nga difficultálja az oda kiviselt táborozásról rövid szóval lött tudósításunkat és egyéb terhes dolgokat is tapasztalunk nekünk küldött leveléből, melyről való resolutionkat Ketek által promoveáltatni kivánván, ezen punctumok által Keteket azon dolgokrúl voltaképpen tetszett informálnunk, béküldvén azon fővezér interpretátiójának igaz párját holmi egyéb, ezen materiához kivántató levelekkel együtt, melyeket szorgalmatosan megolvasván, magát mindenekben, az hol mint kivántatik, hozzánk és hazájához tartozó köteles hűséggel alkalmaztassa, kegyelmesen parancsoljuk.

2. Eleitől fogván minden fogyatkozás nélkül viselt hűségünket az fényes porta iránt ezzel is kivánván megbizonyítani, az magyarok dolgai foljtatásából életünket, szerencsénket, értékünket és fegyverünket öszvekötvén, szivesen munkálkodtunk és noha még kezdeti is azon munkánknak sok ellenkezésekkel akadáljoztatott, de ugyan hatalmas császárunkhoz tartozó hűségünk megbizonyítására czélozván, azon dolgoktól meg nem szüntünk, hanem kivántató magunk alkalmaztatásával jó reménség alatt foljtattuk, melyről egynihány erősségeknek szerencsés megvételek és körül lévő tartományoknak meghódolása tettenek bizonyságot, nem lehet azért igaz hűségünk iránt semmi scrupulusa fővezér urunk ő ngának.

3. Okoztatni láttatunk az dolgok folytatásáról lött rövid tudósításunkkal, melyre megmondhatni nekünk soha szoká-

sunk nem volt kivált magunk személyét illető dolgokat igen kiterjedt és szines beszéddel az fényes porta előtt mutogatnunk, s ezt sem itíltük illendőnek idő előtt, mindazáltal az illendő tudósítást ugyan el nem mulattuk, az több accessoriumok bővebb declaratióját Ketek relatiójára rész szerint, rész szerint penig mások hiteles bizonyságtételére kivánván bizni.

4. Az mi az Isten kegyelméből megvett erőssígek és hatalmas császárunk hűségére méghódult tartományok dolgát s tovább való provisióval ellátását illeti, az athnaméban meghatározott hatalmas császárunk parancsolatja szerint jó dispositiójával az magyarokra biztuk, az szerdár ő keme egyező tetszéséből az magyarok kivánsága szerint és tovább is azon erősségek iránt kivántató succursusról hatalmas császárunk parancsolatja szerint prospiciáltunk s nem is volt abban fogyatkozás, melyről az váradi pasa ő keme in originalibus béküldött levele hitel és bizonyság; annak penig productiójára, ha ugyan kivántatik, caute kell lépni, de az magyaroknak nagyobb részint ellenkező magok alkalmaztatása miatt minémű kimenetelek lött magok számadása, melyet mi valósággal az váradi pasa ő keme fennemlített irásából értettünk meg, nem mások tudósításából.

5. Bő informátiót kiván fővezér urunk ő nga, tennénk hamar tetsző megtérésünk okaival együtt, szükség az dolgokban akadályoztatott s bennünket is terhelt holmi okokra is lépnünk Ketek hűséges maga alkalmaztatása által; az mint azért kezdetiben az dolognak, ugy tovább való folytatásában is nagy mértékben terjedtenek az alkalmatlanságok, mert az Tököly uram keze alatt lévő magyaroknak jobb része még Pocsajnál sok ellenkezésekkel az dolgok jó kezdetit igen akadályoztatták és terjedő egyenetlenségekkel sokaknak sziveket meg kezdik háborítani, az mi személyünk is nem kevéssé szomorittatván, mely alkalmatlanságokat hatalmas császárunkhoz való igaz hűségünknek bizonyítására békességesen szenvedtünk, tovább Böszörmény és Kálló megvételében boldogítván Isten munkánkat, Kálló megvétele után az hozzánk közel ugyan, de igen szoros bizonytalanságban lévő német had az Tiszán viszszaköltözék és számos uj hadak közelitése is bizonyosan hallatván, az magyarok szokott egyenetlenségeket nem mutathatták, hanem ki cselédje oltalmazásának, ki az német csapdosá-

sának szine alatt, ki pedig kóborlani magunk és generalisok kedve és akaratja ellen is jobb részint eloszlának; csak kevés haddal maradván Tököly s Wesselényi uramék mellettünk; az eloszlott magyarok alkalmatosságával pedig, hogy valami nagyobb alkalmatlanságok, annál inkább hatalmas császárunk hüségétől való szakadások ne következhessék, kivánsága szerint az szerdár ő keme tetszéséből Tököly uramnak utánuk menetelit nem akadályoztattuk, oly dispositióval annuálván mindazáltal, hogy magával együtt az egész hadat hatalmas császárunk hűségében megtartsa és öszve is gyüjtse, hogy annak idejében hatalmas császárunk parancsolatjához való magok alkalmaztatására készebbek lehessenek.

6. Továbbá nem kevés szomoruságunkra és felvött jó szándékunknak is akadályára voltanak az váradi vitézeknek is külömb külömbféle alkalmatlan cselekedeti, kik az hatalmas császárunktól s az magyaroknak adatott athnaméja ellen az meghódolt helyeken rablottak, égettek és szomoruván predáltanak, azonban magunk személye ellen is feltámadván csaknem életünket is elfogyatták, de bennünket Isten megtartván, híveinket verték, szidalmazták és hadainkat csoportostól lövöldözték, sokakat halálra is sebesitvén közzülök; annakfelette az szerdár pasát ő kemét is, ha az végbeliek meg nem oltalmazták volna, ugy hisszük, megölték volna, melyekből mily nagy alkalmatlanságok következtek volna, akárki is általláthatja. Ezeknek és az magyaroknak is hasonló alkalmatlan és függés nélkül való, vakmerő engedetlenségök nékünk is minémü szomoruságunkra, az dolgoknak is akadályára löttenek légyen, nem tagadhatjuk, de mindazokat is mi hatalmas császárunkhoz való hűségünk terjesztésére békességesen eltűrtük és az ő csendesedésének jó reménsége alatt az reánk bizott ügyet folytattuk, az mint lehetett, de azonban az ecsediek és mások is, kik meghódolásokról jó reménséget nyujtottak, az szathmári városiak, kik meghódolásokról már követek által bizonyossá is tettenek vala, megértvén az hadak ellenkezését és athname ellen lött dolgokat, megfélemlöttenek és némelyek igíreteket, némelyek pedig teljes készségeket megmásolván erős ellenségül viselték magokat ellenünk, melyek miatt osztán szerencsésen indult dolgunk fogyatkozást kezdett szenvedni.

7. Az mi ódakivaló létünk alatt az szathmáriak is megértvén az hadak egyenetlenségét, bátorságot kezdettek venni és jóllehet itthon is jó dispositióval voltanak hadaink, de ez titkos gonosznak végére nem mehetvén, egy részében véghelyeinknek nagy károkat s pusztitásokat tettenek, melyek miatt közönséges adónknak öszveszedése is akadályoztatott és ha vagy küljebb nyomoltunk volna ily vakmerő függés nélkül való haddal vagy távul tovább mulattunk volna, alig lehetett volna valami reminsége megtérésünknek; sőt pedig ma is nem szünnek azon szathmáriak ez haza véghelyei ellen minden utokat, módokat hazánk veszedelmére elkövetni, minekokáért fizetett hadaink és az haza vitézlő rendinek is jobb része fegyverben vannak, vigyázni kénszeríttetvén, más rész pedig szokott adónk megszedésében munkálódik, hogy annak is következhető fogyatkozása miatt kiválképpen való nehézség, romlás ne kövessen bennünket.

8. Noha mindezek, sőt ezen kivül is több nevezetes ellenkezések között is békességes tűréssel munkálódván, reánk bizott hatalmas császárunk parancsolatját, az visszajövetelt halasztottuk volna, de rész szerint az uj hadak közelitése, rész szerint az nagy szabadság miatt négy mélyföldnyire alig kaphatván élést az zsákmányosok döghalál miatt, mely mind az hadat, mint pedig lovakat és az vonó marhákat is felettébb kezdette vala emészteni, az szerdárral ő kemével beszélgetvén, irattunk Tököli uramnak is vagy maga jőjjön consultatióra vagy bizonyos számu hadait küldje az hadi munkára, de egyiket sem cselekedvén, az szerdárral ő kemível és több hadviselő főrendekkel beszélgetvén tanácsosobbnak itéltük az haza szállást, az hadak beszállásának is rend szerint való ideje közelitvén, mintsem ennyi reméntelenségek között bizonytalansággal magunkat biztatván, az hadat és lövő szerszámokat is szerencséltetni.

9. Ezekre az fenn előszámlált bizonyos okokra nézve az szerdár ő keme elmene és mi is lassan lassan birodalmunkba közelítettünk külömb külömbféle alkalmatlanságoknak terjedésinek távoztatására, mostan is pedig, az mint feljebb említők, szüntelen fegyverben vannak országunknak nagy része fizetett hadainkkal együtt.

10. Quártélt emleget hatalmas vezér ő nga parancsolatja, hogy az magyar hadaknak rendeljünk országunkban, melynek ha meg kelletnék lenni, hatalmas császárunk emlékezetinek nem kevés sérelmével és hazánk végső pusztulásával lenne, hazánk cánoninak változása, mely soha még eddig emlékezetben sem forgott, ez aránt azért szorgalmatoson kell prospiciálni és teljes lehetetlenségét annak hűséggel kell forgatni, hogy hazánk ily aggráváltatása által végső pusztulásra ne jusson, ugyanis mi haszna régi cánoninknak és eleitől fogván viselt hűségünknek, ha lehetetlen és hazánk romlását importálható dolgokkal terheltetünk.

11. Kiván fővezér urunk ő nga tudósittatni arról is, micsoda értelemben légyünk tovább az magyarok dolgai folytatásáról, melyről mi az ő nga resolutióját nem tudván, mit szólhatunk, mindazonáltal mind az magyarok állhatatlanságát (melyet ennyi esztendőktől fogván mennyi fáradság, költség és szorgalmatossággal viselünk, tartván ő kemeket hatalmas császárunk hűségében, Isten s magok is lehetnek jó bizonyságunk) tapasztalván mind az külső keresztények azon hatalmas nemzet ellen való megegyező szándékokat, az intercipiált levelek tenoriból értvén, holott a pápa is mindenfelé való irogatásival azért szorgalmatoskodik munkálódni és az franczia is az némettel való egyezését, félő ne közelítsen; tarthatni attól, hogy az magyarok megunván ennyi időtől fogván viselt táborozást, életeknek nyomorult koczkáztatását és reménségekben lött sokszori megfogyatkoztatásokat vagy meg ne csalattassanak, vagy penig különben meg ne oszlattassanak vagy penig jó reménség alatt az gratiára ne vonattassanak és igy hatalmas császárunk emlékezetének sérelmével az dolgok is ne veszedelmeskedjenek, ehhez képest az szerdár ő keme tetszéséből intimáltuk Tököly uramnak az armistitiumot hatalmas császárunkhoz tartozó hűségeknek fenntartásával munkálkodni, czélozván ezzel is rész szerint hatalmas császárunk birodalma az ő ott való teleltetésekkel ne terheltessék, rész szerint penig arra, hogy ha hatalmas császárunk és fővezér ő ngának tetszések az leszen, az pacificátiót is jó tractában vetendhessék, melyről való ő nga tetszését alázatosan várjuk. Ezt Ketek igen nagy considerátióval forgassa, az hadra való

alkalmatosságot teljességgel távoztatván, ugy mindazáltal, hogy ne valamint okoztassanak, hanem reá vigyázván, mindazonáltal hirtelenkedésével valami reménlenségre okot ne szolgáltasson. Az elmult hadviselésnek pedig declaratiójában is igen caute cselekedjék, hogy az dolgot inkább mint az személyeket causalván, valami ellenkezés abból is ellenünk és ez haza ellen ne származhassék.

Ezeket és ezeken kivül is az szükséges alkalmatosságok szerint magunk és hazája boldog javának oltalmazására s terjesztésére ha miket Ketek feltalálhat, az hol és kik előtt illik, az dolgok illendő világosításával hozzánk és hazájához tartozó kötelességgel cselekedje. Az Isten penig Keteket minden jóra segélje és hozza vissza örvendetes hírekkel s vidám orczával közinkben. Datum in civitate nostra Alba Julia, die 18. Novembris anno 1681.

Rédei Ferencz Teleki Mihályhoz.

Mint uramnak ajánlom uram Kdnek köteles szolgálatomat.

Most estve érkezvén uram Serédi uram levele, melyben irja ő keme, hogy Kállót az németnek feladták, Károlybúl is kiszöktenek, és az Szilágyra is fenyegetőznének az németek, melyre nézve uram bizony igen búsulok, hogy most Kolozsváratt nem vagyok, de mint tegnap is megirám uram Kdnek, én mindeddig is ezekben az dolgokban semmit sem tudtam, sőt csak Kállóhoz való szállását is az németnek én bizony nem tudtam mikor volt, egyebet nekem az németnek Rakomázhoz való szállásánál nem is irának meg, most már uram mindjárt mennék, ha lovaim patkótlanok nem volnának, de csak kovácsot is itt nehezen kapathattam, máshunnat kellett azt is hozatnom, s azzal is csak ma érkeztek, mindazáltal uram az mint lehet sietek kimenni, addig is penig Polyik uramnak megirtam, hogy ha Kd parancsolatját veszi, avvagy Serédi uramnak is oly bizonyos hírűl való tudósítása jű, s ugyancsak azt fogják kivánni, az minthogy ugy látom azt is kivánják ő kemék, hogy kimenjünk, hogy ő keme kiinduljon és az Meszes alatt tartózkodjék meg, mig Kdtúl ordinantiát veszen, noha ha több hadak uram nem lésznek, az bizony igen szép kevés, azzal

igen derék dólgot véghez nem vihetni, máshonnat penig lesznek-e hadak s honnat lésznek, semmit e világon benne nem tudok, mert énnékem udvartúl sem írnak felőle semmit is, sem egyéb dolgokrúl, sem más senki. Kdet azért uram kérem tudósítson mit kellessék cselekednem s mihez tartsam magamot; azt az tegnap előtt estve érkezett ő nga parancsolatját is hirtelen olvasám el, melyet Kdnek küldött levelemben includáltam, én bizony azt sem tudom mind, mi vala benne. Isten Kdet uram jó egészségben éltesse.

Erdő Szent György, 19. novembris A. 1681.

Kd szolgája

Rhedei Ferencz m. p.

P. S. Én uram nem hiszem az vármegyék ő nga maga nélkül felüljenek, az székelység még felkél s kimegyen eljár amaz dolgában, félek sok rosz consequentiáktól, de jobb Isten embernél. Homo proponit Deus disponit.

Külczím: Tekintetes nemzetes Teleki Mihály uramnak stb.

1681. nov. 20.

Instructio

pro Egregiis Thoma Gyulai de Fogaras et Samuele Medgyessi ad Illustrissimum Dominum pasam Varadiensem expeditis.

Becsülettel köszöntvén az pasát ő kemét, ő keméhez való szomszédságos jó akaratunkat s atyafiságunkat ajánlja.

Mondja meg, hogy a fővezér ő nga nehézséggel irja az oda ki viselt magyar dolgokról rövideden lött tudósításunkat, parancsolván serio, hogy azon magyarok dolgai folyásáról tovább felőlök lett dispositió és a megvett erősségek s hódolt helyek tovább való alkalmatosságiról bő szóval és valósággal tudósitanok, melyet mi az velünk oda kijárt becsületes tanács ur hiveink egyező tetszésekből cselekedvén, itéltük ő kemének is értésére adnunk illendőnek, ha a dolog ugy kivánja, magát ő keme is tudhassa alkalmaztatni, hogy valamint az ellenkező tudósitások nehézséget ne szerezzenek.

Ezen tudósításunkat a portán lévő becsületes híveinknek is értésekre adtuk, feltévén instructiójokban, magokat mint alkalmaztassák azoknak világosításában.

A rövid tudósításokról azt irtuk: nekünk nem szokásunk, nem is tartottuk illendőnek bő szóval hatalmas császárunk és fővezér ő nga füleit terhelnünk, mert a dolgok akadályoztatási iránt azon materiához való kedvetlenséggel, szerencsés folyása iránt pedig idő előtt való dicsekedéssel netalán okoztathattunk volna.

Az megvett erősségek dispositiójáról. Hogy mi az megvett erősségeket hatalmas császárunk athnaméja és azon magyarok kivánsága szerint az ő keme tetszéséből biztuk azon magyarok előttök járóira. A végbeli hadakat is disponálván azon erősségek oltalmazásában kivántató segítség felől.

Azon erősségek és hódolt helyek visszavételéről, hogy mi hatalmas császárunk parancsolatja szerént kezekben adván az magyaroknak, ahhoz kivántató oltalom s segitség felől is disponálván, magok adjanak számot ellenkező kimeneteléről.

Semmiképpen el nem mulathattuk az magyarok jobb részént, sőt az váradi vitézek alkalmatlanságinak is illetését, tartván attól, valamint mások azok iránt lehető informatiója bennünket kétségben ne hozzon és nehézségben. Ezen pedig ő keme meg ne ütközzék, mert semmiben az ő keme hűsége és becsületi ellen nem czéloztunk, sőt mindenekben és követeink által is az ő keme maga alkalmaztatását commendáljuk s commendáltatjuk.

Az magyarok Pocsajnál az dolgok kezdetit igen akadályoztatták nem kevés ellenkezésekkel, az után is tőlünk és előttök járóitól való függetlenségekkel és végtére magunk, ő keme és generálisok kedvek ellen való eloszlásokkal az egész dolgot.

Az váradi vitézek is ellenünk való zugolódásokkal, sőt támadásokkal is és hadainkon s híveinken eltöltött alkalmatlankodásokkal bennünket és hadainkat is szomorítottanak és ellenséget is az athname ellen cselekedett rablásokkal idegenítették s ellenünk való keménységre ösztönözték, megirtuk illetvén azt is, hogy ő keme is, ha más vitézek nem oltalmazták volna, félő, nagy szerencsétlenségre ne jutott volna miattok.

Azon magyarok dolgaihoz tartozik ez is. Az hozzánk nem messze levő bizontalan német had visszaköltözvén az Tiszán és más uj hadaknak is jövetele bizonyos lévén, az ma-

gyaroknak jobb része bizonyos színek alatt eloszlott, kiknek jó rendben hozására és hatalmas császárunk hűségében való megtartásokra kérezdvén, Tököly uram ő kemével egyező tetszésből elmenetelit nem ellenzettük; osztán penig a szükség ugy kivánván, Szakmár alá hivattuk, de sem maga nem jöve, sem nem külde. Megirtuk azt is, hogy Tököly uram nem jövén, sem hadat nem küldvén és az uj hadak is közelítvén, az mi hadaink peniglen a nagy szükség, éhség és döghalál miatt elfogyatkozván, ő kemével együtt nem itéltük tanácsosnak a hadat és lövő szerszámokat oda való mulatásunkkal, annál inkább küljebb való nyomásunkkal szerencséltetnünk. Azonban a szakmáriak is az erdélyi birodalomban elkövetett pusztítások és más terjedő sok alkalmatlanságokról is, melyekkel közönséges adónkat is akadályoztatták, tettünk emlékezetet, megirván, hogy ma is azon szakmáriaktól való félelem miatt fizetett hadaink és az országnak is nagy része fegyverben legyen.

Tovább penig azon magyaroknak dolgok folytatása, mind az ő függés nélkül valóságok, mind pedig csaknem reménteleníségre jutott ügyökre nézve, ösztönöztetvén az németeknek külömbféle igéretek és fegyverek sokasodások miatt is, mi követhesse őket, bizonytalanságnak tartjuk. Azért ő kemével együtt az armistitiumot javallottuk Tököly uramnak munkálódni azon magyaroknak hatalmas császárunk hűségében kivántató megmarasztásokkal. Ez alatt ha hatalmas császárunk és fővezér ő nga jó tetszése leszen, azon magyarok dolga tractára is vetetődhetik és ha az armistitium jó uton módon meglehet, se az erdélyi, se hatalmas császárunk véghelyei az ő ott telelésekkel nem terheltetnék.

Az fővezér ő nga azon magyarokat az mi birodalmunk véghelyeiben quartélyt is parancsol rendelnünk, melynek lehetetlenségét bizonyos okkal forgatjuk.

Ő kemét szomszédságosan kérjük, ezen tudósításokat szomszédságos jó akarattal vevén és magyarázván, ezek szerént való maga alkalmaztatásával az mi becsületünket és hűséges magunk viseletét commendálja. Az magyarok dolgai iránt hatalmas császárunk parancsolatja tartása szerint nagy vigyázással és gondviseléssel levén s minden magok alkalmaztatásáról bennünket is tudósítván, hogy mi is részünkre célozó

hatalmas császárunk parancsolatját, a mennyiben lehet, követhessük.

Hallatik az német hadak közelítése és az szakmáriaknak is terjednek ellenséges alkalmatlankodási. Ezek iránt ő keme szorgalmatos vigyázásban levén, ha tovább czélozó szándékjokat, annál inkább ide való ütéseket értheti, hozzánk hatalmas császárunk országának oltalmazásában kivántató szomszédságos jó akaratját mutatni ne neheztelje. Az alatt lehető occurentiákról is tudósítván ő keme, szomszédságos jó akaratjáért hasonló jó akaratunk kölcsönözését várhatja. Datum in civitate nostra Alba Julia, die vigesima mensis Novembris anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo primo.

1681. nov. 20.

Mint bizodalmas jó akaró stb.

Kd nekünk közönségesen irt levelét nagy becsülettel vettük, melyet megolvasván continentiáját megértettük. Az mi az vezér levelének fordítását illeti ahoz képest való Kd discursusát mind penig a tábori dolgoknak leirását az mi kglmes urunk ő nga Székely László uramnak elküldötte. Micsoda választ tett peniglen ő nga az vezérnek s mind peniglen micsoda instructiót küldött az követ urak után azon dolgokról ő nga in paribus Kdnek megküldötte, kikből Kd az egész dolgot megértheti világosan. Az mi peniglen az hírekről való ő kemeknek urunk ő nga tudósítását illeti, azt ő nga communicálta velünk. Az Fráter István uram Kdtűl való kérdezkedésére mit feleljen s mind peniglen az mármarosi némely faluknak és városoknak behódolása felől ugy tudjuk urunk ő nga minek előtte még mi ide nem jöttünk volna Kdnek válaszolt. Hasonlóképpen az universitás ő keméknek ott levő gyalogi állapotjukról is. Az kővárvidéki nemesség és puskások dolgáról is ő nga committált. Az mi az itt benn levő magyar atyafiak és az Wesselényi Pál uram mind maga és ő keme mellett az mi kglmes urunk ő nga hűségében megmaradott katonáknak quartélyok dolgát illeti, mi kevesen lévén itt jelen az ő nga mlgs udvarában, s az országtól is reánk bizattatva nem lévén az materia, hozzá szólni nem merészelünk; mind azonáltal ugy tudjuk, hogy a mi kglmes urunk ő nga azoknak is nagyobb részéről

Kdnek iratott. Az mi Rhédei uramnak és Bethlen Gergely uramnak való pecsétes instructiót illeti urunk ő nga azt mondá, hogy urunk ő nga megiratta s Bethlen Gergely uramnak kezéhez adta. Ezek után stb. Albae 20. Nov. 1681.

Kdnek köteles szolgái

Haller Pál mp.
Nemes János mp.
Bethlen Elek mp.
Armpruster György mp.

Külczím: Tek. nemz. Széki Teleki Mihály uramnak stb.

Rédei Ferencz Teleki Mihálynak.

1681. nov. 21.

Mint uramnak Kdnek ajánlom köteles szolgálatomat. Kd levelét ujabban is vöttem böcsülettel, ha tegnapi Kd levelében csak mi ilyen szándékáról érthettem volna is uram Kdnek, az aranyosszékiek is arra mehettenek volna Makai uram seregét is mindjárt kiindítottam volna igy is uram jó reggel megindítom, ugy hogy vasárnap oda arra az Fodorházára menjenek (melynek is szintén most Eördögh Istvántól mentem végire hol vagyon) micsoda tetszést adjak pedig uram bizony én nem tudom, mert azonkivül is igen messze az én elmém nem mehet, de kiváltképen ebben az materiában ugyan egészen fenakadott, látja Isten nem tudom mi volna jobb, ha Kd valamit olyat ir és osztán onnan (oly készen levén azonkivül is ott reá) eljönnek, itt azt fogják mondani azzal provocálta, mert ha nem írt volna etc. de másfelől az mint szoktak is az hadakozó emberek mikor legrosszabbul vannak akkor mutatják nagyobb magnanimiájokat és akkor keménykednek inkább, ugyan szerezhetne egy kis félelmet az szakmáriaknak, noha ugyis az német az szegény emberekkel mit gondol, tudja hogy őtet az várból ki nem vonják. De hogy ugyan csak ki menjenek az hadak és valami kárt tegyenek az tulsó párton valóknak én uram alig jovalhatnám, véteknek is tartanám az szegénységet rontani, de bizony Máramaros és az Szilágy fizetik meg is; hanem ha mégis Kővárhoz közel az külső szélében

való falukon hadak mutatnák meg magokat, de ha együtt lesznek uram bizony megbüntetik, és az mit kimélne Kd, abban esik bele attól félek. Megkérdezni ugyan az szathmári commendánst Kdnek ott az közel való falukon lévén az hadak, mit akar, talán nem ártana, és azt is valami gyengén illetné Kd szép discretiója szerént, hogy az generált vártuk, noha ha még valamivel többet mulatott volna, mi is közelebb mentünk volna etc. Mindazáltal én uram ezt csak magam rosz gyenge elmém szerént irom, Kd azokat énnálamnál jobban tudja s az jövendő dolgokot is jobban általlátja, az kímek is és az megesketett emberek, ha megérkeznek, azoknak relatiójok Kdet jobban világosítják. Nem érthetem azt is, Károlyi Lászlót honnan mikor hova fogják kiserni, vagy az német commissarius honnan hova megyen; kérem is uram Kdet és az kémek vagy esketett emberek hozandó relatiójókról is tudósítani ne nehezteljen. Csudálatosnak tetszik uram nekem még is azt iterálni, gróf uram dolgához nem szól, bizony pedig mostan minden mű hibánk onnan vagyon, akár szóljon osztán Kd, akár soha se, ha mű oda leszünk, ha más cselekedné bizony nagy itéleteket venne Kdtől, megbocsásson uram Kd de nem illik, sem becsületes, sem hasznos, sem semmiképen nem dicsiretes, gróf uram dolgához Kd ne szóljon, de az mienkhez szóljon s ha pedig nem tudjuk ellenünk való ő keme dolgait annál több-több labirinthusokban esünk, ugyanis ha nekem sem szól Kd, nem tudom kinek? Most is énnekem abban vagyon egy conceptusom, de meg nem írhatom, nemis írom, ha Isten azt adja érnem szemben megbeszélem. Ha lehet uram tudósítson Kd hiszem ha másnak nem kell mondani, soha bizony nem mondom, ha pedig mondani való, hadd mondja ember. Bizony, bizony elveszünk, én valahova teszen Isten, de csak félek az vezér irásától és az vezér előtt csinált nagy praktikától. — Bethlen Gergely urammal Kd levelét nem közölhettem, tegnap akart indulni Búnról, de az én levelem tegnap oda érkezett, melyről ma irt levelemben irtam Kdnek. Somlyai híreknek az másutt valóktól való különbözéseken nem csudálkozhatom uram, oda az hírt vagy Debreczenből, vagy valami falukról viszik, kinek az micsodások — és az mint fizetnek nekiek ugyis hozzák az hírt, de bizony derék emberrel, annálinkább

némettel azok nem beszéllenek. Bizony dolog uram azt az sok udvarhoz való irását ő kemének én sem dicsérhetem, de nem is orvosolhatom. Barcsai uram ide is irt Polyák uramnak, tudósítsa ő kemét, mert az Serédi uram sok irásin nem tudnak eligazodni, hihető akkor nem tetszett az tudósítás, ő nga pedig most is keveseli. Szintén most este érkezvén ugyan Serédi uramnak szóló ő nga commissója is én pariáltatám, meglát-hatja Kd ő nga parancsolja az tudósítást, osztán vagy el sem olvassák vagy semmit az dologban nem munkálkodnak s nem orvosolnak. Az Szathmárról való izeneteket, Kd kémjeinek oda járásokat, bányai emberek beszédeket én uram nem is javallom Kd sokakkal közölje, bizony kézről kézre adják az dolgokat és megérti az német, az emberek is veszedelemben esnek s attól is az alkalmatosságtól elesünk. Kd nekem küldött leveleire vagyon s leszen gondom, Kd nem küldé vissza az gróf uram levelét, még azóta nem is írtam oda, mióta Keresztesi uramtól irtam vala, talán irnék most ezeknek alkalmatosságokkal egyet, de bizony immár nem is tudom mint vala, kérem uram Kdet küldje vissza. Isten Kdet uram jó egészségben éltesse. Kolosvár 21. novembris 1681.

Kd köteles szolgája

Rhedei Ferencz mp.

P. S. Ujabban elolvasván Kd levelét, irja uram Kd, hogy az hadak ne mozduljanak ki helyekből, hanem ha Aranyosszéket, Tordát hivatnám ide közelebb, de Aranyosszék tegnap szállott uram le, ugyan tegnap mentenek is Kolosról hazafelé, ha most étszaka küldenék is utánok hétfünek előtte soha meg nem indulnának, hétfűn reggel indulván csak Szurdok tájékára is szeredán estvére nagy bajjal ha vihetnék őket, kiváltképen Toroczkai István uram felesége nehezen létele miatt köztök nem lehetvén, de ha Kd ugy irta volna, hogy csak elmenjenek, én ugyan csak mindjárt most is elküldöttem volna utánok, de itt hol tudom uram tartani, ezek az közelebb való faluk Bánffiné asszonyom, Mikoláné asszonyom, Gyerőfi uram és az ecclesiák jószági, nagyobbrésze igen szegények is, hova legyek uram osztán velek vagy miattok. Az mint Kd irja nehezek én nekem is az rendeletlenségek, bizony uram

halállal vetekednek, de mit tudok tenni az Isten szent fiáért adná végét, én alig várnám. Kérem vigyázzon, mikor azokkal az szegény emberekkel beszél, bizony félek onnan adják ki őket etc. etc.

Makai uram innen jó reggel megindul, vasárnap Fodorházára hagytam hogy menjen. Bizony uram csak az mezei haddal, kiknek zászlójok alatt igen kevés katonát hiszek lenni. Huszton, Szilágyban levő székelyekkel, Makai seregivel nagy erőt meg ne várasson, mert az katona kevés, az székelyek elbágyadtak s félnek, mert uram az székely ott jó az hol felesen és magok közzül valók vannak egymást értik s neki riogatják, de igy kevesen s ismeretlen haddal nem viszen derék dolgot véghez, azoknak az katonáknak is dolgokot immár Kd uram jól tudja, ha pedig azok hátat adnak, az az had tenne osztán csapást és praedálást, mert könnyen s hamar hadat bizony nem veszünk itt fel. Az somlyaiakot is az katonákot ha elviteti Kd, másfelől az Ér mellől kicsapnak, ott is sok kárt tehetnek, ha senki nem leszen kimenni, ugy is volna jobb ne vennék hírét hogy az somlyai katonákot is kivitték.

Rhédei Ferencz Teleki Mihálynak.

1681. nov. 21.

Mint uramnak Kdnek ajánlom köteles szolgálatomat.

Kd levelét az este vöttem böcsülettel, tudósítását Kdnek megszolgálom, valóban szivesen várom vala Kd tudósítását remélvén többet irjon s disponáljon, mégis szerencsére több hadak nem jöttek volt elő az aranyosszékieknél, noha én még Sz.-Györgyről megirtam vala Polyák uramnak, hogy irja meg utban vagyok én is és minden órán induljanak s szép lassan az Almás völgyeig menjenek, én is utól érem őket, de abban semmi nem tölt, Polyák uram sem igen siettette őket; de csak Aranyosszékre is annyi a panasz, hogy sok; Thoroczkai István uram velek nem volt, hanem az királybiró Szilágyi, affelől az mezei hadtól is elég volt volna csak Szováthon az mint viselték magokat. Serédi uram Somlyóból irta ugyan az német megfordulását, de megvallom uram Kd dispositióját várom vala, de hogy csak nem jöve tegnap izeném uram meg az ara-

nyosszékieknek haza menjenek, azokat ugyan hamaréb is érjük uram, itt már egyéb had nincsen, valami mezei két katonák mondották itt ők Dés körül vannak, de ugy vagyon-e vagy nincsen semmit benne nem tudok, tudom Kdnek vagyon hirével. Bethlen Gergely uram is mit irt Kdnek oda küldöttem, tudván az oda be való sok zúgolódást és az táborról haza menteknek sokaknak betegeskedéseket (mert azok uram ide be szörnyen betegednek s felesen is haltanak meg) lovaiknak is rosz voltokat, mivel az közönségese hogy haza jött is inkábban mind paréra csapták ki lovokot, mert ők ugy szokták s azért áll el az lovuk, hogy olyan jól tartják itthon is, ugy vigyáznak reájok. Én uram Bethlen Gergely uramnak is megirám az német visszafordulásának hírét, és hogy tartózkodjék, meg ne rontsák hejában az szegénységet. Immár uram nem tudom mint esett, ha roszúl, bizony uram az én vétkem, mert az mikoron irták megfordulását, gondoltam Kd attólfogván egyátaljában tudósított volna, ha kellenének a hadak, és hogy azok oly messze is vannak mind magokra s mind az földnépire nézve több kárt gondoltam kijövetelekben, mint hasznot, Aranyos és Marosszék még is uram közelebb vannak ki ugyan kivántatik.

Makai uram seregestől való kimenetelét is irja uram Kd Fodorházáig, mind reménlem talám még ma ujabb tudósítása is érkezik Kdnek, arra nézve várom vala uram, ha jobban érthetném Kd parancsolatját, mert el nem tudok rajta igazodni, mü uram itt sohul nem tudunk más Fodorházát, hanem itt Drág mellett egyet, ide két jó mélyföld, csak addig való meneteleknek okát el nem gondolhatom uram, gondolom azt is talán most akart Kd iratni és arra várakozom még ma, ha ujabb parancsolatja jönne Kdnek.

Wesselényi uram is mit irjon uram nekem, oda küldöttem, másfelől az szilágyiak irtanak ő ngának, irtanak nekem is reménkednek, hogy bizony elpusztulnak. Immár bár csak valamit hagynának le az szegénység nyomorgatásában, sem templom, sem pap, sem nemes ember háza, minden istentelenséget elkövetnek mint szintén azelőtt, bizony, lehetetlenség ugy elszenvedhessék, az váradi török is mit fog uram csinálni, ha ember kikergeti is, mit mond az fővezér is osztán annál

inkább, mert csak ez ne volna, bizony másképen nem sok hasznot látnék ő kemekben, ugy is gondolom csak még kaphatnék valamit az Szilágyon, azt csakugyan elpusztítják s osztán akkor is csakugyan oda mennek. Az én elmém uram ezekben bizony egészen bele holt. Az fővezérnek is mi választ tétete ő nga semmit nem tudok, én nekem sem Naláczi uram sem Barcsai uram egy vakaritást sem irnak.

Szintén most jöve Tököly uram levele is hozzám, melyet is Kdnek oda küldöttem, két nagy fasciculust visznek Barcsai uramnak intitulálva, elhittem azért intituláljak ő kemének, hogy az ő ngának irt leveleit Kdhez ne vigyék. Az Keresztesi uram hozta levelet én mégsem találhatom elő, bizony nem tudom hol vagyon, ha előkeríthetem, hogy meg volna mindjárt küldöm Kdnek. Kraszna, Közép-Szolnok irtanak uram nekem, most az táboron beszélgetvén egri és más több végbeli törökökkel, azok is csudálkoztak, mint bánnak ezekkel az váradiak, ha ő nga nem neheztellené az portára küldenék embereket, melyet ő nga nem is neheztell, én bizony uram javallanám is, az Bihar vármegyeiek is ugy küldöttek volt be jó erős parancsolatokot és minden adózásról szép rendeket hoztanak s addig mesterkedtenek az váradiak kicsalták s eldugták tőlök, az akkori pasának 500 tallérokot is adtanak, de csak nem kerithették kézre, noha ugyan mégis azoknak állandóbb rendek vagyon valamivel azóta, ha Kdnek tetszenék talán hadd küldenének el szegények.

Amaz átkozott rosz Geltoritsnéval is mit kell uram csinálnom, régen már itt vagyon, sollicitálják, vagy bocsáttassam el vagy igazíttassam törvénynyel el dolgát, ha kivihetnék talán csak oda ki kellene iktatni az hol az gonoszságokat cselekedte. Kérem uram Kd adja tetszésit. Isten Kdet jó egészségben éltesse. Kolosvár, 21. novembris 1681.

Kd köteles szolgája

Rédei Ferencz mp.

P. S. Minapi két levelében is irta vala uram Kd sok leveleknek hozzám való küldéseket, most már irja Kd, ha Kd keze ügyében eshetem, ide adja, ennél jobban hol eshessem és mikor Kdnek keze ügyében azt uram én nem tudom, sőt itt is

nekem sokáig mulatnom lehetetlenség, látja az Isten nem vágyom az tudására, mert Istennel bizonyítom, ha oly helyre mehetnék az hol semmit nem hallanék, nem értenék, oda mennék, de hogy oly helyre sem mehetek örömest, csak azért tudnám, hogy az emberekhez és dolgokhoz alkalmaztathatnám magamat. Oh vajha gyakrabban lehetnénk együtt. Úr Isten, úr Isten szt. fiadért szánj meg bennünköt, könyörülj rajtunk. Somlyón még az hírek előtt irt levelekre az székely atyafiaknak irtanak volt uram az székelyek hazabocsátásokról, bizony uram hogy sem oly zúgolódással, éhen, mezítelenen legyenek ott és be vigyék az ellenségnek is s csak nevessenek vele, ha ezek valamit csendesednek javallanám inkább elbocsátásokat s az mezei hadakban vinnének oda, vagy ha ő nga meg akarná tartani az Wesselényi uram hadát fizetnének nekiek. Mégis megszolgálom Kdnek, tudósítani ne nehezteljen. Szathmárban ha annyi lovast válogattak szintén elég leszen, végben viheti az mit akar. Amaz, kit Kd valakinek ir, ha szabad volna tudnom kicsoda, tőlem bizony ki nem megyen. Bizony én is várnám ha Kddel beszélhetnék, de mikor leszen, azt én nem tudom. Ha csak Ercsében is énnékem uram kételen elkelletik mintegy másfél hét mulva mennem.

Rédei Ferencz Teleki Mihálynak.

1681. dec. 8.

Mint uramnak Kdnek ajánlom szolgálatomat.

Kdtől való eljövetelem után én uram igen roszul kezdettem vala lenni s roszul is voltam magam itt; feleségem pedig Sz.-Györgyön, mely miatt ő is ki nem jöhete; én is ha egészségem engedte volna bementem volna uram, de ide rettenetes üdő rút fergetegek telének el; némely éjszaka rettenetes fagy, másnap utána szél az havat összehordotta, ismét hideg hó eső; tegnap ugyan azt tudám uram derék szánút legyen, az éjczaka szánért is küldöttem; azonban virradtig eső is lött, most is es; féltem ha magam is utra indulok, inkább erőt veszen az rosz nyavalyám; még ugyan holnap avagy talán holnapután is itt leszek uram, s osztán bemegyek Sz.-Györgyre

feleségemhez; ott is semmi téli alkalmatosságom is nem lévén, nem szintén kedvemre mulathatok. Énnekem uram semmi uj hírem. Wesselényi uram 2 praesentis Sibóról irt levelét az estve vöttem uram; ir csak az hadai felől hogy mint s hogy vádolják, de korántsem ugy vannak, kevés kártétel nélkül hogy nincsenek ugyan, mint olyan istenfélő had, de Wesselényi uram irja, hogy Szathmárra küldött embere megjövén, tudósítja Kdet, ismét siettetné az póstája felmenetelit, mivel még akkor levelünket nem vötte volt; én uram most is csak azt irtam, siessen bejönni, mert másképen jól véghez nem mehet, noha uram ha én igy leszek, alig hiszem bemehessek; ha pedig lehet, bizony örömest megyek. Az egynehány napi heverésemben eleget is gondolkodtam de héjában; mert az én elmém mélyen abban csak nem mehet, az mennyire mehet, örömest meg is irnám, de arra is alkalmatlan vagyok. Isten Sz.-Györgyre vivén, ha ugyan be nem mehetek is, talám jobban irhatok. Wesselényi uram hadairól az vármegyék is irván, ha csak elhallgatom valami tanál történni, az ország előtt is én veszek; csak hopmester urunknak irtam s volunter hadtam ha tetszik Kdnek, hogy igy elvigyék és Kd is mit fog ő ngának felőle javallani. Én az vármegyéknek irtam csendesedjenek, mig ő nga parancsolatját veszik. Wesselényi uramnak is megirtam, ő keme is az hadakat is csendesítené és zabolázná, az mennyire lehetne. Mondának olyant is némelyek, csak valami juhok nyúzásából és disznók leverésiből esett volna valami verekedés; de az vármegyék többet irnak, melyet oda vinni is én nem igen javalhatok; mind jobb volna. Kd irna ő ngának és ő nga csak parancsolna oda. Ezt ottan is látnák, mert ezen ő nga maga is föl fog indulni. Én bizony nem is tudom, uram, mint tartja el csak az Szilágy, és hogy végig is állják azok.

Az leveleket uram én elolvastam, de nem sok gyönyörüségemre valót tanálok bennek; nagyobb része nem is méltó tartásra, az mi volna is uram bennek, más hozzájok való levelek és szemben beszélgetés nélkül nem sokat teszen, az egy nagy hatalmu Isten ingyen való irgalmasságából ha könyörül mi rajtunk.

Naláczi uramnak való irást én uram bizony nem javalhatom; hiszem már Kd magával is ugy hiszem szemben lehet

ö kemével; bizony értésére esék, a G. (talán gróf Tököly) ott fenn is ....., de Pálnak az embereire vigyáztat s magokkal együtt az dolgot is megöleti; tudja pedig Kd, mint curálja Naláczi uram az leveleket, melynél más gondolkodásim is vannak nekem de nem pennára valók; én ugyan sem egyszer sem másszor nem is szeretném, mü is tudnók, merre és mint ment s megyen fel az ő levele. Bizony uram nem is irhatok, Isten tudja ezt is mennyi időre és mint irhattam; ha Kd gondolja hamar szemben ő kemével nem lehet, és ugyan csak ugy tetszik, ezt a minutát küldje vissza, avagy talám a nélkül is megirhatom s jobban is irhatok talám s én megirom.

Az másik Kdnek való irás felől is ha Kdnek nehézsége kivül lehetne keveset, hogy haladna, talám Isten más utat is nyit Kdnek arra, megmenekedhetik az búsulásától annak, mert az Isten megáldja az iffiú asszonyt, az én feleségemhez olyan jó, hogy én meg nem szolgálhatom ő kemének; bizony el nem hinné Kd az mikre és mint tanította; egy szóval olyan ő hozzá senki nincsen, sőt csak mire való jóakarói sincsenek, ugy látom nyavalyás feleségem mind öregi és iffja közt, csak magának marad; maga pedig bizony igen keveset tud és megvallom sokért el nem idegeníteném az iffiú asszonyt tőle. Csak hejában pedig mert az iffiú csak iffiú, s egy nagy nehézséget vonok magamra. Mindazáltal ha Kd ugyan ugy kivánja, azt is el kell Kdért szenvednem, és ha lemehetnék Wesselényi uram bejövetelének alkalmatosságával ugyan elsőben szeretném is beszélleni; reménlem azt is, most csakhamar fogok én érteni azon materiában, melynek alkalmatosságával ugyan igazán is irhatok. Kdet kérem, tudósítani ne nehezteljen. Isten Kdet jó egészségben éltesse. Ertse 8. decrembris 1681.

Kd szolgája

Rédei Ferencz mp.

P. S. Somlyóban szállítani s tartani Kdnek azokat bizony lehetetlen, ha fizetetlen élnek; ugyis annyiszor nem abrakolhatnak, az mint ők szoktak; bár csak az póstáját bocsáthatja vala el Wesselényi uram, ujabb conturbatiója nélkül.

Az leveleket uram azon renddel öszvekötöttem, némelyiket copertát olvasott Kd levél számban.

Wesselényi Pál Teleki Mihálynak.

1681. dec. 10.

Mint uramnak ajánlom Kdnek szolgálatomat, Isten Kdet juttassa az karácsonyi napokra, engedjen sokakat érni lelki testi javára, szíből kivánom.

Hogy én Kdnek már jó üdőtől fogva nem irtam, oka az, hogy vévén az Kdnek levelét, én másnap mindjárt indulni akartam, de az áldott köszvény miá majd harmad napig kellett hevernem, az után osztán meg ezek között a hadak között való akadályok tartóztattak. Isten látja, mennyi búsulással vagyok miattok, de inkább Serédi uram miatt, ki nem tudom irni. Bár az Isten adta volna, világon akár ki lött volna Somlyón, csak ő ne lött volna; irogat, izenget reám, fenyegetőzik a hadakért .... animálja ezeket a két vármegyét, a hadaknak is hol azt mondja, nem kelletek, egy halomba vágatlak, hol meg azt, nincsen Isten őtet ugy segélje hírével is a fejedelemnek itt létetek, ő pedig senki parancsolatjától nem függ, s csak a fejedelemhez hittel köteles; hozzám jött, inte, az idevaló hadakat küldjem ki Kalotaszegbe. Mondok, én nem ura vagyok ennek az országnak, hogy én disponálhassak, tanálják meg urunkat, immár sem elő sem hátra ezeknek is dolgok. Most is Serédi urammal ugy jártam, hogy Kd Farkas Fábján uram által izent a hadak megmarasztása felől, és hogy gondot viseljek, hogy már Tökölyihez ne menjenek; irtam Hatházinak oda ki, hogy már bizonyosan tudom biztatni a fejedelem ő nga kegyelmességével, hogy gondot visel reájok, ő azt a levelemet felszaggatta, a minthogy ő felszaggatná valamennyi kezébe kerülne, s már most a vármegyék rendeit Somlyóra gyűtötte, ő bizony avval vádaskodott, hogy látta szemével a levelet, hogy én irtam reájok, csak az én dolgom, már azok a vármegyék reám irtak, rettenetesen protestálnak, fenyegetnek, hogy az ország előtt postulatumba tegyék dolgom, jószágom is oda lesz. Ezeket pedig én mind Serédinek köszönöm; az hadaknak pedig meg azon esküszik, hogy nem kellenek énnékem, mert ha akarnám, jobban volna dolgok, ilyen bajba vagyok miatta. Tököly azóta is irt, uri hitére esküszik, soha többszer nem hija őket, hanem

mindenütt üldözteti fogyatja mint ellenségit; már ezeknek innét való kiszorulások annál becstelenebb és veszedelmesebb, mint azelőtt lött volna. Kd sem ir semmit felőlök, ezek már Tökölytűl is kirekedtek, ha innét is kirekednek, veszedelmes állapotokat követnek el, nekem pedig szegről végről sokkal nagyobb becstelenségemre következik, sőt elhiszem jószágom romlására is. Nem tudom hogy lőn az, hogy soha Kd csak egy egy betüt sem ira soha felőlök azóta nekem. Én beindulok uram, ha Isten valami nyavalyával nem látogat, talán mához vagy holnaphoz egy hétre Gerenden leszek, hanem Kd tudósítson akkorra, mikor menjek oda Kdhez, hogy találjam Gerenden a Kd levelét, s sietne Kd uram valami dispositiókkal; ezekfelől ne lennének ilyen veszedelembe se magok, se ez a föld. Ugy látom az egy hordó Tököly uram küldte édes bor kitolyta szemét Serédi uramnak; azóta bizony sokkal dühösebb. Szakmár alól megjött a szolgám, sokáig mind a fejedelem ellen disputált a commendáns, hogy semmi közök nincs oda, és én is menjek ki a quártélyba, nagyobb hasznomra lesz, a mint Hamvai ugy mond Kapost foglalta az ur számára, hanem utoljára mondta, hogy Ngdnak ujabb reversálist adott Tököli s mind a mellette valók; más az, hogy az . . . . nincs a fejedelemnél, harmadik az, hogy soha én is el nem állok a fejedelem mellől, sok izbe tudakozta osztán, a fejedelem contentatiójáról, mi volna az, de ez semmit nem mondott, igen jó szivvel látta; ezekkel talám el is ment eddig Caprarához, kivánta ezeket tovább is közöljem vélle és ő általa is jöhetne hitlevelem onnét Kdtűl, de ugyan csak azt jovalná, ne lennék a fejedelem mellett. Armistitiumról azt mondta, mind fejedelemé s mind vélle valókra, ugy mint reám is extendál; tovább mint alkalmaztatja magát nem tudom, oda fel az egyik postát Ketek tetszésirűl bocsátottam el, hogy Ketek levele érkezett. Én immár sietek, adja Isten levelem tanálja szerencsés órában Kdet.

Maradok köteles igaz szolgája komja

Ex Hadad 10. X-bris 1681.

Wesselényi Pál mp.

1682. febr. 13.

Kdnek gróf uram ő nga és Ketek által kglmes urunknak ezeket akarta értésére adni. Tegnap jövén ő ngához egy *uri renden való személy, az mely által három vármegyének förendei* intimáltak, hogy *a német császár Kaprára által in specie kétszázezer aranyat küldött az portára, több pénz tallirbúl álló mindenestül egy milliomra becsülte;* a mellett oly instructiót adott: *ha azzal be nem érné Szathmárt és Ecsedet Tiszántúl való földdel igérje oda tizenhat esztendeig való békességet sollicitál, magyar követet is adjungált Caprera mellé. Magyarországtól kapitihának Váradi László deputáltatott volt, de az megváltozott és Paveszi Gergely küldetett. Szathmári commendáns feleségét, gyermekeit és portékáját immár is elküldte és egy uri embernek in confidentia megmondotta a török meg fogja Szathmárt szállani, én nekem pedig oly instructióm lesz, hogy feladjam, viseljek gondot magamra.*

A palatinus Nagy-Szombatban kezd elsüben ezeknek az dolgoknak complanatiójához, *onnét Besztercze-Bányára fog jöni akkor quartélyúl adnák Sárost, Szepest és Liptó vármegyéket, hogy közelebb lehessen a correspondentia.*

A német császár tizenhárom vármegyével keveset gondol, inkább akarja, hogy erőtlenedjék mivel onnét támadott azelőtt is *fegyver ellene* nagyobbra becsüli egy imperiumbeli városát annál; *a franczia királynak resistálni akarván sok illetlen conditiókra* kész reá menni, csak végezhessen a *portával.*

Egy jóakarója megirta ő ngának, hogy *Szaponárát ne várja oly hamar alig jün le* egy holnapra megtartóztattatott addig még *posta felmegyen a portárúl.*

Kende megirta *Kende Mártonnak,* hogy a portáról megmegtudták, *Szathmárral Ecseddel nem contentus a török* többet kiván, a melyen az emberek igen conturbálódtanak.

Kapos, 13. Febr. 1682.

Eredetije, melyben az aláhozottak titkos számokkal vannak irva, a gróf Teleki család ltárban.

(Miss. 108.)

A titkos számok kulcsa:

a =	2.21	n =	37.
b =	22.	ny =	38.
c =	23.	o =	39.
cs =	24.	ö =	40.
cz =	25.	p =	41.
d =	26.	q =	42.
e =	27.	r =	43.
f =	28.	s =	44.
g =	23.	sz =	45.
gy =	30.	t =	46.
h =	31.	ty =	47.
i =	32.	u =	48.
k =	33.	ű =	49.
l =	34.	v =	50.
ly =	35.	x =	51.
m =	36.	y =	52.
		z =	53.
		j =	54.

Egyes szavakat jelölő számok:

50. = vármegye.
102. = Porta.
104. = Franczia király.
105. = Német császár.
115. = Kende.
130. = Szathmár.
133. = Ecsed.
137. = Caprara.
142. = Palatinus.
145. = Tizenhárom.

—

8, 12 semmit sem jelentenek.

Teleki Mihály érdekében »fassiones et attestationes«-ről szóló jelentés (kivonatban).

1682. jun. 24.

A feltett kérdés:

Kitől hallotta, hogy mondta volna, hogy az elmult nyári hadakozásnak alkalmatosságával *áruló* volt az mi kgls urunk ő nga táborában és az ki lett volna? és azért kellett *visszajönni* a hadaknak, hogy Teleki Mihálynak az német *tizenkét ezer aranyat* adott volna, hogy kormányozza visszajövetelre az dolgot. — Teleki Mihály németnek irt *levelét* gróf Tököli uram elfogta volna, kit magát az levelet vagy pariáját is látta volna, ezekben mit tudsz cum omnibus circumstantiis? sőt egyebet is afféle némettel való *collusiója* felől Teleki Mihálynak mit hallottál? egyéb Teleki Mihály felől való *becstelenségeket* kitűl mit hallott?

A jelentés a fejedelem kiadott mandatuma idézésével kezdődik, mely szerint:

Mi Apafi Mihály stb. Teleki Mihály stb. nevében elénk adatik, hogy ő bizonyos dolgait illetőleg vallomásokat akarna létesíttetni. Erre kiküldjük udvarunk prothonotáriusát (Alvinczi Pétert) »capitulique ecclesiae Albensis Transylvaniae literarum et literalium instrumentorum requisitorem« (Csicsói Györgyöt), továbbá Inczedi György és Mihály, Ilyei László, Mádi János, Folti András, Nográdi János és Zágoni Ferencz mindkét udvari cancelláriánk scribáit és jegyzőit (notarius), hogy jelenlétökben vallatásokat tartsanak. Mindenki, a ki e levél által felhivatik, tartozik a kijelölt napra és helyre megjelenni 16 márka büntetés terhe alatt, s vallomásaikat nekünk fent nevezett hivatalnokaink által beküldeni. Gyulafehérvár 20. junius 1682.

Mi ezen mandatum vétele után junius 22-én Perneszi Zsigmond (de osztopa) Fgd tanácsosa várába vagyis curiajába Gyulafehérvárott kihallgatást tartottunk. A vallomások im' ezek:

1. Gen. Bagotai Ferencz (de Mikefalva) 38 éves. Hogy áruló lett volna senki felől nem értette.

Hogy Tököly elfogott Telekitől levelet Faigel és Pekri említették. Faigel ezt is mondta: »nem hiszi az magyar igynek igaz jó akarója volna (Teleki)«. — Dolhai György szava után mondotta Faigel és Pekri, hogy hoztak is ő keme (Teleki) számára egy hordóban befenekelve holmit, melyet réznek mondottanak, de azt hiszik, hogy pénz volt benne. Azt is ha valahonnan ilyen proventusa nem volna, csak maga rendes jövedelmével nem győzhetné az sok expensát, melyet teszen.

Mondják Macskási Boldizsár után (ki Saradi Zsigmondtól hallotta s ez maga is ismételte később) *hogy Telekit el akarnák veszteni,* »melyre számosan meg is egyeztek«, de senkit meg nem nevezett.

2. Stephanus Dániel de Vargyas nihil.

3. Sig. Felvinczi de Harasztos (51 é.)
»hallotta, hogy Teleki uram lett volna oka annak az hadakozásnak«.

4. Felvinczi János, semmit.

5. Joannes Sárosi de Eadem (45 é.). Egy lakadalom közben hallotta Pekri Lőrincztől, hogy Teleki a hadakozás alatt a némettel correspondeált alattomban »és titkon 12 ezer aranyat vévén fel tőlök azzal corrumpáltatott s az volt az oka mind az tábornak olyan formában való hordozásának, mind penig oly hamar való visszaszállásának«. — Ha a török megtudná, abból nagy dolog következnék. Pekri mondotta, hogy Tököly uram uram intercipiálta levelét Telekinek, ki fog tetszeni fejedelem ellen való hamissága, alattomban való németessége; kérkedik azzal is (Pekri), hogy a Szamos mellett midőn urunk ő kemének eleibe ment volna, maga asztalánál midőn kérdette, hogy mi hírek vannak felőle »szemben megmondta, hogy — u. m. — kd felől valóban rosz alkalmatlan hírek vadnak, mert kd (u. m.) *alattomban sok aranyat levalt.* Sok más szavai voltak (Teleki) böcstelenségére Pekrinek.

6. Sp. magn. Nicolaus Orlai de Kara (30 é.). »A francziák alkalmatosságával mondotta g. Tököly uram intercipiáltak volna az magyar hadak Teleki uramnak olyan levelét, melyben a lett volna irva: kijőnek ugyan a francziák Magyarországra, de azon leszen az úr ő keme, azon dolog elbomoljon, másképpen is penig nem kell azoktól félni, mert nem derék had. Tököly szolgája mondotta: hogy »ha a német Muran várát akkor Teleki uramnak adta volna, mikor kérte ő keme, elvette volna s szolgált is volna ebben a materiában«; a fülekiek szidták Telekit, hogy ha jobban kormányozta volna a dolgokat, jobban folytak volna a magyarok dolgai.

Tökölytől hallotta, hogy Esterházi Pál, Vay Mihály által izente az magyaroknak: »ne higyjetek Teleki uramnak abban az ügyben, mert a német részről dispositus, nem forgatja jól az dolgokat.

Egy Horvát hadnagy mondta Szathmártt, »hogy a mikor a német a Tiszán át ment olyan sietve, akkor a mi kgls urunk ő nga táboráról jött híre, hogy a Tiszán menjenek által s ugy mentek által, de ki levele lett légyen meg nem nevezte.

Pekri, Fekete Ferencz, a sógora után mondotta, hogy egy barát jütt volna Telekihez a német részről s ment Csíkban, a tractált volna ő kemével a német részről.

Közbeszéd volt a táborban: Ördög lelkü Teleki Mihály, nem lészen nekünk generálisunk.

7. Paulus Bethlen de Kis Bun (37 é.) Galgóczi Pál kállai seregbeli legény után »oly medalt küldtek az uramnak Teleki uramnak Bécsből, mely 60,000 tallért megért volna és azért nem engedte volna, hogy az Ungvárra bement németekre az hadak reá menjenek.«

Gróf urammal összeszóllalkozván Teleki, mondotta volna volna gróf uram vervén az mellyét: előadhatnám az uramnak áruló levelét, de semmit nem mutatott.

Közhír volt, hogy Szathmárból megajándékozták az urat Teleki uramat s azért jütt volna vissza az erdélyi had.

Junius 23-án, ugyanott:

8. Joannes (Franciscus) Daczo de S. Szt.-György (56 é.) Nem okozza semmiért Telekit.

9. Michael Toroczkai de Toroczko »semmi világos dolgot .... nem vall«.

10. Michael Barcsai de Nagy Barcsa (46 é.) hallotta, hogy »egy barát által lett volna bizonyos igireti«. Teleki uramnak az német pártról, csak a magyarok dolgát kezéről tegye le, de arra azt mondotta: »ha tornyot töltenének is meg aranynyal nem cselekedném.

Az hadak visszajövetele közönséges megegyezett akaratból lett, mert a megorvosolhatatlan dolgokat különben nem szenvedhették.

24-én »in domo praefecturali« — folytatva:

11. Stephanus Toroczkai de Toroczkó Szent-György (33 é.) mást semmit, csak közhíreket tud.

25-én folytatva (utóbb beszúrva felragasztott papirszeletre).

12. Georgius Dolhai de eadem (36 é.) Vay uram beszélte: »hallotta asztali beszéd közben, ígirtek volna az uramnak ő kemének Teleki uramnak holmit, de mit? ő keme nem tudhatja. Közbeszéddel hallott ő keme holmi illetlen beszédeket, de valóságost semmit sem.

Ezen vallomásokat Felségednek tudtára adjuk. Datum Alba Julia 34. junii 1682.

Petrus Alvinczi de Borberek, alter magister ill. ac cels. principis Transylvaniae prothonotarius mp.

A. Georgius Csicsói requisitor Albensis mp.

Instructió.

Ilyen instructióval informáltattunk hogy követét küldte volna be Tököly uram.

1. Hogy a porta parancsolja meg nekünk mind Wesselényi Pál uram, mind a több itt benn levő magyarokat küldjük ki s adjuk directiójok alá.

2. Az athnamét adjuk kezében.

3. Az segítség ha fegyver által akarja az porta az dolgot orvoslani adassék az ő igazgatása alá, ha penig tracta által akarja végben vinni ugy is bizassék az egész dolog ő reá, és mi magyarországi dolgukban ne disponáljunk és azokban az erdélyi tanácsot ne adhibeálják. Egyébaránt is csak mint segítség ugy alkalmaztassuk magunkat, Magyarországban semmikor ne praetendáljunk és ha az porta parancsolatjából hadakkal kimegyünk az ő akaratja ellen vissza ne jőjjünk.

4. Idegen országokra a magyar dolgok iránt szabadon küldhessen, ha kikkel mit végez a magyar dolog javára a porta ebben ne háborgassa.

5. A magyar dolgok iránt ha mi kivánsági az portának vannak, ne más hanem ő általa adja elő.

6. Magyarországban mind felső, közép, alsó rendek mig az ország igazgatásának rendi bizonyos karban vétetik addig is ő tőle hallgassanak, s minthogy sokat költött fáradott s életét koczkáztatta az elsőségre ezután is segítse elő az porta, melyet ha cselekeszik nem lesz alább való híve Bethlen Gábornál. Irják azt is, hogy az feles ajándékokat küldött volna és hogy várakat is igirne. Igaz-e nem-e Isten és az ő lelke tudja.

7. Minthogy Teleki uram minden rosz dolgoknak az oka mind magyarországi mind erdélyi dolgokban ő kemét büntesse

meg miáltalunk az porta, és hogy az magyarországi dologhoz ne legyen szabad szólni ő kemének azt irván bizonyosan ha tizezer aranyja megbánja is véghez viszi a portán is veszedelmét.

(Minuta Komáromi János irásával.)

Absolon Dániel Teleki Mihálynak.

1683. febr. 19.

Méltóságos úr, nekem nagy jó uram! Nem itilem szükségesnek, hogy Kdnek bőven irjak, mivel az én jó uram Vay Mihály uram ő keme, Kdnek historice mindeneket megmond. A mi kglmes urunk ő nga szinte induló félben vagyon, Késmárkra continuálván utját, ott egy ideig nyugodni fog ő nga. Engem ő nga kegyelmesen látott, tisztet is adott, melyet mindazonáltal meg nem érdemlettem. Itt a dolgok jól folynak, az portára menő követek is megindulnak, egy csauz jött, hogy ő kemeket elkisérje. Németországból irják, hogy Bécsben igen félnek a töröktűl és hogy lassan-lassan készülnek is, csak a francziai királylyal végezhetné el dolgát a császár, hatvanezer embert állítana mezőbe. A pápa igen akarná, ha a keresztyének egyetértenének az török ellen; csinál is mindenütt factiókat, de pénz nélkül. Parturiunt montes etc. A lengyelországi gyülés beállott és szokás szerint való veszekedésekkel continuáltatik. Keczerné asszonyom elérkezett szerencsésen. Madocsányi uram még sem érkezett, lassan jár a lovakkal. Az Kd hozzám való sok gratiájáért, jótéteményiért az én Istenem áldja meg Kdet és az Kd méltóságos házát, én azokról, még élek, megemlékezem. Isten Kdet sokáig éltesse szerencsésen. Eperjes, 19. febr. 1683.

Kd alázatos szolgája

Absolon Dániel mp.

Külczím: **Méltóságos urnak tekintetes nemzetes Széki Teleki Mihály uramnak (titul.).**

Absolon Dániel Téleki Mihálynak.

1683. ápr. 19.

Méltóságos úr, nekem nagy jó uram! Hogy Kdnek ekkoráig gyakrabban nem irtam, arról Kdet alázatosan követem, az alkalmatosságnak nem léte és a sok distractió mulatatta el velem, másképpen Kdhez való kötelességemnek nagy szivesen megfeleltem volna, mert az Kdnek velem tött sok gratiáiról, még élek, feledékeny nem lészek.

A mi kegyelmes urunk ő nga, innét mához egy hétre Isten segítségéből megindul, Szerencsre megyen, ott lészen a hadaknak ad 20. Maji generalis mustrájok.

Bécsből, sőt Lengyelországból is bizonyosan irják, hogy az conjunctió armorum a császár és az respublica között véghez ment volna, kiről mindazáltal urunk ő nga követei, az kik a királyhoz és a respublicához expediáltattak, még ekkoráig semmit nem irtak; hadat ugyan gyüjtett Lengyelországban a császár, kinek kavallir Lubomirszky generalisa; mondják, hogy erre a földre irruptiót akarna tenni, kire nézve itt szorgalmatos vigyázás vagyon.

A császár Pruk nevü városnál mustráltatja hadait a maga jelenlétében, nagy armadának irják lenni, noha az imperiális statusok segítséget ő felségének nem adtak, tartván a francziai királytól, a ki minden erejével Lotharingiába jű. A sveciai király confoederált a császárral, mire nézve recedált legyen a francziától, nem tudom, okát nem is penetrálhatom.

Már a német teljességesen kétségben esett az békesség felől s fegyvert készit és mivel már urunk is táborban száll és szekeres lovaimra nagy szükségem vagyon, mint uramot Kdet alázatosan kérem, méltóztassék vice ispán uramnak parancsolni, emberemnek adja a lovaimot kezéhez; nem küldhettem olyat, a ki az lovakat ismerné, de Pogány Zsigmond uram ismeri őket, Farkas Sándor uram is felirta volt micsoda szűrűek; egy Jabroczky Ádám nevü késmárki ifju legényt küldöttem érettek; kérem uramat Kdet iterato is parancsoljon és

[1]) Tököly Imre.

bárcsak Munkácsig rendeltessen kisérőt mellójek; Kd grátiáját még élek, meg igyekezem szolgálnom. Maradván Kd

Lőcsén, 19. április 1683.

alázatos szolgája
Absolon Dániel mp.

Bethlen Gergely, Bánffy György és Pernyeszi Zsigmond Teleki Mihályhoz.

1683. máj. 18.

Tekintetes úr! Kdnek köteles szolgálatunkat ajánljuk. Sárosi uram ő keme elküldettetése iránt való Kd tetszését uram értjük; s úgy is látjuk, uram az dolgokhoz képest nem is lészen s lehet késedelem nélkül indulása; sőt félhető, ha késedelmesb lészen annál mint az Kd tetszése javalja. Mindazáltal az mennyiben lehet uram alkalmaztatjuk, ne ellenkezzünk Kd jó tetszésével. Póstát uram kapithiha uramhoz az dolgokrúl való teljes informátióval küldeni urunknak ő ngának is tetszik; az mennyiben lehet nem is késlelteti ő nga. Az mostan érkezett török követtel urunk ő nga uram szemben lészen, mihelt érkezett, meglátogattatván, megizente ő nga, hogy véle szemben lészen. Ugy hisszük bizonyos kedveskedéssel is lészen ő nga neki, az dolgokat is pro informatione eleiben adván, hogy voltaképen tudhassa az fővezért informálni, és ha mi nehézsége ő nga s ez haza ellen lehetne, csendesíteni. Tetszett uram ő ngának az tatár chám leveleit is kapitiha uramhoz in veris paribus elküldeni és jó alkalmatossággal az vezér eleiben is, ha szükség leszen, terjeszteni. Melyek meglevén, mi is hiszszük Istent, leszen foganatja méltó mentségünknek minden bizonynyal. Az úr Mikes uram irja szintén az estve érkezett levelében, hogy az tatár had most kedden vagy szeredán ez haza határiban érkeznék, bizonyosan úgy értette, melyre nézve urunk ő nga már útját egyenesen Segesvár felé dirigálja Ebesfalvára, és osztán az oda bizonyosabban érkező occurrentiákhoz képest disponálja ő nga dolgait. Ez helyett pedig az egész districtussal együtt jó dispositióval hagyja ő nga, hogy az szegénységnek is nagyobb securitása lehessen. Ha ujabb s bizonyosabb dolgok érkeznek pedig, uram továbbra is Kdet tudó-

sítani el nem mulatjuk. Ajánlván ezzel Isten oltalmába Kdet. Fogaras 18. Maii anno 1683.

Kd köteles jóakarói s szolgái

Bethlen Gergely mp.
Bánffi György mp.
Pernyeszÿ Zsigmond mp.

U. I. Az ő ngok utazása uram ujabban változván Nagy-Synk felé Ebesfalvára mennek ő ngok. Az töröket, száz tallért adván neki, elbocsátotta ő nga.

Külczím: Az méltóságos úr tekintetes Széki Teleki Mihály uramnak stb.

1683. okt.

Post felicem, quam nobis Dominus exercituum largitur est *victoriam* tanta festinatione *magnus Vezirius in fugam sese cum reliqua militia et Tartaris dedit, ut* minora *tormenta quae secum abducere volebat,* passim *in via reliquerit,* sunt et alia *impedimenta. Multos* etiam *Turcas quos pro salua gvardia ad* aliquot *oppida arcesque ded*erat relinquit. In parvo etiam quodam *vado ita festinabant ut unus alterum framea trucidaverit precedere contendentes.*

Si itaque sinceram *amicitiam vestram demonstrare modo occasio et campus est ut* inter *angusta montium sylvarum et viarum Tartaros praeda onustos a villanis presertim invadi et trucidari facientes.*

Mellékelve Teleki Mihálynak 1683. okt. 30-án kelt s Naláczi Istvánhoz intézett leveléhez, melyben e levélről ez áll: »A lengyel király clavissal irt irását fordításával együtt Kdnek oda küldöm, Bethlen Elek el tudja jól olvasni, kérem ne veszszen el. A lengyel király barátságának higyje Kd, e mostani alkalmatossággal nem kevés hasznát experiáljuk, igy hát édes komám uram ezért énirántam némelyeknek nem kellett volna lenni; de ugy kell nekem.«

Saponara Wesselényi Pálnak.

1683. nov. 28.

Illustrissime Domine et amice confidentissime!

Servitiorum meorum paratissimam commendationem. Litteras illustrissimae dominationis vestrae sub dato 22. hujus summa cum alacritate accepi ob notitiam, quam per illas percipio de suae salutis melioratione; nam certum est, quod non bona nova de ejus vita spangebantur; rogo Deum, quod quanto citius in pristinam sanitatem reducat illustrissimam dominationem vestram.

Intentio mea semper fuit fundata super relationem mihi factam ab illustrissimae dominationis vestrae secretario, quicum ejus credentionalibus ad me accessit; nempe quod ipsa illustrissima dominatio vestra coacta ordinibus Vezerii, qui mandabat, ut omnes hungari, qui in Transilvania degebant, ad Tököly accederent, et quod illustrissima dominatio vestra, quamvis hoc egre ferebat, tamen ut potuisset negotia bona disponere in servitium suae sacratissimae majestatis inclinabat ad illum ire et mecum postmodum correspondentiam habere pro ducendis rebus in effectu. Hodie vero video, non esse illam viam practicabilem, cum res sint aliter a deo dispositae. Tököli se retirante intendit in terra Turcica vel Transilvanica; plures vel quasi omnes ex suis antiquis, qui antea dependebant ab illustrissima dominatione vestra manent hinc inde. Ipse et omnes timent arma nostra et Polonica, quae passim approximantur et armistitium quod petierunt per regem Poloniae est negatum; sic omnes manent in confusione et plures abborrent unionem cum Turcis. Ego expedivi litteras hortatorias sub meo privato, alias sub publico mei muneris nomine, quas volui illustrissimae dominationi vestrae notificare, ut videat et optimo ejus judicio excogitet, an sibi ipsi convenit, sicut non dubito, et an possit aliquid pro servitio suae majestatis sacratissimae peragere, et mihi quantocitius per confidentem communicet, ut omnia necessaria concludere possimus et bonum opus perficere, expecto resolutionem et maneo

Illustrissimae dominationis vestrae. Szakmár 28. Novembris 1683.

servitor et amicus confidentissimus

D. P. liber baro de Saponara mp.

P. S. Rogo illustrissimam dominationem vestram, ignoscat, si citius responsionem non transmisi; certe quod pessime tractaverunt me febres istis diebus, nunc deo sint gratias melioratus sum, et ero punctualissimus correspondens. Ista hora veniunt notitiae quod Tököli sit in custodia per Turcas et volunt eum ex Debreczino in Varadinum transferre.

Külczím: Illustrissimo domino comiti domino Paulo Wesselényi domino amico confidentissimo.

Pernyeszi Zsigmond Telekinek.

1684. júli 8.

Kdnek mint uramnak ajánlom köteles szolgálatomat. Akarám uram Kdet ez alkalmatossággal levelem által látogatnom s egyszersmind az itt való dolgokrúl tudósítanom. Kivánom Istentűl tanálja levelem jó egészségben uram szerelmesivel együtt Kdet; urunk, asszonyunk, ifju urunk ő ngok Istennek legyen hála uram egészségben érkeztenek ide tegnap előtt, mostan is Istennek hála ő ngok uram egészségben vannak. Az vajda követje Pérvul Kantakuzenus nevű Vinczre érkezvén urunkhoz az elmult szeredán este, tegnap előtt reggel lett uram szemben urunk ő nga vele ugyan Vinczen. Követséginek summája (a mennyit akkor elmonda benne) az vajdának maga mentése urunk előtt mind maga s mind az Csáki dolga iránt ismét maga ajánlása, de ugyan most sem nagyságolja urunkat ő ngát levelében, mint annakelőtte, egy levelet hozott, melyet Tököly uram küldött volt maga mentségére az szerdárnak Nándorfejérvárhoz, melyet Kdnek főhopmester vagy Inczédi Mihály uramék elküldöttenek, bizony uram valóban gonosz levél az is, a mint Kd megláthatja. Ugyan tegnap előtt este urunk ő nga ide érkezése után csakhamar érkezék postamester uram is, oda való járása s egyéb alkalmatossági felől is tudom, uram ő keme tudósította Kdet. Mióta uram urunk ő naga Fejérvárról megindúlt, az eső éjjel nappal esik,

mely miatt az emberek is takarodásokban hátra maradtanak, de ő ngok feredése is majd nem kivánatosan vagyon. — Ő ngok uram innét Isten áldásából hétfűn reggel vissza indulnak hálni Vinczre mennek s kedden Fejérvárra, főhopmester uramon kivül semmi e tájéki ember udvarnál nincsen.

Isten uram Kdet szerelmesivel együtt sokáig jó egészségben éltesse. Az Gyógyi feredőnél 8 juli 1684.

Kdnek köteles szolgája

Pernyeszy Zsigmond mp.

Az vajda követjét urunk ő nga visszaküldötte Fejérvárra Vinczről, Isten ő ngokat visszavivén, tudom Kdet Isten behozza s a követséget Kd maga is meghallhatja, mivel urunk is vele való bővebb beszélését akkorra halasztotta.

Külczím: Az méltóságos uramnak Teleki Mihály uramnak stb.

Inczédi Pál Telekinek.

1684. aug. 29.

Kdnek uram alázatos szolgálatomat ajánlom.

Tegnap is egy, ma más Kd levelét uram vettem. Az Pogány Menyhárt uram levelét nem mondhattam ő ngának meg, mert ő nga igen igen nehezen volt az szorulás miatt s nagy kínban, és mivel Nagy Miklós uram is még ide se nem jött, se penig híre is nincs, nem akartam ő ngát búsítani. Ma mégis jobbacskán lévén ő nga solválódván, Kd levelét ő ngának praesentáltam, mi választ tött ő nga Kd megláthatja. Nagy Miklósnak is iratott ő nga, Kdet kéreti, viseljen gondot Kd mind az ifju urunk ő nga alkalmatosságára, mind az huszti fizetésre, mivel ő nga most alkalmatlan azokra érkezni. Az görgényi Szamos-Ujvárban lévő három s azonkivül is onnan négy álgyúknak Fejévárra való szállíttatásárúl urunk ő nga disponált s parancsolt Toldalagi uramnak mi az commissiót dirigáltuk Kdhez, talán ő keme is ben van az sokadalomban. Kd uram tudom beszél ő kemével és az Görgénybűl álgyúk szállítására Beszterczeszékbűl rendeltetett vonó marhákat (kirűl commissió is ment Zöldi uram és görgényi udvarbiró uramék kezekhez) egyező Ketek akaratjábul fordítanák Szamos-Ujvárra

mindazáltal Kd uram inkább tudja. Ha uram Nagy Miklós uram behozza az pénzt, Kd pénzére leszen uram gondom, ha az nyavalya jobban el nem nyom, de uram magam is csak alig vonszom az leplet. Isten oltalmában ajánlom uram Kdet. Radnóth 29. aug. 1684.

Kd alázatos szolgája Inczédi Pál mp.

Külczím: Mélt. úr tek. nemzetes Teleki Mihály uramnak stb.

Bethlen Gergely és Vajda László Telekinek.

1684. . . . . 25.

Ajánljuk Kdnek mint bizodalmas jóakaró urunknak köteles szolgálatunkat.

Kd levelét vettük tudósításával nagy becsülettel, az mi kegyelmes asszonyunk ő nga az Kd ő ngának küldött leveleket velem olvastatta, iratott is ő nga Frater uramnak az bejövetel felől, Vayda Péter uramnak az odaki való maradás felől; Kdet hogy okozzák látjuk, egyébiránt igaz sententia amaz régi cum tu recte vivas etc. Az Kd királnak irt leveleit urunk ő nagysága elolvasta, ő nagyságának igen tetszett, már Kd többítheti az mi kegyelmes urunknak ő ngának irt Vajda hireivel, nekünk is uram azon levél igen tetszik. Az Kende uram irta kerkedczegerének [1]) megirása is uram Kd tetszése szerint ha meg lesz, hasznosnak itiljük. Nekünk uram úgy tetszik az nemesek iránt is, ha ugyan igaz az Máramaroson való általjövetelinek intentioja az királynak kellene instálni ha ugy cselekesznek is, ne tennének az hadak kárt Máramarosban az király ő feslége kegyelmességébül, mivel most uram mi ketten egyéb mediumokrol nem discurrálhatunk, mig Isten Ngtokat s Keteket az consultatiora ide nem hozza, az mi kegyelmes urunknak ő ngának is ez az tetszése. Naláczi uram mit iratott urunknak az residens felől az inclusából Kd megláthatja. Az huszti posta itt uram nem késett. Ajánljuk ezzel az jó Istennek Kdet egész házával és maradunk

Kd szolgái Bethlen Gergely mp.
Vajda László mp.

Fogaras 1684. die 25. praesentis.

[1]) Talán kérkedségének, kérkedéseinek?

Urunk ő nga clavist küldött fő hopmester Naláczy uramnak ő kemének.

Urunk ő nga ma lett szemben az oláh követtel, még vagy harmad napig itt kell lenni, hogy haladhassanak a király leveleivel, ő nagyságok Istennek hála uram most mindhárman jó egészségben vannak.

(A levél Bethlen Gergely, az utóirat Vajda László kezével.)

Külczím: Tekintetes uramnak Teleki Mihály uramnak stb.

1685. márcz. 4. Fogaras. Toldalagi János Teleki Mihálynak. »Tudom vagyon Kdnek tudtára szegény Csákyné asszonyunknak halála, minthogy én is egyik atyafi vagyok incumbál, nekem is temetésire gondot viselnem az több atyafiakkal.« ..... »Kdet azért kérem, ne neheztelje Kd engemet tudósítani, mennyi időre legyen az eltemetésének haladása, hogy tudjunk az atyafiakkal temetésére készülni Minthogy pedig Mikházán kell lenni temetésének az készületre Gyernyeszeg volna kézügyben.« Kéri, irja meg szándékát, hogy ahoz alkalmazza magát.

1685. márcz. 25.

Az Tököly uram jószáginak elfoglalásában lehető diffi cultások.

1. Hunyadon porkoláb és praesidium lévén, ha be nem bocsátnak, quid sit faciendum?

2. Az ott való tisztekkel, porkolábbal, udvarbiróval, számtartóval mit kell tenni, ha végben mehet az executió?

3. Hunyadból, Haczogból, Magyar-Berettyéből ki kell-é excindálni az Tököly uram három atyafiai részeket, vagy nem, ha ki kell, ki kezében kell azt az három részt adni?

4. Illyét maga Tököly uram tizezer forintban zálogban acquirálván Barkóczinétúl, el kell-é egészlen foglalni, vagy abból is excindálni kell az három atyafi részét; ki kezében kell adni?

5. Krakó iránt is hasonló kérdés vagyon.

6. Küküllő várát el kell-é ujobban foglalni? ha el kell, excindálni kell-é abból az atyafiak részét?

7. Ha repellálnak vagy Tököly uram vagy az atyafiai

nevekkel, annál inkább ha különben is resistálnak quid sit agendum?

8. Az res mobilissel Hunyadon s másutt mit kell tenni, ki kell-é azokból is szakasztani az három atyafi részét? ki kezében kell adni?

9. Csehben s ott az szélben nem lévén bátorságos az executio in facie loci, hol kellene lenni annak az executiónak in loco tutiori? Nem volna-é inkább jobb annak egy kevéssé haladni? és ki által kell az executiónak peragáltatni, magam oda nem mehetvén? nem volna-é jó az tisztekre bizni jó instructióval?

10. Az executorokon kivűl nem volna-é jobb még két inventator deákokat expediálni, kik látnának csak az inventáláshoz, az executió penig im ezek által szaporábban mehetne véghez.

Resolutio ad difficultates Dni Directoris ratione executionis sententionalium contra Illustrissimum Dominum Emericum Tököly etc. latarum, et simul instructio pro eodem ratione praementionatorum sententionalium Executionis, ex consilio conscriptae.

Ad 1-mam. Ha Hunyad várában be bocsátani nem akarják, tehát el kell távoztatni az várból származható inconvenientiákat, mindazáltal az sententiát az városban executióban kell venni, az várhoz szolgáló jószágot is az havasokkal s vashámorokkal együtt oda értvén. Protestálván elsőben azon, hogy ország törvénye ellen az sententiát executióban venni nem engedik, melyre nézve ha más provisiónak kelletik lenni az várról, magoknak tulajdonítsák.

Ad 2-dam. Az várbeli praesidiariusok felől való dispositiot várja ő ngoktól.

Ad 3-tiam. Mind Hunyadon mind penig másutt az sententiában specificált jószágokban excindáltassék az Tököly lányok jussa, mint efféle jószág törvényes elosztása szokott lenni; mindazáltal azon rész jószágot is cum protestatione praemissa adja az mi kegyelmes urunk ő nga rendelendő emberei kezekben, úgy hogy ő nga az megirt vérekkel vagy con-

veniál felőle, vagy pedig az részek szerint való jószágot kezekben bocsátja, az lévén az mi kegyelmes urunk ő nga maga discursussa, és az törvénnek rendi is.

Ad 4-tam. Az illyei jószág Tököly uram kezénél bizonyos summában is lévén zálogban, ez iránt való jussa in toto confiscáltassék perpetuitássága pedig azon jószágnak modoquo supra subdividáltassék és executióban is vétessék.

Ad 5-tam. Karkó iránt idem judicium ratione subdivisionis, ut et ratione executionis.

Ad 6-tam. Küküllővár jószágostól, mint az több joszágok, foglaltassék el, subdividáltassék és executióban is vétessé k mint az több jószágok dolga.

Ad 7-am. Mivel afféle materiák az törvényeknek rendi szerint az repulsiót nem szokták admittálni, ő keme is az repulsiónak ne cedáljon, mindazonáltal ratione legitimae praetensionis consanguinaeorum prostestatiót praemittáljon.

Ad 8-tavam. Az res mobilisek subdivisiójárúl és executiójárúl is idem judicium, quod super juribus possesionariis.

Ad 9-am. Az csehi és máramarosi executiórúl idem quod super ceteris est judicium. Polos uramat expediálhatja oda director uram.

Datum in oppido Fogaras Die 25. mensis Martii Anno Domini 1685.

Ex consilio per magistrum

Petrum Alvinczi
protonotarium.

Ugyanennek egy másolata van a levéltárban, de a 10. pont után még egy 11-ik is van s a 3-ik pont máskép hangzik. Ugyanis:

3. Tököly uram jószágiból kell-é excindálni a három atyafiai részeket? és ha excindálni kell, ki kezében kell azoknak részeket assignálni? Ratio dubitandi, mert reversalisában sem volt semmi qualificatio; ugy is hallatik, hogy némelyik atyafiát Magyarországban excontentálta is volna ezen erdélyi jószágokból, — azonban a decretum szerént is: quamdiu quisquam dominium reale bonorum suorum tenet, semper ea delictis suis ita exigentibus amittere poterit Partis1. Tit. 49.

11. Talán az executor deákokon kivül más személyeket kellene inventálásra küldeni, mehetne szaporábban véghez az executio. Az inventátorok penig ki kezében inventáljanak?

1685. sept. 19.

Méltóságos fejedelem, jó kegyelmes uram fejedelmem.

Ngd méltóságos levelét alázatos engedelmességgel vettem. Én ugyan kegyelmes uram sem az Bék Naláczi uramnak irta levelét, sem az Naláczi uram Pernyeszi s Inczédi uraméknak irta levelét nem láttam, mindazáltal a mint az dolgot sajdithatom a törökök buzát akarnak venni Hunyad vármegyében, mely nékik ha megengedtetik mint tavaly is egynehányszor megmondottam, kettőtül félek:

1-o. Hogy ez hazabeli szegénység között igen megdrágodik a gabona miattok.

2-o. Elmenvén az török közt a hire, hogy Erdélyben az gabonának bősége vagyon, felettéb való élést vét az porta reánk. Mindazáltal áll Ngd kegyelmességében, én irom csak az én vékony tetszésemet. Egyébiránt az megtiltásában is nagy akadályokat látok, kivált ha rendesen nem procedálnak az dologban. Isten Ngodat az én jó kegyelmes asszonyommal s ifju urunkkal ő Ngokkal együtt sok esztendőkig szerencsésen éltesse. Gernyeszeg. 19. szept. 1685.

Ngd alázatos szolgája, méltatlan hive

Teleki Mihály.

Külczím: Méltóságos Erdélyi fejedelemnek ő Nagyságának jó kegyelmes uramnak fejedelmemnek adassék.

(Eredetije Komáromi János kézirata.)

Naláczi István, Bethlen Gergely, Mikes Kelemen Telekinek.

1685. nov. 10.

Ajánljuk Kdnek köteles szolgálatunkat.

Az Kd nekünk küldött leveleit vettük, melyeket iteratis vicibus, megolvastunk, melyekrűl mind hárman urunkkal ő ngával eleget beszéllettünk; asszonyunknak ő ngának főhop-

mester uram is megmondotta; asszonyunk ő nga előtt mi foganatja lett, eddig úgy hiszem Kd experiálhatta. Az német követ ma két órakor jöve be; urunkkal ő ngával ma öt órakor lőn szemben, az császár ő felsége levelét praesentálá Veterani uram levelével. Az mint látjuk, az páter valóban tanítja s addig is tanította; annyira hogy szóval az mit utoljára monda urunknak az császár levelével nem egyez; mivel ez urunktól az ő nga birodalmában expresse szóval quártélyt kére, ez minden bizonynyal a páter munkája. Azonban Vida István az követtel levén most ujolag, az páter reá menvén ezt kirekesztette erővel az követ szállásáról. Mi uram bizony valóban búsulunk az Kd elmenetelin; mivel úgy hiszszük, csak harmad nap alatt is jól véghez megyen vala az dolog. Vida azt beszélli, míg az páterrel nem beszéllt erről az dologról, soha Erdély részéről ember jobban nem beszéllgetett. Az választ is igen sollicitálá urunktól ő ngától; urunk ő nga penig csötörtökön innen egyáltaljában megindúl. Azért Kdet atyafiságos szeretettel kérjük, mitévők legyünk, egészlen és voltaképen informáljon; mivel mi veszedelmesnek látjuk s tartjuk ezeknek együtt lételeket. Egy nagy-bányai ember is érkezék most estve, az páternek is levelet hozott s Kdnek is; az levelet mi bontottuk fel urunk parancsololatjából, hogy annál is inkább tudhassuk magunkat mihez alkalmaztatatni. Vida Istvánnak a követ, minek előtte az páterrel szemben lett volna, azt mondta, nem kivánnak ők Erdélyben quártélyt; mert tudják, közel az tatár, és reájok ügetnének és úgy is nem nyughatnának. Az nagybányai embertül az Kdnek szóló levelet inclusában Kdnek megküldtük. Továbbá is ha mi occurentiák lesznek Isten velünk levén Kdet tudósítani el nem mulatjuk. Ezzel penig az jó Istennek ajánljuk Kdet egész házával és maradunk ..... hat órakor die 10. novembris anno 1685.

Kigyelmed szolgái

Naláczy István mp.
Bethlen Gergely mp.
Mikes Kelemen mp.

Az császár ő felsége s Veterani uram leveleknek páriait is megküldtük Kd ide küldött minden leveleivel.

Mi uram Isten után reménlenők, ha az követek indulnának, az dolognak csendesedését; Kdet azért kérjük az mennyiben lehet, siettetné Kd.

Külczím: Tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramnak etc. ő kemének adassék.

Ibrahim pasa levele Apaffi fejedelemhez.

1685.

Messiás vallásán levő nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme, eretnekek nagy rendei között választatott gyülekezetek dolgainak örömmel való békességes igazgatója, állhatatosságnak szeméremmel való fedezgetője, mostani erdélyi király Apafi Mihály, kit isten jó véggel áldjon meg.

Békességes és barátságos köszönetünket jelentjük Kdnek. Szulimán Aga által küldött hűséges continentiáju Kd levelét vöttük, mit irt megértettük, hogy tudni illik lelke szerént örülve Kd, ha hatalmas császárunk és a római császár között levő hidegséget a szegénségnek pihenésére néző jó akaratra és szeretetre változtathatná régi hozzánk való hűsége szerént serény szolgálatjával. Szulimán aga kiváltképpen való hivünk levén, megértettük tőle mind azokat a czikeleket, melyeket Kd szóval rá bizott. Mi azt akarjuk, hogy Kd ilyen (szegénységnek, két részről való bizodalomnak csendességében velem együtt munkálódásáért mivel ez igen jó dolog) itílet napig terjedő áldást s emlékezetet nyerjen magának, melyet hogy a felséges Isten könnyü uton módon boldogítson, mi is könyörgünk. Kdnek pedig mi barátunknak elejitől fogván való hűsége a fényes portához hatalmas császárunknak is, nálunk is nyilván van, mely hűségével leendő Kd jó forgolódása által, reménljük is ezen jó dolognak végben menetelit, melyet még is adjon Isten jóra. Izente Kd azt is, hogy ha Tököly király még is durál, a dolognak nehéz elő menetele fog lenni; igaz dolog, hogy némely a fényes portának nem jó akarói segitségek által Tököly királynak athname adatott volt, de a felyebb való időkben az ő kezességére és assecurátiójára Beszprim és több magyar várakban securitásnak okáért tétetett török hadak, és

Kanisa tájára rendeltetett hadaink, kik Bottyán mellé adattak volt, azonban a bécsi veszedelemben Husszaim Passával végbeli hadaink a bécsi megveréskor mint vesztek miatta nyilván vagyon. Hatalmas császárunk penig ugy adott néki Athnamet, hogy mind ő hatalmasságához hű légyen, s mind penig az ő hatalmassága szegénségének is ne ártson; de most is ő miatta mind az váradi s mind az egri tartományokban sok faluk az Athname ellen és hatalmas császárunk kedve ellen elpusztultak sok jószágos hadakozóinknak károkra. Ezek felett egy nehányszor mind a hatalmas császárunk mind kglmes fő vezér urunk parancsoltak néki, hogy velünk együtt szorgalmatosan szolgáljon, de ő engedetlenkedvén el nem jött, hanem különbféle fogásokkal csalárdkodván maga absentálásával hozzánk való hűségének renunciált; kihez képest, hogy már Váradra való vigyázással meg van igen szorossan parancsolva mind a tömösvárri passának, Haszhán pasának s mind a váhogy valamint, valahogy kézre kerítsék; ha Isten kezünkben adja, méltó jutalmát elvészi; de ha kézre nem keritetnék, hanem Lengyelországra szaladna, utját állassa meg Kd, és el ne bocsássa, hanem keritse kézben s minket is tudósitson. Kivánta igéretében Kd azt is, hogy a békességnek czikkelit és formáját küldjem, de hiszem mint ennek előtte való időkben néhai fővezér Ahmed passával volt a beszéd, és a mint eleink idejekben szoktak volt a jó békesség aránt tractálni, most is azt a módot megtartva, meg lesz a békesség; ha mi instantialis propositiók lesznek, azok aránthatalmas császárunk előtt örömest szolgálok, ő hatalmassága nekem mind beszédemet, s mind cselekedetimet, mire való tudja. Csak az legyen hátra, hogy régi jó hűsége szerént igyekezzék Kd a dolgot az ő idejében ugy segiteni velem együtt, hogy ez a jó dolog érje a mi időnkben el az ő kivánt végét. Szulimán aga emberünkre sokat biztunk szóval, melyek mind mi szavaink, ne késleltesse Kd, hanem ereszszen meghit maga emberét levele által igaz és valóságos hirekkel, minden dolgokrúl tudósitson, mivel a jó hirt valóban várjuk Kdtől. Isten békessége a jó uton járókkal.

Költ az Eszéki mezőn.

Damascusi főtiszt
Ibrahim.

Kende Gábor és Báncsi A. Tököly Imrének.

1686. máj. 25.

Méltóságos fejedelem, nékünk jó kegyelmes urunk.

Tegnap Isten kegyelmességéből én ide békével érkezvén (noha későcskén utamban esett rövidségem miatt) ma igen jó reggel együtt menvén fel mindketten az úrhoz, Ngd méltóságos levelét ő kemének megadván, magánoson is beszéllett velünk; sok volt az szó kegyelmes urunk, igazságunk mellett mi is szólottunk az mint lehetett, kérvén ő kemét az dolgoknak admaturálására, arra ajánlá magát, lészen mind audentiánk, mind válaszunk az méltóságos fejedelemtűl ő ngától, nem szükség igen urgeálnunk mert nem tartóztatnak bennünket. Én arra azt mondám, bizony nem lészen Ngdnak boszúságára az méltóságos fejedelem ő nga és az urak resolutiója, ha pro nostro voto nem lészen is, hadd tudhassa Ngd magát mihez alkalmaztatni; úgy látjuk, itt csak mi vagyunk okai kegyelmes urunk, az egyesség meg nem lehetésének. Az Bradi viceispánnak az élés administratiója felől lett Ngod irása exaggeráltatik, úgy hogy ennek az országnak actualis ura volna is, Ngd többet nem cselekedhetnék, melyet nem is állanak sokáig, Ngdnak azt mondá az uram. Annak utánna csakhamar audientiánk levén az méltóságos fejedelemnél ő ngánál az propositió után, irásban kivánván instructiónk punctumit, azt is megcselekedtük, s ő nga igiré abbéli kegyelmességét, válaszunk lészen. Azontúl az uram ő keme hivatván bennünket, világosítani kivánta azt az mi vagyon az instructio conclusiójában, hogy ezeken kívül is bizattanak volna reánk nemzetünk s hazánk javára czélozó dolgok, melyek micsodák lehetnek; mi arra azt feleltük, az instructióknak szokásos stylusa az; egyébiránt ha az dolgok folyamatot vennének, akkor szólhatnánk ahhoz. Az harmadik punctumban világosítandó dolog az receptaculi locus felől ugyan irásban kivántatott tűlünk: melyről mit irtunk Ngdnak alázatosan megküldöttük. Azután is az uram ő keme beszéllett velünk, mondván ő keme, hogy az előtt Ngd nem tette volt fel az jószág kérését; én arra azt mondám ő kemének, minthogy az méltóságos fejedelem ő nga leve-

lében világosítását kivánja Ngd kivánságinak; azért cselekedte Ngd, az portán talám már úgy is fogják tudni, hogy az Ngd jószági restituáltattanak; az úr ő keme azt felelé: az méltőságos fejedelem hallani sem akarja az jószág megadattatását. Sok volt az szó kegyelmes urunk; de azokkal Ngdat mostan nem terheljük. Mindeneket már az választételnek mi volta mutat meg; minthogy mitűlünk is irásban 'kívánták elhittük az méltóságos fejedelem ő nga sem fogja denegálni tűlünk az irásban való resolutiót, melyen első alkalmatossággal instálni is fogunk, az mely főmódon indúlt az dolog, ugy hiszszük kegyelmes urunk, talán csak hétfűn is nékünk lészen válaszunk, addig is ezekrűl akartunk alázatosan Ngdat tudósítanunk. Csáki László az egész magyar gyalogsággal ment volt Gyalu alá, de ottan jól meg puskázták őket, az német csak nézte; az somlyai praesidium is az mint jött volna be ide az fejedelem parancsolatjára, mind németmagyar, Csáki László körűl vétetvén őket kisirtette bé az német táborra, de az generalis mind elbocsáttatta őket. Hatházi itt nincsen, Gyulafi uram mellé küldötték az hadak közzé. Kolosvár ellen olyan formális hostilitást még nem intentált az német. Betlen Miklós uram is még oda vagyon. Ha meg nem fogunk tiltatni, ujobban is Ngdat tudósítani el nem múlatjuk; noha itt egy rosz rácz katonánál egyéb nem maradt, az sem volt többször erre, reménljük Ngd fog ide küldeni hozzánk. Isten etc. Szeben 25. Maii anno 1686.

Ngd alázatos szolgái

Kende Gábor mp.
Báncsi mp.

U. I. Deminszkit nem érte itt Sipos, noha máramarosi póstával ugyan csak elment. Az uram mondá ma, hogy valami görög olyat beszéllett volna, hogy az fővezér tized napra Nándor-Fejérvárra érkeznék, elhiszszük Ngd is meg fogja érteni. Debreczeni emberek is érkeztenek ma kegyelmes urunk kapitiát Karafát is Kassán mondják lenni, Eperjes s több erősségek elhányatása confirmáltatik.

Külczím: Méltóságos fejedelem Tökölyi Imre jó kegyelmes urunknak ő nagyságának.

Bethlen Miklós és Mikes Pál levele a tanácsurakhoz.

1686. juni. 2.

Kötelesen szolgálunk és Istentől minden áldásokat kívánunk Ngtoknak, Keteknek etc.

Akarók Ngtokat, Keteket tudosítani. A német tábor tegnap szállott Arpástóhoz ma ott mulatott, szándéka az, hogy holnap Somkerékhez és holnapután Beszterczéhez közel szálljon. Mü ezen órába ugymint délután három órakor iránk a generalisnak, hogy holnap subsistáljon, mert nem kedvetlen választ viszünk, és ha subsistál, Kolozsvárról adatunk valami ideig való élést a tábornak, ha pedig nem subsistál, minden dolgoknak esze vész. Maga a német követ is elmegyen mindjárt, azt mondja, hogy ő megállítja holnap a tábort, telik-e benne valami vagy nem, megválik, mü is viradtig a táborába bemegyünk és valamire Isten segét elkövetjük, de bizony valóba félünk, hogy ezek még csak kezdeti az Istennek rajtunk való itiletinek, mert az uton szüntelenül beszélgetvén erről a gróffal, legnotabilebbeket ezeket observáltuk: 1. azt mondja ha én tíz aranyba fogadom fel, ő százba, hogy soha Bécsbe a mü traktánk finaliter nem decidáltatik, valamig innet a generalis nem informálja az udvart, mert ez azért, küldetett, hogy az itt szemmel látott dolgokat irja meg, és ott vagy ehez conformálják, vagy ide rejiciálják a conclusiót és ratificatiót. 2. Azt mondja, hogy ez az had kiváltképen arra való, hogy Tököly uram valahul ezen az országon által ne mehessen Munkáts felé valami török vagy egyéb haddal. 3. Hogy Erdély sem szabad akaratja szerént, sem a töröktől kényszeríttetvén ő ellenek fel ne ülhessen és a törököt ne élésezhesse. 4. Legalább azt mondja, mig mü most oda megyünk, Szebenbe vissza mégyünk bár most finaliter végzenénk is a generállal, de mig az ő informátiója Bécsbe megyen, mig válasza jő etc. beletelik egy holnap, csak az irogatás járás kelésbe etc. Ezek az ő beszédi, de ezeken ugyan semmit sem építhetni derekast, mü holnap ha lehet a fejétől vesszük vallását. Ebbe a dologba rettenetes, ha meg nem fordíthatjuk, commissiónk Beszterczére nincsen, hogy onnét adhassunk buzát neki,

a nélkűl penig ez egy nap sem ül, megdühüdik, már is sok ezer marhákot hajtottak el, bizony félünk, hogy már is Régen s Görgény táján vagyon nyargalója, Besztercze alá is elküldött élés kérni ezer német s ezer magyar lovast, ha nem accomodáltatik a dolog, ugy halljuk Beszterczétől Maros-Vásárhely fele indúl mindenestűl, a nagyhatalmu Istenért Ngtok Ketek gondolkozzék, ha a fegyverkezésbe modunk nincsen, componáljon vele, mert bizony nagy erős had, ma két tábor helye mellett jöttünk el, nem hinné ember, mily sűrűen és mily hosszú s nagy helyen fekszik innét Szamos-Ujvárból is sokan egészen kinézték, a mint elment két felűl mellette rendelt seregbe, de többnek intézték annál is a mint én mondottam.

A kár és pusztulás mindennap árad. Egerbegynek fele elégett, Bonczidán három vagy négy ház, Kis-Jenőn 8 vagy 9, Iklódon talán 12; nem szántszándékkal mondják, hogy gyujtják, hanem a magyar a mécscsel és egyébaránt gondviseletlenűl hagyott tűzzel. Ez a német velünk együtt nézi szánja, a magyarokat szidja, s avval concludálja: Si homines domi essent, salagvardas peterent et si princeps armadae victum daret, ista plane non forent, sed ita certe generalis non potest remedium ponere, quia miles debet victum quaerere.

Mü a mennyire lehet sietünk, de a lovak nem birják, már is sok elállott, innét is a Toldalaghi uram lovain megyünk a táborig. Ha Árpástótól vissza fordulhatunk, erre jövünk, és innét Egerbegy Kocsárd Bolkáts felé megyünk, ha penig Beszterczéig vagy Somkerékig megyünk, ugy magunk sem tudjuk, melyre leszen a visszamenő útunk, de Ngtok Ketek minket ne várjon, addig is az élésről, marháról disponáljon, honnét teljék ki minél hamarébb számokra, mert bizony nem ezer, hanem tiz s huszezer marhánál is nagyobb kár leszen csak tiz tizenkét nap alatt is az országba, ha ugyan beljebb megyen, elmegyen penig bizonyosan, az haddal semmit sem gondol, még akarná ha hostilitást mutatnánk, hogy osztán szabadosabban cselekedhetnék, csak itt Szamos-Ujváratt számtalan futott ember és sok ezer marha vagyon, jobb is volna ilyen helyekről hamarjába való dispositióval három négyszáz marhát szedni s azután feligazithatnók, mint sem hogy százért ezeret hajtson, ha az accomodatió meg lenne, ugy alkhatnék ember véle, hogy

ha a magyar . . . . . lenne szabad levágni, mert a német bizony sehova sem megyen, csak a magyar. Ajánljuk Isten oltalmába Ngtokat, Keteket. Szamos-Ujvár 2. Juni 1686.

Ngtok, Ketek köteles szolgái

Bethlen Miklós mp.
Mikes Pál mp.

Németinek is csak harmada ha megmaradott, a több része templomostól elégett. Péterházán is égett két ház, azt mondják maga a generalis oltatta el, ugyan tapodott mérgébe, hogy a tüzeket látta.

Czím nélkül van, a tanács urakhoz iratott.

1686.

Kivül: *Tököly uram elvött javairól való regestrum 16. julii 1686.*

A magyarországi fejedelemnek Tököly Imrének és híveinek az minemű javait vették és foglalták el az erdélyiek, azoknak leirása így következik:

Első szepetben.

Kükürcsin szín anglia posztóból való egész köntös, az mentéjén fejér szkófium gombszárak és ezüst csipke körülötte s hiuz mál bélés hozzája, — az dolmányon gyöngy gombok; — nyusztos süvég hozzája.

Egy nyuszttal béllett kaftány, kivel az Szeraskir Lándorfejérváratt az fejedelmet megkaftányozta.

Egy nyuszt-farkkal béllett megyszín granat posztóból való mente, gyöngyös vitézkötések rajta.

Egy ugyan megyszinű sája posztóból való nyuszttal béllett boér mente, dolmány hozzája, de sinor és gomb nélkül, nadrágján aranyos kapcsok, süvege béletlen.

Egy hosszú zöld angliai posztóból való, nyuszttal béllett mente.

Narancsszinű angliai posztóból való készületlen mente.

Ezüst fonallal egyvelesen karmasin szinű selyemből szőtt öv, csattja arany rubintos, smaragdos és gyémántos.

Másik öv testszén selyemből és ezüst fonalból szőtt öv arany rubintos csattjával.

Harmadik öv karmasin szinű selyemből szőtt ezüst aranyos csattja.

Zöld angliai nyusztos süveg.

Török czafragoknak való materia.

Egy viseltes zöld dolmány.

Mentére való aranyfonal vitézkötések.

Zöld angliai hosszú mente nyesttel béllett, arany s rubintos gombjai.

Aranyas sarkantyús egy pár csizma.

Egy párnazsák és abban két paplan s egyéb hálószerszám, fehér ruha.

Ezüst csengetyű.

Tentás láda, kinek ezüst kalamárisa s porzója.

A második szepetben.

Mindenféle sodratlan selyem nyitra nro. 28.

Két nyitra mindenféle varrni való selyem.

Zászlónak való rácz tafota karmasin szinű egy darabba.

Király szinű rácz tafota egy darabba.

Narancsszinű rácz tafota egy darabba.

Sárga rácz tafota egy darab.

Világos zöld rácz tafota egy darab.

Sötét zöld tafota egy darab.

Fejér és galambszín tafota egy darab.

Egy darab virágos karmasin szinű kamuka.

Tarka materia egy darab.

Egy darab zöld világos atlacz síma 33 sing.

Megyszinű síma atlacz egy darab 33 sing.

Fejér síma atlacz egy darab u. m. 33 sing.

Két zászló.

Egy vég aranyas végű közönséges patyolat.

Két darab bulya vászon.

Dolmánybélésnek való gyapotvászon.

Egy tokban kések kanalastúl.

Másikban is ezüst kések.

16 ezüstös, aranyos keszkenők, török.

Bulya vászonbúl csinált igen szép három rendbeli fejér ruha.

Más egy skófiummal varrott ing.

Egy darab pamutbúl szőtt mares.

Asztalra való igen szép varrott szőnyegforma materia.

Egy darab tarka török asztalkerület.

Egy kötésben spanyolviaszk.

Egy kötésben ujabb fehér ruha, lepedők, keszkenők, nyakbavalók.

Egy pár ezüst aranyos sarkantyu.

Egy szakadozott aranyos farmatring.

Asszonyembernek való egész öltözet.

Dolmányra való aranyos gombok.

Harmadik szepetben vagyon

Tizenkét vég veres fejtő.

Megyszín granát posztó egy darab.

Veres sája posztó egy darab.

Hét pár bérlett szanderes karmasin csizma, sárga négy.

Aranyos sarkantyus egy.

Kilencz pár kapcza, két pár solya.

Tizenkét koncz kétféle török papiros.

Egy teveszőr kerevetre való recze.

Fejér atlaczbúl inasnak való hosszú dolmány.

Negyedik szepetben

Volt nyolczszáz tizenkét ezüst tallér.

Folyó pénzül nyolczszáz hetvenkét forint. *(Oldalt):* Az 812 ezüst tallér négyszáza volt az hintó ládában, az 872 forintnak négyszáza penig a bőrös ládában és a többi a szepeteknek egyikében.

60 forint ára para, bors, gyömbér, nádméz, szerecsendió, fahéj, sáfrány, szekfű, mandola, malosaszőlő, fekete asszúszőlő, kávé feles számmal.

Két pár bérlet szárú csizma.

Három pár papucs.

Négy pár kapcza.

Bársonyos skófiummal varrott levelés táska.
Másik is egy, de közönségesebb.
Harmadfél sing sája posztó.

Veres társzekérben

Húsz ón tál, 20 ón tányér.
Közlandis posztó vég $3^1/_4$ (utána szóval) negyedfél vég.
Veres franczia posztó ulnae 14.
Veres failandis ulnae 18.
Zöld granat ulnae 25.
Zöld és veres kalpag nro. 93.
Egy udvari nép számára való aranyos zászló.
Közönséges bélletlen sárga karmasin csizma nro. 14.
Szattyán csizma nro. 9.
Egy veres failandis fekete bárányborrel béllett mente.
150 sing vászon.
Két uj csontos nyereg.
Egy bársonyos puskatok.
Egy veres granát posztóból való szabott s megsinorozott dolmány, egy pár csizma és a szabónak egyetmássa.
Egy atalag méhser.

Egy turbaban

12 sing király szinű tabit.
7 sing violaszinű tabit.
8 sing veres skarlat.
Mentére való skófium vitézkötés. Dolmányra mellyére való gomb 25, ujjára 32 pár; skófiumbul, makkostúl ezüst fonal sinorral és ugyan 30 sing aranyfonal sinorral.
Három motring ezüst fonal.
Hét pár csizma.
Egy hosszú fejér béllett zubbony.
Két ingnek való bulya vászon.
Egy ezüst kanál.
Két ezüst pohár, belől aranyosok.
Varrani való fejér sodrott selyem fél nyitra.
Nyári angliai köntös könyökig az ujja, nadrággal együtt, az mellyén 25 bokor ezüstkapocs, a nadrágon 30 pár.

Fű szerszám mindenféle.

Egy aranyos forgó in valore tallerorum 50.

Egy nyereg szerszámostúl.

Egy hosszú zöld mente fejér béléssel.

Egy zöld bársonyos hintó, benne hat pej szekres ló, két csatlós és két kocsis hozzája.

Tizenkét öszvér és hozzávaló szolgák s készületek.

Más egy vasas kocsi benne jó forma igen erős hat szekeres fejér ló, ahoz is csatlós kocsis és fullajtár; — a szekeren egy bőr párnazsák és háló szerszám egész alkalmatosságával és fejér ruhával.

Egy rókával béllett lengyel süveg; három kalpag. Egy pár solya. Egy keliti. 5 vas fazék, 8 ón tál, 6 veres gyöngy, narancsszinű nadrágnak való posztó.

Azon vas kocsihoz volt négy ökrös szekér is, rajta 14 zsák liszt, 9 szalonna és egyéb élés, vaj, méz, lencse, borsó, — szolgáknak négy béllett mentéjek, két átalag bor.

Egy sátor.

Az innyaadók keze alatt való fejérruhából álló asztali készületek és némely rézedények. Az szakácsok edényei fencsérei.

A midőn a fejedelem Ilyérűl Hunyadra ment, hagyatott Illyén az ott való birák és lakosok keze alá bizván száz kilenczvenhét vágó marhát, kiket tábori szükségre tartott.

Item ugyanott százkilencz ökröt.

Kétszázhetvenhat öreg rúhát.

Bárányt száznegyvent.

Maradott oda ötven oly ökör is, a kiknek párját húszhúsz talléron vétette, csak azelőtt egy s két nappal.

Volt mindennapi szükségre való ötvenig való vágó marha is.

Vásárhelyi kilencz üres szekerek előtt 20 ökör.

Magának a fejedelemnek volt 31 szekere bennek levő marhákkal, rajtok hatvan szalonna; — másfélszáz kila buza, árpa is másfélszáz kila, ötven köböl abrak, huszonöt zsák liszt.

Kilencz hordó bor.

Három tömlő túró.

Két kila riskása.

Két zsák füstölt hús és négy ökörnek sírolt húsa.
Egy zsák tengeri buza.
Két sátor, három kősó.
Fél zsák dió.
Két tonna sóshal.
13 asszú hal.
Egy átalag patkószegestűl.
Egy bőrzsák patkószegestűl.
Egy átalvető patkószegestűl.
Hat lóra való hám. Alkalmas tonnákban álló golyóbis és por is.

A második élésmester keze alatt volt negyvenegy szekerek, ökör bennek száznyolczvanhárom; rajtok élés, u. m. búza, árpa, zab, vaj, méz és egyébféle, a kit a hadak szerezhettenek

Azok penig, a kik Erdélyből elszaladhattanak, nincs feltéve, mennyi kárt vallottanak, ki is sokra menne, ha felszámláltathatnék.

Aresztáltattak még ezek a fejedelem szolgái közzűl:

A tihaia fia Ubrisy Ferencz.
Kis András.
Két élésmester Rákosi Zsigmod és Fekésházi Simon.
Kis András (igy másodszor) és többen is in universum 30.

Ez egynehány rendbeli katona, kiket azokban az napokban küldözött a fejedelem levelekkel Szebenben az erdélyi fejedelemnél levő követihez.

Munkácsnál Madáts Péter és Kelemösy János nevű kapitányok is Erdélyben megaresztáltattak, kikkel több szolgái is jöttenek a fejedelemnek, kik is feles szükséges portékával küldöttettek volt be.

És azoknak Munkácsrúl való eljüvetelek előtt Kulni Péter és Egri János nevű szolgáit is küldötte vala levelekkel Erdélyen által a fejedelemasszony, azok is valahol Erdélyben tartóztattattak titkon és tartatnak fogva.

(Más irással): Egy fegyveres ló egy öltöző köntössel és holmi egyetmással tall. 70.

Jelentés Apaffy fejedelemhez a Teleki Mihály ügyében elrendelt vallatást illetőleg.

»Mózes Szentmihályfalvi és Laurenczius Lecz cancellariae celsitudinis vrae minoris et tabulae judiciariae scribae, et jurati notarii e curia ejusdem per eandem ad praemissa peragenda specialiter exmissi« — jelentik, hogy a fejedelem hozzájok intézett mandatuma értelmében vallatást rendeltek. Azok levelét (latin) leirják a jelentésben, tartalma:

Mi Apaffi stb. Elénk adatik Teleki Mihály (titulus) nevében, hogy ő bizonyos dolgokat, illetőleg vallatást (fassiones et attestationes) akarna rendeztetni a következők előtt: Szentmihályfalvi Mózes, Lécz Lőrincz (titulus), Almási Ferencz »majoris cancellariae scriba et juratus notarius« előtt, kik e czélra vannak kiküldve tőlünk, továbbá Fehér, Torda, Kolozs, Küküllő, a két Szolnok, Doboka, Hunyad és Zaránd vmegyékben a vicecomites, judices, vicejudlium (vicejudices nobilium), jurati assessores, notarii és sedriarii előtt; — hasonlókép a székely székekben Maros, Aranyos, Udvarhely, Keresztur és Bardocz-ban, nemkülönben Sepsi, Kézdi et Orbai, Csík, Gyergyó és Kászonban s Miklósvárott; — továbbá a szász és magyar városok birói és tanácsa előtt Szeben, Megyes, Szászsebes, Szászváros, Segesvár, Ujegyház, Brassó, Besztercze, Nagy-Sink, Kőhalom, Maros-Vásárhely, Vizakna; továbbá Kolozsvár, N.-Enyed, Fejérvár és Deés városokban.

Parancsoljuk azért, hogy kik együttesen vagy külön megkerestettek eme levelünkkel 16 marha büntetés terhe alatt az ő (Teleki) általa kitűzött napra és helyre megjelenjetek s az igazságot a kérdésekre kivallani tartoztok, melyről bizonyságlevél irandó. Datum in c. nro Ebesfalva die 21. jan. 1683.

E levelet mi (a fentírtak) megkapván, jan. 23-ik napján Teleki birtokán Sorostélyon Fehérben levén, elhivattuk Kutyafalván lakó nemes Pekri Lőrincz de Petrovina urat s kihallgattuk eme kérdésekre:

»Tudod-e? hallottad-e? kitűl? mikor? hol? hogy valaki mondott volna olyat: Teleki Mihály számára

egy hordó pénzt hoztak Munkács felől, ki mondta volna? s micsoda falun mondta, hogy általhozták? cum omnibus circumstantiis mit tudsz benne igaz hit szerint mond meg, nem élvén semmi aequivocatiójával.«

Testis Laurentius Pekri de Petrovina 26 éves: »Az feleségemmel Lengyelországból Máramaroson jövén által, Dolhai György uram Holatin nevű falujában megszállék és ugyan Dolhai György uram híván ebédre feleségemmel együtt és más akkor velem levő egynehány emberséges emberekkel együtt, ebédközben megnevezett Dolhai György uram súgva beszélé nekem s feleségemnek több beszédi között, Fájgel Péter uram és velünk való két lengyelek is hallván, hogy *Dolhán vittek által Munkács felől a német pártról Erdély felé pénzt* (egy hordóval-e vagy kettővel — mondá — nem emlékezem jól reá, de hordóval mondá) *Teleki Mihály uram számára.* Item ugyan Máramarosban Toroczköz nevű magam falumban is asztalnál velem lévén ő keme, megmondott Dolhai György uram ezen dolgot beszélé suttogva ő kglme nekem és feleségemnek, ezt is hozzá adván, hogy Frater István uram és Teleki Mihály uram részére való (azon asztalnál ülvén Frater István uram is, de távol) ilyen szóval: ez is Telekihez tartozó.«

Nejét is kihallgatják Kutyafalván birtokukon 24-én s ő: Catharina Petrőczi (Pekri Lőrincz neje) ugyanazt vallja.

TÁRGYMUTATÓ.

I. Személy-nevek.

(A számok a lap számát jelölik.)

Absolon Dániel 265., 329., 331.
Affra Péter. 51.
Akakia uram 198., 268.
Almádi István 38., 41.
Almási Ferencz 354.
Almási István 39.
Almási Péter 254.
Alsó János 37., 221.
Alvinczi István 37.
Alvinczi Péter 38., 40., 221., 328., 339.
Apáczai Tamás 38.

Apaffy Mihály az egész köteten át.

Apagyi István 113., 116.
Apagyi Sámuel 49., 58., 59., 74.
Apor István 38., 44., 199., 221.
Arany János 51.
Armpruszter György 117., 312.

Bacskádi Ádám 90.
Bagosi Ferencz 38.
Bagotai Ferencz 222.
Bakos Mihály 113., 116., 135.
Balásfy Zsigmond 38.
Gróf Balassa Bálint 88.
Balassa Imre 6., 89., 115.
Balázs Deák 44.
Balázs Máté 138.
Bálint Deák 38., 113., 116.
Balkai Pál 49., 56., 69.
Ballai Máté 115., 116.
Balog Boldizsár 45., 222.
Balog István 50., 144.
Balog Mihály, (szendrei) 20., 51.,82.
Balog János 120.
Baló László 37., 148., 253.
Bálpataki János 38., 41.
Báncsi Ádám 15., 56., 215. 345.
Báncsi István 49., 59.
Báncsi László 15.
Bánffy Boldizsár 37.
Bánffy Dénes 5., 14., 22.
Bánffy Farkas 37., 126., 221., 261.
Bánffy Gábor 96.
Bánffy György 37., 221., 331.
Bánffy Pál 221.
Bánffy Zsigmond 37., 40., 163. 253., 261.
Bánffy Zsigmondné 212.
Bánóczi István 58., 67.
Bányai György 51., 221.
Barabás Péter 38.
Baranyai Gergely 39., 44.
Baranyai György 50., 57., 59., 64.,
Baranyai Gáspár
Baráti Ferencz 38.
Barcsai Ábrahám 37., 221.
Barcsai István 37.

Barcsai Mihály 37., 126., 130., 297. 300.
Barcsai Péter 221.
Barcsai Tamás 37.
Bárczai György 15., 49., 57., 59., 67., 78., 83., 86., 87.
Bárczai László 116., 144.
Bárczai Péter 114., 116.
Marchio Báry 85.
Báthori Zsófia 237.
Batizi János 39.
Baxa István 30., 246.
Bay Mihály 254.
Béldi Ferencz 121.
Béldi Pál 3. 253.
Belényesi Ferencz 38.
Benieg Konrád 222.
Bereczki Ferencz 45.
Bernala Ferencz 221.
Bernárd Ferencz 37.
Bernáth Zsigmond 7. 49.
Bertók János 144.
Bessenyei Mihály 46., 52., 56., 120.
Beszterczey Sámuel
Bethlen Elek 37., 40., 221., 318.
Bethlen Farkas 37., 40., 253.
Bethlen Gergely 37., 127., 193., 203., 204., 221., 261., 301., 313., 331., 336., 337., 341.
Bethlen Miklós 127., 221., 241., 253., 348.
Bethlen Pál 37., 327.
Bethlen Sámuel 221.
Bethlen János 159., 163., 242.
Marquis Bethune 92., 159.
Bige György 67., 113., 116., 249., 254.
Biró István 39., 45.
Bocskay István 6.
Bodó Mihály 222.
Bodoni Balázs 322.
Boér Zsigmond 207., 210.
Bohám uram 85.
Borbély György 51., 113., 116.
Borbély István 114., 117., 138.
Borbély Zsigmond
Bornemisza Anna 67., 155.
Bornemisza Mihály 20., 67.
Boros Miklós 113., 116.
Borsi Pál 104., 116., 136.
Bory Mihály 233.
Bridits János 222.
Bucsi Benedek 69.
Bucsi István 69., 171.
Budai Péter 37.

Caprara 294.
Gróf Csáky István 91.
Gróf Csáky László 39., 44., 243., 345.
Gróf Csáky Lászlóné 337.
Csanádi János 57., 59., 134., 144.
Csató András 19.
Csegeri Tamás 39., 45.
Cserényi Mihály 37., 262.
Csernel Pál 56.
Csernel Zsigmond 15.
Csicseri Ferencz 134.
Csicsói György 325., 328.
Csokoly István 254.
Csoma Márton 111.
Csomai Sándor 58., 59., 67.
Csongrádi Ferencz 50., 75., 83., 86.
Csúti Benedek 233.
Czeglédi János 15., 121.

Daczó György 217.
Daczó Péter 38., 41.
Daczó János 37., 126., 327.
Dályai Ferencz 222.
Damokos Tamás 39., 44.,
Damokos János 39., 44.
Daniel Ferencz 38., 41.
Daniel István 39., 45., 325.
Daniel Mihály 37., 221., 298.
Daniel Péter 37. 222.
Dankó János 114., 117.
Daróczy István 58.
Darvay Miklós 37.
Dayka István 49., 67., 115.
Deák Márton 124.
Deák Pál 113., 116., 138. 294.

Debreczeni Péter 58.,
Décsei István 222.
Désfalvi Farkas 222.
Deminszky 345.
Demjén Mihály 113., 116.
Diosi Gáspár 38.
Diószegi István 38.
Dobai Gábor 15., 67., 254.
Dobai Mátyás 216.
Dolhai György 38., 325., 327., 355.
Donát István 39., 45.
Donát Mátyás 222.
Dósa Gergely 222.
Dósa Tamás 39., 42.
Drubó Kereztély 221.
Duneval (néhol: Deneval) 91. 277.
Egressy Miklós 58., 120.
Egressy János 67., 254.
Egri István 58., 59., 111.
Egri János 353.
Eördög István 312.
Eörményi Zsigmond 39.
Gróf Esterházy Miklós 83., 85.
» Esterházy Pál 79., 283., 326.
» Esterházy Sándor 83., 85.

Faigel Péter 49., 56., 121., 198., 256., 355.
Fancsikai László 56.
Farkas FIbián 22., 46., 47., 53., 56., 64., 82., 92., 120., 251., 256., 321.
Farkas Ferencz 38., 41., 221., (harinai).
Farkas László 28., 49., 74., 121.
Farkas Sándor 50., 56., 67., 69., 330.
Farkas János 116.
Fáy István 49., 57., 59., 74., 120.
Fazekas András 134.
Fekésházi Simon 353.
Fekete Ferencz 326.
Fekete István 19., 50., 113., 115., 134.
Fekete János (kállai) 50.
Felvinczi Zsigmond 325.
Felvinczi János 325.
Ferenczi György 46.
Filstich Péter 38., 41., 221.
Fischer kapitány 277.
Fodor István 38., 41.
Fogarasi István 30.
Folti András 325.
Folti Bálint 221.
gróf Forgách Ádám 82., 86.. 89., 182.
Forgó András 114., 117.
Forrai Bálint 113., 116., 134.
Forval 256., 267., 268.
Földvári Ferencz 221.
Földvári Mihály 85.
Francisco uram 194., 216.
Frank Bálint 221.
Frater István 38. 212., 267., 311., 355.
Futó Dénes 50.
Füzi Miklós, 67., 113., 116., 127., 129.

Gál Márton 51.
Galambos Ferencz 134.
Gálfi Ferencz 5., 121.
Gálfi Gábor 45.
Gálfi Kristóf 3., 46.
Galgóczi Pál 327.
Galgóczi Simon 113., 116.
Garai László 49., 113., 116., 134.
Géczi István 82., 113., 124., 134.
Géczi Zsigmond 113., 116.
Géres János 44.
Gerőffi György 39., 44., 126., 221., 302.
Gidofalvi Gábor 39.
Gitányi Jakab 27.
Görgei András 15.
Glück György 127.
Gyáni György 82., 114., 117.
Gyárfás István 39., 41., 222.
Gyárfás Pál 38., 41.
Gyulaffy György 134., 212., 254.
Gyulaffy László 144., 147., 221., 254.
Gyulai Ferencz 180. 221.
Gyulai Tamás 308.

Gyurikovics György 50., 56., 92., 116.
Gyürki András 58.
Gyürki Pál 265.

Halasi Sámuel 134., 135.
Haller Pál 38., 44., 127., 253., 261., 312.
Haller Sámuel 195.
Haller János 38., 44., 227., 253., 261.
Hamvay Pál 134.
Hamvay Péter 12., 50., 51., 59., 64., 67., 77., 114., 116., 273.
Haranglábi Zsigmond 221.
Haraszti Miklós 51.
Harinai Ferencz 38., 221.
Harsányi Gábor 50., 115.
Harsányi György 50., 113., 134., 275., 277.
Hatházi Gergely 50., 117., 137., 138., 345.
Hajdu János 50., 116., 124.
Hedri Benedek 39., 44.
Hegyessi András 38., 222.
Hegyessi István 38.
Hegymegi Ferencz 113., 127., 129., 134.
Henter Ferencz 39., 44.
Henter Mihály 222.
Herczeg István 50.
Hidi Sándor 38.
Hochera 187., 281. (Hocker).
Horvát Márton 114., 117., 127., 129.
Horvát (Petrichevich) Miklós 39., 45.
Horvát István 114., 116., 135.
Hunyadi István 135.

Ibrahim pasa 343.
Ibrányi Ádám 15., 121., 134.
Illosvai Péter 212., 254.
Ilyei László 325.
Ináncsi Pál 104., 135.
Inczédi György 37., 325.
Inczédi Mihály 221., 325.
Inczédi Pál 221., 335.
Inczédi István 117.
Ispán Ferencz 6., 12., 47., 53., 56., 74., 96., 120.

Kabos Gábor 37., 40., 196.
Kabos Mihály 38.
Kádár Mihály 51.
Kakucsi Péter 38. 41.
Kálmány János 51., 114., 117.
Kálnoki Bálint 38.
Kálnoki Farkas 221.
Kálnoki Sámuel 39., 44., 221.
Kamonczi Sámuel 67.
Kapi György 37., 155., 253., 261.
Kapor Józsa (lásd Józsa) 249.
Kaposi János 113., 116.
Károlyi László 313.
Kánoni Pál 171.
Keczeli András 196.
Keczer Menyhért 6., 46., 47., 52. 74., 120., 233.
Kellemesi János 353.
Kemény Boldizsár 222.
Kemény János 221.
Kende Gábor 5., 6., 15., 28., 29., 32., 49., 74., 120., 134., 147., 218., 345.
Kende Márton 51., 323.
Kende János 51.
Kendeffy Mihály 222.
Kendeffy Pál 39., 221.
Kendeffy János 221.
Kendi János 37.
Képes János 135.
Kerczi János 47., 53., 56.
Keresztes András 23.
Keresztes Imre 113.
Keresztes János 116., 134.
Keresztesi Pál 294., 295., 298.
Keresztesi Sámuel 37., 127., 221.
Kereszturi István 41.
Kereszturi János 39., 44.
Kis András 353.
Kis István 111.

Kis Mihály 31., 51. 144.
Kis Pál 50.,
Kis Péter 57., 59., 121.
Klobusiczky Pál 15., 50., 56., 57., 77., 134., 296.
Klobusiczky János 15.
Kocsis Mihály 113., 116.
Kollátovics György 127., 221.
Korda Sebestyén 113., 116.
Kormos István 113., 116., 124.
Kornis Gáspár 39., 44., 126., 160.
Koti Lőrincz 135.
Kovács István 50., 113., 116.
Kovács Zsigmond 38., 46.
Kovács János 58., 67.
Köblös Péter 38.
Kökényesdi György 275., 281.
Kölcsei István 37.
Kövér Ferencz 134.
Kulmi Péter 353.
Kun István 37.
Kun István ifj. 221.
Kun Mihály 221.
Kunoss István 49.
Kurák Mihály 104.

Laborda 277.
Lánczi István 134.
Lázár Imre 37., 127.
Lécz Lőrincz 354.
Leslie (tábornok) 76., 79., 93., 95., 191.
Lipcsei György 38.
Loczi János 14.
Loer (kapitány) 277.
Lónyai Gábor 239.
Lővei János 49., 58., 59., 67.
Lugasi Ferencz 39., 44., 221.

Macskási Boldizsár 37., 126., 195., 221.
Madács Péter 113., 116., 353.
Madarász Péter 134.
Madarász János 51.
Mádi István 50., 134., 138.
Mádi János 325.
Malmti Miklós 38.
Márczialis János 222.
Marusi János 113., 116.
Maurer Mihály 222.
Marocordatos 77., 81., 196.
Maxai Ferencz 39., 45.
Major Ferencz 58.
Majos Ferencz 51., 59.
Medgyesi Sámuel 308.
Médi István 114.
Melyczer János 222.
Mikes Kelemen 44., 126., 302., 341.
Mikes Pál 221., 348.
Mikes Péter 38.
Mikó István 39., 199., 302.
Mikó Péter 44.
Mikola Zsigmond 39., 44., 251., 261.
Mikolai Boldizsár 7., 134.
Miskolczi Péter 14., 58., 120.
Monaki István 144.
Monai Gáspár 56.
Mojsik János 50.
Munkácsi György 254.

Gróf. Nádasdi Ferencz 240., 242.
Nádaskai György 134., 144.
Nádudvari István 38., 221.
Nagy Ádám 134.
Nagy András 135.
Nagy András (kállai) 85., 114., 116., 134.
Nagy András (tokai) 138., 246.
Nagy Boldizsár 38., 41.
Nagy György 114., 117., 138.
Nagy György (mezei) 7.
Nagy István 208.
Nagy István (vizaknai) 221.
Nagy Márton 116.
Nagy Mihály 114., 117.
Nagy Miklós 58., 335.
Nagy Pál 221.
Nagy Péter 135.
Nagy Tamás 114., 117.
Nagy János 135.
Nagy János (kállai) 51.
Nagyszegi Gábor 249.

Naláczi István 37., 147., 221., 301., 341.
Nemes János 37., 40., 127., 199., 261.
Nemessányi . . . 256., 284.
Nógrádi János 325.

Onodi István 111., 113.
Orbán István 243.
Orbán Pál 222.
Orlay Miklós 46., 52., 56., 120., 134., 326.
Ormos István 111., 113.
Óváry Gergely 69.
Ökrös György 120.
Ősffy Mihály 144.
Ötvös János 254.

Pácsi Gáspár 134.
Palagyi István 51.
Palásti Menyhért 113., 116.
Palatics Ferencz 113.
Palatics Gábor 134.
Pálfi István 134.
Pálfi Károly 91.
Pálfi Miklos 39. 45.
Paló Mátyás 38.
Pap Ferencz 144.
Pap István 113., 116.
Pap Izrael 50., 56., 74.
Parkó János 114.
Paskó Kristóf 37.
Pataki János 50., 58., 59., 74., 120., 124., 134.
Patay János 32., 33., 50., 58., 113., 134., 246.
Paveszi Gergely 323.
Pechy Gáspár 32., 36., 49., 57., 59., 113., 115.
Pekri Lőrincz 37., 165., 325., 326., 355.
Pelei Ferencz 56., 113., 116., 249.
Perényi Ádám 165.
Perényi Ferencz 15.
Perényi Gábor 57.
Pernyeszi Zsigmond 38., 211., 221., 325., 331., 334.
Pervul Kantukázeno 334.
Peski János 39., 44.
Pesthy György 50.
Petneházy Dávid 113., 116., 134., 277.
Petroczi Pál 58., 59., 113., 116.,
Petrőczi István 6., 13., 22., 32., 36., 49., 57., 59., 113., 115., 134. 275.
Petrőczi Kata 355.
Petrőczy Miklós 57., 59., 67., 113., 115.
Petykó Zsigmond 233.
Plecker Bálint 127.
Pochay Ferencz 38.
Pogány Boldizsár (csebi) 37., 165.
Pogány Menyhért 37.
Pogány Zsigmond 330.
Pokai Miklós 38.
Polcz István 222.
Polos István 38.
Pongrácz Márton 38.
Putnoki Bálint 113., 115., 277.

Rácz Ádám 113., 116., 134.
Rácz István 39., 44.
Rácz Mihály 113., 116., 127., 129.
Rácz Péter 111.
Rádai Zsigmond 39.
Radák Imre 37.
Radák István 221.
Rádi István 58., 59., 67.
Radics András 82.
Rákóczi György. 78., 83., 86., 116., 117.
Rákóczy Zsigmond 353.
Recskey Gábor 59.
Recskey György 58., 246.
Rettegi István 38., 41.
Reverend (abbé) 268.
Rhédey Ferencz 37., 40., 126., 203., 253, 261., 308., 312., 314., 317., 320.
Rhédey István 37., 221.
Rhédey János 38.
Rogszini Gergely 50., 59., 121.

Rostor János 31.
Rottál János gróf. 280.
Rucskai András 67.
Ruszka István 113.
Rutkai János 67.
Rylka István 116.

Samarjai Péter 38., 41.
Sándor Gergely 38., 45.
Sándor János 222.
Saponára 213., 295., 333., 334.
Sárközi György 38.
Sárosi György 39., 45.
Sárosi Tamás 39.
Sárosi János 45., 221., 326.
Sárpataki Márton 37.
Selyki Péter 257.
Semsey Albert 144.
Semsey Pál 134.
Semsey Zsigmond 134., 144.
Semsey János 113., 115., 134.
Senyei Pál 113.
Serédi Benedek 15., 46., 47., 52., 56., 134., 221.
Sipos .... 345.
Somlyai István 51., 59.
Soós György (sóvári) 46., 47., 53., 121., 134.
Sponk ..... 5.
Gróf Strassoldo Károly 248.
Suhajda János 116.
Sulyok György 134.
Sulyok János 74., 134.
Szabó Ferencz 50.
Szabó Gábor 37.
Szabó Gergely 50., 114., 117., 135., 138.
Szabó István 50.
Szabó István (kállai) 50.
Szabó Keresztély 38., 41.
Szabó Kristóf 37.
Szakácsi Péter 38., 41.
Szalánczi Ferencz 113.
Szalánczi István 38., 41., 222.
Szalay Pál 20., 46., 47., 53., 56., 74., 92., 256., 265.
Szantó Ferencz 50.
Szantó János 88.
Szarka Zsigmond 222.
Szatmári Pál.
Szatmári Péter 257.
Szédy György 39.
Székely László 20., 37., 126., 192., 221., 254., 264., 302., 311.
Szekeres Gergely 38., 42.
Székhalmy András 37.
Széki Márton 38.
Széki Sándor 38.
Szelényi István 113.
Szelepcsényi György 265.
Szentiványi Sámuel 39., 45.
Szentkirályi Mihály 12.
Szentmihályfalvi Mózes 354.
Szepessy Pál 5., 6., 15., 20., 46., 52., 56., 74., 120., 134., 143.
Szerepi Mihály 31.
Szilágyi András 222.
Szilágyi Gáspár 15.
Szilágyi Lőrincz 50., 104., 113., 116., 134.
Szilágyi Márton 51., 114., 117.
Szilvási Bálint 37.
Szilvási Ferencz 50., 58., 59., 67.
Szini András 104., 114., 116.
Szini Gábor 67., 114., 116., 134., 273.
Szini László 114., 116.
Szinyey Ferencz 239.
Szkáros János 254.
Szoboszlay János 38.
Szolát András 50.
Szöghi Miklós 49.
Szuhay Gáspár 49., 57., 59., 64., 67., 74.
Szuhay Mátyás 5., 6., 46., 47., 53., 250.
Szücs György 114., 117., 135.
Szücs Mihály 114., 117., 134.
Szücs János 50., 58., 59., 74., 113., 115., 134., 251., 273.
Szük György 50.

Takács Mihály 222.
Takaró Mátyás 246.
Tályai György 50., 74., 113., 115., 134., 135.
Tarczali Sámuel 58., 59., 121., 134.
Tarkó János 117.
Taube (őrnagy) 85.

Teleki Mihály az egész köteten át.

Terczel Bálint 134.
Gróf Tersáczky György242. (itt azonban gróf Frangepán Ferencz értendő.)
Tokai István 15., 53.
Tolcsvai György 113.
Tompa Miklós 38., 41.
Tordai Gábor 222.
Tordai János 38., 41.
Torma István 44.
Torma Mihály 120., 249.
Tormás Gáspár 69.
Toroczkai István 39., 44., 221., 314., 315., 327.
Toroczkai Mátyás 38., 41., 222.
Toroczkai Mihály 45., 221., 327.
Toroczkai Péter 37., 127., 221.
Toroczkai Péter ifj. 221.
Toth Mihály 39., 42., 45.

Gróf Tököly Imre az egész köteten át.

Gróf Tököly István 240., 242.
Tömösi Dániel 38.
Török Ferencz 114., 117.
Török István 38.
Turi László 38., 41.
Tussai Márton 113., 116., 284.

Ubrizsy Ferencz 353.
Ubrizsy Pál 32., 46., 47., 53., 58., 74., 134., 144.
Ugron Ferencz 38.
Ugron Pál 38., 45.
Uri István 20., 50., 74.
Uti István 38. (?)
Ujvári András 51.

Verebélyi István 15., 67.
Veres Gábor 123., 124., 125., 278.
Veres Mátyás 49., 58., 59., 121.

Zágoni Ferencz 325.
Zákány István 113., 116.
Zeyk László 221.
Zimringer Mátyás 37., 261.
Zombori Péter 58., 59., 114., 117.
Zöldi István 20., 335.
Zrinyi Péter 242.
Zsuki István 39.
Zsuki Mihály 222.
Zsuki Pál 221.

Jábroczky Ádám 330.
Jánes Gergely 38.
Jánoki Farkas 113.
Jánoki Zsigmond 113.
János diák 134.
Jármi Ferencz 39., 45.
Jászai Miklós 254.
Jászberényi András 51.
Jászberényi Mátyás 7., 50.
Jóni István 254.
Jósika Gábor 44.
Jósika István 39., 44.
Józsa uram 95., (Lásd Kapor Józsa)
Jurikovich György 59., 64., 67., 113.

Vadas István 41.
Váradi László 323.
Wass György (czegei) 221.
Ifj. Wass György (czegei) 222.
Vas Márton 19., 51., 165.
Vas Mihály 41.
Vas János 37.
Way Ádám 299.
Way Mihály 326.
Vajda László 176., 185., 211., 279., 299., 301., 336., 337.
Véér György 37., 69.
Véér István 51.
Véér Mihály 15., 81., 120., 149.
Végh Mihály (szendrei) 7., 50., 113., 115.

Veres Pál 58., 59.
Gróf Wesselényi László 67., 74.
Wesselényi Pál az egész köteten át.
Veterani 341.
Vida István 341.
Vincze János 135.
Vitéz Ferencz 222.
Vitnyédi 233.
Vonsza Mihály 85.
Vojinszky uram 267.
Vürben 77., 91.

II. Helynevek.

(A számok a lapok számát jelölik.)

Alkenyér 195.
Alsó-Lindva 229.
Alvincz (Vincz) 182., 205., 218.
Apáti 107., 108.
Arany 119.

Balázsfalva 184., 193.
Bán 82.
Bécs (Vienna) 246., 330.
Belényes 15.
Berettyó-Ujfalu 138.
Beszprim (Veszprém) 229.
Beszterce 165.
Beszterce-Bánya 85.
Bihar 274.
Böszörmény 95.
Bruck (Pruk) 330.
Bun 313.

Csatár 17., 26., 28.
Csege 78.
Csicsov 285.

Debreczen 31., 81., 93. 134. 334.
Dées 4. 144.,
Diós-Győr 229.
Diószeg 128.
Divény 79., 95.

Ebesfalva (Erzsébetváros) 169., 189., 196., 211.
Ecsed 323.
Eger 282.
Egerszeg (Zala) 229.
Eperjes 329.
Ercse 318., 320.
Erdő-Szent-György 308.

Fátra 82.
Fodorháza 316.
Fogaras 159., 171—177., 185., 188., 193., 207., 213., 216., 224., 251., 332., 336.
Fülek (Filek) 87., 229.

Gerend 232., 322.
Gesztes 229.
Görgény-Szent-Imre 165., 335.
Gutha 229.
Gyarmat (Balassa) 229.
Gyógy (Algyógy) 335.
Gyulafehérvár (Alba-Julia) 37—47., 52., 120., 122., 149., 150., 154—158., 178—183., 190., 197., 214., 301., stb.

Hadad 322.
Harsány 24., 36.
Huszt 4., 124., 254., 315.

Kálló 295.
Károly (Nagy) 136.
Kassa 79., 95.
Keszthely 229.
Királyi 111.
Kiss-Márton 283.
Kis-Marja 53.
Kolozsvár 314., 317.
Komádi 109., 125.
Konstantinápoly 290., 291.

Korpona 88.
Körmöcz (Chremniczium) 91.
Kővár 4., 6., 69., 296., 298.

Léva 229.
Lőcse 331.

Margita 100—102., 137. 292.
Miskolcz 112., 115., 125., 229.
Murány-Alya 232.

Nagy-Győr 229.
Nagy-Komárom 229.
Nagy-Várad 136., 334.
Nempti 229.
Nyitra 229.

Onod 229.

Palánk 229.
Palis 131.
Pápa 229.
Pásztó 105.
Patak (Sáros) 295.
Poroszló 19.
Porumbok 177.
Putnok 87., 91., 229.

Radnót 3—5., 56., 126., 147., 148., 152., 161—164., 166., 191., 196., 199., 201., 253., 275., 297., 336.
Rima-Szécs 294.
Rima-Szombat 229.
Rosenberg 82.
Rosnyó 229.

Sárvár 240.
Segesvár 331.
Selye 229.
Sente 229.
Somkut 68.
Somlyó 97., 123., 139., 295., 315.
Szaláncz 75.
Szamosfalva 251.
Szamosujvár 168., 200., 335.
Szatmár (Szakmár) 4., 186., 334.
Szeben (Cibinium) 219., 220.
Szent-Grót 229.
Szent-György-Vára 229.
Szent-Márton 229.
Szihalom 278.
Szikszó 229.
Szoboszló 123., 133.
Szováth 315.

Tasnád-Szántó 74.
Tata 229.
Terebes 295.
Teremi 242.
Tihany 229.
Tokaj 95., 295.
Torna 75. 95.
Toti 57., 59.
Túr 95., 96., 110.

Ungvár 295.
Ujlak 233.

Záh 201.
Zilah 64., 256.
Zólyom 82—87.
Zsibó 319.
Zsolna 91.

Jaszakcsi 194.

Ványa (Déva) 95.
Várad-Püspöki 28., 29., 67., 130., 131., 248.
Vajda 49., 52.
Vég-Egőr (Eger) 283.
Vincz (Alvincz) 335.

TARTALOM.

	Lap
Előszó	I—VIII
I. Rész. A bujdosók hivatalos iratai	1—144
II. Rész. Apaffy Mihálynak a bujdosókra vonatkozó levelei és kiadványai	147—224
III. Rész. A főbb emberek levelezése	227—355
Tárgymutató	356—365

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

A M. T. Akadémia legujabb kiadványai:

Archaeologiai Értesitő. Szerkeszti dr. *Pulszky Károly.* Uj folyam. II. kötet. 1—3. füzet. Ára 5 frt.

Magyar történelmi emlékek. I. osztály. Okmánytár. XXVI. k. Okirattár, Strassburg Pál 1631—33-ki követsége és I. Rákóczi György első diplomácziai összeköttetései történetéhez. — Szerk. *Szilágyi Sándor.* Ára 1 frt.

Országgyülési emlékek. (Magyar.) Szerk. *Fraknói Vilmos.* VIII. k. Ara 3 frt.

Országgyülési emlékek. (Erdélyi.) Szerk. *Szilágyi Sándor.* VIII. k. Ara 3 frt.

II. Rákóczy Ferencz levéltára. I. osztály. Had- és belügy. Szerkeszti *Thaly Kálmán.* VIII. k. Ara 2 frt 40 kr.

Nádasdy Tamás nádor családi levelezése. Szerkeszti dr. *Károlyi Árpád* s dr. *Szalay József.* Ara 1 frt 40 kr.

Ecseri Lajos: A munkás-biztositás kérdése. Ára 30 kr.

Földes Béla: Adalékok a papirpénz történetéhez és statisztikájához. Ára 20 kr.

Gyárfás István: A jászkúnok nyelve és nemzetisége. Ára 50 kr.

Gyárfás István: A Petrarka-codex kún nyelve. Ara 60 kr.

Jekelfalussy József: Népünk hivatása és foglalkozása az 1880-ban végrehajtott számlálás szerint. Ára 20 kr.

Jekelfalussy József: Hazánk bünügyi statisztikája 1873—1880. különös tekintettel a büntett miatt elitéltek személyi és társadalmi viszonyaira. Ára 20 kr.

Konek Sándor: Bányászatunk jelen állapota s teendőink annak sikeresebb kifejtésére. Ára 30 kr.

Kozma Ferencz: Mythologiai elemek a székely népköltészet- és népéletben. (Székf.) Ára 30 kr.

Körösi József: Budapest nemzetiségi állapota és magyarosodása az 1881-ki népszámlálás eredménye szerint. Ára 40 kr.

Láng Lajos: Minimum és homestead. Ara 30 kr.

Majláth Béla: Forgách Adám és Báthory Zsófia ékszereinek történetéből. Ara 20 kr.

Majláth Béla: A hajdúk kibékitési kisérlete Inánchon, 1604-ben. Ára 20 kr.

Ortvay Tivadar: Magyarország régi vizrajza a XIII. század végeig. I. és II. k. Ara 5 frt.

Schvarcz Gyula: A miniszteri felelősség eredete az európai alkotmánytörténelemben. Ara 20 kr.

Szilágyi Sándor: I. Rákóczi György első összeköttetései a svédekkel. Ára 10 kr.

Tisza István: Az adóátháritás elmélete. Ara 20 kr.

Tóth Lőrincz: A magyar felsőház reformja. Ara 60 kr.

Trefort Ágoston: B. Eötvös József »A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra« cz. munkájáról. Ára 10 kr.

Vaisz Ignácz: Masolino olasz képiró művei. Ara 10 kr.

Wenzel Gusztáv: A Fuggerek jelentősége Magyarország történetében. Ára 40 kr.

Wertheimer Ede: Francziaország magatartása II. József császárnak II. Frigyes porosz királylyal történt találkozásával szemben. Ara 20 kr.

Zsilinszky Mihály: Az 1609-iki pozsonyi országgyülés történetéhez. Ára 30 kr.

A M. Tud. Akadémia legujabb kiadványai:

Dr. KÁROLYI ÁRPÁDTÓL:

ILLÉSHÁZY ISTVÁN HŰTLENSÉGI PÖRE.

8-rét. — Ára 1 frt 20 kr.

FINÁLY HENRIKTŐL:

AZ ÓKORI SÚLYOKRÓL ÉS MÉRTÉKEKRŐL.

8-rét. — Ára 1 frt.

REISSENBERGER L. és HENSZLMANN IMRÉTŐL:

A NAGYSZEBENI ÉS A SZÉKESFEHÉRVÁRI RÉGI TEMPLOM.

Nagy 4-rét. — Ára 4 frt.

Dr. FÖLDES BÉLÁTÓL:

NEMZETGAZDASÁGI ÉS STATISZTIKAI ÉVKÖNYV.

Kis 8-rét. — Ára 1 frt 60 kr.

VÁMBÉRY ÁRMINTÓL:

A MAGYAROK EREDETE. II. KIADÁS.

Kis 8-rét. — Ára 3 frt.

BEÖTHY LEOTÓL:

A TÁRSADALMI FEJLŐDÉS KEZDETEI. I. II. KÖTET.

Kis 8-rét. — Ára 4 frt.

NÁDASDY TAMÁS NÁDOR CSALÁDI LEVELEZÉSE.

SZERKESZTETTÉK

Dr. KÁROLYI ÁRPÁD és Dr. SZALAY JÓZSEF.

8-rét. — Ára 1 frt 40 kr.

ANJOUKORI OKMÁNYTÁR. III. KÖTET.

SZERKESZTETTE

NAGY IMRE.

8-rét. — Ára 3 frt 60 kr.

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA. IV. KÖTET.

KÖZZÉ TESZI

SZILÁDY ÁRON.

8-rét. — Ára 2 frt.

Budapest, 1883. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.